XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 január. 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

Az Unitárius Közlöny és katonáink 1916-ban 1
Vége lesz! *Tarcsafalvi Albert* . . 2
Elnöki megnyitó 3
A szeretet kötése 6
A mi katonáink (Májay E. képével) 8
Két levél. *Orbók Gyula* 19
Levél Bulgáriából. *Toplisky N. Antal* 20
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 21

Menyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Mercurbank Rt. 40 K részl.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel.
28. Kovács József Hmvásárh.
29. Kovács József Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás 20 K I. részl.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas, 60 K II. részl.
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár, igéret.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor és felesége Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirállyi Ferenc gondnok, Székelykeresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 kor. összesen 300 kor.
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.“
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.

Az újesztendőben várjuk az új örökös alapítókat. Kérjük egyházközségeinket, egyháztanácsosainkat és másokat, nyissák meg szivöket és erszényeiket. 80-iknak jelentkezett dr. Várady Aurél Kolozsvár.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 január. 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Az Unitárius Közlöny és katonáink 1916-ban.

A magyar országgyülés elrendelte, hogy irják össze a háboruban részt vett és ott kitünt katonáinkat. Ezt az összeirást az *Unitárius Közlöny* 1915. év egész folyama alatt hónapról-hónapra teljesítette és jövőben folytatja. A mi lapunkat a székely vitézség összeállításánál forrásnak fogják fölhasználni. Minél pontosabban összeállítjuk a mieink vitézi tetteit, viszontagságos életét, küzdelmeit és szenvedését, annál nagyobb szolgálatot teszünk hazánknak.

De hát a mieink megbecsülése! Ha csak azt jegyezzük föl, hogy ki hol és mennyi ideig szolgált, már csak az is becses adalék lesz. De ha feljegyezzük vitézi tetteiket, harcaikat, szenvedéseiket s minthogy ilyen is — fájdalom nagyon sok van — halálukat, megbecsüljük őket, nem engedjük feledésbe érdemeiket, teljesítjük kötelességeinket

Az Unitárius Közlöny szerkesztősége erre a szép feladatra önként vállalkozott. Tovább folytatja. Eleddig majdnem 500 vitézünkről számolt be. Az új évben ezeren felül jutunk s addig folytatjuk a mig minden katonánkat besorozzuk a mi seregünkbe.

Ehhez kérjük olvasóink áldozó és szives segitségét. Katonáinkról övéik tudnak híreket, küldjék be, mert minden eredeti sort megőrizünk. A lelkészek számon tartják a hosszú névsorokat. Rendre küldjék be.

A lap kiadása nagyon megdrágult, s a Dávid Ferenc Egylet mégis csak 3 koronát kér a lapért. A rendes tagsági dij 2 korona marad, de a lapot csak azoknak a rendes tagoknak küldjük meg, a kik a rendes tagdíjjal együtt 3 koronát küldenek be. Ezt a csekély összeget *márciusig* be kell küldeni. Azon túl nem fogjuk küldeni a lapot. A 2 korona rendes tagdíjat a fiók egyletek az eddigi módon számolják el, a 3-ik koronát a lapért egészben beküldik.

Örökös alapítóink névsorára fölhívjuk a figyelmet. Immár elértük a 70-et, de még sok jó név hiányzik a szép sorozatból. Lépjenek be, mert a lap fönntartását és a Dávid Ferenc Egylet fönnállását biztosítják!

Szivélyesen köszöntjük olvasóinkat az új esztendőben. Kívánjuk és várjuk az áldó békét, de a mig ez eljőne, tápláljuk a lelkeket, bátorítjuk a sziveket. Isten segedelmével előre!

A szerkesztő.

Vége lesz!

Vége lesz már a nagy küzdelemnek,
Sírásoknak, jajoknak vége lesz.
Megvillant az igazság pallósa,
Letörtek az orgyílkos kezek.
Gyülölsége roncsán aki áll,
Futó ország, bujdosó király.

Vége lesz már . . . Népek jogainak
Bitorlója jár a front mögött,
Hogy a *barom,* akit elcsigázott,
Legyen *ferfi,* azért könyörög . . .
Lám, hiába Oroszország cárja,
Lelke most a — koldustarisznyája.

Vége lesz már . . . Méregkotyvalékot
Nem vesznek be többé nemzetek,
Mások bőrén, vére dús hullásán
A kalmár nem halmoz aranyhegyeket.
A népeknek jön tiszta látása
S leszen béke, világ újulása.

Vége lesz már . . . Csak elhalón, lágyan
Kukorékol most a gall kakas,
S Adriában a *fekete csóka*
Mossa a megtépett szárnyakat,
De nem elég egy tengernek árja
A hitszegő rút gyalázatára.

Vége lesz már . . . Vérnyomokon járunk
Diadalmi zászlóink alatt,
Magyar hősök tetteiről szólnak
Északi táj, déli földdarab.
Ami rövid, elszánt küzdelem
Még hátra van, új babért terem.

Vége lesz az ízzó zord tusának,
A boszunak, gyülölségnek vége,
S a nemzetek minden rétegéhez
Lágyan símul a Szeretet fénye . . .
Vége lesz már, vége . . .

Tarcsafalvi Albert.

Elnöki megnyitó.

(Mondotta: *Ürmössy Miklós* elnök a budapesti Dávid Ferencz-Egyletnek dec. 4-én tartott ülésén.)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Egy válságos, vérzivatarok örvényében fuldokló, iszonyuan gondteljes év vonult el fejünk felett, mióta Egyletünk utolsó felolvasó-estélyén együtt voltunk.

Azóta nem tartottunk nyilvános üléseket. Mi is éreztük a régiek ama mondásának jogosságát, hogy „inter arma silent Musae.“ Háborúban hallgatnak a Múzsák.

Igaz, hogy mi nem annyira a Múzsákkal foglalkozunk, mint inkább vallás-erkölcsi s más egyéb kérdések fejtegetéseivel. De mégis egész értelmi és érzelmi világunkat, egész valónkat oly megrázó erővel hatották át a körülöttünk dühöngő világháború izgalmai, hogy Egyletünk vezetősége nem tartotta alkalmasnak az időt felolvasások rendezésére.

Pedig — szó nélkül — sok érdemes théma vetődött felszinre minden téren a szemeink előtt folyó világhistóriai mozgalmak közepette

Már maga a háború elméleti kérdése is érdekes vitáknak képezi anyagát. Alig is van társadalmi jelenség, melynek megítélésénél az emberiség nagy gondolkodói oly ellentétes álláspontot foglalnak el, mint a háború. Az egyik tábor, amelyhez oly nagy elmék is tartoznak, mint Hegel, Fichte és Schleyermacher s mások, az érvelések egész özönével a háborút „mint az erkölcsi erők fölébresztőjét“ az államéletre szükséges és nélkülözhetetlen tényezőnek tartja.

A szociológusok némely iskolája is, a Darwinizmus létért való küzdelmének törvényével érvel a háború mellett.

Ellenben a másik tábor, a háborút minden tekintetben károsnak s a kultura mai fokán teljesen elkerülhető jelenségnek tartja s a világbéke szükségét hangoztatja. Oly nagy elmék, mint Kant, Tolstoi, Ostwald és Channing, hinni is merik, hogy az örök béke nem utópisztikus, hiába való eszme, hanem oly feladat, mely megoldható lesz.

A költészet terén Schiller, a „Messinai Menyasszony“-ban, —

„Wallenstein"-ban s az „Orleánsi Szűz"-ben dicsőiti gyönyörű versezetben a háborút.

De nemcsak bölcsészeti és irodalmi, de úgy diplomáciai, történelmi, hadtudományi, jogi, társadalmi, mint közgazdasági és közegészségügyi szempontokból is érdekes és tanulságos megvilágításban tárgyalhatók a háború s vele kapcsolatos kérdések. Felolvasásokra tehát — ismétlem — bőségesen lett volna aktuális értékű anyag.

De emlékezzünk csak vissza az egy év előtti harctéri helyzetekre s a háború akkori állására, mikor ilyentájt a Kárpátok nófödte ormairól a túlerőben levő ellenség harci fegyvereinek dörgését s északi megyéink lángbaborult falvainak füst-felhőit a lebbenő szellő má-már ide mihozzánk, az ország fővárosáig röpítette! . . . S mikor már ellenségeink határaink mentén mindenütt nyiltan hirdették, hogy Budapesten, az ország szivében ünneplik meg győzelmi diadalaikat! . . . Ugyan — kérdem — ily viszonyok közt, kit érdekelhetett volna a legérdekesebb elméleti thémák fejtegetése s a legaktuálisabb felolvasások is, mikor ezredéves állami életünk fölött megkondították a halál harangját. Mikor a vértengerben fuldokló népek millióin beteljesülni látszott a biblia komor prófétájának, Jeremiásnak minden átka és siralma az emberiség pusztulásáról és nyomoráról, melyet sötét vizióban látott.

Ily borzasztó helyzetekben az emberek az Istenházába nem felolvasásokat hallgatni jöttek, hanem leborulva imádkozni. Mindnyájunknak egy lelkünk volt s e hatalmas nemzeti lélek, a rendületlen mély hit szárnyain, mint vallásos szivünk egységes fénysugara szállt fel az Egek mindenható Urához.

A magyar nép vallásos hite szikla-szilárd maradt, hiában rendült meg lába alatt a föld. Nem ingott meg, sőt a veszély nagyságával még fokozódott az igazság isteni erejében vetett rendületlen bizalma. Az erkölcsi világrendnek az igazság fundamentuma. S az igazság csak egyféle lehet. Már pedig a háború másfél éves istenítélete megmutatta, hogy ebben a véres tragédiában velünk van az igazság! Ez öntött önbizalmat és lelki erőt minden egyes katonánkba a harc mezején ellenségeink túlerejével szemben. Mint az igaz ügy védőinek, kik lelkeikben az Isten jelenlétét érzik, ez adta meg a nemzeti martirok örök és szent dicsőségét nekik. S nem csoda, ha fegyvereik győzelmének láttára Európa népei már is bámulva tekintenek régi harci dicsőségünk fényének legujabbi ragyogására.

De midőn hős fiaink győzelmi diadalai, a hazafias öröm, büszkeség és lelkesedés édes mámorával töltik el lelkeinket és sziveinket a hála és csodálat mély érzésével, — rebegjen egyszersmind ajkunk örök áldást ama drága sírhalmok és sírdombok fölött, melyek alatt úgy itthon, mint a messzi távolban a mi hős katonáink, véreink, gyermekeink alusszák immár örök álmaikat.

Állítsunk oly emléket nekik a lelkeinkben, hogy e lelki kincsünket, mint a nemzeti Geniusz szent ihletét, mint nemzeti életösztönünk, mint nemzeti nagyságunk örök, szent hagyományát, egyik nemzedék átadhassa a másiknak. S hogy lelkünk ez emléke örök életű legyen, ti költők, írók, bárdok, szónak- és dalnak mesterei, hintsétek tele költeményeiteket, eposzaitokat, a nép ajkára adott dalaitokat, a gyermek tündérmeséit, a pásztorfiú regéit hőseink dicső emlékével, vitézi tetteivel. S ti alkotó művészei e hazának, örökítsétek meg képben, kőben, márványban és ércben eszményi hőseink alakjait, hogy hirdessék minden időknek Horatius szép mondásának igazságát: „Dulce et decorum est pro patria mori!" (Édes és dicső a hazárt meghalni).

T. Hölgyeim és Uraim! Engedjék meg, hogy ezek után egy oly férfiú elhunytáról tegyek említést, ki szintén ez évben tért meg ősei honába. Nem a harcmezőnek, hanem a közéletnek és Egyházunknak volt vezéralakja. Id. Daniel Gábor báró, tiszt. főgondnokunk e férfiú, kinek elhunyta Egyletünket is — melynek egyik alapító tagja volt — fájdalmasan érintette. A nagy székelyről csak ismételhetem ama szavaimat, melyeket nem rég hozzája intéztem budapesli Egyházunk nevében 90-ik születése napja alkalmából: „Hazafias és vallásos érzülete, egész életén át, oly megingathatlanul kemény és szilárd maradt, mint a Hargita bérce, szülő hazájában s mint e bércek ormain a frissen hullott hó, jelleme minden folttól menten, mindig oly szűziesen tiszta fényben ragyogott!" — Áldás emlékére!

Emlékezzünk most már az élőkről. S köszöntsük szivünk őszinte érzelmeivel Ferencz Józsefet, szeretve tisztelt püspökünket születésének 80-ik évfordulója alkalmából. A hazai unitárizmus nagy lendületű fejlődése és haladása az ő majdnem 40 éves püspökségének eredménye. A modern reform-eszmék hive volt mindig s mint alapos tudós, mint fényes tollu egyházi író s mint elragadó szónok, oly nevet vivott ki magának, mely megszerezte neki nemcsak Királyának elismerését, de egész hazájának s a külföldnek is legkiválóbb tiszteletét. Minket, budapestieket, az örök hálának emlékezete fűz főpásztorunk személyéhez, mert az ő buzgó támogatásának köszönhetjük egyrészről, hogy itt, az ország szivében állandó Egyházközséget szervezhettünk. Állandóan jóakaratú támogatásban részesítette Egyletünket is, többször kitüntetve nagybecsű megjelenésével. Ő volt szintén az, ki annak idején az első unitárius istentiszteletet tartotta Budapesten a református testvér Egyház Kálvin-téri nagy templomában. Kísérje Isten áldása továbbra is nagy püspökünk egyházi működését!

Mielőtt beszédemet végezném, meg kell még emlékeznem egy oly férfiú zajtalan jubileumáról, ki éltető lelke, vezérszelleme úgy budapesti Egyházunknak, mint egyletünknek is. Ismerve azonban puritán szerénységét, minden szónoki pózt mellőzve, nyujtsuk át

nekie — közös tiszteletünk és hálánk érzelmeinek kiséretében — szivünk szeretetének hervadatlan koszorúját. Kívánjunk mindnyájan áldásos, boldog hosszú-hosszú életet Józan Miklós esperes urunknak 25 éves lelkészi pályájának évfordulója alkalmából.

T. Hölgyeim és Uraim, megköszönve szives megjelenésüket, kérve Egyletünk további támogatását és megköszönve Egyletünk nőtagjainak — mint lelkes honleányoknak — áldozatkész működésüket, melyeket a harctéren küzdő katonáink érdekében kifejtettek, engedjék meg, hogy beszédemet ama forró óhajtással zárjam be: Vajha az újév mielőbb meghozná az epedve várt világbékét hazánk és az egész emberiség számára!

A szeretet kötése.

Ifj. Farkas Albert, hasonnevű, Maros-Tordamegye volt főispánjának fia, a 7. honvéd tüzér-ezred zászlósa és Boros Irén, szeretett főszerkesztőnk leánya esküvőjére.

Győrfi István.

Kolozsvár, 1915. november 30.

Kedves ifjú pár! Fakadjon mosoly ajkatokon, mutassátok meg a boldogság örömét! Simuljanak ki, olvadjanak fel arcotokon a merev, komoly vonások. Nem a rideg szertartások mestere áll előttetek. A kereső embert lássátok meg bennem, ki ihletődött lélekkel, elfogódott csodálattal oldja meg saruit, a megnyilatkozó szivek látásán. Az életnek küzdő társa szól hozzátok, ki tanítani nem akar, lélek-titkok értésére vágyik! Nem ís kötést erősítek: szívetek elválhatlan fonódott össze, mielőtt azt bármiféle külső erő egybefűzte volna! Megérteni vágyom a ti egyesüléstéket! Ifjú lelkemnek meleg érzés-szálaival belekapcsolódom forrongó, vágyó sziv-világotokba, hogy kiérezzem, megtaláljam szövetségtek csudaerejét, hogy megmutathassam, hogy az értés fényével világítsam be az érzést, mely most egész valótokat betölti! Az érzést, mely nem a mámoros pillanatok tünő teremtése, hanem egyetemes, örök erő, melynek szikrája bár, a magányos kebel tüzhelyén lobban fel, de izzó hevével, nemes boldogító lángjával felgyújtja az egész világot: a szeretetet.

A szeretet az egyedüli erő, melyben megbékül az életnek minden ellentéte, értéket nyernek a muló dolgok, időleges események, mint a végtelennek megnyilatkozásai. Sugarai, mintegy kiáradva a mennyei tüzforrásból, átforrósítják a lelkeket, mindent

új fénnyel ragyognak be. Szeretettel, ha betelik lelkünk, felül emelkedünk környezetünkön, a körülmények kicsinyes alakulatai elvesztik értéküket. Vágyunk, akarunk, hogy összhangzásba hozzunk, emeljünk, eszményiesitsünk mindent. Meglelkesül testünk és testté válik bennünk a lélek!

Ti ne éreznétek e csuda erőt, hiszen ez adott titeket egymásnak? Ragyogó ifjuságotokkal, szépségerőtökkel a szeretet szimbolumainak látunk titeket! Egy új, egy szebb világ hirnökei vagytok! Évszázadok munkás eredményeit, az emberi teremtés remekeit pusztitó csatagépek darabokra törték: ti sugárzó arccal nézitik a romhalmot, szivetekben lángol a teremtési vágy, mely újjat, szebbet alkot . . . Vérmezők nehéz párájában, fájdalmas sóhajában halódik az élet, ti nem féltek, ti nem csüggedtek, lázas fényben felragyogó szemetek, új élet hajnal-hasadását látja. Soha, soha el nem felejtitek e pillanatot, az új kezdés, a mindent akarás, a mindent lehetségesités szent pillanatát! Ott állotok egy új, ismeretlen világ küszöbén: még egy elmerengő, futó pillantás arra, amit elhagytok, egy gondolat-villanás multról, régi kedves, fájó emlékekről s aztán . . . egymáshoz simulva törtök előre, lázas sietéssel, hogy meghóditsátok az ismeretlen világot: a kettőtök élet birodalmát!

. . . És ti ne győznétek? Ti az újjászületés fényében látjátok az életet. Ha vesztés, ha szomoruság is érne, újult erővel, küzdésre feszült izmokkal várjátok az új, ragyogóbb kezdetet! Ti égő szivetekből érzitek ki a megújulás élet-törvényét: romlásban újúlunk, vesztésben nyerünk s a fájdalom könnyeiben feltünik a vigasztalódás ezerszinű, szivárvány-fénye!

Kedves ifjú férj, a gyöngéd, körül ölelő szeretet tiszta melegével nyújtja feléd kezét feleséged. „Elhagyja házát, apját, édes anyját s lesz: a te néped, az ő népe, a te Istened, az ő Istene!“ Teremts számára új világot, melynek magasztalt koronája az övé legyen! Te pedig ifjú asszony! légy házadnak, világodnak sugárzó, boldogitó, gondtalan sorsa! Légy férjednek vágya, mindene, légy a felesége!

Még csak egyet, hiszen ti szerettek, nektek nem lesz nehéz: imádkozzatok. Lelketek mélyét kössétek össze az Éggel, szeressétek, higyjétek, éljétek meg az életnek örök adóját, a szeretet-Istent, kinek nevében most már felhivlak, mondjátok el a házassági fogadalmat!

A mi katonáink.

— Tudósitások a nagy világháború résztvevőiről. —

Májai Májay Ervin, Májay Béla cs. és kir. tábornok-hadbíró és neje Körösi Szöts Fanni egyetlen fia, a Wiener Bank tisztviselője. Az alig 25 éves ifjú 1914. decemberében mint népfelkelő kötelességének tartotta — mint írja — önkéntesen jelentkezni mint székely ősnemes hazája védelmére. Bevonult a gyulafehérvári 50-ik gyalogezredhez, mint hadi önkéntes a háború tartamára. Minthogy a bécsújhelyi katonai iskolát végezte volt, a harctéri szolgálatra kijelölt zászlóaljhoz csatlakozott. Kinevezték hadapróddá, századparancsnokot helyettesítő szakaszparancsnoknak alkalmazták és zászlóaljsegédtiszti teendőkkel bizták meg.

Örömmel végezte 150 tagból álló százada kiképzését, kik között sok aranyosszéki önként jelentkezett székely volt. A zászlóalj március végén érkezett a Hindenburg-hadsereg mellé, a Piliczavonal védel-

mére alkalmazott ezredéhez. Lövészárkaik az orosz cár gyönyörű vadaskertjén vonultak át. Az éjjeli és nappali támadások, a gyakori ágyu és élénk puskatüz, a hajnali ellenséges rohamok éberségre és fegyelemre szoktatták az ujonc sereget.

Fellebbvalói már az első hónap alatt meggyőződtek katonai képzettsége és alkalmatossága felől. Sűrün alkalmazták felderitő szolgálatra. Kémszemléi, az ellenséges állások tüzetes kikutatása, vázlatai és jelentései a felsőbb parancsnokság részéről mindig dicséretben részesültek. Már a második hónapban soronkivül zászlóssá léptették elő. Egyik kémszemléjét különös veszélyek és többszörös támadás között oly sikerrel végezte, hogy bronz vitézségi éremmel tüntették ki.

A galiciai támadó harcok alatt zászlóaljsegédtisztté léptették elő, a mi nagyon megörvendeztette, mert pompás, szép és tanulékony csikó háti lovat kapott. Több kisebbméretü előnyomulás után az egész Visztula balpartján felállított harci vonalunk az oroszokat Ivangorod felé kezdte szorítani. Ezek az üldöző harcok kemény próbára tették az ifjú tisztnek erkölcsi és fizikai eréjét. Hat nap alatt alig aludt hat órát, — írja — mert a mig a zászlóalj pihent addig a telefon mellett parancsokat kellett átvenni. Ivangorodnak a Visztula nyugati partján elterülő hatalmas erődei bevételénél a hadi sajtó jelentése szerint az ő ezredének jutott az oroszlánrész. Az erődök emeletszerüen, hat sorban voltak egymás fölött elhelyezve, s ezekből négyet az 50-ik gyalogezred remek katonái vettek be, egymást követő rohamokkal. Az ezred 28 ágyut 11 gépfegyvert s 2000-nél több hadifoglyot ejtett zsákmányul. A zászlós és zászlóalj-segédtiszt. Májay minden rohamnál az elsők között érkezett az ellenség sáncaiba s hősies viselkedéseért az 1-sö oszt. vitézségi ezüst éremmel tüntették ki.

Boldog vagyok, — írja — hogy nekem is sikerült őseim jó hangzású nevéhez egy fénysúgaracskával járulni.

A Visztula és Bug folyók között a mostoha időjárás, elképzelhetlen sanyaruságok, éjjel nappali menetelés sem tudta megzavarni jó humorát. Fellebbvalói s különösen ezredparancsnoka nagy szeretettel voltak iránta. A Bug tájékán érte az az öröm, hogy kitünő szolgálatai elismeréseül soron kivül hadnaggyá léptették elő. Nyolc havi katonáskodás alatt három előléptetés, két kitüntetés!

Az 50-ik gy. ezred átkelt a Bugon és Wissoka-Littowoskon át Minsk irányában vette föl az üldözést, nagy sikerrel vervén vissza az ellentámadásokat. Itt Májayt a 23-ik század parancsnokságával bizták meg.

Október 20-án megint hatalmas támadást intéztek Nagorjiától nyugatra fekvő állásaink ellen. Orkánszerü tüzelés után négyes sorokkal, beláthatatlan tartalék támadott a 6-ik zászlóalj ellen. Hosszú és makacs küzdelem után sikerült a zászlóalj két

szárnyát benyomni és bekeríteni. Májay Ervin nehány bajtársával kivágta magát az orosz gyűrűből. Jelentést tett ezredesének és kérte új beosztását. Egy támadó zászlóalj parancsnokságát vette át. A harc egész nap és egész éjjel tartott.

Reggel 1/2 7 órakor a mieinknek már sikerült az ellenséges vonalat mintegy 200 lépésnyire megközelíteni, mire reggeli 1/2 8 óra tájt elrendelték az ellentámadást. Százada élére állva azt infernális ágyú- és puskatüz közepette döntő rohamra vezette. Erre az egész zászlóalj nem törődve a jégesőszerü ágyú- és puskagolyókkal, rohanó viharként, föltartózhatlanul rohant előre.

„Mintha most is látnám — irja az ezred segédtisztje egy ismerőséhez intézett soraiban — a mint a zászlóalj égbetörő lelkesedéssel lavinaként rohan az oroszok állásai ellen; a legelsők közt a vítézek vítéze a mi Májaynk".

Reggeli 8 órakor lővészárkaink megint kezünkben voltak, de a hősi lélek már Alkotója előtt állott. Már-már a célnál egy lábai elé csapodott 15 cm. átméretü granát földre teríté s kioltotta ifjú életét.

Másnap temették el katonai disszel Baranovicsi város sirkertjében, alezredese balján, ki már 20-ikán elhunyt. Neve az ezred történetének legfényesebb lapjain arany betükkel fog örök időkre tündökölni. Ezredparancsnoka irja édes atyjának:

„Dacára a fájdalomnak, mely minket, az 50 ik gyalogezred tagjait az ő elhunyta előtt, határtalanul büszkék vagyunk reá s bánatos öröm fog el, hogy Ervin a miénk volt s sikerült nékie az ezred dicsőségét emelni. Kifogástalan magaviselete minden dicséreten felül állott. Példaadó viselkedése az utódok előtt mint követendő fog magasztaltatni.

Légy büszke gyermekedre, mint mi mindnyájan büszkék vagyunk reá. Vigasztaljon téged és a tiéidet a seregek Ura fájdalmatokban".

Igy irnak a harcok zajában a mi katonáink. Igazi katonás nevelés, — arany sziv, — acél jellem.

(111.) **Pap Zsigmond** 21. honvéd gy. ezr. zászlós, Keletgaliciában 1915 nov. 2-án, egy éjjeli támadás alkalmával sebesületlenül orosz fogságba jutott.

(47.) **Péter Lajos**, a székelykereszturi unitárius főgimnázium buzgó tanára és könyvtárnoka, mint hadnagy és századparancsnok, 1914. év november hó 18-án, három napi heves harc után jutott orosz fogságba. Azóta Szibériában, Kankozban eszi a fogság keserű kenyerét. De itt sem feledte tanári voltát. Szorgalmasan tanult. Ma már beszél, ir és olvas oroszul. Tiszttársainak az orosz lapok jelentéseit ő forditja át németre. Ő tölti be a tiszti fogoly-táborban a gazdai szerepet, s ő a közös háztartás vezetője, melynek költségei személyenként havi 50 rubelt tesznek ki.

150. **Dr. Elekes Dénes**, székelykeresztúri ügyvéd, népfölkelő hadnagy, a háború kezdetén Erzsébetvároson teljesített katonai

szolgálatot. Később hosszasan szabadságoltatott. Jelenleg a szerb harctéren a hadtápnál működik. Lőrinczy Dénes altábornagy mellé főhadnagyi ranggal segédtisztté osztatott be. Szerencsés ember.

151. **Dr. Pap Béla,** székelykeresztúri ügyvéd, tizedesi rangban sok időt töltött az orosz harctéren. Most a doberdói fensíkon néz szembe a halállal.

152—53. **Sándor fiúk.** Id. Lókodi Sándor Gergely kénosi unit. lelkésznek két fia fogott fegyvert. *Dr. Sándor* Ákos dévai törvényszéki biró, hadnagyi rangban a háború kezdetén végig küzdötte az emlékezetes galiciai nagy harcokat. Betegen került haza. Jelenleg állomáshelyén birói hivatását teljesiti, mivel állásából kifolyólag, bizonytalan időre a katonai szolgálat alól fölmentették Öcscse *Sándor* Ferenc a charlottenburgi műegyetem hallgatója 1914. év őszén, Tarnopol körül lábán megsebesült. Most is ott küzd a Strypa mellett. Kitüntették az elsőrendű, ezüst vitézségi érdemrenddel és kadetté léptették elő.

154. **Kiss Károly,** vargyasi unitárius kántortanító a mozgosítás óta Székelyudvarhelyen teljesit szolgálatot.

(56.) **Derzsi Andor,** és (107.) A. *Geley* Antal együtt kivántak Nagy Gyula tanárnak boldog karácsont és újévet Keletszibériából, Csitából.

155. **Mózes Mihály,** főhadnagy a 23. honvédgy. ezredben. Kolozsvári kollégiumunkban végzett s innen ment a Ludovika Akadémiára. A háború kezdete mint honvédhadnagyot találta. 1914. augusztus 18-án indult a harctérre s augusztus 25-én Galiciában Monasterzyskánál, a Koropicz folyó mellett vivott véres harcokban esett át a tüzkeresztségen. Másodszor augusztus 28-tól szeptember 1-ig a Bolsowce—Halic közötti csatában harcolt, azután a lemberggrodeki ütközetben vett részt (szept. 9—11.) Szeptember 21-én Taksányból (Zemplén m.) kórházba került. December 5-én ismét a harctérre ment. Ott volt Neu—Sandec visszafoglalásánál és a Tarnow előtt lefolyt harcokban. December 20-án ismét kórházba jutott s hosszabb ideig Kolozsvárt gyógykezelték, majd egy géppuskás osztaghoz tették és 1915 augusztus 6-án ezzel ment ki már mint főhadnagy az északi harctérre. Aug. 26—27-én a Zlota—Lipánál, Dunajow körül áttörték az orosz frontot, majd aug. 29—30-án újra megverték az oroszt a Strypánál. Részt vett a tarnopoli hidfőért folytatott harcokban (szept. 11—12.), majd a nov. 1—5-i hires, győzelmes siemikowczei ütközetben. Jelenleg is Keletgalicában harcol.

156. **Dombi Béla,** kolozsvári főgimnáziumunk VIII. osztályából önként jelentkezett. Hosszabb kiképzés után a folyó év szeptemberében az északi harctérre vitték s a most alakitott 103. közös gyalogezredbe került. Az ezred a Strypa menti állások legkényesebb pontján állott. A november eleji orosz áttörő kisérletek alkalmával, Dombi — miközben ezrede véres harcokat vivott — orosz fogságba került.

157. **Benczédy Ferenc**, sinfalvi tanitó, junius óta annak az erdélyi honvédhadosztálynak a kötelékében teljesit szolgálatot, mely a Strypánál november elején az oroszokat — a hivatalos jelentés magasztaló szavai szerint — hősiesen visszaverte.

(182.) **Martonosi Gálffy Gyula,** néhai dr. Gálffy Endre fia, mint cs. és kir. műszaki őrnagy, 1914. jul. 27-én vonult harctéri szolgálatra. A szerbek ellen folyt első heves és pusztitó hadjáratot küzdötte végig. Ezekben a rettenetes harcokban derült ki, hogy milyen nagy föladatok várnak a műszaki tudományra. Gálffy Gyula ifjúsága óta szenvedélyes katona és kitűnő szakember. Szerencsés kézzel és szép sikerrel végezte nehéz föladatait, aránylag kevés és hiányos fölszereléssel, Belgrád elestéig volt ezen a harctéren. Innen érdemei elismeréséül fölvezényelték a hadtestparancsnoksághoz műszaki referensnek, majd a keleti harctérre Lembergen át Grodnóig. Elismerésül előléptették alezredesnek. Januáriusban (1915.) vitéz magatartásáért, katonai érdemkeresztet kapott a hadiékitménynyel. Közelebbről megkapta a vaskoronarendet, az ellenséggel szemben teljesitett szolgálataiért.

A csekefalvi unitárius katonák.

(43.) **Major Domokos** zászlós a 62. gy. e. A szerb harctérről betegen visszatérve Marosvásárhelyen gyógyul.

(73.) **Imre Dénes** kadett a 82. gy. e. az északi harctéren sulyos belső sérülést szenvedve, több helyen való gyógykezelés után Székelyudvarhelyen van.

158. **Lőrinczi József** önkéntes, a kolozsvári főgimn. VIII. oszt. tanulója 1914. novemberében vonult be Nagydisznódra a 34. tüzérekhez. Kiképzés után 1915 májusban az északi harctérre ment s azóta a 35-ös tüzéreknél szolgálja a hazát. Káplárrá léptették elő.

159. **Török Ákos** áll. tanító, énekvezér, egyévi önkéntes 1915 március 15-ike óta Székelyudvarhelyen a 82. ezrednél teljesít szolgálatot.

(44.) **Lőrinczi Ferenc** 82. gy. e. 1914 dec. 27-én mint tizedes másodszor ment az északi harctérre, hol áprilisban szakaszvezető lett. Augusztusban egy felderitésért II. oszt. vitézségi érmet kapott. 1915. szeptember végén őrmesterré léptették elő.

160. **Németh Áron** tizedes kétszer sebesült s most a 82. gy. ezredben Székelyudvarhelyen, a kiképzésnél teljesít szolgálatot.

(161—65.) **Az orosz harctéren küzdenek.** Török Miklós 82. gy. e. keblitanácsos; Lőrinczi Dénes 82. gy. e. egyszer sebesült; Lőrinczi Sándor 22. h. gy. e. Lőrinczi Áron 82. gy. e. Ötvös Mózes 34 tüzér.

(166—68.) **Az olasz harctéren**: Major József tüzér, Török Sándor 82. gy. e. egyszer sebesült; Major Elek 82 gy. e.

(169—70.) **A szerb harctéren**: Fodor Mihály egyházfi és Lőrinczi János mindketten a 6. népf. gy. e.

(171—79.) **Eltüntek**: 1914-ben Vadász Károly 22 h. gy. e. Major Dénes káplár 82. gy. e. Major Mihály 82 gy. e. Simén Endre a losonci h. ezred tizedese. Az *1915. évben*: Lőrinczi Albert 22. h. gy. e. Major Sándor 82. gy. e. Lőrinczi József káplár 82. gy. e egyszer sebesült; Major András egyházfi 82. gy. e. Major Albert keblitanácsos 22. h. gy. e. gépfegyveres, egyszer sebesült.

(180—81.) **Hősi halált haltak**: Demeter Pál 22. h. gy. e. Lőrinczi Ferenc 31. gy. e.

161. **Török Miklós** egyházközségünknek az orosz harctéren küzdő volt buzgó egyházfia s most lelkes keblitanácsosa, egyháza iránti szeretetéről tett tanuságot, midőn a karácsony ünnepi urvacsorai bor árát a harctérről elküldötte. Nemes tette magában hordja dicséretét. Mig ilyen tagjaid lesznek „ne félj kicsiny egyház'.

Lőrinczi Domokos
unit. lelkész.

(85.) **Kozma Ferencz** m. kir. honvéd-tüzér százados, a kinek nagy része volt a honvédtüzérség erdélyi részének szervezésében, kezdet óta vitézül részt vesz a háborúban és a kárpáti betörés megakasztásának és visszaverésének egyik dicső hőse. Közelebbről abban a dicsőséges nagy kitüntetésben részesült, hogy Vilmos császár vitézsége elismeréseül Tarnopolnál saját kezüleg tüzte mellére a vaskeresztet. „Az a körülmény, hogy a nekem szánt német kitüntetést a nagy császártól személyesen vehettem el, minden esetre egy felemelő pillanata volt életemnek, hiszen gyerek korom óta katona vagyok. Nagy küzdelmünk éltető ereje azonban nem katonai, hanem hazafiui érzésünk. E nagy kitüntetésben is magyar hazám iránti kötelességteljesítés jutalmazását érzem." Igy cselekszik s igy gondolkozik a magyar katona.

(183.) **Járos Béla** mármarosszigeti törvényszéki jegyző a 103. ezredben hadnagy és századparancsnok, 1915 szeptember 15-én került Galiciába. A Strypa folyó mentén fekvő Sziemikovce községet védve, október elején egy heti ágyútüz mellett 8 napig volt tüzben. A 8. napon az oroszok gyalogsági támadást intéztek ellenünk. A támadást visszaverve, az ellenség 3 hetet pihent. Okt. 29-étől 2 napon keresztül ágyúval előkészített támadás után okt. 30-án délután 5 óra tájban ismét gyalogsági támadást intézett ellenünk az ellenség. Járos Béla zászlóalja akkor, mint rohamzászlóalj szerepelt. Délután 6 óra tájban elsővonalunkba behatolván az ellenség, a mieink megrohamozták az oroszokat, s vissza is verték őket. Ebben a rohamban Járos Béla megsebesülve orosz fogságba került.

(184—85.) **Forizs testvérek.** *Forizs Gábor* főtűzmester több kitüntetésben részesült. 1914. aug. havában Morestel Zinka, Harovenka stb. mellett négy napig tartó tüzben volt. Dec. 1-én az oroszoktól ágyukat mentett meg Guravnónál, miért előléptették s kitüntetést kapott. — *Ferenc*, a cs. és kir. haditengerészetnél őrmester. A háború kitörése óta állandóan veszedelmes tengeri szolgálatot teljesít. Mindketten kénosiak (Udvarhely m.)

(186.) **Bálint Sándor**, kénosi, a harctéren 1915 aug.—dec. sok ütközetben résztvett. Most Törcsváron a 313-ik honvéd gy. ezred 1-sö századánál van.

(116.) **Vass János** 82. gy. e.-beli zászlós. Megsebesült 1915 oktober 21. a III. Isonzo-völgyi offenzivában, a San Martino-szakaszon. Most Kolozsvárt van, kórházi kezelés alatt. Leveleiből még ezeket közöljük. (Megelőzők U. K. 1915. évf. 11. sz.)

Kedves szüleim!

A csomagot kézhez kaptam; igen köszönök mindent, de kérnék egy másik csomagot is, amelyben küldjenek egy jó erős és pontosan járó zsebórát, meg valami jó meleg keztyüt. Az órám hasznavehetetlenné vált, mert belelőttek. Egy surlólövés a bluzom zsebét kivágta és az órát ferdén átütötte. Hivtam a sanitészt, de nem tudta meggyógyitani. Ha lehet, keritsen valakit, aki ért a fényképező gépekhez s vegyen vele egy kis $4 + 1/2$ 6-os vagy $6 + 9$-es filmes gépet, mert itt sok érdekes megörökiteni való volna. Természetesen, minden hozzávalót kérek. Egészségem jó, egyébként is jól találom magamat. Az időnk szeles, esős, de néha tiszta. A talján erősen támad és mi védekezünk. Jelenleg a századparancsnok helyettese vagyok, mert a cugom reservában van; én pedig a századparancsnoki „*irodában*“ ülök, a svarmlénia mögött 50 lépésre.

1915. X. 8.

Üdv. csók! szerető fiok:
Jankó.

Édes szüleim!

Jelenleg biztos helyen vagyok pár napig, mert mint Reserve Zugskommandant a Kompanie kommandant mellé vagyok beosztva, mint Stellverträter. Most éjfél után fél háromra jár. A Kompanie parancsnoksága az enyém, minden parancsot én kell átvegyek, mig a komp. kommandant pihen. Holnap éjjel majd én alszom. Igy, mivel csak az az egész dolgom, hogy a telefonon, vagy az ordonáncok által küldött parancsokat várjam, és hogy ébren üljek, van időm arra, hogy levelet irjak, tehát nem a pihenési időt használtam fel, mert arra itt nagy szükség van. A front csendes, már amennyire éjjel csendes lehet, mert éjjel természetesen nagyobb a

tűz, mivel a sötétben mindkét ellenfél tart attól, hogy a másik előre jön észrevétlenül és ezért erősebben lövik a dekkungok előtti terepet, mint nappal, amikor csak akkor lő az ember, ha van mire célozni. Egy nehány handgránát tompa dörrenése is belevegyül a zenébe; de azért csend van, a mi fülünknek szokatlan éjjeli csend. Ugylátszik a taliánok is kezdik megunni a fáklyás zenét, ahogy mi az éjjeli támadásokat nevezzük, mert nem áll egyébből, mint iszonyú lövöldözésből és rákétákkal való világításból részünkről, részükről pedig „Avanti!" kiáltással való előre és szó meg észnélküli visszafutásból. Ilyen mulatság után reggel a halottak száma a dekkungjaink előtt növekszik mindég „egy nehány"-nyal, mert az a visitva röpülő, kis acélkabátos ólomdarabka sötétben is átszalad az embereken. Természetesen ez áll mindkét részről, mert éppen most nemrég szaladt le egy ordanánc és jelenti, hogy a generaltörzsőrmester meghalt. Hogyan? kérdeztem tőle. „Hát" — válaszolja ő vállvonogatva — „úgy, hogy egy golyó, amikor a dekkungjavitást csinálta, a nyakán bement és a szivén átszaladva, a hátán kiszaladt. Mire észrevette volna magát, már halott volt." Most irtam a feleségének az értesitést a férje haláláról, a holmit pedig jegyzékkel, hogy semmi el ne vesszen, a manipulant altisztnek átadtam s ő átadja a Provianturának, hogy az küldje a hozzátartozóknak. Szomorú, de katonasors, „ma még szép az élet, holnap fehér álom" a nóta szerént. A telefon zümmög, mert itt nem csenget, hanem csak zümmög; egyik vékonyan, a másik vastagabban; úgy, hogy amikor sokan beszélnek és jeleznek, szinte nótát énekel a telefon. Kérik a Situationsmetdungot, meg a Kampfstandot Éppen most diktálom a telefonistának, aki adja tovább a telefonon a Bataillons-kommandonak, azután ismét csend. A nyugalmat csak a lábam zavarja, mert az el van foglalva avval, hogy fázik. No, de sebaj! Elő egy cigarettával, majd elfeledjük a szép kék füstkarikák mellett a fázós lábakat. Végül jelentem, hogy a 2-ik csomagot is megkaptam máma és nagyon köszönöm, mert hát az mind jó dolog, ami benne volt külsőleg, de legjobb az, ami belsőleg alkalmazandó és éppen eltalálta mama a hangot, mert a sütemény egész feltűnést keltett a többi tiszttársaim között is. Az órát, azt várom, mert az enyém, talán irtam már, hogy halálosan megsebesült, mert a nekem szánt golyót, elég bolond volt felfogni és eltéríteni. Már én, a másnak szánt golyót nem szándékszom bekapni; még a nekem szánt elől is inkább félreugrom. Most biztosan fáinul alusznak, de nem baj, majd holnap délelőtt én alszom s apámék lesznek ébren. Mivel pedig a levél végére értem, — mindkettőjöket csókolom: Schluss!

1915. X. 9. *Jankó.*

(97.) **Török Jenő.** Szomorú aggodalom teljesült be. Egy derék szépreményű ifjú gyászjelentését közöljük s osztozunk elvesztése fájdalmában.

Alatt írtak a szív legmélyebb és soha nem szűnő fájdalmával jelentik, hogy a forron szeretett jó fiu és testvér Török Jenő joghallgató, a 22-ik honvéd gyalogezred hadapródja a Vörös Kereszt értesítése szerint a lizsovicei ütközetben 1915. május 19-én csapatját rohamra vezetve fejlövést kapott; annak következtében május 21-én az 55. sz. Div. San. Austaltban 21 éves korában a hazáért hősi halált halt s a bolechovi köztemetőben temettetett el. Csaknem hét hónapi kínos bizonytalanság után tudtuk meg a rettenetes valót; hogy büszkeségünk, reményünk, mindenünk . . . nincs többé! Sírva megyünk utánnad a koporsóba!

Ismerőseid is, kik iránt mindig szives és előzékeny voltál, őszinte részvéttel vették hősi halálod hírét.

Az imádott haza, melyért kiömlött hősi véred, nem adhatott nyugvó helyet csontjaidnak; ott porladnak idegen földben. Nyugodj csendesen, pihenj békében az idegen föld hantjai alatt. Emléked mig élünk; közöttünk élni fog. Bözöd, 1915. december hó. Török Ferenc és neje Radó Jnliánna bánatos szülők. Török Erzsike egyetlen testvére.

(188—90.) **A bözödujfalvi Kovács fiuk.** Néhai Kovács Elek kolozsvári kir. táblai irodatiszt hitrokonunknak három fia vonult be katonának. *Lajos* ügyvédjelölt mint a 62. gyalogezred egyévi önkéntese Marosvásárhelyen nyert kiképzést s 1915. november 26-án ment el az orosz harctérre. *Béla* mint a 21-ik honv. gy. ezred egyévi önkéntes szakaszvezetője 1914. aug. 18-án ment ki Galiciába s az ott vívott első harcok alatt eltünt. Édesanyja a Vörös Kereszt útján 16hónap mulva kapott értesítést róla, hogy Orenburgban, (az Ural kegység déli részén) egészségesen fogságban él. — *Ferenc* a 21-ik honvéd gy. ezredben Nagyszebenben szolgál.

(67—90.) **Tóth István** zászlós előbbi kitüntetéséhez megkapta az I. osztályú ezüst vitézségi érmet. Jelenleg Prágában van.

(149.) **Gyulay Zoltán** orosz fogságból tudatta hogy egészséges.

(138.) **Bölöni Mikó Lőrincet** fogságba jutása után a Signum Laudissal tüntették ki.

(191.) **Pap Sándor** az udvarhelymegyei Bencéd község főbírója 1915. szept. 29-én mint 22-es népfelkelő honvéd ment ki az északi harctérre. Innen írja egy rokonának: „Nagy időm s romlott testem talán rosszul is birnák már az itt levő fáradalmakat, de minden napra újra edzi szép hazám, drága magyar hazámhoz való vonzó szeretetem," Csoda-e, ha az ifjak lelkesednek, mikor az öregek is így éreznek?

(192) **Szentábrahámi Lőrinczi Mihály** 22. honv. gy. e. zászlósa a Siemikovce mellett vívott 4 napos véres csatákban nov. hó harmadikán igazi lángoló bátorsággal küzdve, hősi halált halt. Testben, lélekben szép ifjú, igazi virágja volt fajának.

1914 év tavaszán jeles eredménnyel tett érettségit a kolozsvári főiskolánkban. A haza hívó szavára ő is sorompóba állott. Midőn édesanyja aggódó lélekkel kérdezte, hogy miért okozott neki oly nagy bánatot, azt válaszolá: „Tizennégy évi tanulói életem alatt tanáraim megtanítottak arra, hogy *a haza minden előtt* és én nem volnék méltó tanítványuk, ha önként nem jelentkeztem volna. Édes anyám pedig legyen büszke, hogy volt egy fia, ki a hazáért szivesen ment vérét ontani, életét feláldozni."

Öt heti kiképzés után, mint tizedes ment el Maros-Vásárhelyről az északi harctérre. Kiváló egyéniségét, bátorságát értékelni tudták előljárói. Nem egyszer biztak rá felderítő szolgálatokat. Mindig hűséggel és szerencsével oldotta meg feladatait.

Bizonyára ambició ösztönözte, midőn hazabocsáttatását kérte a tiszti iskolában leendő kiképzése céljából. Kérése nem teljesült, e helyett magasabb kitüntetésben részesült, midőn tiszti vizsga nélkül hadapróddá léptették elő s egyben a II. o. ezüst v. éremmel jutalmazták e magatartását. 1915. április 22-én balkarját az ellenség golyója furta át. Sebe aránylag gyorsan gyógyult, ugy hogy aug. 26-án ismét visszament ugyancsak az északi harctérre Most egy sikerült roham végzéséért és az ellenség előtt tanusított magatartásáért zászlóssá léptették elő és csak halála előtt pár nappal tüzték mellére az I oszt. v. ezüst érdemjelt, melyhez csatlakozott volna az arany vitézségi I. oszt. érdemjel is, melyre szintén fölterjesztették . . . Azután kezdődött a siemikovcei csata, hol 9000 székely állott szemben 50 ezer orosszal és a hol derékba törött egy szépreményű ifjú hős honvédnek fényes pályafutása . . . Élete rövid de hasznos, szép és tiszta volt, mint az első hó, mely frissen hantolt sirját betakará. *L. Zs.*

(193.) **Boros Sándor**, néhai Boros Sándor, kolozsvári koll. igazgatónk fia; vártűzér, kadett az 5. várt. ezredben. Már tanulói pályáján sokoldalú tehetségével tünt fel. 1913-ban kolozsvári főgimnáziumunkban végezve, műegyetemi hallgató lett s az első év elvégzése után a diósgyőri vasgyárba ment, hol a 42-es lövedékek készítéséhez osztották be. 1914. október 10-én önként jelentkezett s a budapesti 10. sz. tü. ezredhez került, hol az első hat héti kiképzés alatt bravuros lovaglásáért káplárrá léptették elő. Éppen a sok lovaglás miatt azonban 1915. januáriusában kórházba került s többször operálták. Aug. 9-én a kórházból kikerülve a castelnuovoi 5. számu vártűzérezredhez osztották be. Innen az ezred 7 cm-es ágyukkal fölszerelt hegyi ütegéhez tették ki. Dalmáczia szélén, a montenegrói határon több harcban vett részt s szept 15-én kadetté léptették elő. November első napjaiban a Trebinje körüli nagy ütközetekbe került s a montenegróiakkal vívott harcokban mint földerítő tiszt vakmerő bátor magatartásával kitüntette magát. Megfigyelő állásából a veszéllyel nem törődve

elsőnek világitotta meg a montenegróiak hadállását, December elejétől fogva újból többször volt tüzben. Éleményeiről igen érdekes leveleket irt haza, melyekből egy megjelent a Kolozsvári Hirlap december 24-iki számában.

(194.) **Baranyai Lőrinc** hadapród a 21-ik honvéd gy. ezredben. Kolozsvári kollégiumunk VI. osztályából a 18 évesek sorozása alkalmával 1915. tavaszán került katonai pályára. Désen szolgált és Marosvásárhelyt végezte a tiszti iskolát. Október 31-én Indijából (Slavonia), november 1-én Nándorfehérvárról irt egyik tanárának s ugyanazon a lapon később jelezte, hogy mintegy 130 kilométerre jár benn Szerbiában. A szerbiai offenzivát végigharcolva, december 11-én Bosznabrodból irt újra, midőn a montenegróiak ellen vonultak. „Soha ilyen jól nem éreztem magam, mint most" irja jókedvüen s a harctérről kérte beiratását a főgimnáziumba.

(87.) **Benczédy László** baleset folytán, lövés következtében, lábszárcsonttöréssel került az olasz harctérről kórházba, Szombathelyre, s onnan Kolozsvárra.

(26.) **Székely László** veresspataki orvostanhallgató (21-ik honv. gy. ezred) még az 1914. év augusztusi harcaiban fogságba került Előbb Astrachanban volt s a mult év végén holt hire terjedt. Novemberben Köllti Ferenc barátja, kivel azóta együtt volt, tudatta, hogy Szentpétervártól északra élnek egy orosz városban.

(195.) **Szathmári János** (medeséri, Udvarhely m.) kolozsvári kollégiumunk szolgája, a 82. gy. ezred őrmestere. Mint szakaszvezető vonult be a háború elején s 1915. március elejéig a kolozsvári kollegiumunkban berendezett katona-korháznál teljesitett szolgálatot. Innen Marosvásárhelyre s onnan április 15-én az északi harctérre ment. Több ütközetben vett részt. Junius 12. óta családja nem kapott hírt róla. December 1-én táviratban tudatta, hogy egészségesen orosz fogságban él.

(196.) **Vargyas András** kolozsvári kollégiumunk szolgája a 22. honv. gy. ezred katonája. Törekvő ember volt. A kollégium szolgálatába lépve, tanult meg írni és olvasni s a háború elején több levelezőt küldött az intézet tanárainak. Már 1914. végétől nem adott életjelt magáról.

(197.) **Jankó Gyula** vargyasi székely cigánytrombitás a 23. honv. gy. ezredben, Keletgaliciában tesz szolgálatot. „Midőn imához trombitál, alig marad szem szárazon" irja egy derék felebbvalója. Sok vidám órát is szerzett bajtársainak és felebbvalóinak.

(198) **Tób Lajos** jobbágyfalvi, a 62. gyalogezred katonája. Marosvásárhelyről 1914. aug. 10-én ment ki ezredével az északi harctérre. Megjárta Galiciát és Oroszlengyelországot, ahol őrvezetővé léptették elő. 1915. junius elején az olasz frontra került s itt tizedes lett. A legnagyobb támadások idején is bátran viselkedett

s azt írta haza, hogy „vaszkalódik a hitszegő talián, de nem félünk tőle.“ Nov. 3-án az Isonzó mellett roham közben alsó bal lábszárán egy s jobb combján két nehéz gránátsebet kapott, melyekkel a windischgätzi kórházba került.

(199—200.) **Pálfi Sz. Mózes és Pálfi É. Barabás** várfalvi népfölkelők szintén bevonultak katonai szolgálatra. Itthon feleségeik, a két testvér igaz imádságai telyesüléséért 20 darab egyházi énekeskönyvet vásároltak a templom számára. Halgassa meg Isten az övéikért égbe szálló fohászukat!

(201.) **Turzai Lajos** hónapok óta Oroszországban harcol. A lövészárokból írta azt a kívánságát, hogy az őszi úrvacsorai kenyeret családja az ő nevében tegye az Úr asztalára. A várfalvi templomban s talán máshol sem volt soha kedvesebb ajándék egy ünnep alkalmával sem. Az Isten házának vonzó ereje, szeretete soha meg nem szűnik.

Az Unitárius Közlöny a háború nagy esztendeiben, a mi katonáink vitézi tetteinek szentelte lapjait. Dolgozó társaink megértették a magunk elébe tűzött nagy föladatot. Sok jó tudósítással láttak el. Várjuk a folytatást, de arra kérjük tudósítóinkat, ne vegyék rosz néven ha ezután csak a főadatok fölsorolására szoritkozhatunk. Szeretnénk helyet juttatni mindenkinek s eleddig a nyolcezeret (8000) meghaladja a mi katonáink száma. Az adatok küldhetők a szerkesztőhöz, vagy *Kelemen* Lajos tanár urhoz, aki a rovat vezetésében közreműködik.

Két levél.

I.

Nagyon örvendenék, ha e pár soraim
Friss, jó egészségben találnák magukat.
Nekem jó dolgom van, ne sírjanak értem,
Elég szerencsével járok a harctéren
S bízom, hogy az Isten egykor hazajuttat.

Mi hír a faluba? Írjanak valamit.
Mit csinál az Ágnes, búsúl sokat értem?
Mondják meg tisztelem, sokat ne sírasson,
Majd ha hazamegyek valamelyik napon
Megesküszöm véle, amint megígértem.

Tisztelem anyámat, hugomat a Sárit,
Valamennyi rokont s régi jó barátom,
Nó a Tiszteletest majdnem elfeledtem,
Adják át neki hát igaz tiszteletem.
Válaszukat várva, levelem bezárom.

II.

Édes fiam lelkem, leveled megkaptam.
Olyan rég nem írtál. Aggódtam miattad.
Azt gondoltam immár soh'se hallom hired:
Meg is haltál talán, vagy rabságba vittek.
Ágnes és Sári is sokszor megsírattak.

Nincsen semmi újság. Szomorú a falú.
Mindenkinek vagyon, akit megsírasson.
A templomba járunk: most többször, mint máskor
S kérjük a jó Istent ezerszer és százszor:
Hogy titeket egyszer immár haza hozzon.

Ágnes, a szegényke, ép' ruháját varrja
Tiszta hófehérből. Nagyon szép ám benne!
Esküvőtök napján majd föl veszi újra.
Bánatos és sáppadt. Egyre azt sóhajtja:
„Bár már haza jönnél, bár már béke lenne!"

Bizony mi is várunk. Mióta elmentél
Olyan árvák vagyunk Sárikával ketten.
Ölelünk, csókolunk. Vígyázz jól magadra.
Írd meg mikor jösz már, mikor várjunk haza.
Az Isten megáldjon édes fiam, lelkem.

* * *

Véres csaták dúltak Délen, Szerbiában.
.....
Zord, vad hegyek táján sok-sok hős leventét
S szegény Nagy Andrást is régen eltemették.
.....
Öreg édes anyja már hiába várja
S szőke szeretője szép fehér ruháját
Sohse' veszi már föl esküvő napjára!

Orbók Gyula,
III. éves unit. papnövendék

Levél Bulgáriából.

A nagy pusztító háborunak jó eredményei is lesznek. Talán jobbak és szeretőbbek fognak lenni az emberek hacsak egyszer bekövetkezik a béke. Akkor új munka fog kezdődni, újult reménységgel, uj barátokkal. Az unitárius vallásnak a kis de értékes Bulgáriában, már több éve vannak apostolai, s ezek máris örvendenek hogy a Magyar Unitárius Egyházzal megkezdhetik az összeköttetést. Lelkészük *Toplisky N. Antal* levelet irt, a melyben jó reménysége szárnyait próbálgatja felénk erjeszteni. Eddigi munkásságukról érdekes tájékozást nyujt:

Doubnitz, 1915. november 6-án. Bulgária.

Kedves Tiszt. Boros Úr!

Öröm tölt el arra a gondolatra, hogy a bolgár és magyar nemzet dicső uniója mennyire elő fogja segiteni a mi együttműködésünket, hogy a mivelődést és a nemzeti erőt tovább fejlesszük.

Habár a mostani európai háború oly szörnyű dolog, a mit az unitárizmus nem támogathat, én mégis azt hiszem, hogy ez volt az egyedüli mód, hogy a ránk nézve elsőrendű macedon kérdést megoldja és a bolgár nemzet egységét megteremtse,

El tudja-e képzelni mily nagy a mi örömünk, hogy a magyar, osztrák és német segítség mellett ily rövid idő alatt, Macedonia fölszabadítását ki tudtuk vívni. Remélem, sőt bizonyos vagyok, a mi közös hős hadseregünk és hű népeink a jövőben sem fogják elhagyni egymást a további buzgó munkálkodásban. A közös politikai és közgazdasági érdekek a mi és az önök népét még szorosabban egybe fogják kapcsolni közös sikereink biztosítására.

Boldog lennék, ha a négy központi hatalom diadala már bekövetkeznék, hogy elmondhassuk: „dicsőség a magasságban Istennek, a földön békesség és az emberek között jóakarat.“

Örömmel értesítem, hogy a mi bolgár unitárius kis imaházunk Doubnitzában habár kis adóssággal — elkészült. Már megkezdettük benne az istentiszteletet és máris jó sikerét látjuk.

Öt unitárius füzetet adtunk ki angolból fordítva és 25.000 példány forog közkézen.

Sajnálom, hogy a mostani nehéz körülmények és a pénzszükség miatt most csak kisebb körben folytathatjuk missiónkat. Közelebbről megküldöm imaházunk képét.

A lelkipásztori munka mellett, nagyon elfoglal a „vörös kereszt“ körében kifejtett mindennapi tevékenység. Emberi kötelesség a sebesült katonák között szolgálni, az éhezőknek enni adni, a betegeket ápolni és vigasztalni, az elhagyott családokat gyámolítani. Ugyanezt végeztem ezelőtt két évvel is.

Mint lelkipásztor szabadon végezhetem vallásos és missziói munkámat.

Híve:

Toplisky N. Antal

Egyházi és iskolai mozgalmak

Köszöntjük az olvasót! Szeretetünk, nagyrabecsülésünk, hitünk és jövőben vetett bizodalmunk, szívbeli melegségével köszöntünk mindenkit, a kinek szemét érintik ezek a betük. Isten áldja meg szép hazánkat és mindnyájunkat a békesség boldogságával!

Váratlan meglepetésben lesz részük az Unitárius Közlöny olvasóinak a februáriusi számban.

Konviktusi alapítvány. Id. Tana Sámuel ny. főjegyző Bölönből 6000 K konviktusi alapítványt tett a székelykereszturi unitárius főgimnáziumhoz. Jövedelme $^1/_4$ része folyton tőkésítendő, $^3/_4$ része rendeltetésére fordítandó. 1916. jan. 1-vel indul be. Az alapítványozóval rokon, másodsorban bölöni, harmadsorban a háromszéki unit. egyházi körből származó, ez intézetben tanuló unit. ifjak élvezhetik. Alapítványozó a polgári és egyházi téren érdemes Tana-család feje. Ő maga hosszú pályát futott meg. Állásában hűséggel, nagy pontossággal szolgálta községét, vármegyéjét és hazáját. Gyermekei, szép számu unokái előkelő állásokat töltenek be. Székely faja, vallása, egyháza magas hivatását mindig érezte, tudta, most éppen fokozott mértékben tudja. Erősíteni akarta ezeket, hogy annál nagyobb anyagi erővel birjanak a fiatal nemzedékek nevelésére. A nemes lelkű jóltevő sokáig éljen.

Székelykeresztúr, 916. XI/26. *Pap Mózes,* igazgató.

69-ik és 70-ik örökös alapítónk is megjött. Özv. *Tibáld Józsefné,* ki már néhai kedves jó férjével annyi szép alapítványt tett, megemlékezett a Dávid F. Egyletről is. Befizetett 100 koronát férje emlékére, 100 a maga nevére. Isten áldja meg érette!

Bartók Endre kedei unitárius lelkész elhunyt Nagykedében december 11-én élete 62 ik évében. Hosszu 31 évig tartó nehéz egyházi szolgálattal igyekezett kielégíteni Kis- és Nagykede lelkiszükségeit. Téli, nyári, szép és zivataros időben ment föl a két község közötti Sion hegyén álló szép kis templomába buzgó híveivel. Az egyház s a társadalom tágasabb körei nem nagyon vonzották, annál hívebb gondozója volt családjának. Két jó lelkésszel alándékozta meg egyházát, a várfalvi és csegezi egyházközségeket, akik már több éve hírdetik az igét. Hű nején és fiain kívül testvére, Bartók Albert ny. lelkész gyászolják.

özv. Kovács Dénesné. Nagy alapítónk Kovács Dénes özvegye és alapítótársa nagyajtai Bencze Anna asszony nov. 12-én elhunyt. A jószivű és nemes lelkü asszonyság férje halála óta Kolozsvárt lakott növérével, a püspöki házból részére átalakított lakásban. Hitrokoni szeretet, figyelem és előzékenység vette körül húzamos itt léte alatt. Az E. K. Tanács gondoskodott nyugodt megélhetéséről, amit meg is érdemelt, mert szép bágyoni birtokukat egészében az egyháznak hagyták. Négy lelkész és három tanitó évenkint 200 illetőleg 100 korona segélyben részesül az alapitványból. A kedves özvegy halála egészen váratlanul jött. Munka közben szélhüdés érte s

pár nap mulva nov. 12-én, elhunyt. Nővérén, Bán Péternén kivül, a kivel utolsó éveit együtt töltötte, két fivére, Török Vilmos telekkönyvvezető és Török Kálmán altábornagy gyászolják. Az unitárius egyház a maga halottjának tekintette s tisztes eltemetéséről gondoskodott s jegyzőkönyvében is kifejezte részvétét.

Molnár Kálmán újszékelyi ifjú lelkész korai halálát hozta hirül a váratlanúl érkezett gyászjelentés. A legkiválóbb tehetséggel, szép tudással, jeles szónoki erővel volt megáldva. Csak a testi erő volt fogyatékos. A bordosi kis gyülekezetnek kezdette hírdetni az igét. Hivei nagyon megszerették, hirét messze elvitték. Az újszékelyi népes, szép gyülekezet elhivta, de csak négy rövid esztendeig élvezhette szép tanításait, jó példaadását a szorgalmas munkának. Az a kegyetlen kór, amely összes testvéreit elvitte mellőle, őt sem kímélte meg. Neje, Sárosi József lelkész leánya és egyetlen kis gyermeke, a nagy rokonság és az unitárius lelkészkar fájlalja.

Benedek Irén és Ida brassói lakósok a brassói unitárius egyházközség számára, egy munkásan kivarrott, úrasztal középre való csinos terítőt ajándékoztak. Már maga a tény, hogy az egyházra gondoltak, vallásos lelkük szépségét mutatja. S hogy éppen a mai háborus izgalmakkal telt világban gondoltak arra, amidőn fiaitól és leányaitól elsősorban a haza vár és kér annyi áldozatot, ez arról a vallásos és hazafias lelkületről tesz bizonyságot, amely míg szivesen áldoz a haza oltárán, nem feledkezik meg az egyházról és vallásról, mely a hazai földön a lelki életet ápolja Isten áldása legyen az áldozatkész leányok ifjú életén, melyhez el nem fogyó hálánkat és nagy köszönetünket csatoljuk.

Az egyházközség nevében:
Brassó, 1915. nov. hó.

Kovács Lajos,
lelkész.

„Az Ember" cím alatt közreadom az 1915. év folyamán a kolozsvári templomban tartott templomi beszélgetéseimet. A beszélgetések az emberi élet problémáival foglalkoznak. A világháboru aktuálitása szinezi ugyan a tárgyalás menetét, de a felvetett gondolatok megvilágítása, egészben véve egyetemes-kitekintő szempontok útmutatása mellett történik.

A kötetek szétküldését 1916. janár közepére tervezem. Az előzetes megrendeléseket tisztelettel kérem, hogy tájékozást szerezhessek a megjelenő kötetek számára vonatkozólag. *A könyv ára: 2 korona.*

Kolozsvár, 1915 január 1.
Unitárius kollegium.

Györfi István,
teol. akadémiai tanár,
a kolozsvári egyházközs. predikátora

Meg kell őrizni az Unitárius Közlöny számait, mert az elveszetteket nehéz lesz pótolni. Az 1915. évi első szám teljesen elfogyott. A szerkesztőséget lekötelezi, aki cserében visszaküldi a januáriusi (1915.) számot.

Fizessünk elő az Unitárius Közlönyre, mert bizonnyal érdekelni fog mindenik száma. 3 korona a mai világban oly kis összeg, hogy aki e miatt elmulasztja a házát ellátni állandó hirhordóval, nagyot hibázik maga és családtagjai ellen

Barabás Ábel költeményes kötetéről a Kiss József lapja, a Hét, a következőket írja: *Harci szonettek.* (Barabás Ábel posthumus könyve.) Soha verseskönyvvek nagyobb számban nem árasztották el a szerkesztőségi asztalokat, mint az ídei háborús tavaszon. Sőt a nyár sem tudott gátat vetni ennek az — inkább csak mennyiségben, mint értékben bő — áradásnak s minden idényszerűséget meghazudtolva, a kánikula felé közeledve, egyre nő a vígasztalanúl egyforma, színes kötetek száma, amelyek közül csak nagynehezen sikerül egy-egy igazit kihalászni. Barabás Ábel, a nemrég elhunyt fiatal esztétikus és poéta hátrahagyott kötete messze kimagaslik ebből az alkalmi könyvözönből s művészformába zárt költeményeit átlapozva, őszinte megilletödéssel tesszük le elismerésünk szerény koszorúját a sokat igérő talentum frissen hantolt sírjára. Izléses, poétai gonddal és szeretettel megformált, jól gördülő strófái, bár alkalmi költemények, a nemesebbek közül valók s mig helyenkint az óda zengő, patétikus magaslatait érik el, másutt olykor a finom gúny sziporkáit látjuk megcsillanni a pattanásig feszülő formában. A kötet végén nehány műfordítást találunk Fulda, Hauptmann, Schvöder háborús verseiből s ezekben is tisztán érvényesül Barabás nemes formaérzéke, kifejező hajlékony stilusa Általában az egész csinos kiállitásu s gondosan összeválogatott kötet a mai háborús költészet jelentékenyebb képviselői közül való s mindenképp megérdemli szimpátiánkat és elismerésünket.

Unitárius Közlöny födözékben (deckung). A napokban — irja a harctérről O. A. — uj állapotba (stellung) helyeztek át s itt az egyik tiszti födözékben — melybe beköltöztem — legnagyobb meglepetésemre az Unitárius Közlöny októberi számát találtam. Nem tudom kilehetett az elődöm, ki hagyhatta itt ezt a kis füzetet, de bizonyára ő sem sejtette, hogy milyen örömet okozott vele nekem. Itt az elvadult világban érezzük csak igazán a vallás éltető erejét, s a fegyverek és ágyuk ördöklő zajában egy pillanatig pihenést, megnyugvást nyujt a vallás szelid szava az Egyházi Főtanács szózatából.

Létay Balázs emlékszobra alapjára ujabban adakoztak: Létay Gábor 20 K. Létay Gyula 10 K. Létay József 10 K. Pálfy K. Lőrincz és neje Létay Klára 5 K. Létay Lőrincz 3 K. Létay Máté 2 K. összesen 50 Kor. Még várunk, mert remélünk.

Az Unitárius Közlöny nyomdai költségét a kiadó annyira fölemelte, hogy a D. F. Egylet kénytelen a lap árát 2 K 44 fillérről 3 korónára emelni. Fiók-egyletek tagjai is 3 koronát fizetnek, melyből a 2 kor. tagdíj 2/5 része (80 fill.) a fiókegyletet illeti. A t. fiókegyletek pénztárnokai sziveskedjenek az összes tagok díjáról elszámolni január és febr. hónapokban.

Ne feledkezzünk meg a Dávid Ferenc Egylet perselyéről. Mindig segélyez valakiket. Ő küldi *ingyen* a Közlöny számait, ő segíti az iskolába járó szegény leányt, az egyetemet végző ifjut.

Olvasóinkat kérjük hozzák rendbe tartozásukat januárius és februárius hónapokban. *Hátralékos* tagnak, vagy előfizetőnek be fogjuk szüntetni a lapot.

Elhunytak. *Ütő* Sándor polg. isk. tanár 8 éves kis fia Árpád egy pár napi szenvedés után — *Keresztély Dénes* szentabrahámi születésü tehetséges ifju, ki 1910-ben érettségizett, hosszu kinos szenvedés után 1915. október 21-én elhunyt, sokak bánatára, mint erről utólag értesitnek.

Székelykereszturi egyházközségünkben a téli időben minden hónapban vallásos estélyeket rendeznek. Szavalatokkal, énekkel, felolvasással, férfiak, nők közremüködnek a lelkész Lőrinczi István segítésére.

Várfalván báró Jósika Gáborné őméltósága a háboruban elesett várfalvi katonák nevét az unitárius templom oldalán díszes emléktáblával fogja megörökiteni. Szép emlék lesz, de óhajtanók, hogy arra a táblára ne kellene már több nevet följegyezni.

Rövid hirek. Sándor János ének- és zenetanárt az E. K. Tanács az egyház tanári nyugd. intézetébe fölvette. — A katonának bevonult Boros Jenő konviktusi felügyelő helyett Régeni Áron tanitó alkalmaztatott. — Derzsi Zoltán tanárnak az 5-öd éves kórpótlék utaltatott. — A városfalvi egyházközségnek Péter Sándorné lelkészné és Máthé Sándorné alapitványt tettek. — A Teologiai Akadémia jóváhagyott szabályait az E. K. Tanács szept. 1-től életbe lépettnek nyilvánította. — Sándor Zsigmondnak a kereszturi gymnasium és a tordátfalvi egyházközség javára tett alapitványát az E. K. Tanács elfogadta.

Az egylet pénztárába a folyó évi november 20-tól december 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Gyarmathy Gergely Verestorony 1912—1914-re, Zsigmond Ferenc Sinfalva 1915-re, Durugy Ferenc Szászsebes 1912—1917-re, Szinte Ferenc Brassó 1914—1915-re, dr. Gelei József Bánffyhunyad 1916-ra, dr. Á. Kiss Ernő 1919—920-ra, dr. Demeter Lőrinc Magyarzsákod 1907 - 1912-re, László Dániel Abásfalva 1916-ra, Barabás Sándor Diód 1915—1916-ra, Cikra Mihály Dicsőszentmárton 1915—1916-ra.

Előfizetési díjat fizettek: Kriza Ágnes Berettyóujfalu 1916-ra, Fazakas Tamás Aranyosgerend 1915-re, Balási Józsefné Kolozsvár 1914—1916-ra. Lázár Ferenc Siménfalva 1915-re, Mészáros István Torockószentgyörgy 1913—1916-re.

Alapitói dijban fizetett Végh Jánosné Mezőtóhát 100 koronát.

Kolozsvár, 1915. december hó 21-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Legújabb theologiai ujdonság!

Révész Imre: Dévay Biró Mátyás tanításai. Tanulmány a magy. prot. theologiai gondolkozás kezdeteiből ..... K 5·—

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé ..... K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ..... „ —·50
Kiss G.: Uj magyarország és keresztyénség ..... „ 1·—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve „ 5·—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3·—; kötve „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmélk. „ 1·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. „ 2·—

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák ..... K —·50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. „ 1·—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. „ 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet..... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek „ 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek „ 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek ..... „ 3·—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —·80; II. 1·—; III. ..... „ 2·—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... „ 1·20

Legujabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Őrangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —·30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. „ —·25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ..... „ —·20
Szappanos Gy.: Imádságok itthonmaradottak részére „ —·24

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 február. 2. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Szózat az unitárius lelkészekhez . 25
Püspökünk kitüntetései. (Képpel.) . 27
Üdvözlet a Keresztény Magvetőnek. *B. Gy.* 29
A mi katonáink 32
Ima. *Győrfi István* 36
Tűzhely mellett 36
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 38
„Szózat az unitárius lelkészekhez." — A nemzetközi vallásügyi kongresszus. — Megjelent Győrfi István teol. tanárnak az „Ember" című beszéd gyűjteménye. — A bolgár unitárius missio. — Tanügyi hirek. — Szabédra. — Létai Balázs emlékére. — Rövid hirek. — Id. Árkosi Székely György. — Elhunytak. — Levél a szurduki szorosból. — Katonai özvegyek és árvák. — Schuster Emil. — Az Unitárius Közlöny megy a harctérre. — 3 korona. — A „kissolymosi unitárius nők." — Szerkesztői izenetek.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K. 40 fill. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető** a **szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás 40 K II. részl.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas, 60 K II. részl.
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár, igéret.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor és felesége Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirállyi Ferenc gondnok, Székelykeresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt. Uj alapító.

Az újesztendőben várjuk az új örökös alapítókat. Kérjük egyházközségeinket, egyháztanácsosainkat és másokat, nyissák meg szivöket és erszényeiket. 80-iknak jelentkezett dr. Várady Aurél Kolozsvár. Mindenik örökös alapitónak diszes oklevelet fogunk küldeni.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni. Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 február. 2. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Szózat az unitárius lelkészekhez.

Szólni kivánok Önökhöz az apa szerető szavával, ki ha gyermekeit meginti, kötelességből teszi, mert ezáltal lelkükre kiván hatni, hogy jövőjüket biztositsa. Szólni kivánok egyházam iránti ragaszkodásom és szeretetem azon láncánál fogva, melyet az iskola padjairól hoztam magammal és azóta megerősödve, megacélozva magammal hordok. Teszem azt, mint egyházunk bizalmából annak 23 év óta főgondnoka, ki hiuságból vagy feltünési vágyból soha sem szóltam, hanem annak javát tartva mindig szemeim előtt, csak akkor, midőn azt megtámadottnak láttam. És teszem azt a meggondoltságnak és fontolgatásnak azon mértékével, mely a jelen tüneteiből meritve, mélyebbre tekint és a jövő alakulásain aggódik.

Felszólalok és Önöket hivom birákul, kiknek kezébe van letéve egyházunk jövő fejlődése és kivált Önökhöz szólok ifjabb lelkész uraim, felkérve, hogy leszállva az ábrándok világából ide a földre — abból ami adva van, alkossák meg itéletüket.

Tudom, olvastak az »Unitárius Egyház«-ban azon bevezető cikket, melyet Unitárius Evangelium cimmel (1915 Karácsonyára) Kiss Sándor kolozsi lelkész ur irt és melyet ugy látszik a szerkesztő: Szász András lelkész ur is helyesel, miután megjegyzés nélkül közli.

Nem terjeszkedem ki azon cikk részleteire, de az egészre őszintén, határozottan kimondom, hogy az egy-

házunkra káros, egyházi intézményeinket megbontani törekvő eszmék csiráit szórja szét, azon célból, hogy azok meghallgatásra találjanak. Lehet, hogy vannak és gondolom lesznek is Önök között többen, kik lelkesedéssel felkiáltanak: Ember a talpán, kinek volt bátorsága megmondani az igazat a hatalmasoknak! De higyjék el nekem, nem bátorság az, hanem tulmerészség — megfeledkezés a papi szolgálat legszebb és legnemesebb kötelességeiről: ápolni a szeretetet, a viszály kitörését megakadályozni, elsimitani az ellentéteket hivei között és annál inkább egyházával szemben, mely őt a magasztos hivatás betöltésére kiküldötte.

Minket támad meg, nem névleg, de a sorok között: az Egyházi Képviselő Tanácsot, az egész központot, kik az Egyházi Főtanács megbizásából, annak rendeleteit végrehajtjuk, mintha mi semmit sem téve, ölbe tett kézzel néznők az egyház pusztulását.

Sulyos a vád, az ember szinte megijed tőle, de hol maradtak az azt támogató bizonyitékok?

Gondolják meg: azon kalapácsütések, melyeket mi reánk mér, ha annak tendenciája átmegy a köztudatba, egyházunk alapjait támadják meg és midőn épiteni akar, rombolást végez.

Kevesen vagyunk, a tömörülés, a baj láttára már sokszor segitett rajtunk. Hisz erőnk idáig kerülése mindannak, ami viszályt idézhet elő: az összetartás volt, mely századok nyomorúságain és megpróbáltatásain átvezetett. Ez képezi mostani erőnket is, ha azt megóvni tudjuk.

Hassa át Önöket, kik egyházunk iránti szeretetben nevekedtek és vették fel a palástot, továbbra is ugyanazon szeretet és ugyanazon bizonyosan Önöket is bántó tudat, hogy mi lesz egyházunkból, ha annak kebelében, mi egymást kezdjük marcangolni. Meg vagyok győződve arról, ha a cikk irója, kinek tehetségét szivesen elismerem, meggondolta volna, hogy az ily megérdemelt resenzust fog kelteni, emlitett evangéliumát nem irta volna meg.

Ami a lelkészkarnak nem kellő támogatását illeti,

legyenek arról meggyőződve, az egyház eddig is megtette mindazt, ami módjában volt a létező bajok orvoslására, mert tudjuk, hogy Önök őrei — ki-ki a maga portáján — az egyház érdekeinek, de azt, legjobb akaratunk mellett, csak addig tehetjük, a meddig egyházunk anyagi ereje megengedi.

Még egy nyilatkozattal tartozom, azzal, hogy mi ezután is meg fogjuk tenni egyházunk érdekében mindazt, amit a kötelesség előnkbe szab — nem tekintve a támadásokra. Tudva, biztosra véve, hogy egyházunk nagy többségének helyeslésével találkozunk.

Ezzel elmondottam lelkész urak, kedves barátaim, a mi szivemen feküdt, amit mint főgondnok, ki egyháza jövőjéért aggódik, kinyilvánitani kötelességemnek tartottam.

Kérem, szivleljék meg azokat.

Felsőzsuk, 1916 január 13.

Petrichevich-Horváth Kálmán.
főgondnok.

Püspökünk kitűntetései.

Már sokszor kedveskedtünk püspökünk arcképével olvasóinknak. A mult évben tartott 80 éves jubileum alkalmával uj kitüntetés érte a köztiszteletben álló főpásztort. Királyunk őfelségétől megkapta a Ferencz József-rend nagykeresztjét.

Szerencsésnek tartjuk magunkat, hogy most a 80 éves férfi képét bemutathatjuk díszeivel együtt.

Első kitüntetése volt a királyi tanácsosság, amit püspökké választatása után csakhamar megkapott. Ezt a címet előtte csak Kriza János nyerte meg. De Ferencz Józsefet szerencsés hosszú élete és a nagy elismerés, mi közpályáján állandóan kisérte, más kitüntetésekkel is szerencséltette.

1896-ban, hazánk ezeréves jubileuma után az ezredévi nemzeti ünnep alkalmával kapta a II. oszt. vaskoronarendet. Ezt az osztrák császári rendet I. Ferencz császár alapitotta 1816-ban. Három osztálya van. Jelvénye színes drágakövekkel ékitett arany »vaskorona«, rajta a koronás

kétfejű sas, jogar, kard és országalma. Közepén aranyszegélyű sötétkék paizs, rajta arany F. betű. Szalagja aranysárga, szélén sötétkék csík.

A legujabban kapott a Ferencz József-rend nagykeresztje, melyet mostani királyunk alapított. Jelvénye nyolcsarkú kárminvörös kereszt, melynek karjai végükön kikanyarodnak. Elülső lapja közepén fehér paizsban F. J. A kereszt karjai közül a kétfejü sas emelkedik ki, csőrében zárt aranyláncot tart. Alsó részén *viribus unitis* jelmondat. Fenn az osztrák császári korona. Szalagja egyszinű vörös, melyet a jobb vállon viselnek. A mellre van még külön egy nyolcsugaru gyémántozott ezüst csillag a rendkereszttel.

Üdvözlet a Keresztény Magvetőnek.

Az ifjabb, de már nem fiatal testvér komoly szeretetével köszöntjük a *Keresztény Magvetőt*. Ötven esztendeje öröme és büszkesége az unitárius hivők és reménykedők seregének. Ötven esztendeje hirdeti a magyar müvelt közönségnek, hogy ebben a hazában unitáriusok vannak, mert voltak és lesznek, mert gondolkoznak és dolgoznak.

Nem dicstelen az a pálya, amelyet megfutott. Járatlan, töretlen helyeken, utlan utakon indult el. Tartózkodva, inkább félve, mint remélve, de jól fölkészülve nekifogott. Egyelőre csak megmutatta, hogy szeretne lenni, mert bőven volna mit tenni, mert pezsdülni kezd a magyar nemzeti élet s ez az unitárius vallásnak is hajnalodást jelent.

Nehéz volt a kezdet. Az unitárius lelkészi kar szokatlan volt a nyilvános irodalmi munkássághoz. Csak Kriza János és Péterfi Sándor, meg Koronka Antal jártak azokban a berkekben, hol az egyházi irói babérhoz levelet szoktak gyüjtögetni. Krizát érte a szerencse, vagyis Kriza lett a szerencséje a kezdeményezőknek most is, éppen mint azelőtt huszonkét évvel, mikor az unitárius ifjuság a Reményt inditotta meg. A Magvetőnek Nagy Lajos lett a Hajós Jánosa, Kriza a keresztelő papja és zászlótartója.

Az unitárius lelkészek egyházi dolgozataira támaszkodtak az első kötetek. Értékes beszédek kerültek össze régi és uj papjainktól. Jól eső érzést keltett az unitárius közönségben, hogy papjaik ki mertek lépni a küzdők

terére. A hátvédet, a már akkor is országos hirü Brassai és a már historikus névre pályázó Jakab Elek szolgáltattak. Brassai ide helyezte el paedagogiai eszméinek nagy értékü csoportját. Jakab Elek megindította lelkes életrajztanulmányainak állandó becsü sorozatát. Ez a sorozat egymagában is kivívta volna a léthez való jogosultságot az uj folyóiratnak.

De a Magvető megindulásakor is bebizonyosult, hogy az irodalmi vállalathoz könnyebb irót kapni, mint olvasót. Az unitárius közönség nem volt hozzászokva a rendszeres olvasáshoz. Fizetésre csak nehány lelkes ember szokott jelentkezni, bármely kezdő vállalatnál. A kiadás — egész évben egy kötet — nem volt alkalmas a közönség megnyerésére.

Majdnem tiz évig tartott az ugartörés, pedig a 3-ik kötettel két ifju vállalkozó: Ferenc József és Buzogány Áron vette kezébe a fáradságos munkát. Ez a két szerkesztő is csak két kötetet adott ki. A közoktatási miniszteriumba felhivott Buzogány helyébe lépett Kovácsi Antal, a peadagogus, ki az iskolai olvasókönyvek szerkesztésével, már sok gyakorlati ismeretre tett volt szert.

Uj lendületet adtak a vállalkozásnak azzal, hogy negyedéves folyóirattá alakitották. Azzal is szerencsésebbek voltak, hogy a vidéken jó segitő társakat kaptak.

Kedvesen emlékezem vissza, hogy kereszturi kis tanuló koromban én is ott voltam a husz vagy harminc előfizető között, kiket Pálfi lelkész oft az ötosztályu gimnáziumban gyüjtött. Az a 2 frt. nagy összeg volt nekünk, de legtöbben megmaradtunk a névsorban mindvégig.

Az ujitott vállalat uj érdeklődést követelt és kapott is. A tudományos fejtegetések, tanulmányok és történelmi adatok már az idegenek figyelmét is megnyerték. A Magvető jórészt inferconfessionális folyóirattá lett. A protestánsok között több állandó előfizetőt hóditott és tekintélyét biztositotta azzal is, hogy legrégibb és legkitartóbb vallástudományi protestáns folyóirat volt az egész országban.

Tekintélye emeléséhez járult, hogy a tudományos jelleget megtartotta, de az eszmecserére szabadelvüen nyitott tért. Az unitárius érdekekért harcolt ,de a napirenden levő kérdéseket éber és kritikai szemmel kisérte. Buzogány Áronnak, Ferenc Józsefnek és Krizának *Szemléi* mindig tanulságos tájékozók lesznek az egyházi és vallási nevelési mozgalmak ismertetésében. A Péterfi Dénes szerkesztése alatt jelentkezett eredeti külföldi tudósító: Charruaud sok jó figyelmeztetést adott s mint ismertetés is ér-

tékes volt, de a folyóirat terjedelmével nem volt arányban igen sürü levelezése.

Forrás gyanánt fog szolgálni az unitárius vallás és egyház multja tanulmányozóinak az Egyháztörténeti Adatok gazdag tára, melyben a mieink közül Jakab Eleké és Benczédi Gergelyé a főérdem, a kivül állók közül Koncz Józsefet illeti a legnagyobb köszönet.

A nevelés és közoktatás kérdései fejtegetésével Brassai, Buzogány, Kovácsi Antal foglalkoztak nagybecsü tanulmányaikkal hasznosan, hogy az élőket s közöttük első helyen a mostani egyik szerkesztőt, dr. Gál Kelement ne említsük.

A hittudományi és bölcselmi tanulmányok a Simén Domokos és Brassai nevét tették fényessé. Simén a Bauer-féle ujtestumi kritikát vezette be irodalmunkba szép sikerrel és hatással.

De ezzel kapcsolatban hálás érzéssel emeljük ki a gróf Kun Géza nevét, kinek megnyerése ismét a Péterfi érdeme volt.

Azt mondhatnók vörös fonálként huzódik végig a XXII. évfolyamtól a XLVII-ig a Kanyaró Ferenc neve, aki mint izzó unitárius az egyház és dogmatörténelmi kérdéseket megfeszitett szorgalommal tanulmányozta, az unitáriusok igazságát, ha kellett s talán, ha el is kerülhette volna, mások nem-kimélésével is végletekig védte és tisztázta.

Péterfi Dénes és Kovács János együtt, majd Péterfi egyedül összesen 34 évfolyamot adtak ki. Kovács János a külföldi unitáriusokkal tartotta fönn a kapcsolatot, amit gazdagon igazolnak közleményei, de a lap anyagi megszilárditásában is kiváló érdemeket szerzett.

Az egyház közigazgatása, az iskola, nevelés és oktatás, a kolozsvári és kereszturi gymnáziumok, de főképpen az utóbbinak tovább fejlesztése, értékének emelése a Sándor János tollából, a Magvető nélkül nem jutottak volna el a mai virágzásra, mert végül is a *Keresztény Magvető*, mint sajtó, hatalommá nőtt s ha a hatalomnak nem engednek egy oldalra vagy másra elhajlást, a mostani, de már kipróbált szerkesztők, dr. Gál Kelemen és Gálfi Lőrinc, akkor nemcsak magoknak fognak elismerést szerezni, hanem az unitárius tudományosságot is nagyon elő fogják segiteni. Mert az már végérvényesen bebizonyosodott, hogy a folyóiratok lapjain érnek meg azok a termékenyitő eszmék, amelyek később könyvekké nőnek.

Addig is hát, mig a magyar közönség a vallástudományi szakkönyvek vásárlására elkészül és megnő, csak szórja tovább a magvat a Keresztény Magvető.

Az *Unitárius Közlöny*, mint ifjabb testvér jövőben is követni fogja püspökünk tanácsát, mellyel utra indulásakor ellátta volt. Megmarad jó testvérnek.

Köszöntjük az ötven kötetet termelt unitárius bajnokot. Kívánjuk, hogy rövid idő alatt erősödjék annyira, hogy 24 iv helyett 48-on nyujtsa olvasóinak a keresztény hit- és erkölcstudomány sokféle faju sikerdús magvait.

B. Gy.

— *Tudósitások a nagy világháború résztvevőiről.* —

(202.) **Dr. Elekes Domokos** a 21-ik császár-vadász zászlóalj tartalékos zászlósa, a háború kezdete óta részt vett ádáz küzdelmeinkben. Először a szerb harctéren küzdött, ahól 1914 októberében megsebesült és hazakerült. Felgyógyulása után, 1915 januárban már az északi harctérre került és diadalmas offenzivánkban is részt vett. Vitéz magatartásáért az első osztályú ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Öt hónapi újabb nehéz küzdelem után súlyosan megsebesült. Székelyudvarhelyen fölgyógyulva, letette az ügyvédi vizsgát, s bevonult szolgálatra Bécsbe.

(203.) **Elekes Béla** a 3-ik tiroli császár-vadász zászlóalj zászlósa szintén a háború eleje óta a harctéren van. Küzdött a szerbek ellen, részt vett a kárpáti offenzívában, azután az olaszok ellen harcolt. A 19 éves fiunak hősiességéért József Ferdinánd főherceg saját kezüleg tűzte mellére az első osztályu vitézségi érmet. Jelenleg a repülő-tiszti iskolában képezi magát.

(204.) **Svitánek József** gyéresi asztalos sok szenvedés után betegen került az eperjesi katonai kórházba. Szüleit értesitették

fiuk betegségéről s ők azonnal oda is utaztak, de pár órával előbb már eltemették. A két öreg kérésére azonban megengedték, hogy a közös sírból kivéve, külön sírba temethessék egyetlen fiokat.

(205.) **Nagy Balázs** várfalvi tűzér a matkowi kórházban tüdőgyuladásban meghalt. Nem sok apróság volt a vagyona, de a zsebében szép rendbe rakva, mind ott voltak azok a levelek, amik egy év alatt Várfalváról hozzá eljutottak.

(206—215.) **Az árkosi Kiss fiuk.** *Kiss József, árkosi timármester* gyermekei közül (5 fiú, 2 leány) 4 katona. A legnagyobbik, *dr. Kiss Ernő* kolozsvári tanár, kiről más alkalommal emlékezünk meg. *Kiss József* 26 éves sepsiszentgyörgyi csizmadia 1915 január 15-én vonult be a cs. és kir. brassói 2. gy. ezredhez Prágába, honnan március 15.-én került a kárpáti harctérre. Eleinte állandóan gyomor és mellfájdalmai s étvágytalanság miatt panaszkodott, de a május elseje utáni heves harcok közben ugy megedződött, hogy egész nyáron át jó kedv és megelégedettség volt kiolvasható leveleiből. Kétszer is halálhíre jött, de ez előbb nem bizonyult valónak. Azonban később, 1915. szeptember 28-án Kelet-Galiciában ellenséges golyótól szíven találva elesett. Végtelen jó gyermek, testvér és mintája volt a becsületes, megbízható, a munkát magáért a munkáért szerető iparosnak. *Kiss Ferenc* 24 éves tényleges szolgálatot teljesítő tizedes a cs. és kir. brassói 2. gy. ezredben, 1914. évi augusztus hó elején, az ezreddel került a galiciai harctérre és azóta állandóan az északi harctéren tűzvonalban, sőt rajvonalban van. 16 hónap alatt sem beteg sem sebesült nem volt, ami igazán nagy kegye Istennek. A legveszedelmesebb harcok közül is elküldi csaknem mindennapi józan, derűs, értelmes levelét a család valamelyik tagjának. Emeli ezek értékét, ha megemlítjük, hogy írójuk csak községe elemi iskoláját végezte. Azóta a családban van, ma tímár, holnap gazda, aztán méhész, kertész és üres estéli óráiban maga faragta hegedün játszva múlattatja a familiát és a szomszédságot. Az ezermesterségre való székely rátermettség úgy látszik a harctéren sem hagyta őt cserben. Januáriusban itthon volt szabadságon. Jellemző, hogy 16 hónapos szolgálata után minden katona-szerelvénye ugyanaz volt, amivel elindulása alkalmával ellátták. *Kiss Gábor* 1915 december 15-én a 18 évesekkel rukkolt be, ugyancsak a brassói 2. gy. ezredhez. Jelenleg Prágában kiképzés alatt van.

Ezeken kívül Árkosról még hat *Kiss* unokatestvér szolgálja a hazát. *Kiss* Dániel, Bálint, Márton, Jenő, Mihály id. Kiss Dániel fiai, kik közül Jenő, vitézségéért kitüntetést is kapott. Továbbá *Kiss* András id. Kiss András fia, kit ugyancsak vitézségi éremmel tüntettek ki.

(216.) **Hermann Lajos** kénosi énekvezértanitónk 1914 aug. 1-én vonult be a 82. népfelk. gyalogezredhez, Székelyudvarhelyre, honnan csakhamar az oroszlengyelországi harctérre jútott. Itt egy

előőrsi csatározásban Sambornál, azon évi október 13-án láblövést kapott, melyből azonban kórházi hosszas gyógykezelés után szerencsésen felgyógyúlt. Mihelyt annyira megerősödött, elvégezte a nagyszebeni tisztképző tanfolyamot s már 1915 január 23.-án ismét az orosz harctérre tért vissza. Itt éppen a lublini nagy csata folyt, melynek diadalmas küzdelméből ő is kivette hősi részét. A megvert orosz sereg tovább-üldözése közben több apró csatározás mellett részt vett a Luck bevételéért folyt küzdelmekben. Azután a győztes sereggel Rownó felé előnyomulva, szeptember 16.-án reggel Olyka mellett négy srapnel lövést kapott. Az nap estvére hősi halált halt. Bajtársai mély részvéttel helyezték nyugalomra hős bajtársukat, kit nemes jelleméért mindnyájan kiválóan szerettek és becsültek. Meghatóan írják le, hogy halála napján mély önfeláldozó szeretettel s gyöngédséggel emlékezett meg Homoródalmáson lakó özvegy édesanyjáról s testvéreiről. Hív volt mindenben. Legyen áldott emléke!

(22. és 83.) **Pap Domokos** főhadnagy igen becses levél kíséretében Galiciából 100 tábori nótát, (115) **Sárdi Elemér** ezredorvos az oroszoktól zsákmányolt gúnyképes levelezőlap-gyüjteményt ajándékozott az Erdélyi Múzeum háborus gyüjteményének.

Magyarzsákodi unitárius katonák.

(217.) **Demeter Árpád** ügyvédjelölt, a mozgósításkor vonult be a 22. honv. gy.-ezredbe mint tart. hadapród. Önként jelentkezett, hogy az első csapatokkal a harctérre mehessen. Az északi harctéren mint századparancsnok több izben kitüntette magát. Több mint 15 ütközetben vett részt. Szeptember elején kimerültség miatt a kassai kórházba került. Innen rövid idő alatt felépülve visszakerült Marosvásárhelyre, hol 30 napi pihenő helyett az indulásra kész menetszázadhoz ismét önként jelentkezett, hogy hősies küzdelmét s a haza iránt tartozó legszentebb kötelességét folytassa. 1914 november 26-án a Kárpátokba betört oroszok ellen vitézül harcolva, a Zemplénmegyei Takcsánynál orosz golyótól találva hősi halált halt.

(218.) Testvéröccse **Demeter Zoltán** áll. gazdatiszt, az 1. honv. gy.-ezred tart. hadapródja a mozgósítástól 1915. márciusig újoncok kiképzésével volt megbízva. Március végén mint zászlós az északi harctérre ment, hol Kelet-Galiciában mint hadnagy és századparancsnok fáradhatatlanul harcol az oroszok ellen.

(219.) **Kisgyörgy Jenő** kántortanító, 1914. aug. 9-én vonult be a 24. honv. gy.-ezredhez mint egyévi önkéntes. 1915. februárban a tiszti vizsgát jó sikerrel kiállván, márciusban mint kadett ment az északi harctérre. Három hónapi küzdelem után testileg kifáradva tért haza, hol 2 havi gyógykezelés és üdülés után augusztus 17-én hősies elszántsággal vette ismét fegyverét kezébe, hogy a muszkák letörésében méltó részt vehessen.

(220.) **Pál Mózes** népfelkelő 1914 szept. végén harctéren szerzett betegségben egyik galiciai kórházban elhalt.

(221.) **Kedei Lőrinc** a 82. gy.-ezred őrvezetője 10 hónapi hősies küzdelem után Przsemysl alatt hősi halált halt 1915. május 9-én.

(222.) **Pázsint János** a 22. honv. gy.-ezred c. szakaszvezetője 21 éves korában, Ivangorodnál valószínüleg hősi halált halt.

(223—25.) **Orbán Károly, Sándor Mózes, Sánta Viktor** 1914 szeptember havi küzdelmekben nyomtalanul eltüntek. Soha semmi életjelt nem adtak magukról kétségbeesett nejeiknek s nagyszámu gyermekeiknek.

(226—231.) **Hegedüs Károly, Oléna János** 1914. dec. 27-én, **Simó Sándor** 1914. dec. elején, **Hegedüs Mózes** és **Hegedüs István** 1915. júniusban, **Ambrus Péter** június végén jutottak orosz hadifogságba.

(232.) **Béres Mózes** népfelkelő az 1915. februári hidegben a kárpáti küzdelmek alatt elfagyott lábakkal került a kórházba, hol mindkét lábát operálták s mint rokkantat szabadságolták.

(233—54.) **Jelenleg a harctéren vannak:** Négy testvér: **György** Sándor ifj., *György* Lőrinc, *György* Izsák és Károly, *Szél* Sándor és Mózes, *Szél* Izsák, *Bajnóczki* Dénes, *Hegedüs* Péter, *Miklós* Mózes, legifj. *György* Sándor, *Hegedüs* Dénes, *Hegedüs* Lőrinc, *Kedei* Pál, *Palatka* Gergely, *Pázsint* Lőrinc, *Szilágyi* József, *Orbán* Dénes, *Román* János, *Hegedüs* Sándor, *Palatka* Lajos, *Kozma* Sándor.

(255—261.) *Mozgósitás óta katonai szolgálatot tejesitenek*: *Pázsint* T. János, *Pipei* Benedek, *Koncz* István, *Bartalus* Dániel, *Kedei* János, *Hegedüs* Mózes, *Kozma* János.

(262—63.) **Pilbák testvérek.** Pilbák István kolozsvári kisbirtokos fiai. **Istvánt** 1914.-ben hivták be az 51. gy.-ezred népfelkelőivel. Nyolc heti kiképzés után márciusban Oroszlengyelországba vitték s Tomasow környékén tett szolgálatot. A májusi előnyomulásban több kisebb-nagyobb ütközetben vett részt s köztük Ivangorod elfoglalásában is. A további üldöző harcok alatt aug. 13-án az oroszok keményen ellenállottak s egész napi harcban verték vissza és üldözték tovább őket. Aug. 14-én Pilbákot előre küldték egy kis felderítő csapattal s rövid idő múlva egy erdőben nagy orosz erőre bukkantak. A heves tüzelésben Pilbák István menekülés közben ballábába puskalövést kapott s egy sürüségbe mászva egy kis fejvédet ásott magának. Közben a harcoló felek fölfejlődtek s Pilbák a közel 20 órás harcot az orosz rajvonal háta mögött hagyva élte át. Az oroszok hátrálása után akadtak reá sebesültvivő katonáink. Előbb egy ausztriai kórházban gyógyitották, majd szülői kérésére haza engedték a kolozsvári kollégiumunkba berendezett tartalékkórházba.

Öccsét, **Gergelyt** 1915-ben sorozták be a 21. honvéd gy.-ezredhez. Nyolc heti kiképzés után előbb bombavetőgéphez helyezték, később októberben kikerült Galiciába s gépfegyverosztagnál tesz szolgálatot.

Ima.

Győrfi István, Kolozsvár.

Minden erőt, minden létezőt lényedbe ölelő hatalmas Ur, küzdelmes életünk édes Atyja! Ma, millió ajak nevedet susogja. Parányi gyermeki szájak apjuk életéért esedeznek Hozzád. Reád bizza férjét, gyermekét a hitves, a szülő és az anya. Neveddel ajkukon katonák harcolnak s a vérében halódó Benned leheli ki hősi lelkét. Mindenütt, mindenben Téged lát az ember s hiszi, érzi, tudja, hogy Te is lelkében élsz, benne munkálkodol.

Atyánk, ha kérhetnénk mindentudásodat, roppant hatalmadat kívánnók, hogy a megbékítő szeretet áldó melegét lophassuk egymás ellen törő emberi szivekbe, hogy a feledés leplét boritsuk a fájó sebekre, hogy visszaadhassuk mind a jelennek, mi a multté, az enyészeté.

De még se! Ne add, mit úgy sem kérhetünk! Segits, hogy lehessünk valóban emberiek. Tedd, hogy elhatározásunk vasakaratában valósuljon a lehetetlen is; hogy kezünk büntető sulya alatt hulljon a porba a telhetetlenség, az önzés bitorolt uralma!

Elnyomott népek titkolt sóhaját, remegő szívű anyák, félő ártatlanok imádkozó szavát emeljük fel Hozzád: Diadalmat adj Uram és békességet! Ámen.

Tűzhely mellett

Karácsonyi levél a harctérről.

Irta: **Nagybácsi.**

Kliucsi, 1915 dec. 24.

Drága Bubám! Előttem egy kis karácsonyfa, kis gyertyákkal s én behuzódva egyedül ebbe a kőviskóba, magam akarok lenni egészen egyedül, mert ez az én karácsonyom közöttetek. Az a perc, ameddig a kis gyertyák égnek az enyém, csak az enyém s ahogy itt ülök összetákolt asztalom mellett, ti is mellettem ültök, nézzük egy-

mást, nem szólunk egy szót sem s én mégis annyit beszélek Veletek drága kicsi gyermekek s látom a boldogságtól repeső szivetek, ahogy néztek e kis sárga lángokat a sok-sok ajándékot. Ez a perc az én igazi karácsonyom, most szabad szomorkodni, a másik karácsony, amit a bajtársaim között töltök el, az már csak a feledés karácsonya.

Látjátok, már kialusznak a gyertyák, a Ti drága kis gyertyáitok s már lámpát kell gyujtsak, viharlámpát s vége a varázsnak, már nem látlak olyan tisztán Benneteket, mintha elmosódna előttem az egész világ.

Én is voltam egyszer olyan kicsi, mint Ti vagytok s most lelkembe tolul sok szép karácsonyeste emléke. Magam előtt látom a havas háztetőket, a szép fehér utakat. Nagy pelyhekben hullott a hó s én meleg szobában szivdobogva vártam, hogy mikor csenget az angyal. Én is néztem valamikor olyan ragyogó szemmel a nagy karácsonyfára, reám is néztek oly boldogan szerető arcok, mint most Ti reátok. De szép is volt az!

Hozott az Angyal katonasipkát, puskát, kardot és falovat s ez volt akkor a legkedvesebb ajándék. Ott volt az ágyam mellett a faló s őrködött felettem s az ágyamon pihent a kis puska és a kard. Én meg álmodtam tündéri szépeket, nagy csatákról, vágtatott velem a faló s én hős voltam, nagy dolgokat vittem véghez s mikor reggel fölébredtem olyan szeretettel simogattam a faló hosszu sörényét s a kis kardomat. Milyen szép lett volna akkor tovább álmodni, mindig csak szépről, jóról, nagy tettekről s nem ébredni föl soha a — valóságra. Mert mennyivel más a valóság!

Azóta sok év telt el, nagyot fordult a világ s szent karácsony ünnepe mégis eljött. Az Angyal már rég fejembe nyomta a katonasipkát, kardom is van, hosszu, nehéz, borotvaéles szablya s a kis puskámba gyilkoló golyók kerültek. Szegény fakóm sem a régi táltos, nyeritése sem a régi vidám hang, de a fájdalom, a szenvedés nyöszörgése, ahogy hideg sziklák közt búsan lehajtja nagy okos fejét.

Ez a sok vitéz katona most haza gondol szeretteire, boldog hófehér karácsony estére, gyermekeire, egy boldogabb időre.

Itt most süt a nap, kék az ég s vakitóan csillog a tengerben a napsugár. Csak a föld hideg, a sziklák sokunknak mintha sugnák, hogy milyen hideg lesz az ágy — alant. Fejünk felett nagy gépmadarak berregnek: háboru van és mégis karácsony!

Eljött, meglepett, idegen földön, messzeségben, felhőcsókolta *fekete hegyek* közt is az emlékek följajdulnak lelkünkben. Miért is voltunk gyermekek, miért álmodtunk csodaszépet nagy csatákról, háboruról, miért is ültünk meleg szobában ragyogó karácsonyfa boldog varázsában? Azért, hogy most fájdalmasabb legyen a kiáltó kontraszt, a boldog álmok — s a sivár valóság?

De mindig csak egy pillanatig tart, megnyugszom, beletörődöm mindenbe s csak reátok gondolok. Reátok gondolok határtalan szeretettel s csak arra kérlek, legyetek jók, szeressetek mindenkit, aki a Tiétek s gyüjtsetek néha könnyeket a szemembe gyöngybetüitekkel drága egyetlen kis Bubám! Az a szeretet, ahogy én szeretlek Titeket s az a szenvedés, melyben osztályrészünk van, a jó Isten előtt becses lesz és megvéd legalább Titeket minden szenvedéstől, csalódástól az életben. Most sokszor, milliószor csókollak Téged Bubám, a Butit (ugy-e nem haragszol), Anyuliát, Nagymamát, Apát — mindnyájatokat s egyetlen ajándékom legyen a szeretteten kivül ez a két szó: Fähnrich Boros. Nagyon szerető

Sanyitok.

Egyházi és iskolai mozgalmak

„Szózat az unitárius lelkészekhez." Megilletődéssel olvassuk el a mi szívemberünk: *báró Petrichevich Horváth Kálmán* főgondnoki szózatát. Ritkaság az ilyesmi. Már ezért is megragadná a figyelmet. De hát az az aggódó szeretet, az a megfontolt bölcsesség, ami összeköti mondásait! Egyenként kell olvasni. Mindeniket meg kell fontolni. Hadd járja át az agynak minden utolsó szálacskáját, hadd fussa be a szívnek mindenik kamaráját. Nem leszen hiába. Oda fog gyökeresedni. Az feldolgozza. Egyszer azon veszi észre, hogy hát ő is éppen ugy gondolja, ugy is érezi. S a vége az lesz, hogy az egy-két főgondnok helyett, száz és ezer gondnoka lesz az unitárius vallásnak és egyházának, akik mind ugy akarják, hogy ne legyen bántódás, ne legyen gyanusítás, se szeretetlenség, hanem legyen bizalom, egyetértés, szeretet, megbecsülés. Legyen az egyház hírének, vagyonának, templomának, iskolájának, minden fajta kis, vagy nagy értékének olyan megbecsülése, mintha csak az enyém, a tied, édes mindnyájunké volna. Ilyen áldás fakad e lélekből sarjadzott szózat termékenyítő harmatja után!

A nemzetközi vallásügyi kongresszus főtitkára dr. Wendte Károly úr Amerikából szétküldötte levelét. Figyelmeztet, hogy ebben az évben

lett volna megtartandó a kongresszus, de a háború miatt erről a tervről 1916-ra le kell mondani. De nem örökre, sőt azt hiszi, s ezzel mi is egyetértünk, hogy mihelyt a béke helyre áll a vallás embereinek minden eddiginél nagyobb buzgalommal kell felkeresniök egymást. Most lesz ám igazi szép föladat elöttünk: fölébe emelni a vallást mindenféle ellentétnek. Legyőzni a gyülöletet, haragot, s uralkodóvá tenni a szeretetet. Erre kell gondolni és készülni mindenkinek, a ki hiszen a mennyei atyában és őszinte, becsületes követője volt valaha Jézusnak!

Megjelent Györfi István teol. tanárnak az „Ember" czimű beszéd-gyüjteménye! Megrendelhető szerzőnél 2 K. 50 fillér előzetes beküldése mellett. (Kolozsvár, Unitárius kollegium.)

A bolgár unitárius missio elnöke Topliczky Antal barátságos levelezését tovább folytatja. Elküldöttük neki az E. K. Tanács 400 K. adományát doubnitzai imaházára. Ferencz József püspök úr megbízást adott, hogy híveinket gondozza és a mi nevünkben is vezesse a missiót.

Tanügyi hírek. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Györfi István homoródszentmártoni, Kelemen Lajos karácsonyfalvi, Gálfi Sándor korondi, Péter János alsóboldogfalvi, Gelei Vilmos vargyasi, Benczédi Mózes karácsonyfalvi, Bedő József oklándi, Nagy Gyula homoródszentpéteri, Kozma Miklós fiátfalvi, Tóth Vilmos és László Zsigmond székelyszentábrahámi, Derzsi Gábor kissolymosi tanítókat 400 - 200 koronával magasabb fizetési osztályba léptette elő. Szeretettel köszöntjük tanitó atyánkfiait előléptetésük alkalmából.

Szabédra a főtiszt. püspök úr helyettes-lelkésznek kinevezte Fazakas Béla IV. éves papnövendéket, a ki már az Alföldön is teljesített hasonló szolgálatot elismert sikerrel.

Létai Balázs emlékére újabban adakoztak: Csifó Salamon teologiai tanár 4 K. Benczédy László hadnagy 10 kor.-t. Köszönettel nyugtázzuk és a takarékban kezelt többi összeghez tesszük. Még kellene nehány tíz korona. Szeretnők hamarosan összegezni és lezárni azzal a megnyugtató tudattal, hogy ezt a nagyra hivott derék ifjú magyart érdeme szerint megbecsülték a kik ismerték.

Rövid hirek. A kereszturi főgymnazium 7-ik és 8-ik osztályának a miniszter megadta a nyilvánossági jogot. — Szentmártoni Kálmán, Derzsi Zoltán és dr. Borbély Ferenc a szkereszturi képezdében tanítanak a délutáni órákban tanácsi engedéllyel. — A bölöni Tana Sámuel kereszturi alapítványát a főgymn. bizottsága bölöni takarékrészvényekben átvette. — A baróti unitárius tanulók vallástanítását a felsőrákosi lelkész lett volna köteles tanítni a mult évben. Az E. K. Tanács rendreutasitotta. — Az E. K. Tanács a püspöki lakáshoz vissza adta a néhai Kovács Dénesné használta szobákat. — A kereszturi igazgató, mint konviktusi felügyelő 200 kor. jutalomra jogosult. — A pénztári hivatal dijnokának januáriustól 2 kor. helyett 3 kor. napidíjat utalt az E. K. Tanács. —

A kereszturi két iskolaszolgának 50—50 korona drágasági pótlékot engedélyezett a főhatóság — Lázár Ferenc nyug. kántortanítónak 50 kor. segélyt utalt az E. K. T. — Az abásfalvi hadbavonult kántortanító kántori fizetését az E. K. T. a feleségének kiadni rendelte. — Kelemen Lajos tanárnak az E. K. Tanács meleg köszönetet és nagy elismerést nyilvánított, hogy a tanulókat tanulmányi kirándulásra hordozta a város különböző részeire, amit a tanulók rendkivül szerettek és méltányoltak. — A hjánosfalvi, újfalvi, kadácsi, firtosváraljai iskolák államositása folyamatban van. — A kolozsi kántor-tanitónak hadba vonulása alatt visszatartott kántori fizetése folyóvá tétetett. — Az E. K. Tanács elfogadta az udvarhelyi kör részére az Ürmösi József h.-szpáli lelkész terve szerint készült kérdőlapot a kanonikus kérdésekhez.

Id. Árkosi Székely György a nagyszebeni egyház gondnoka és minden jóban segítő oszlopos tagja, a kitűnő iparos, a városi képviselő testület tagja, sok közügyben jeleskedő munkás férfi jan. 20-án váratlanul elhunyt 58 éves korában. Az unitárius egyház nagy veszteséget szenvedett. Öt gyermekén és hű feteségén kívül nagy család gyászolja.

Elhunytak. Özv. Figura Dánielné Hódmezővásárhelyt jan. 22-én 96 éves korában. A legelső unitáriusok között volt néhai férjével együtt. Résztvettek az egyházközség megalapításában.

Levél a szurduki szorosból. 1916. I. 19. Az U. K.-ben olvasom, mekkora öröme volt valakinek, hogy egy elhagyott födözékben a U. K. egy példányára akadt. Hasonló örömöm és meglepetésem volt ma itt nekem. A román határ őrszobájában olvasta nagy buzgón beléptemkor egy derék végvári vitéz, Gadó Samu csendőr, akiben ezen a réven nemcsak hitrokonra, de földimre is ismertem. A mustármag itt nem vesz kárba. A csúfolóknak ő székiben ülők is elhihetik. — Különben szives üdvözlet a magvetőknek. Jól vagyok, egészséges. Szép és — tanulságos világ van itt. Sz. üdv P á l f i Márton.

Katonai özvegyek és árvák gondozása és az otthon maradott nők segitése egyik legkiválóbb gondja a lelki pásztoroknak Ebben az irányban a sociális munka áldásait osztogatni és éreztetni soha sem volt, nem is lesz több és jobb alkalom. Az esperesi vizsdálószékeknek módjában lesz tájékozást szerezni és nyújtani. Erre a főt. püspök úr terjedelmes körlevélben hivja föl a lelkészeket.

Schuster Emil 51. gy. c. kadett kolozsvári főgimnáziumunk tavaly végzett kedves tanítványa lélekben most is velünk van. Ifjuságunk kórházi betegeket segítő jótékonyságában öcscsével együtt tavaly is elől járt. Az idén már kétszer küldött iskolánkhoz a beteg katonáknak segélyt, egyszer 15 s másódszor újévre 20 koronát. Bűszkék vagyunk reá!

Az Unitárius Közlöny megy a harctérre. Sok példányban megy északra is, délre is, keletfelé is. Szürke köpenyege jól befér a katonai köpeny szürke zsebébe. Mikor nincsen egyéb dolga, eléveszi és

olvasgatja tiszturam meg a közlegény is. Jól esik a dekkungban s elfér az ágyu zenéje mellé is.

3 korona az Unitárius Közlöny 1916. évi ára. Ezt olvasóink vegyék figyelembe. Aki kevesebbet küldött pótolja ki. Aki még nem küldötte be, februárius hó folyamán küldje be, mert *hátralékosoknak* beszüntetjük a lapot.

A „kissolymosi unitárius nők" között dr. Kiss Elek gyűjtést indított egy 25 kor.-s hadizászlószögre. Jóakaratú és hűséges gondnokával, Nagy Jánossal következő eredményt érte el. Adakoztak: Dr. Kiss Elekné 2 kor., Kiss Anna 1 kor., Derzsi Gáborné 1 kor., Nagy Mózesné 20 fill., Veres Józsefné 20 fill., Buzogány Sám. és anyja 1 kor., Izsák Jánosné (v) 40 fill., Barabás Péterné 40 fill., Kedei Dénesné 40 fill., Simén Jánosné 1 kor., Barabás Józsefné 1 kor., Gálf Anna 40 fill,, ifj. Nagy Mózesné 20 fill., Simén Gáborné 50 fill., Sipos Mózesné 1 kor., Dankuly Pálné 1 kor., Barabás Béniné 50 fill., Deák Lajosné 40 fill., Tamási Istvánné 40 fill, Tamási Jánosné 20 fill., Benkő Józsefné 50 fill., Simó Andrásné (v) 50 fill., Benkő Györgyné 30 fill., Vas Miklósné 1 kor., Tamási Sándorné 20 fill., Simó Ézsaiásné 20 fill., Nagy Jánosné 40 fill., Simó Istvánné 1 kor., Péterfi Mózesné (felső) 1 kor., Barabás Lajosné 30 fill., Katona Károlyné 30 fill, özv. Borbély Sándorné 30 fill, Simó Andrásné 60 fill., Simó Sándorné 1 kor., legifj. Mátéfi Mózesné 40 fill., id. Buzogány Jánosné 20 fill, Kibédi Sándorné 20 fill., Kereső Pálné 1 kor., ifj. Buzogány Jánosné 40 fill., Buzogány Lajosné 40 fill., özv. Tamási Józsefné 80 fill., Nagy Zoltánné 2 kor., Benkő Sándorné 1 kor., Nagy Józsefné 40 fill., Tamási Anna 1 kor., özv. Koncz Béniámné 2 kor., Kovács Mózesné 1 kor,, Nagy Jánosné (gondnokné) 1 kor., ifj. Dankúly Mózesné 1 kor., összesen 33 korona 60 fill. Ebből 7 kor. 60 fill.-t a József kir. főherceg sanatorium javára s 1 (egy) a Kolozsváron építendő „Hadi árvaleány-otthon" javára adtuk. „Az oroszok betőrése által sújtott sárosi népet segítő bizottság" kezéhez is juttattunk 15 koronát. Ehhez járultak: Dr. Kiss Elekné 5 kor., dr. Kiss Elek 4 kor., Nagy János gondnok 1 kor., Nagy Etelka 4 kor., Baum Mátyás 1 kor.

Szerkesztői izenetek. *Három levél* érkezett az új esztendő első napjaiban. Kedvesek és kedvetlenitők is. Kedvesek mert az Unitárius Közlönyt kérik. Egyik kéri „miután szükségem van egyházias szellemü ujságra s miután a Kiss-féle evangeliumos lapot nem használhatom." Egyik levél irója egy nő, „községében nincs unitárius templom", de szeretett volna legalább szellemileg érintkezni szeretett egyházával. Megkapta az U. E. 12 számát. „Vigasztaló igéket kerestem — irja — s kaptam megbotránkoztató szeretetlenséget, irigységet, lekicsinylést. Most ugyis tele van a szivünk mindnyájunknak aggodalommal, nekem más vigasztalóra lett volna szükségem". Egyik azt irja, hogy a községben estvéken felszokta olvasni az alkalmas cikkeket, de az első cikknél megállott, tovább nem olvasta, mert megbotránkozott, hogy unitárius lelkész ennyi gyanusitást összeir s azt nevezi unitárius evangeliumnak. A harmadikat egy református irja. Nem ezt várta az egyetértésökről nevezetes untiáriusoktól. Erős szavakkal birálja az irót. — Izenetet is kaptunk többektől. Egyik olvasónk a 75 Zsoltár 5. versét izeni K. S. úrnak. — *Jóska megtér. Alapitványok.* Nyugtázás kiszedve a jövő számra maradtak. Másoktól is türelmet kérünk.

Theologiai ujdonságok!

„**Amit a lélek mond**“. 58 evangyéliomi elmélkedés átdolgozások nagy irásmagyarázók müveiből. Összeállitotta: Bitay Béla dévai lelkipásztor. Ára 4 korona.

„**Kommentár, Náhum, Haggai és Zakarjah próféták könyvéhez**“. Irta: Dr. Kecskeméthy István ref. theol. tanár. Ára 2 korona.

„**Korszerü bibliai magyarázatok II-ik kötete**“. Irta: Torró Miklós ikafalvai ref. lelkész. Ára 2 korona Az első kötet is kapható még. Ára 2 korona.

Vallásos irányu irodalmi ujdonság:

„**Brassay Zoltán jogász úr kálváriája**“. Inkább diákoknak irta: Torró Miklós ikafalvai r. f. lelkész. Ára 60 fillér.

„**Kamm Adél**“. Irta: Seippel Pál. Forditotta: Földváry Elemérné. Ára 2 korona 50 fillér.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. Ferencz József-út 85

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 március. 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 41
A béke-eszme terjedése egyházunkban. *Perczelné Kozma Flóra* . . 42
A mi katonáink 45
Bolgár közmondások. *Csegezi János* 50
Irodalom: Az ember 50
A hadi árvák védelme 52
Nyilvános elszámolás. (V. közlemény) 52
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 53
Új örökös alapítók. — 11 nő lett. — Visszatartottuk. — Hadi árva leányok otthona. — Gálffy Zsigmond. — Elhunytak. — Új tanító. Levél az északi harctérről. — Levél a harctérről. — Rövid hirek. Pálfi D. Dániel emléke. — Létay Balázs. — A várfalvi unitárius egyházközség javára. — Pálfi K. Albert és neje Dénes Anna, id. Csegezi Zsigmond és neje Pálfi Anna. — Hősi halál. — Biderman János. — Szerkesztői ünenetek.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető** a **szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás 40 K II. részl.
31. Sipos József m. kir.-adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas, 60 K II. részl.
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár, igéret.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor és felesége Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirállyi Ferenc gondnok, Székelykeresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy-József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni. Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 március. 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Két háborút folytatunk. Egyiket fegyveres ellenségeinkkel, akiket már visszaverтünk, legyőztünk, annyira, hogy fölöttünk többé diadalmaskodni nem fognak. Ez fiaink és férjeink dicsősége. A másikat folytatjuk a fegyvertelen, de mégis hatalmas ellenséggel: a szükséggel, mert ez itt leselkedik ránk a házban, az élet körül. Ez gyermekeinket, öregeinket, betegeinket fojtogatja. Ez igás állatainktól, gyermekeink tápláló tejétől, kenyerünktől akar megfosztani. Hol vannak a vitézek, a bátrak, az erősek, akik kiverjék őt, vagy legalább befogják tágasra nyiló éhes torkát? Álljatok elé itthon maradott nők, ifjak és öregek. Kézbe az ásót, a kapát, az ekeszarvát. Törjétek föl a földet, helyet a termő magnak. Ne hagyjatok parlagot, mert akkor kivész a gyökere is. Ti is győzzétek le ellenségünket. Isten nevében, munkára föl!

—

Berde Mózsa nagy szelleme megelégedéssel tekint le unitárius atyjafiaira, mert megértették az ő nagy gondolatát és immár meg fogják tanulni a szorgalom remek példáinak: a méheknek; a paradicsom díszének: a gyümölcsnek tenyésztését, a nép vezérei, a papok. Az Egyház nyitni fog méheskertet és faiskolát a papnövendékeknek és nehány esztendő mulva nem lesz fa a falusi kertekben, amely jó gyümölcsöt nem terem, mert az kivágatik és tüzre vettetik.

—

A béke-eszme terjedése egyházunkban.

Irta: **Perczelné Kozma Flóra.**

Az Isten úgy rendezte életünket, hogy még a legrémesebb korszakban is — kivül-belül telve fájdalommal — érik az embert nagy és szent örömök!

Én is erről beszélhetek, midőn az Állandó Béke Magyar Bizottságának kiváló nőtagja: Mellerné Miskolczy Eugénia beszámol arról a valóban örvendetes tényállásról, hogy a mi unitárius faluinkban milyen lelkes és megértő fogadtatásban részesült a világbéke eszméje és micsoda támogatásban volt része magának előadó tagtársunknak is éppen a lelkész-családok részéről.

Tudtuk mi azt itt Budapesten is nagyon jól, hogy a krisztusi alapon álló korszerü szabadelvü eszméknek nincs kötelességtudóbb, lelkesebb hive, mint a homoródszentpáli lelkészpár: Ürmösi József és agilis, minden szép eszme iránt fogékony felesége, ki a nőmozgalomról tartott előadásaival itteni egyleteink figyelmét is magára vonta. De hogy mindkettő ilyen kitünő rendezőnek bizonyuljon és hogy a béke-eszme iránti lelkesedésben ennyi **társ szegődött hozzájuk** a lelkészi körökből is, azt igazán csak most tudtuk meg!

Hogy a nemesen szabadelvü eszmék befogadására mindig előljáró Erdély ma is első sorban befogadja tárt karokkal a legsürgősebb, legaktuálisabb mozgalmakat — azt az az egy körülmény is fényesen igazolja, hogy rögtön 400-nál több tag iratkozott be békebizottságainkba. Jóleső érzéssel vettük mi budapesti unitárius munkások tudomásul, hogy a székelyudvarhelyi vármegyeház nagytermében az előadás után Ürmösi József is lelkes szavakban dicsőitette a világbéke krisztusi eszméjét és megemlitette, hogy követendő példaként látja maga előtt Giesswein Sándor, a Magyar Béke Egyesület nagyérdemü elnökét, ki e rémes és fogalmakat összezavaró korszakban is rendithetlen tisztánlátással és kötelességtudással hirdeti a világbéke fenséges eszméjét.

Székelyudvarhelyen kivül előadást tartott még budapesti tagtársunk *Városfalva* községben, Jánosfalva közönségének részvételével, *Homoródszentpálon* Recsenyéd és Homoródszentpéter lakosainak részvételével. Továbbá *Karácsonyfalván, Oklándon* és *Székelyderzsen* óriási érdeklődés mellett. Mint halljuk az előadások rendezésében részt vettek Bakócziné-Kilyéni Erzsébet, a polgári leányiskola igazgatónője, özv. Demeter Dénesné, továbbá Péter

Sándor, Sigmond József, Ébert András lelkészek és Bartalis Márton tanitó.

Ha még megemlitem, hogy budapesti esperesünk: Józan Miklós a karácsonyi ünnepek alatt is hatalmas szónoklatban méltatta a világbékére irányuló törekvés fenséges misszióját — és megemlékezem egyházunk áldott lelkü és szivü apostolairól: Ferencz József püspökről — a tipikus béke-fejedelemről — báró P. Horváth Kálmánról, Ürmössy Miklósról, vagy a mi Boros Györgyünkről, ki nem egyszer állt szolgálatában a békeirodalomnak is, — hogy csak néhányat emlitsek a sok közül — azt hiszem méltán nevezhetem az unitárius egyház mostani vezető szellemét is a béke szellemének, mely következetesen hü maradt nagy apostola: *Channing* Ellery Vilmos világraszóló béketörekvéséhez.

Sokaknak arra a gondolatára, hogy ez mind szép dolog, de nincs most itt az ideje erről beszélni, ezzel agitálni s értünk harcoló és szenvedő katonáink lelkesedését lohasztani — idézek végezetül egy nemrégen elhangzott gyönyörü szónoklatból néhány sort, melylyel Giesswein béke-egyesületi elnök feleletet nyujt ezen aggodalomra.

»Ha ma némán küzd is az emberiség, némán teljesiti is hazafiui kötelességét hazája és az önvédelem szempontjából, ha tüzhelyéhez tér a lövészárkokból, meg fog-e elégedni egy régi értelemben vett békével; valószinü-e az, hogy ennyi nyomoruság láttára, nem fogja-e *követelni*, hogy a nehezen megszületett béke ne csak egy rövidebb vagy hosszabb fegyverszünet legyen, hanem valóságos *világbéke*, a melyhez joga van a kulturának, a modern embernek, aki végül is nem tekinthető ragadozó állatnak, hanem felsőbb lénynek; aki nem csak testből van, hanem akiben lélek, etikai és morális érzés is lakik! Nem hihetem, hogy ez a mai háborut végig tapasztalt nemzedék bele tudjon nyugodni abba a gondolatba, hogy egy rövid béke után a következő generáció egy uj, *még nagyobb* pusztitásnak legyen kitéve.

Európaszerte mozgalomnak kell következnie, hogy a béke *állandó — világbéke* legyen!«

»Tiltakozom az ellen a felfogás ellen, mintha *időszerütlen*, vagy pláne *hazafiatlan* volna ma a békéről ilyen értelemben beszélni, mert hiszen itt nem mint politikusok beszélünk az ad hoc békéről, hanem tudományos alapon a világbékéről. Természetes, hogy *nem azért*, hogy *lankasszuk, csüggesszük katonáink erejét a küz-*

delemben, hanem ellenkezőleg, hogy megerősitsük őket; mert ha nagyszerű ideált tudunk elébük állitani a világbéke képében, hogy tudják miért küzdenek, esetleg miért pusztulnak, ha azt kiáltjuk oda bátor katonáinknak, hogy küzdelmetek nem lesz hiába, véretek nem omlik feleslegesen, mert ebből a nagy háborúból a valóságos és nagy, igaz megértés fog megszületni — azt hiszem, hogy semmivel sem lehet jobban *serkenteni* azokat, akik hősökként küzdenek.

A háború borzalmai megismétlődését nem lehet másként elkerülni, mint humanitárius eszmék propagálásával, a világbéke ideáljának célul tüzésével.«

Azt hiszem ezek a lelkes és logikus szavak mindenkit meggyőzhetnek arról, hogy *nem vagyunk hazafiatlanok*, mikor e harcias szellemü korszakban is lelkünk minden érzésével, szivünk minden vágyával a békemozgalom szolgálatába állunk és magunkat felsőbb eredetü, kulturlényeknek tekintjük, kik előbb-utóbb képesek leszünk a magasabb törvényeknek is meghódolni.

Krisztus Urunk akkor árulta el az emberiség iránt érzett legnagyobb hitét és megbecsülését, mikor feltételezvén lelkének végtelen fejlődőképességét, kiadta a legmegtisztelőbb parancsot a világon: »Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.«

És erre a bizalomteljes, szerető szózatra nem restelli az emberiség még 2000 év után is azt felelni: »Tévedsz! Mi csak külsőleg és technikailag tudunk haladni; mert alacsony indulat, önzés, kapzsiság, tehát *háboru* és más erkölcstelenség »mindig volt és mindig lesz!« Minek nevettessük ki tehát magunkat az *isteni* tökéletesség utáni törekvéssel és utópisztikus mozgalmakhoz való csatlakozással?...«

Csodálatos! Ha valaki csak egy hajszálnyira másképp fogja fel Krisztus Urunk monumentális alakját és titokzatos nagyságu, különböző gondolatokat provokáló egyéniségét — soha meg nem bocsátja ezt az átlagvélemény. És ha lelkünket, szivünket, minden érzésünket, egész életünket Krisztusnak és halhatatlan elveinek szenteljük is, megtagadja tőlünk a »keresztény« jelzőt. De ugyanekkor nem átallja Jézus leghatalmasabb törekvéseinek, bizalmának, reménységének, isteni optimizmusának állandóan és következetesen ellentmondani, mintegy degradálva ezáltal igazságot hirdető reális alakját egy mesébe illő, valótlan álmokat látó utópistává!

Hála Istennek, keresztény egyházaink kivétel nélkül

vették fel a harcot e pesszimista pogányság ellen és a békemozgalom szolgálatában álló prédikációk is minden egyházban napirenden vannak. A katholicizmusban tudvalevőleg a békeszerető pápa eszméjét Giesswein prelátus és Prohászka püspök képviselik első sorban. A református egyházban tudtommal dr. Szabó Aladár és Haypál Benő a főzászlóvivő, kiváló előadásokat hallván magam is tőlük. Az evangélikus egyház budapesti esperes-lelkésze: Raffay Sándor minden béke-ünnepén — május 18-án — a mi unitárius esperesünkkel együtt nagyszabású, lelkesen agitáló egyházi beszédet mond a békemozgalom szolgálatára.

Ezzel dokumentálják egyházaink legjobban, hogy akár valóságos Istennek, a Szentháromság egyik személyének, akár az egyetlen egy Isten megszentelt küldöttének, a Szentlélek legtökéletesebb tulajdonosának tekintik a megváltót — a valóságos, élő, erkölcsi megújhodást követelő Krisztus lakozik bennök!

— Tudósitások a nagy világháború résztvevőiről. —

Májay Ervin utolsó fegyverténye elismeréséül, hősi halála után a hadi diszítményes III. oszt. katonai érdemkeresztet kapta.

(33.) **Szent-Királlyi Ferenc** ezredes, hadtápkerületi parancsnokot, ki már régebb a katonai érdemkereszt tulajdonosa, a harctéren teljesített kiváló érdemeiért őfelsége a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntette ki.

(84.) **Dr. Fekete Sándor** segédorvos, főgondnokunk fia, kö-

telessége teljesítése közben szerzett súlyos kiütéses tifuszból fölépülve Kolozsvárt tartozkodik, szülőinél.

(93.) **Dr. Borbély István** hadnagy, jeles egyháztörténet- és irodalomtörténetírónk fölépült második sulyos sebesüléséből, mely 1915 szept. 13-án Orosz-Legyelországban Novo-Alexinecnél érte. Akkor egy orosz golyó nyakán balfelől bement és jobb arcán, a szeme alatt jött ki. Kedélyén és szellemén a háború nem hagyott nyomot, ellenben bécsi kórházi kezeltetése idejét főleg a német theologiai irodalom alapvető művei tanulmányozására fordítva, tovább készült jövő feladataira. Melegen óhajtjuk, hogy minél előbb közénk visszatérve beválthassa terveit és ezzel a működéséhez füződő szép reményeinket is. Már több, mint negyedévvel ezelőtt a Signum Laudissal tüntették ki. Jelenleg újra az északi harctéren teljesit szolgálatot.

(108.) **Tánczos Dénes** fiátfalvi 82. gy. ezr. tizedes, részt vett az 1914. évi galiciai ütközetekben és a diadalmas oroszlengyelországi előnyomulásban, mig a Pilicánál megsebesült. Másodszor 1915 junius 3-án ment ki a harctérre s aug. 2-án a doberdoi fensíkra vitték, hol vitéz magatartásáért előlépett és II. oszt. vitézségi kitüntetésre terjesztették föl.

(285.) **Máté István**, Máté Lajos firtosváraljai lelkész fia, posta és távirda-kiadó volt Margitán, Biharmegyében. Hősi halált halt 1914 nov. 2-án a Stary-Sambornál vívott véres ütközetben. Alig volt 19 éves, midőn a mozgósítás kezdetén a hazáért lelkesedve, szülői beleegyezésével önként jelentkezett a 82-ik gy. ezrednél. Már postai állomáshelyéről haza utaztában, *Virágosvölgy* vasutvonal egyik kanyarulójánál, a kettős mozdony által röpitett hosszú vonatnak tengely-gyulását észrevéve, sokaknak veszélyben forgott életét megmentette.

Székelyudvarhelyről a kiképzés után, a 4-ik menetszázaddal október 15-én indult el az északi harctérre. Megelőző vasárnapon, a szintén hősi halált halt *Paget János* vezetése alatt 100-ad magával vett úrvacsorát. Bánatos szülőivel azon napon találkozott utoljára. A búcsuzás fájó keservét alig enyhitette a jó fiunak férfias nyugodtsággal s harcrakészséggel tett vigasztalása: „*A haza hiv minket s mi a kötelességtudás és teljesités forró vágyával megyünk, de visszajövünk.*“ Nov. 1-én este tábori tüz mellett irta utolsó sorait, melyekben jelezte, hogy „okt. 29-én volt első heves ütközetünk, amikor a muszka ugy megfutott, hogy máig is utol nem értük. Holnap ujra találkozunk. Ha nem irok mosta-

nában többet, azt jelenti csak, hogy nagy munkában vagyunk." Nem írt többet. Nov. 2-án d. u. 4 órakor rohamban sulyos gyomorlövést kapott s pár óra alatt kiszenvedett.

Káli Nagy Adorján önkéntes írta róla szülőinek, egy a tisztek által is aláirt megható levélben, többek között ezeket: „Kedves fiok elesett, meghalt. Igazi hős volt, aki ragyogó példát adott nekünk a bátor és hősies küzdelemre, mely a dicsőséghez vagy a Golgotához vezet mindnyájunkat. Sulyos sebesülése után még 2 óráig élt, de ugy, hogy mérhetetlen nagy fájdalmai közt egyetlen *jaj* szót sem hallatott. Mint igazi hős, ugy halt meg a haza szent nevével ajkain. Megsiratva temettük el, de emléke örökké él köztünk s lelkesiteni fog a kitartó küzdelemre." Jeltelen sirja felett virraszt ővéi fájó keserve s a honfiui kegyelet!

(286.) **Bálint Albert** (csehétfalvi) 1914 augusztus elején az északi harctérre került a 22. honv. gy.-ezreddel, ahol dr. Kondray Márton tart. hadnagy, mezőbándi nagybirtokos tiszti-szolgája lett, akivel 1914 őszén rövid időre haza került, de dec. 26-án ismét visszamentek s az egész telet Galiciában és a Kárpátokban küzdötték és szenvedték át. Gazdája, aki századparancsnok volt, 1915 május 7-én halálos betegséggel indult haza a kolozsvári Karolina kórházba, ahol 1915. május 25-én meg is halt. Magával hozta az ő hűséges és bátor Bálintját is, mert az ő hűségének és józan belátásának volt köszönhető, hogy még élve hazajöhetett, minthogy meggyőzte arról, hogy halálosan beteg. Hűségét, bátorságát és értelmes jólelkűségét gazdája avval akarta jutalmazni, hogy halála előtt meghagyta, miszerint minden pénz, — amit a zsebében találnak — holta után a Bálinté legyen. A Bálint józan becsületességét aztán az jellemzi, hogy a pénzt, — amely nagyobb összeget tett ki, mint amekkora őt hite szerint, teljesített szolgálatai után is megillette volna, — addig nem fogadta el, amig a Kondray apósa Végh János birtokos irásban nem igazolta, hogy milyen úton jutott hozzá. Különben, amint kifejezte, nem mehetne nyílt homlokkal a falujába. 1915 dec. 30-ról ismét a harctérről köszöntötte Kondraynét illedelmes tisztelettel s kivánta, hogy az új esztendő hozzon vigasztalást az elmult év nagy csapása és bánata enyhitésére.

Nyárádszentlászlói unitárius katonák.

Nyárádszentlászlói unitárius híveink közül 1915 karácsonyáig 60 ember vonult hadba.

A 62. cs. és kir. gyalogezred kötelékében harcoltak:

(267—290.) *Abodi* Sándor 22 éves, *Berei* László 20 éves, *Danguj* Sándor 42 éves, *Fekete* József, *Fekete* Károly 24 éves, *Fekete* Márton 36 éves, *Fekete* Mihály 30 éves, *Fekete* Mihály 42 éves n.[1] *Fekete* Mózes 30 é. n., *Fodor* Ferenc 23 é., *Kádár* János

[1] é. = éves; n. = nős.

22 é., *Karácson* József Mihályé 35 é., *Karácson* Gy. Mihály 26 é., *Karácson* Mihály 28 é. őrmester, sebesült, *Kelemen* János 23 é., *Karácson* Sándor 24 é. n., *Kovács* Ferenc 25 é., *Kovács* Sándor 31 é. tiszti legény, *Simon* János 29 é. n., *Simon* József 22 é., *Simon* Mihály 26 é. n., *Tóth* Károly 23 é. n., *Tóth* Ferenc 19 é.

A 22. honvéd gy. ezredben harcoltak:

(291—98.) *Fekete* Lőrinc 25 é. n. sebesült, ifj. *Fekete* Lőrinc 19 é., *Karácson* János 42 é. n. *Kovács* József 28 é. n. őrmester, *Kovács* Péter 36 é. n. *Nagy* Mihály 36 é. n. sebesült, *Szőcs* József 27 éves, *Tőkés* Albert 38 é. n.

A 12. tábori tüzérezredben szolgálnak:

(299—305.) *Adorjáni* Albert káplár, 28 é. n. *kitüntetve*, *Berei* József 19 é. *Csiki* Károly 33 é. n. *Karácson* László 30 é. n. *Kovács* Ferenc 23 é. *Makkai* Dénes 32 é. n. *Szegedi* Ferenc 28 é. n. *Tóth* Kálmán 19 éves.

Különböző más csapatokban szolgálnak:

(305—316.) *Adorján* István 42 éves nős, divisions-train tizedes, *Berei* Gábor 31 éves nős, csendőr őrmester, *Berei* Gergely 25 éves, 2. cs. és kir. gy. ezr., *Berei* György 21. gy. ezr. 37 éves nős, *Berei* Károly 42 éves nős, 32. gy. ezr., *Bustya* József tengerész tüzmester a Szigetvár hadihajón, *Demeter* János 25 éves, vártüzér; *Lőrinczi* Miklós 82. gy. ezr. 27 éves nős, *Pocok* Zsigmond 42 é. nős, 32. gy. ezr. *Tóth* Péter 30 éves, 5. honvéd ezr.

Orosz fogságba jutottak: *a 62. közös gy. ezredből:*

(317—22.) *Fekete* Dénes 27 éves nős, *Fekete* József 20 éves, id. *Karácson* Ferenc 34 éves nős, *Moldován* (Demián) Sándor 36 éves nős, *Tóth* Károly 23 éves nős, *Szilágyi* Zsigmond 28 é. nős.

A 22. h. gy. ezredből: (323—26.) *Boér* József 33 éves nős, *Fekete* László 33 éves nős, *Szabó* Sándor 29 éves.

Elesett: (327.) *Tóth* Albert 62. gy. ezr. Szerbiában, 1914. nov. 14.

Nagy János unitárius lelkész adatai alapján.

*

(327—30.) **A Vaska fiúk.** Vaska Béla kökösi unitárius lelkésznek négy fia közül 3 mindjárt a mozgósítás kezdetén bevonult. *Béla* Signum Laudist nyert s a hires 44. gy. ezrednek a Berdo magaslat ellen 1915 március 13-án intézett támadásakor eltünt. Három kis leánya várja haza. *Géza* a 37. gy. ezredben szolgált. 1914 nov. 22-én Szerbiában megsebesült. Most kórházban, irodában van beosztva. *Dezső* a 2. közös gy. ezred hadnagya 1914. nov. 20-án Wolka-Pruziecskánál megsebesült. Másodszor is visszament az északi harctérre. *István* mint a kolozsvári unitár. kollégium VII. oszt. tanulója 17 éves korában önként jelentkezett s 1915 junius óta az északi harctéren van, mint a 2. gy. ezr. zászlósa.

(331.) **Fekete Ferenc,** tordátfalvi, 1914 végén a 9. honvéd-huszár ezredbe vonult be, Kolozsvárról. A téli nehéz hónapokban

a Kárpátokban harcolt, tüdőlövést kapott. Nyolc hónapig szenvedett Kolozsvárt, szülőinél, ahol 1915 október 20-án, mint hazánk dicső vitézeinek egyike, meghalt.

(332.) **Márton József** Firtosváraljáról 1915 januáriusban vonult be a 22. honvéd gy.-ezredhez. Márciusban ment ki a harctérre, s ezrede több dicső küzdelmében vett részt. Május 27-én, Galiciában, nagy előnyomulásunk alkalmával, egy rohamban hősi halált halt.

(333.) **Gyarmathi Pál** zászlós, bencédi kántortanítónk fia, mint sz.-keresztúri főgimnáziumunk VIII. osztályos tanulója ment a harctérre. A doberdoi fennsikon egy olasz gránát által letörött szikladarabb homlokán sebezte meg. Operáltatván, kórházban van.

(334.) **Varga Dénes** a sz.-keresztúri főgimnáziumunk VIII. oszt. növendéke, mint zászlós küzd az orosz harctéren. Elmenetele előtt fényes jelét adta igaz, búzgó unitárius voltának.

(335.) **László Mihály** tanítójelölt, a 22. honv. gy.-ezred vitéz egyévi önkéntes szakaszvezetője, súlyos sebeibe 1915 július 3-án egyik kassai kórházban belehalt.

(99.) **Gálffy Gábor** zászlós a Siemkowice körüli harcokban 1915 nov. 3-án orosz fogságba jutott.

(336.) **Rostás Sándor** felsőszentmihályi áll. tanító, a 62. gy.-ezr. tart. zászlósa 1914 őszéig az ujoncok kiképzésénél volt alkalmazva, majd Kolozsvárt végezvén a tiszti iskolát, 1915 május 1-én kadettaspiranttá lépett elő és junius 3-án, mint szakaszparancsnok ment ki a harctérre. Az első ütközetekben századparancsnoka megsebesülvén, ő vette át a parancsnokságot s e kötelessége lelkiismeretes és bátor teljesítéseért julius 1-én egyenesen zászlóssá nevezték ki. A sűrün ismétlődő, különösen a julius 30-i és 31-i ütközetekben tanusitott vitéz magatartásáért az I. oszt. vitézségi éremmel tüntették ki. Augusztus 1-én egy gránát előtte csapván le, attól vele együtt még ötön megsebesültek. Kolozsvárt fölgyógyulva újra bevonult ezredéhez s 1915 dec. 1-én másodszor is kiment Oroszországba harcolni. Katonái rajongásig szeretik. Megtörtént, hogy hozzá lopózkodtak azzal, hogy „a Fähnrich úr mellett jobban lehet verekedni.“ (M. F.)

(337.) **Fodor Pál** *(várfalvi)*, őrmester. Az 50. cs. és kir. gy. ezred II. gépfegyverosztagjánál szolgált és Ivangorodnál megsebesült. A harctéren 9 hónapig volt mint a II. gépf. oszt. parancsnoka s hősies magaviseletéért a második osztályú vítézségi éremmel tüntették ki. Megsebesülve a tordai III. számú kisegítő kórházban épült föl. A közelmult karácsony estéjén a kórház egyik termében alkalomszerűleg berendezett imaházban a sebesült katonák nevében szép imát mondott, melyet hőseinkről készült gyüjteményünkben őrizünk.

(338.) **Pálffy Samu** (várfalvi) a 21. h. gy.-ezred szakaszvezetője. Még a mozgósitás elején bevonult Kolozsvárra. Innen

nehány hét mulva kivitték az északi harctérre s jelenleg itt van. Sebesülve még nem volt.

34. **Sándor Mózes** (Kolozsvár). Múlt évi juniusi számunkban (100 l.) édes apja írta, hogy valószinüleg elesett. 1915 november 3-ról Keletszibériából, Wladiwostok mellől, Spasskoeból írt szülőinek.

(47.) **Péter Lajos** Bibliát, Unitárius kis tükört és Boros György-féle imakönyvet kért Szibériába, hogy ott az unitárius vallás elveit megismertethesse. A kért könyvek címére elmentek.

(52.) **K. Weress Gábor** megkapta a koronás arany érdemkeresztet, a vitézségi érem szalagján.

(116.) **Vass János** az ellenség előtt tanusított kiváló magatartásáért megkapta az I. oszt. ezüst vitézségi érmet. Ténylegesítésre jelentkezett.

Bolgár közmondások.

Németből: **Csegezi János.**

Az idő a leggyorsabb ló; jaj annak, ki sörényéhez jól meg nem fogódzik.

*

Az év egy hosszú sötét éjszaka.

*

Haragjában a szamár úgy szalad, mint a ló.

*

Még az embernek a saját szenvedése is kedvesebb, mint más szerencséje.

*

Mig a rókának csak egy foga van, nem szelidül meg.

*

A ravaszság többet használ, mint a bölcsesség.

*

Minden paraszt faluban van sirja Krisztusnak.

*

A viz és az asszonyok akként indulnak, amint irányitják.

*

A hallgatagság magát az ördögöt is dühössé teszi.

IRODALOM.

Az ember. Győrfi István teológiai akadémiai tanár templomi beszélgetései. E 80 lapra terjedő csinos könyv a kolozsvári unitárius templomban elmondott 17 beszédet foglal egybe és kinál elolvasásra. Nem *beszélgetések*, ha-

nem fejtegetések, eszmebontogatások, olyan tavaszi rügyfakadások, melyekben duzzad az erő, az éltető és sok gyümölcsöt igérő nedü. Az ifju szerző az emberhez áll legközelebb, mert magából indul ki, de nem magához tér vissza, hanem keresi az egész embert, mert hiszi, hogy ilyen van s meg is lehet találni, hiszi, hogy ha mindenki keresi, »újjá, szebbé teremtjük a világot«.

Kedves nekünk a hangja, mert arra az unitárius evangéliumra emlékeztet, mellyel a Channingek, Martineauk, Krizák az embert halottaiból új életre hivogatták és mutogatták az ösvényt, mely a boldogság kapujához vezet, oda, hol »a szeretet fényében tanuljuk megismerni a világot, a világnak isteni emberét«, »a szeretet szentségét, az életnek örök értékeit«.

Szeretjük bátorságát, mely azért készteti hálára, hogy »benne él, benne szenved, a véres, a megsebző, a csontokig, a velőkig megpróbáló jelenben«. Nem mondjuk, hogy belőle a száz esztendőkig szenvedtetett unitárius beszél, erre éppen oly kevéssé gondolt, mint arra, hogy az ilyen beszéd illik a magyar ifjuhoz, de nekünk szabad kiérezznünk szavaiból egyiket is, másikat is.

Tiszteljük hitét, melyet nem mellveréssel mutat meg, hanem látással, messze látással, tovafelé intéssel, hivással a győzelemre, melyben rendületlenül bizik, mert »hiszen lelkünk sajátos erejében«, amely egyszer meggyőz arról, hogy nincs öröm »az örökös holnapra gondolásban«. Azt is hozzá tehetjük: szeretjük, mert nem halljuk ajkáról a szüntelen »Uram, Uram!« kiáltást s mégis érezzük, hogy mindig Istennel jár s előtte hordoz minket is megérezhető közelségben.

Amit ezek körül a vezető eszmék körül különböző dimek alatt (isteni gondviselés, látomás, az élet hősei stb.) elmond, a szószékre vitt új tárgy szerint módosul, de az eredmény mindig egy: bizalom az emberben, mert van hite Istenben.

Akit az egyházi szónoklat történelmi fejlődése érdekel, az a Dávid Ferenc dogmai bizonyító magyarázatai, az Enyedi morális exhortatiói után elindulva az órákra nyuló szövegmagyarázatok, klasszikus és más mytosok földidézése és végére mehetetlen bibliai lakusok ismétlése, részekre osztása, kicövekelése hiányát érezni fogja, mert ez az iró ilyesmikkel nem zavartatja magát. Ez is az egyházi szónoklás fejlődéséhez tartozik. Egy a kivánatos dolog,

akár a mezőn, akár a viz partján, akár a gyülekezet házában szól: szivből szóljon a száj és a velőkig hasson az ige. Ez a kis könyv — ugy tetszik nekünk — ilyesmire vállalkozott.

A hadi árvák védelme. Irta: dr. Zombory László, az Erdélyi Pártfogó Egyesület titkára. A hadiárvák elhelyezésének kérdésével sürgősen kell foglalkozni. A *hogyanra* ad feleletet ez a csinos füzet, melyet az E. P. E. titkára bárkinek megküld, aki kéri.

Nyilvános elszámolás.

A brassói unitárius templom épitésének céljaira tett adományok.

— V. közlemény. —

Pap László 389. sz. gyűjtőívén: Pap László máv. ellenőr 10 K, N. N. 1 K, Borbély Brunó 1 K, Nyári Béla 1 K, Nosnora Dloura 1 K, Zanyi D. 1 K, Baczony István 1 K, Lőcs József 1 K, Gál Jenő 1 K, Andrásy Árpád 2 K, Olvashatatlan név 1 K, Nemes Ignác 1 K, Gerista V. 1 K, Oláh József 1 K, Lázár Mór 2 K, Gergely Sándor 2 K, Égető testvérek Brassó 5 K, Szőke István lakatos Brassó 5 K, Dr. Balogh József Brassó 5 K, Király Albert kereskedő Brassó 5 K, Brassói Népbank Részvénytársaság (1914) 75 K. Krausz András Brassó 5 K, Szőts Vilmos vállalkozó Brassó 5 K, Ádám Vilmos Brassó 5 K, Dr. Ferenczy Géza egyházköri f. ü. gondnok Nagyajta 100 K, Miklósi István ács Brassó 10 K, Fazakas Dávid iparos Predeál 20 K, Gocsmán Béla közuti kalauz Brassó 25 K, Szőllősy Ferenc kereskedő Brassó 50 K, Bálint János máv. raktárnok Brassó 5 K, Darkó Gyula máv. kocsimester Brassó 10 K, Tellman Béla férfi szabó Brassó 10 K, Simó István máv. kocsimester Brassó 5 K, Gyulai Mózes máv. váltókezelő Brassó 4 K, Fazakas Ábel Mihály honv. őrmester Brassó 25 K, Darkó Jakab áll. főiparisk. művezető Brassó 10 K, Benedek Lajos cipész 10 K, Székely László ny. unitárius lelkész Torda 20 K, Dr. Vermes István volt brassói egyházközségi gondnok, jelenleg kézdivásárhelyi kir. ügyész gyűjtése: Dr. Knörr Ferencz kir. ügyész Brassó 5 K, Dr. Hantz Mihály vármegyei főorvos Brassó 5 K, Dr. Kecskeméthy Zsigmond törvényszéki orvos Brassó 6 K, Wellmann Samu kir. ügyész 2 K, Kusztrich János kir törvényszéki biró 4 K, Gáspár Lajosné kir. járásbiró neje 10 K, Vernes Gyuluska 7 K, Vernes Lacika 6 K, Vernes Bözsike 6 K és dr. Vernes István 50 korona. Halmágyi Gábor kulturmérnök (mint huszárfőhadnagy a harctérről) 10 K, Pálffy András városfalvi jegyző 10 K, Darkó Gyula máv. kocsimester Brassó (2-szor) 5 K, Gocsmán Béla közúti kalauz Brassó (2-szor) 5 K, Dr. Sükösd Zsigmond ügyvéd Hosszufalu 100

K, Kovács Lajos lelkész 10 K. Összesen 682 K. I—IV. közlemény összege 689 korona 75 fillér. Eddigi gyűjtés eredménye 1371 korona 75 fillér.

A fenti kegyes adományokért az egyházközség nevében hálás szívvel mondok köszönetet. Kicsiny a kezdet s vajmi messze még a cél, mely felé törekszünk. De éltet a hit, hogy velünk lesz a jó Isten s ha nemzetünk e borzalmas világháború pusztitásaiból egy győzelmes béke áldásával kerülhet ki, táplál a remény, hogy hiveink hagyományos áldozatkészsége s általában a nemes célért tenni és áldozni kész jobb lelkek sokasága segítségünkre jön. Addig is, ha a lélek indításából egyesek filléreikkel felkeresnek, mint a fentiek közül többen tették, nemcsak a mi nagy hálánkat nyerik jutalmul, hanem azt a boldogító tudatot is, hogy az unitárizmusnak ott tettek szolgálatot, ahol arra valóban szükség volt.

Brassó, 1915. január 15.

Kovács Lajos
unitárius lelkész.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Új örökös alapítók. A sokféle megpróbáltatás közben vígasztaló és megnyugtató tüneményekkel is találkozunk. Az Unitárius Közlöny pártfogói örvendetesen gyarapodnak. Lapunk a mult számban már 73 örökös alapítót mutatott ki. Abrudbányai Nagy Elemér volt legújabb alapítónk. Azóta megjött a *74-ik* Joó Elek és neje siménfalvi lakók személyében. *75-ik* gyanánt üdvözölhetjük dr. *Erdődi Endre* orvos urat. Miután a 80-ik már régen jelentkezett, talán a jövő számban leszünk szerencsések bejelenteni a még hiányzó 4 örökös alapítót.

11 nő lett eddig **örökös alapítója** a Dávid Ferenc Egyletnek. Köszönettel ismerjük el, hogy a 75 örökös alapító között szép szám. De azt hisszük lehetne nagyobb is. Hiszen a nők lelkesedése és búzgósága mindig nagy volt mi közöttünk. Nőszövetségünk kedves tagjaihoz fordulunk jó reménységünk összetett kezével.

Visszatartottuk az Unitárius Közlöny példányait azoktól, akik a lap árával, illetőleg a tagdíjjal hátralékban vannak. Nagy munkát és sok fáradtságot igényel az ilyen korrigálás, de sajnos, meg kellett tennünk. Várjuk a pénzt. A fiókegyleti tagoknak küldjük, mert ezekért a f.-egylet felelős.

Hadi árva leányok otthona fog létesülni Kolozsvárt. Erre már megindult az előkészület. A gyűjtést kedves nőink vették kezükbe.

Gálffy Zsigmond sinfalvai birtokos, egyletünk pénztárnokának édes atyja, a szorgalmas és jeles gazda, ki a vidék közéletében is élénk részt vett, elhunyt életének 77-ik évében sinfalvai birtokán. Egyházunknak két derék fiut, dekánunkat és a turi

papot nevelt. Egyik fia körjegyző. Részvétünket nyilvánítjuk a gyászoló családnak.

Elhunytak. Özv. *Göncz* Mihályné sz. Nagy Eszter, néhai jeles árkosi énekvezér özvegye, laborfalvi lelkészünk Göncz Mihály és bágyoni lelkésznénk Kovács Imréné édes anyja elhunyt Sepsiszentgyörgyön leánya Óvári Károlyné házánál 78 éves korában.

Új tanító. Kobátfalvára a vallás és közoktatásügyi miniszter kinevezte Göncz Irénke okleveles tanítónőt, Göncz Karoly lelkészünk leányát. Gratulálunk.

Levél az északi harctérről: Tegnap délután 5 órakor hirdették ki, hogy Montenegró letette a fegyvert. Volt nagy éljenzés mindenfelé. A lelkesedés kiterjedt a rajvonalakra is, mert mindenütt elkezdtek tüzelni, világító pisztolyozni és közbe háromszoros „hurrá"-t kiáltozni. Mindez tüntetés volt, hogy a muszka tudomást szerezzen a csapataink örömérol. Montenegró fegyverletétele és béke kérelme az első béke olajághajtás, melyet remélhetőleg követ a többi is. A jó példa ragadós. Mindnyájan új reményekkel nézünk a közel jövő elé, a jó Isten igazságos keze majd felénk hajlik és megáld. Mintha a természet is érezné örömünket, oly szép verőfényes idővel köszöntötte be a mai napot. Az előbbi nap hózivatarjai elvonúltak és most egyformán kéklik a szép napsúgarak mellett az ég egyforma azurja.

Doktor Sándor.

Levél a harctérről. Kolozsvári kollégiumunk két gimnázista tanulója kapta régi tanítójától ezt a kedves tábori lapot az olasz harctérről: Kedves barátaim! Csillagos éjszakán tábori kunyhómban némán ülök. Gondolataim haza, Magyarországba szállanak, nem mintha megszállott volna a honvágy, hanem, mert ott minden oly édes, minden oly kedves. Látom a két kis teremtést, kik könyveikkel szorgalmatoskodnak; szemeim rajtuk legeltetem, mint egykoron tettem, képzeletben. Szeretném most is ezt, de keblemben van e szent mondat: „A haza minden előtt". Bevárom büszkén katona sorsom s megállom becsülettel helyem, mint eddig tevém, a dicsők mezején. Én most rovom le először hazám iránti legszentebb feladatom, maguk most meg otthon; de csak úgy, ha szorgalmasan tanulnak. Tehát csak azt mondhatom: tanulni, tanulni és tanulni. Szivélyes üdvözlettel régi tanítójuk:

Márton Lajos kadett.

Rövid hírek. *Megvonták a hadi segélyt.* Az asszony jelentette, hogy most már eggyel több a gyermek, kér annak is hadi segélyt. Jól van asszonyom. Hát szegény jó ura még mindig a harctéren van? Ott biz' az instálom, pedig még az első nyáron elvitték volt s azóta haza se eresztették. Felirjuk asszony s majd eligazodik. Úgy is lett. Az asszonytól a következő hónapban megvonták a hadisegélyt. — A *kereszturi* egyházközség téglagyárából származott üggyel az E. K. T. már négy gyülésen foglalkozott, a bizottságok is ugyanannyin, de még nincsen végleges megállapodás. — A keresztúri főgimnázium igazgatósága a tágas, szép kerteket meg fogja müveltetni

a tanulók segitségével és ellátja magát az élelmezésre szükséges veteményekkel. Helyes és ügyes dolog.

Pálfi D. Dániel emléke. A várfalvi unitárius egyházközség volt érdemes gondnoka emlékére Pálfi D. Ambrus és Pálfy J. Andrásné sz. Pálfi D. Ágnes hálás gyermeki kegyeletük kifejezésére egyszáz korona alapítványt tettek az egyházközség javára. E nemes cselekedettel az alapítók és az elhunyt apa vallásos ragaszkodása legszebb kifejezésre jút a régi egyházközséghez. A jó Isten segedelme megáldotta egy hosszú élet szorgalmas munkáját s a gyermekek a szorgalom gyümölcséből ajándékot visznek az Úr oltárára. Pálfi D. Dániel emléke áldott gyermekeitől és egyházközsége minden tagjától egyaránt. Legyenek megáldva az Istentől is azok, kik az ő dicsőségét hirdető egyházat épitik.

Létay Balázs szobra alapjára ismét kaptunk *öt* koronát Pálfi Márton főgimn. tanár, jelenleg főhadnagytól. Köszönet érette.

A várfalvi unitárius egyházközség javára a „Halottak emléke“ alapra Nagy Sándor és neje 20 koronát ajándékoztak elhunyt gyermekeik emlékére. Fájdalmukat enyhítse az élőkben talált igaz gyönyörüség.

Pálfi K. Albert és neje Dénes Anna, id. Csegezi Zsigmond és neje Pálfi Anna a várfalvi unitárius egyházközségnek egy-egy díszes úrasztali terítőt ajándékoztak. A vallásos buzgóság tettekben való szép megnyilatkozását az egyház köszönete és Isten áldása kiséri.

Hősi halál. *Máthé* József marosvásárhelyi áll. elemi iskolai igazgatónak, a Székely Tanügy szerkesztőjének s a székelység kiváló vezető munkásának hasonló nevű fia, IV-ik éves épitéstan hallgató, a galiciai harctéren hősi halált halt.

Biderman János Biderman József várm. főjegyző kedves, eszes, bátor fia az északi harctéren egy gránátlövéstől hősi halált halt. A bánatos szülőkön kívül a Mikó család és sok jó barát fájlalja az ifjú vitézt, ki lapunknak is több unitárius bajtársáról küldött tudósitást.

Szerkesztői üzenetek. Az *U. Egyház* szerkesztőségének tudomására hozzuk, hogy a főgondnok úr *Szózata* illetékes helyről azzal a fölkéréssel volt beküldve, hogy a lap legelső helyén közöljük. A kérésnek készséggel tettünk eleget, mert abban olyan atyai intést találtunk, amilyent szivesen szoktak fogadni ifjak és kevésbbé ifjak is.

Az egylet pénztárába 1915. december hó 21-től 1916. január hó 20-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Dr. Molnár Jenő Budapest 915-re, Fóris Gábor Nagyszeben 914—915-re, özv. Nemes Józsefné Ikland 916-ra, Vernes Ferenc a Simoné Torockó 912—915-re, Zsigmond Lőrinc Budapest 915-re, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár 916-ra, Márkos Ferenc Marosvásárhely 916-ra, Weress Ferenc Torda, Májay Béla Wien 915-re, Bacsilla Sándorné Kovászi, Bodri Józsefné Bodola, Létay László Temesvár, Szabó Jenő Ko-

lozsvár, Győrke Lajosné Kolozsvár, Kerekes Miklósné Torockó, Rőszner Valeria Nagybánya, Hajós Ilkey Zsuzsánna Budapest, dr. özv. Hintz Györgyné Kolozsvár, Folkusházy Sándor Brassó, Sárdi Lőrinc Kolozsvár, Hegedüs Mihály Prázsmár, László Gáborné Margitta, Csegezy Márton Beszterce, Gálffy Ferenc Máramarossziget, özv. Pálfi Jánosné Csegez 916-ra, Tóth István Dés, Nagy Elemér Szentkereszt 916-ra, özv. Gálfalvi Samuné Héjjasfalva, Demény Endre Marosludas 911—915-re, Percel Ferencné és Percel Flóra Budapest, Balázs András Sinfalva, dr. Jeney Elekné Nagyenyed, Csongvai József Sinfalva 916-ra, Boros Péter Bonyha 912—915-re, Vernes József a Jánosé Torockó 914—915-re, Thorockay Vencel Guraszáda 915—916-ra, Szakmáry Ferencné Görgényszentimre, Végh József Székelykocsárd, dr. Hatala Péter Marosvásárhely, Gyöngyösi Béla Magyarzsákod, Lengyel Ferenc Piski, Sándor Jenő Budapest, Székely Sándor Kolozsvár, Szabó János Szarvas, Tóth Mihály Kolozsvár, özv. Kerekes Ferencné Torockó, Makray Lőrincné Körmöcbánya, Koronki János Alsórákos, Somkereki Elek Szék, Nagy Gergely Sepsiszentgyörgy 916-ra, Keresztély Zsigmond Kolozsvár 915-re, Ince Zsigmond Brassó 914—916-ra, Botár János igazgató Torockó 915-re, Szabó Gábor Dicsőszentmárton 910—915-re, Unitárius Kollégium Könyvtára Kolozsvár, Székely Sámuel Dés, Fekete Benjámin Székelyudvarhely, Barabás Ilona Gyalár, Kádár József Dés, Győrfi István Homoródszentmárton, Kerekes István Nagyajta, Kelemen Miklós Budapest, Varga Dénes Torda, dr. Varga Béla Kolozsvár, Sófalvi Gergely Gagy, Cseh Kálmán Zilah, Dosztál Kálmánné Dicsőszentmárton, Kerekes István önk. katona, Izsáky Antalné Dés, Kisgyörgy Tamás Bölön 1916-ra, Gál Gábor Szentgerince 913—915-re, Kiss János Apáca 913—916-ra.

Alapitói díjban fizettek: özv. Tibáld Józsefné a maga és néhai férje nevére 75—75 koronát, Nagy Elemér uradalmi intéző Szentkereszt 100 koronát, Ajtai Jánosné Homoródalmás 20 koronát.

Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékozott br. P. Horváth Kálmán egyl. elnök ur 40 koronát.

A kereszturi fiókegylet pénztárába fizettek: Barabás Lajos Székelykeresztur, Firtos Áron Gagy 914—915-re, Murvai Lajos Fiatfalva 911—915-re, Sárosi József, Sárosi Józsefné és Unitárius egyházközség Rava 913—915-re.

A fogarasi fiókegylet pénztárába fizettek: Bedő Ferenc, Gellérd Mária 1914-re, Nyiredi Áron, Roth Jánosné, özv. Jancsó Istvánné 914—915-re, Árkosi Tamás, Molnos Lajos, Kiss István, Kiss János, Tövissy Lőrinc, Orosz Jánosné, Mérész Józsefné, Antal Lőrinc, Vass Domokos, Kész Józsefné, Patakfalvi Zsigmond, Orbán Jánosné 1916-ra.

Kolozsvár, 1916. január hó 20-án.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Az egylet pénztárába a folyó évi január 20-tól február 23-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Geréb Dénes Nagylupsa 916-ra, Horváth Miklósné Marosvásárhely 912 – 916-ra, Érsek Lajos Lónyatelep 910—918-ra, Bodri Józsefné Bodola 914—915-re, Székely Mózes Déva, Ambrus Pál Székelyudvarhely 916-ra, Báró József Székelymuzsna 915—916-ra, Fülöp Mózes Kide 908—911-re, Gombos Eszter Székelykeresztur, dr. Morvay Istvánné Kovászna, Hegedüs Gyuláné Diód, Boc Klára, Kurta Biri, Barta Ágnes, Daragics Ida, Csáki Vilma, Szász István Sepsiszentgyörgy 916-ra, dr. Székely Ferenc, dr. Székely Aladár Budapest, György János Nagyselyk, Fekete Lajos Szászegerbegy, Lőrincy Dezső, Binder Laura, Bede János Kolozsvár, özv. László Gergelyné Szentábrahám, László Sándor Kolozsvár, Gadó Samu Szurdukszoros, dr. Jancsó Ödönné Marosujvár, Kolozsvári Pál Mikes, Szénásy Ferencné Dés, Marosy Ferenc Zombor 916-ra, ifj. Sári Józsefné Füzesgyarmat 914 – 916-ra, Diószeghy István, özv. Gidai Sándorné, Barna Jánosné, ifj. Bálint Lajos, Rozsos Lajos, Kecskeméthy Mihály, Bálint István, Bökfi János, Zsoldi Sándor, id Sári József, Kincses László, Kincses Lászlóné Füzesgyarmat, Fodor Ferenc Nádasszentmihály, Biderman János északi harctér. Kelemen Lajos Kolozsvár 916-ra, Derzsi Kálmán Érmihályfalva 912 –916-ra, Kovács József Kolozsvár, Béla Eszter Ladamos, Kádár Balázs Székelyszentmihály, Bedő Zsuzsánna Mikefalva, Szathmári Miklós Cegléd, Porzsolt Erzsike Nagyajta 916-ra, Gál Ambrus Pozsony 915—916-ra, özv. Farkas Józsefné Kolozsvár, Hackler Árthur Budapest, Marosy József tábori posta 102, Szatmári Lajos, Kozmás, Márton Lajos harctér 916—917-re, Márton József Firtosváralja 916-ra, özv. Szilágyi Józsefné Kolozsvár 915-re, Bauer Teréz 916-ra, Gálffy Ádám Siklód 908—916-ra, Dézsi Dénes Aranyosrákos, Székely Mihály, dr. Székely Ákos Máramarossziget, László Sándorné Szentábrahám, Jakab Géza Kolozsvár, Csegezy Pál Lugos, Csipkés Árpád Marosvásárhely, Kiss Istvánné Sepsikőröspatak 916-ra, Rédiger Béla Kolozsvár 915—916-ra, Koncz József Szilágycseh 914—915-re.

Alapítói díjban fizettek: Joó Elek és neje Siménfalva 100 koronát, dr. Erdődi Endre Nagysármás 100 koronát, dr. Hintz Györgyné Kolozsvár 100 koronát, Pálli Márton Kolozsvár 50 koronát.

Az Unitárius Közlöny perselyébe ajándékozott Ambrus Pál Székelyudvarhely 1 koronát, Kincses László Füzesgyarmat 5 koronát, Derzsi Kálmán Érmihályfalva 4 koronát, Hackler Árthur Budapest 3 koronát, Márton Lajos harctér 1 koronát, Jakab Géza Kolozsvár 2 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1916. február hó 23-án.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Theologiai ujdonságok!

„**Amit a lélek mond**“. 58 evangyéliomi elmélkedés átdolgozások nagy irásmagyarázók müveiből. Összeállitotta: Bitay Béla dévai lelkipásztor. Ára 4 korona.

„**Kommentár, Náhum, Haggai és Zakarjah próféták könyvéhez**“. Irta: Dr. Kecskeméthy István ref. theol. tanár. Ára 2 korona.

„**Korszerü bibliai magyarázatok II-ik kötete**“. Irta: Torró Miklós ikafalvai ref. lelkész. Ára 2 korona. Az első kötet is kapható még. Ára 2 korona.

Vallásos irányu irodalmi ujdonság:

„**Brassay Zoltán jogász úr kálváriája**“. Inkább diákoknak irta: Torró Miklós ikafalvai r. f. lelkész. Ára 60 fillér.

„**Kamm Adél**“. Irta: Seippel Pál. Forditotta: Földváry Elemérné. Ára 2 korona 50 fillér.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Telefon: 856.

Kolozsvár Ferencz József-út 85

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 április. 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYÖRFI ISTVÁN

TARTALOM

A szerkesztő asztaláról 73
Berde Mózsa születésének 100-ik évfordulója. *B. Gy.* 74
A mi katonáink: 76
Levél egy harmincötös tűzérhez.
Irodalom: 81
Az Erdélyi Irodalmi Társaság. — Az Unitárius Teológiai Akadémia szervezete, szabályai és fejlődésének története. — A halál szérüjén.
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 82
Jószivü emberekre. — Egyházi Főtanács. — Berde Mózsa. — A világháború hatása alatt. — Péterffy Zsigmond. — Egyik unitárius pap. — 78-ik örökös alapító. — Eljegyzések. — Elhunytak. — Kiss Györgyné szül. Imets Katalin. — Lemondások. — A bulgáriai unitáriusok. — A konfirmációi előkészítő tanítások. — Torockói katonáknak. — Az ifjúság erkölcsi védelme Németországban. — Hadi árvák. — A 9-ik honvédhuszárok háza Kolozsvárt. — Egy honvéd főhadnagy harctéri leveléből. — — Egy honvédszázad 40 százalékig unitárius. — Kovács Sándorné. — Az iskolai év. — A D. F. E. konfirmációi. — Györfi István „Ember" című munkája.
Torockó „Arany Könyv"-éből . . . 85
Kimutatás 86

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész emlékére.
50. Péter Sándorné Bitai Mária.
51. Árkossy Lajos Kolozsvár.
52. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
53. Székely János mérnök Kolozsvár.
54. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni. Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 május. 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A hadi árvák. Eddig ismeretlen szavak, ma mily siralmas igazságok. Tele a falu, tele a város, mert apáik elüzték földünkről a vad ellenséget és hősi halált haltak saját vérükben, ott a dermesztő fagyban, a fullasztó vizben. Van-e szivetek emberek? Nyissátok meg és hivjátok házatokhoz, fogadjátok családotokba a hadiárvát!

—

Csak most! Csak most tudjuk igazán megérteni, mit tett Berde Mózsa székely véreiért, a mikor napjára 600 cipót rendelt tanuló fiaiknak. Egy gyermeknek 3 cipó s mindenik legalább 16 deka. Hol vagyunk most, mikor felnőtt embernek sem tudunk adni egy cipót, mert hiszen a termésünk nagy részét katonáinknak küldik. Bizony Berde Mózsa nagyobb volt önmagánál. Vajjon méltók vagyunk-e hozzá.

—

Mutass csak egy embert, aki kárát vallotta, hogy a szeszes ital használatáról lemondott, én mutatok egyre ezeret, akik szegényei, nyomorultjai annak a gyáva gyengeségnek, hogy a mikor még nem lett volna késő, nem határozták el, hogy szakitnak ezzel a ragályos betegséggel, amely lassan, de biztosan megöli a testet is, a lelket is. Ha ennyi nem volna elég, könnyen meg tudjuk kétszerezni, sőt tizszerezni az ezeret.

Berde Mózsa születésének 100-ik évfordulója.

Nagy időket élünk. Nagy napjaink járnak, a jó Isten oltalmazza szép magyar hazánkat.

A nagy idők szülik a nagy embereket, a nagy emberek teremtik a nagy időket.

Még fülünkbe zsibong az az éljenrivalgás, melyet egy hatalmas nagy nemzet, a mi dicső szövetségesünk, királyával együtt örömében zugatott végig nagy birodalmán, azért, hogy a népek nagy Istene megáldotta őket Hindenburggal, a muszkaverővel.

Ápr. 15-én a kórházzá átalakitott unit. kollegium disztermében egy szerény ünnep folyt le szük keretben, csöndes hangmenetben. Katonát, a nagy idők vitéz magyarját és a magyar nemzeti jóllét lángoló lelkü hős előharcosát: Berde Mózsát ünnepeltük.

Az a Berde, akit a ma élők ismertek és emlegettek: a fösvény, a zsugori, az éhező gazdag Berde Mózsa, már régen eltünt, de az, aki a magyar nemzettel ezer esztendőkig akart élni, mint segitő munkás, valóban él, hat, alkot és gyarapit ma is.

Örökösei, az unitáriusok jól teszik, hogy hálájukat kifejezik, mert sokat köszönhetnek neki. Születésének 100. évfordulója 1915 december 15-én lett volna, de a kórházzá alakitott kollegiumban az akkori járvány miatt nem lehetett megtartani. Igy maradott április 15-re.

Berde 1841-ben lett gyakorló ügyvéd s később jószágigazgató. Ebben a minőségben a báró Szentkereszthy és gróf Csáky családok birtokainak rendezője és fölvirágoztatója. 1848-ban Sepsiszentgyörgyön egyhangulag megválasztották követnek az erdélyi országgyülésre. Május 30-án ő is lelkes részt vett Kolozsvárt az Unió kimondásában. Ő is tagja volt annak a 24 tagu bizottságnak, amely a magyar felelős minisztériumot tájékoztatta Erdély viszonyairól. Ő is készitett egy törvényjavaslatot Erdély és Magyarország uniója föltételeiről.

A gyorsan pergő események 1848 szeptemberében már Háromszék és társszékei kormánybiztosi székébe ültetik. Majdnem páratlan erélye megmentette Háromszéket az osztrák hadak és az oláhok dulásától. 1849-ben Csányi jobb keze volt Berde s a szász városok kormánybiztosa, majd a közlekedési miniszteriumban tanácsos. Azután következett Világos, majd az itélet: vagyonvesztés és kötél

általi halál. A halálos ítélet alól fölmentette a felség, s ahelyett négy évi fogságra ítélte a katonai parancsnokság. Már akkor tekintélyes pénzvagyona volt, amit szerencsésen megmentett az elkobzástól, de testét és lelkét nem a keserves börtöntől.

Erős lelkét a börtön nem törte meg, szorgalma gazdagitotta az európai nyelvek és a közgazdaság ismeretével. Hire nem veszett el s mihelyt szabad lett, megbizást kapott a gróf Bethlen Kamilló radnóti uradalma megmentésére és 10 év alatt Berde egy millió korona tehertől megszabaditotta.

Az alkotmány helyreállása után Berde ujból képviselő s majd belügyminiszteri osztálytanácsos lett s aztán saját szép vagyonának gyarapitója, önmagának néha a nélkülözésig menő sanyargatója, hogy »terveit és szándékát megvalósithassa vallásközönsége és az emberiség érdekében«.

Ezek a tervek deritnek tündöklő fényt lelkére. Az ifjuság nevelése és a székelység segélyezése foglalta el minden gondolatát. Napjára 200 tanulónak rendelt kenyeret (Berde-cipó), hat tanárnak fizetést, a legpontosabb tanárnak 1000 korona jutalmat, iskola-épitésre négyszázezer koronát, a méhészet és gyümölcsészet sikeres tanitásának jutalmazására évenként 2000 koronát. Humánus lelke gondolt az árvákra és a vakokra is s ezeknek 10.400 koronát rendelt.

A székelyek kormánybiztosa faját becsülte legtöbbre. Erről a tanulni vágyó, vitéz, bátor, de elszegényedett fajról kivánt gondoskodni. Az elméleti tudás mellett gyönyörüen oldja meg a gyakorlatit. Az erdélyi részek gazdasági viszonyait senki sem ismerte jobban. Tudta, hogy a székelységet a gyümölcs és méh látja el költőpénzzel. Évenként 20—20 papnak vagy tanitónak juttat 100—100 koronát, ha tanitják a népet és az ifjuságot.

Milyen lendületet vehet ez a két gazdasági ág, ha csak a 150 unitárius egyházközség áll versenyre. De hisz a szászokat nem kell buzditani, csak utolérni. A magyarok versenyezzenek egymással.

Bizony a Széchenyi lelke élt Berde Mózsában! Nagy lélek volt a mesteré, szép lélek a tanitványé. Erős, tiszta jelleme a hazának nagy szolgálatot tett, a hazafiaknak kitünő példát állitott föl.

Ha szeretett székelyei megértenék élete példáját és követnék szorgalmát, takarékosságát és becsületes önzetlenségét, nemcsak vitézségükről, hanem jólétükről és vagyonosságukról is messze földön szólna az elismerés.

Annyi idő multán a földmivelésügyi miniszter éppen a jelen évben szerel föl egy méhest az Unitárius Teologiai Akadémia részére Kolozsvárt, hogy papjaink teljes ismerettel és gyakorlattal léphessenek ki az életbe. Ime a Berde szelleme, hogy ölt testet! *B Gy.*

— Tudósitások a nagy világháború résztvevőiről. —

Levél egy harmincötös tüzérhez.

Nyiredy Gézának, pajtásomnak és testvéremnek küldöm nagy Muszkaországba.

Kedves Géza pajtás,
nagy volt enszivemnek a gyönyörüsége,
hogy levelet kaptam Husvét ünnepére.
Husvéti ünnepnap, szép piros vasárnap,
de szomoru most egy itthoni leánynak,
ráborul hófehér ágya vánkosára,
nem jösz haza pajtás, friss locsolkodásra.

Fehér vánkosára ráhajlik két testvér,
vajjon hol bátyjuk, a harmincötös tüzér?
Vajjon, ha a halált dúsan osztogatja,
hazafelé száll-é az ő gondolatja,
bús édes anyjuknak özvegyi vállára,
siratós lelkének vigasztalására.

Husvét ünnepnapján ti is locsolkodtok,
hej, de vér pótolja a ti otkolontok,

nagy Muszkaországnak szikkadó földjére,
jaj, de nagyon drága magyar fiuk vére,
(mégis, ha sokaknak úgy vagyon megirva,
csöndes imádságunk szálljon vélök sirba.)

Negyven napok multán piros-pünkösd lészen,
ti nagy munkátokkal lesztek-e már készen?
Fehér galamb lelke hoz-e békességet,
elárvult szíveknek örök üdvösséget?
Pajtás, testvéreid ne sokáig várasd,
tenmagad hozd meg a vágyott, várott választ...

S. Nagy László.

(83.) **Pap Domokos** főhadnagy, tordai főgimnáziumi tanár, munkatársunk, a Honvédségi Rendeleti Közlöny szerint »az ellenség előtt tanusitott vitéz és önfeláldozó magatartásáért« legfelsőbb dicsérő elismerésben részesült s ezzel a Signum Laudis tulajdonosa lett.

(412.) **Bandi József** magyarsárosi (Kisküküllő m.), szakaszvezető az 50. gyalogezredben. Született 1891 nov. 7-én. A mozgósitás elején Gyulafehérvárról mint szállás-csináló indult Galiciába s aug. 9-én érkezett Stanislaubá. Augusztus 26-án este Dunajownál egy oroszokkal teli nagy erdő szélén harcolt Csesznák százados vezetése alatt, majd a vasuti töltés mögé vonulva éltek át az éjt s másnap délelőtt állandó tűzben támadták meg az erdőben levő oroszokat. Gépfegyverük segitségével az oroszokat megritkitva megrohamozták s visszanyomták, de magukat is iszonyattal töltötte el a saját gépfegyverük által lekaszált oroszok sokasága. Az oroszok csakhamar pótlásokat kapván, Cs. százados segitségért ment s addig Bandi József egy 60 főből álló szakasszal tartotta a tüzet, melyből a segitség megérkezéséig 25 ember vesztesége volt. Ő is megsebesült a jobb vállán, de helyét nem hagyta el. Ekkor nyerte kitüntetését, *a II. oszt. ezüst vitézségi éremmel*. Az ütközet aznap estig tartott s estére az erdő szélén levő árkokba vonultak vissza, hol reggel az orosz rajtuk ütött s szétverte őket. Aug. 28-án azon a vonalon általában megrendült az erőnk s a tüzérségünk lőszerkészlete is elfogyott, ugy, hogy aug. 29-én már a visszavonulás néhol meneküléssé fajult. Bandi is részt vett a Sáros megyébe való visszavonulásban, mely az utak és az élelmezés nehézsége miatt sulyos megpróbáltatásokkal járt. Október 10-én megindultak Sanok felé s ott a San folyó hidjának elkészülte után két nap mulva a ki-

dofi olajforrásoknál támadták az oroszt. 700 lépésre megközelitették az orosz állásokat s itt magukat elásva 21 napig állottak szemben az orosszal, olyan helyzetben, hogy naponta 2—3000 gránát hullott állásaikra. Mivel az elesett halottakat állásaik körül nem temethették el, azok oszlásnak indultak. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy állásaikból visszavonultak. A visszavonulás alatt Bandi József beteg lett, majd bajából kiépülve, Oroszlengyelországba jutott ezredével. Itt foglyokat kisért hátra s aközben századát az oroszok bekeritették és elfogták. Ekkor őt a tábori csendőrséghez tették s itt szolgált a Varsó felé előnyomuló csapatok közt 1914 november 25-től 1915 március 30-ig. Ekkor Brustov környékén újra harcvonalba osztották be. Május 13-án kalandos, de igen értékes felderitő szolgálatot végzett s ezért *I. osztályu ezüst vitézségi kitüntetést* kapott. Juniust folytonos harcokban töltötték s juliusban Ivangorod várához értek, melynek elfoglalásában augusztus 1-től 4-ig Bandi is részt vett, de a vár kiürítésével az oroszok által rendezett robbantások mérges gázaitól nagy betegen került a radomi kórházba. Innen hazajutva, a marosujvári bányafürdőn hat hétig gyógyittatva, ujra bevonult ezredéhez s jelenleg azzal együtt küzd tovább hazájáért és királyáért.

Székelyderzsi unitárius katonák:

Székelyderzsről (Udvarhely m.) 1916 március 1-ig 254 ember vonult hadba.

I.

a) **A 82. cs. és kir. gyalogezred kötelékében harcoltak:** (413—31.) *20 évesek: Gidó* Mózes, *Nagy* Zsigmond, *Nagy* Albert, *Bartha* Dénes, *Isíván* György, *Csenkér* Dénes, *Dénes* Márton, *Imre* Dénes, *Czekó* János, *Mutuj* Ferenc. *21 évesek: Gergely* D. Dénes, *Dódó* Árpád, *András* Márton, *Elekes* Albert, *Dódó* D. György, *Nagy* Mózes, *Kerestely* Dénes, *Nagy* György hadapród, *Orbán* Domokos.

(431—48.) *22 évesek: Albert* Gyula, *Egyed* János, *Kocs* Jakab, *Orbán* Lajos káplár, *Menyhárt* József, *Czekó* József, *Dódó* István. *23 évesek: Kozák* Samu, *Vcres* Mihály, *Marczi* János, *Dénes* Ferenc Fazakas, *Czekó* György, *Káló* János. *24 évesek: Dénes* Ferenc (III. oszt. vitézségi éremmel kitüntetve), *Pusztai* Albert szakaszvezető), *Sándor* Ferenc hadapród, *Biás* Dénes káplár, *Vónya* Gáspár.

(449—57.) *25 évesek: Bartha* Mihály örvezető, *Elekes* Dániel. *Nagy* József (II. oszt. vitézségi éremmel kitüntetve). *26 évesek: Menyhárt* Albert, *Dénes* Gábor, *Pál* Ferenc, *Egyed* Ferenc, *Káló* János, *Dámo* László.

(458—66.) *27 évesek*: *Bálint* József, **Bartha** Péter zászlós, *II. és I. osztályú vitézségi éremmel kitüntetve*, *Dódó* Mihály, *Elekes* Ferenc káplár. *28 évesek*: *Orbán* János, *Pál* Mózes, *Bartha* Jakab, *Pál* Samu szakaszvezető. *29 évesek*: *Szőts* József őrvezető, *Gergely* Ferenc.

(467—76.) *30 évesek*: *Orbán* György, *Kocs* Elek. *31 éves*: *Grápa* Ferenc szakaszvezető. *32 évesek*: *Kocs* Dániel, *Bartha* György, *Szathmáry* Ferenc szakaszvezető. *33 évesek*: *Nagy* János, *Csenkér* József. *34 évesek*: *Fancsali* Zsigmond, *Fancsali* György.

(477—84.) *35 évesek*: *Brók* István, **Gál** András hadapród, *II. és I. osztályú vitézségi éremmel kitüntetve*. *36 évesek*: *Brók* József, *Menyhárt* Ferenc, *Dámó* János, *Kocs* Ferenc. *39 évesek*: *Bartos* Imre, *Elekes* István.

(485—95.) *40 éves*: *Gergely* P. János. *41 éves*: *Szőts* Dénes, *András* Márton *45 évesek*: *Nagy* János, *Orbán* Ferenc. *46 éves*: *Gothard* Mózes. *48 éves*: *Fancsali* József. *49 évesek*: *Nagy* János, *Fancsali* András. *Bartha* György. *50 éves*: *Elekes* József.

b) (496 - 98.) **Kórházban, sebesültek:** *Dódó* Gábor (22 é.) *Szathmáry* Lajos hadapród (33 é.), *Nagy* Zsigmond (34 é.)

c) (499—522. **Orosz fogságba jutottak:** *Toró* Albert (28 é.), *Gomor* Dénes (29 é.), *Kocs* Dániel (29 é.) *Pap* József (31 é.), *Nagy* Elek (32 é.), *István* Mihály (33 é.) *Brók* Zsigmond (33 é.), *Pál* Mihály (33 é.), *Veres* József (34 é.), *István* Dénes (35 é.), *Orbán* Pál (22 é.). *Boja* Mózes (22 é.), *D. Dénes* Károly (22 é.), *Dénes* György (22 é.), *Dénes* Péter (23 é.), *Kocs* Péter (23 é.), *B. Dénes* Ferenc (23 é.), *Egyed* Jakab (24 é.). *Ballók* István (25 é.), *István* Márton (26 é.), *Szőcs* Lajos (27 é.), *Dénes* Ferenc (27 é.), *Pál* György (27 é.), *Kerestely* Dénes (28 é.),

d) **Olasz fogságba jutott**: (523.) *Gy. Dénes* György (21 é.)

e) **Angol fogságba jutott**: (514.) *Orbán* Pál.

f) **Rokkantak:** (525—31.) *Elekes* József (25 é.), *Dénes* Gy. Ferenc (28 é.), *Egyed* Mihály (29 é.), *Pap* János (31 é.), *Bara* Sándor (31 é.), *Dénes* Sándor (32 é.), *Dénes* Pál (34 é.),

g) **Hősi halált haltak:** (532—37.) *István* Mihály (22 é.), *Brók* János (23 é.), *Albert* Domokos (24 é.), *Kovács* Miklós (27 é.), *Gidó* Ferenc (31 é.), *Dénes* István (32 é.),

h) **Eltüntek**: (538—47.) *Dénes* Sándor, szakaszvezető (25 é.), *Pál* Dénes (26 é.), *Orbán* József (27 é.), *Oroszhegyi* Dénes (27 é.), *Kanyaró* György (28 é.), *Kocs* Mihály szakaszvezető, III. oszt. vitézségi éremmel kitüntetve (30 é.), *Brók* Mihály (30 é.), *Fancsali* József (32 é.), *Dénes* Sándor (33 é.), *Bódi* Ferenc (34 é.)

i) **Szabadságoltak**: (548—552.) *Nagy* Albert (21 é.), *Orbán* Dénes (21 é.), *Ballók* Dénes (22 é.), *Nagy* György (31 é.), *Czerják* Dénes (35 é.)

A 82. cs. és kir. gyalogezred kötelékéhez tartoznak összesen: 142.

II.

a) **A 22. honvéd gyalogezred kötelékében harcolnak:** (553—78.) *20 évesek:* ifj. *Pusztai* Zsigmond, *Farkas* Árpád zászlós, *Toró* Lajos, *Ballók* Albert, *Buzogány* István, *Kocs* János. (22. é.), *Dénes* Domokos (23. é.), *Nagy* Dénes (24. é.), *Elekes* József tizedes (26. é.), *Farkas* József hadapród (34. é.), *Dódó* Dénes (35. é.), *Biás* Ferenc (36. é.). *37 évesek:* *Nagy* Jakab, *Egyea* Ferenc, *Elekes* János őrvezető, *Veres* Ferenc, *Kozák* Miklós (38. é.), *Menyhárt* József (38. é.), *Nagy* Ferenc őrmester (39. é,), *Fancsali,* Ferenc (39. é.), *Imre* Sándor (40. é.), *Nagy* József (40. é.), *Nagy J.* József szakaszvezető (41. é.), *Dámó* György (44. é.), *Kocs* Pál (44. é.), *Dénes* Elek (50. é.) (26.)

b) **Kórházban, sebesültek:** (579—80.) *Oroszhegyi* József (38. é.), *Kerestely* István (44. é.) (2.)

c) **Orosz fogságba jutottak:** (581—90.) *Toró* Dénes (22. é.), *Bartos* József (24. é.), *Kerestely* Lajos (24. é.), *Orbán* János (38. é.) *István* Zsigmond (41. é.), *Orbán* József (41. é.), *Orbán* Mózes (41. é.), *Pusztai* János (42. é.), *Fancsali* Zsigmond (42. é.), *Dénes* György (43. é.) (10.)

d) **Hősi halált halt:** (591.) *Biás* Károly (21. é.) (1.)

e) **Eltüntek:** (592—96.) *Elekes* Albert (21. é.), *Nagy* Ferenc (24. é.), *Dénes* István (37. é.), *Brók* István (39. é.), *Bartha* Sándor (39. é.) (5.)

f) **Szabadságolt:** (597.) *Biás* János (43. é.) (1.)

A 22. honvéd gyalogezred kötelékéhez tartozik összesen: 45.

III.

a) **A 24. honvéd gyalogezred kötelékében harcolnak:** (598—616.) *Orbán* István tizedes (26. é.), *Dódó* Lajos szakaszvezető, *II. oszt. vitézségi éremmel kitüntetve* (26. é.), *Dénes* Mózes szakaszvezető (27. é.), *Kerestely* Mihály (28. é.), *Nagy* Pál (28. é.), *Fancsali* Dénes (29. é.), *Veres* Dénes (29. é.), *Dénes* Ferenc (30. é.), *Pál* Ferenc (30. é.), *Bálint* Dénes (31. é.), *Bógya* Elek (31. é.), *Brók* János tizedes (32. é.), *Veres* Mózes (32. é.), *Gidó* Ferenc (32. é.), *Kerestely* Ferenc (33. é.), *Dénes* János (33. é.), *Kovács* Albert tizedes (33. é.), *Pusztai* József tizedes (35. é.), *Elekes* Zsigmond (36. é.) (19.)

b) **Orosz fogságba jutottak:** (617—20.) *Bartha* Mózes (22. é.), *Dénes* János (hidi) (27. é.), *Dénes* Jakab szakaszvezető (28. é.), *Dénes* Ferenc (29. é.) (4.)

c) **Rokkantak:** (621—23.) *Orbán* Balázs szakaszvezető (25. é.), *Biás* Dénes (32. é.), *Nagy* Ferenc (32. é.) (3.)

d) **Hősi halált halt:** (624.) *Dénes* György (31. é.) (1.)

e) **Eltünt:** (625.) *Lőrincz* Dénes (35. é.) (1.)

f) **Szabadságolt**: (626.) *Nagy* Dénes szakaszvezető (32. é.) (1.)

A 24. honvéd gyalogezred kötelékéhez tartozik összesen: 29.

IV.

a) **Különféle csapatnemek kötelékében harcolnak**: A *34. tüzérezredben:* (627—36.) *Dénes* Lajos (20 é.), *Nagy* József (23 é.), *Pál* Zsigmond (23 é.), *Csukor* János (25 é.), *Dénes* János (34 é.), *Orbán* József (36 é.), *Dénes* Ferenc (36 é.), *Dénes* Ferenc, főtűzér (37 é.), *Egyed* János főtűzér (39 é.), *Debri* András, főtűzér (43 é.) (10.)

Az *5. honvéd tüzérezredben* (637—41.) *Pál* Sándor (21 é.), *Nagy* Ferenc (24 é.), *Dénes* (Gy.) István (25 é.), *Csenkér* Zsigmond (26 é.), *Kozák* László (34 é.) (5.)

A *12. sz. vonatosztálynál* (642—44.) *Toró* Zsigmond, szakaszvezető (34 é.), *Orbán* József, szakaszvezető (30 é.), *Dénes* Mihály, szakaszvezető (31 é.) (3.)

A *2. huszárezredben* (645—50.) *Bartha* István (26 é.), *Kocs* József (27 é.), *Bálint* József (28 é.), *Gergely* L. György (40 é.), *Máté* Lajos (30 é.), *Pál* István (31 é.) (6.)

A *9. honvéd huszárezrednél* (651—55.) *Bartha* József (26 é.), *István* Elek, járőrvezető (35 é.), *Fancsali* Jozsef 36 é.), *Pál* Elek (39 é.), *Pál* Dániel (40 é.) (5.)

Különfélékben: (656—60.) *Kecskés* Albert, vártűzér (25 é.), *Pál* Albert, 51. gy-ezred (30 é.), *Elekes* Mihály, 12. nehéz tarack ezred (30 é.), *Kénosi* József 63. gy. e. (33 é.), *Fancsali* István, 3. huszárezred (37 é.) (5.)

b) **Orosz fogságba jutottak**: (661—63.) *Kocs* Ferenc, 9. honvéd h. e. (25 é.), *Albert* Márton u. a. (26 é.), *Pál* Zsigmond főhadnagy 26. gy. e. (28 é.) (3.)

c) **Hősi halált halt**: (667.) *Dénes* Ferenc uzzai 34. tűzér ezred (26. é.)

Különféle csapatnemek kötelékéhez tartozik összesen: 38.

Összeállította: **Ébert András** lelkész

IRODALOM.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság április havi felolvasó ülésén három hangulatos költeménnyel lepte meg Kolozsvár irodalom kedvelő közönségét *S. Nagy László* fiatal poéta. Lapunk olvasóinak nem kell külön bemutatnunk, sok szép megjelent költeményével maga szólott megértő közönségéhez. Két kötete már járja a világot. Jelenleg egy nivós és közkedvelt szépirodalmi és társadalmi lapnak, a

Kolozsvári Szemlének a szerkesztője. Örömmel jegyezzük fel ifju unitárius költőnk ez ujabb sikerét s elismerő bizalommal nézünk sokat igérő szép jövője elé, melyre följogositmost közölt verse is.

Az Unitárius Teológiai Akadémia szervezete, szabályai és fejlődésének története. A csinos kis füzet első része különlenyomat az 1915. évi főtanács jegyzőkönyvéből. Szükségtelen, hogy erről külön ez alkalommal megemlékezzünk. A modern szabályzat néhány pontjához pedig pedagógiai és korszerüségi szempontból igen sok szó férne.

A füzet második, nagyobb fele dr. Boros György főjegyző, akadémiai tanár munkája. Teológiánk történetével ismertet meg 1566-tól kezdve a legujabb időkig. A füzetben küzdelmes századok nagy munkája van megörökitve szépen szedett rendben. Sok fáradozással és utánjárással készült, értékes munkájáért igaz elismerés és dicséret illeti meg az irót.

A halál szérűjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett. Irta Szombati-Szabó István. (Kókai Lajos bizománya, ára 3 K.) A bécsi helyőrségi kőrházhoz beosztott tábori pap szép szomorú imáinak foglalatja ez a munka. »Emléke, fejfája azoknak, akiket temetett.« A gyászkeretes lapok sok nagy érzést váltanak ki az olvasóból. Lelkésztársainknak figyelmébe ajánljuk e könyvet.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Jószívű emberekre van szükség, akik a nagy háboruban elesett apák árváit gondozásba vegyék. Nagyon sok az árvánk, kiknek anyja van, de megélhetése csekély, nevelése semmi. Sok olyan árva is van kinek anyja sincsen. Vannak olyan családok, ahol gyermek nincsen, vagy ha van is gyermek, mód is van a nevelésére. Jó emberek, nyissátok meg a szíveteket. *A hadi árvák* annak a családnak lesznek tagjai, amelyikbe fölveszik. Lehetőleg abban a községben kell elhelyezni, ahol születtek, rokonai vannak.

Egyházi Főtanács iesz augusztus 27-én Kolozsvárt.

Berde Mózsa születésének 100-ik évfordulójára kedves és sikerült házi ünnepélyt rendezett április 15-én, a kolozsvári kollégium ifjúsága. Berde Mózsa életfilozófiáját Vári Albert koll. tanár ismertette sok tudással, megértő szeretettel. Az ifjúság részéről Darkó Gábor VII. és Péter János VIII. oszt. tanulók szerepeltek szép sikerrel. Az ünnepélynek értékes kiegészítője volt a tartalmas igazgatói megnyitó és bezáró beszéd.

A világháború hatása alatt Dícsőszentmártonban március április és május hónapok minden második vasárnapján délután 3 órakor a küküllői egyházkör lelkészeinek közreműködésével ünnepélyes Istentiszteletek tartatnak. Üdvös és helyes intézkedés.

Péterffy Zsigmond nyug. vasútigazgató újból megmútatta áldozatkész jóságát. A Ferenc József-püspök úr nevére tett alapítványát ismét 50 koronával gyarapította.

Egyik unitárius pap mostani munkája reggeli 4 órától tart este 9-ig. Egyházi teendői mellett az állami iskola igazgatóhelyettese, gondnoka, a mezőgazdasági bizottság elnöke, a mezőgazdasági *intéző bizottság* elnöke. Minden héten bejárják a határt, hogy miveletlen föld ne maradjon. „Meg kell tennünk édes hazánk érdekében, de mondhatom örömmel tesszük."

78-ik örökös alapító. Kovács Imre bágyoni unitárius lelkész nejével együtt örökös alapítója lett a Dávid Ferenc Egyletnek. Köszönjük.

Eljegyzések. *Székely Kelemen* sepsiköröspataki lelkész eljegyezte szentgericei Gál Juliska kisasszonyt. *Vajda Zsigmond* ügyvédjelölt, zászlós eljegyezte Végh Mihály titkárunk kedves leányát, Végh Erzsikét, a kolozsvári unitárius leányiskola tanítónőjét.

Elhunytak. Várfalvi Barla Domokosné sz. Ajtoni Eszter, a kedves jó nagyanya szép nagy családja bánatára, élete 76-ik évében Kolozsvárt leányánál, Kócsi Andornénál. — Özv. *Simon Miklósné* életének 50-ik évében, ápr. 16-án Alsójárában. Népes-család gyászolja. — *Horváthy Józsefné* sz. Szentkirályi Kata Tordán, bánatos özvegysége évforduló napján, 66 éves korában. Nagy részvét kisérte sírjába a kedves nőt.

Kiss Györgyné szül. Imets Katalin.

Az anyai szívfájdalom szeretett fiának elvesztésében oly nagy volt, hogy a már roskadozásnak indult testet végleg ledöntötte. Rövid év alatt második súlyos csapás éri a Kiss családot. Előbb a víruló ifjú, katona fiú és testvér hősi halála, most a szerető feleség, a jó édes anya elvesztése. Elhúnytban Kiss György jánosfalvi énekvezér-tanító afia feleségét, Kiss Sándor lelkésztársunk édes anyját, Tarcsafalvi Albert szerkesztőnk felesége testvérét veszítette. A megszomorodott szívek számára igaz részvéttel kérünk Istentől vigasztalást.

Lemondások. A kereszturi Egyházkörben Gálffy Kálmán köri gondnok és Deák Miklós köri jegyző lemondottak tisztes állásokról. A körrel együtt magunk is sajnáljuk, hogy olyan jó korban levő munkaerőktől meg kell válni. Csifó Salamon teol. tanár lemondott a II. f. fegyelmi bírósági és a pénzügyi bizottsági tagságáról.

A bulgáriai unitáriusok szeretnék, hogy magyarúl tudó lelkészök legyen. Topliszky Antal lelkész, ki a mostani missiot vezeti, már kiszemelt egy VII. oszt. ifjút, aki hajlandó volna Teol. Akademiánkon végezni tanulmányait.

A konfirmációi előkészítő tanítások a kolozsvári egyházközségben május 8-án reggel fognak megkezdődni. Jelentkezni lehet az unitárius lel-

készi hívatalban (Kossuth Lajos-utca 9. sz.) Konfirmáló lelkész: Győrfi István.

Torockói katonáknak lett a szószólója Pál Simon, a 21-ik hgye. katonája, a Naményi-csoportnál. Imakönyvet kívánt s elküldöttünk több példányt lapunkkal együtt. Amint írja: „jól esik szívünknek és lelkünknek azt olvasni".

Az ifjúság erkölcsi védelme Németországban. Az első hadtest helyettes főparancsnoksága rendelkezéseket bocsátott ki a 17 éven alúli ifjak erkölcsi eldurvulásának megakadályozására. Különösen szigorúan megtiltják a dohányzást, a korcsmák és mozik látogatását. Tiltják továbbá a mozitulajdonosoknak, hogy írásbeli hírdetések mellett, képhírdetéseket is tegyenek közzéje A ponyvairodalomnak az ifjúság előtt való feldícsérését és árusítását is tiltják. Üdvös intézkedések. Így lesz erős és legyőzhetetlen ez a nemzet!

Hadi árvák fölsegítésére gyűjtést rendeztek a templomokban Kolozsvárt a húsvéti ünnepeken. Az unitárius templomban Boros Rózsika, Ürmössy Évi és Gräf Rózsika kisasszonyok voltak megbízva a gyűjtéssel, ami igen szép sikerrel végződött: 112 koronát eredményezett. Ezt az összeget csatolni fogják a Mária Valéria árvaházban fölállítandó árvasegélyre. Három hadi árvaleányt szándékoznak elhelyezni.

A 9-ik honvédhuszárok háza Kolozsvárt. Dr. Sárdi Elemér főorvos nemcsak jeles műtő, hanem jó festő is. Megfestette a harctér mögött egy erdő közepében épített kötöző helyüket. A pompás faépület négy szobából áll. Közepén leng a vöröskeresztes zászló, mellette van a mentő kocsi. A képet megküldötte Kolozsvárra édes atyjának, Sárdi Lőrincnek. A kép dícséretére válik a Sárdi névnek.

Egy honvéd főhadnagy harctéri leveléből. (Irva egyik papunkhoz.) „Mint papomnak meggyonok neked valamit. A jó Istent, akinek képe lelkemben — mint a legtöbb intelligens ember lelkében egy kissé elhomályosodott volt — újból megtaláltam. Jelekre volt szükségem, hát volt alkalmam szemtőlszemben látni a gondviselés kezét és rajta a jeleket. Most a jó Istennel együtt járok és Ő talán, miután megvédett annyi veszedelmen át, haza fog vezérelni. Az egyének sorsa különben nem fontos: fődolog, hogy minden szenvedések és megpróbáltatások árán édes hazánk és nemzetünk tovább éljen és virágozzék! Ettől az óhajtástól eltelve küldöm neked, kedves családodnak legszívesebb üdvözletemet." Milyen arany szavak egy tűzben és vészben levő katona ajkairól! Olvassák és tanuljanak belőle vallásosságot azok, akik még ma is Isten nélkül járnak. Tanuljanak hazaszeretetet és önfeláldozást azok, akik itthon embertársaikat nyúzzák, vagy akik a haza védelmének szent kötelessége alól magukat kivonják és gyáván bujkálnak.

Egy honvédszázad 40 százalékig unitárius. Egyik katona hívünk a harctérről többek közt a következőket irta: „Igen érdekes dolog, hogy a század, amelyben Én vagyok, 40 százalékig unitárius. Maga a század-

parancsnokom: Kaáli Nagy Béla, egy zászlós, jó magam, a szolgálatvezető őrmester Gönczi Miklós, a tisztító honvédem. A szakaszomban van 7 tordai fiatal gyerek, a többiek Aranyos székiek, mind unitáriusok. A véletlen hozott így össze." Lám mennyire szükség volna, hogy a harctereken tábori lelkészünk legyen!

Kovács Sándorné, a mi szilágyi apostolunk az idén is készít konfirmációra egy fiút Zilahon. A buzgó nő Korondra hazavágyó szíve versben nyilatkozott meg. A terjedelmes versből közöljük, amit a hazajött fecskéket, gólyákat látva mond:

Én is egyre haza vágyom
Gondolatban elmegyek,
A korondi parochián
Lelkileg megpihenek.
Át érzem ott gyermekkorom
Legboldogabb éveit,
Elmerengek a szép múlton,
De a jelen visszaint.
Bele nyugszom jó Istenem
Legyen meg akaratod
Ha a földi lejár
Jöjjön el szent országod.

Az iskolai év május 31-ikén fog végződni, hogy a tanulók hazamehessenek a mezei munkára.

Jómódu földmives örökbe fogad hadi árva-fiut. Bővebbet a szerkesztő.

A D. F. E. konfirmációi emlékkönyvét a virágvasárnapi konfirmáción sok lelkész kiosztotta a konfirmálóknak emlékül. Áldozó csütörtökre rendesen több szokott kelleni. Kérjük a rendelést jó előre. Egy darab: 20 fillér.

Győrfi István „Ember" című munkája megrendelhető a szerzőnél és Lepage Lajos kolozsvári könyvkereskedőnél (Mátyás király-tér) 2 K 50 fill. előzetes beküldésével.

Toroczkó „Arany Könyv"-éből.

A háborús haza oltára mellett az egyházé is megkapta jó szivű adományát a következőktől:

1., Az 1914. évi húsvéti úrvacsorai kenyeret és bort a néhai Vajda József és Balogh György ilyen célra tett alapítványai fedezték 40 kor. értékben.

2., A pünkösti úrasztalra kenyérről és borról egy körünkből eltávozott hitrokonunk gondoskodott: Lipkay Arthurné szül. Gál Ilona, ki most budapesti lakós, de a kinek szíve mégis hagyományos érzéssel velünk kívánta ekként gyakorolni a szeretet vendégséget. Értéke 50 kor.

3., Karácsonkor özv. Botár János szeretett neje elhunyta feletti fájdalmát enyhitette az úrvacsorai kenyér és bor szives ajándékozásával. Értéke 40 kor.

4., Az 1915. esztendőt Ekárt István ifjú presbyter és neje szül. Aczél Ida urnő egy 50 koronás alapítványnyal kezdették.

5., Kerekes József nyug. postatiszt és presbyter úr és neje, még 1901-ben ajándékoztak egy úrasztali ezüst poharat.

6.. Orosz Ferenc és neje Kerekes Borica 20 kor t ajándékoztak az 1910-ben öntetett nagy harangunk költségeihez

7., A sztmihálykori úrvacsorai kenyeret és bort Koronki Istók és neje Király Ida ajándékozták szorgalmas munkájuk szerény feleslegéből 60 kor. értékben.

8., A pünkösti úrasztalról a gyermekeiről és unokáiról is gondoskodó özv. édes anya Wernes Istvánné Botár Anna gondoskodott 60 kor. értékben.

9., A karácsoni kenyeret és bort az orosz fogságban sínlő Kriza Márton ifjú felesége szül. Bartha Anna adta 60 kor. értékben.

10., Az 1916. évet kegyes adománnyal kezdette meg Botár János nyug. takarékpénztári igazgató és neje Tamás Sára Isten iránti hálából azért, hogy őket szép hosszú élettel és tisztességes vagyonnal áldotta meg és hogy szerb fogságba jútott János nevű fiokat sem hagyta elveszni. Az alapítvány összege 500 korona. Életbe lépésekor elszegényedett özvegyek vagy özvegy családok fogják kegyelettel áldani emléköket.

Almási Ferenc presbyter és takarékpénztári igazgató a hadikölcsönöknél kapott jutalékait két esetben az egyház pénztárának ajándékozta 227 kor. 50 fillért.

Egyházunk tagjai nevében hálás szívvel köszönöm e szives adományokat mint a vallásos buzgóság követésre méltó bizonyitékait.

Németh István
lelkész.

Kimutatás

a brassóban épitendő unitárius templom javára érkezett adományokról.

51.	Darkó Gyula máv. kocsimester	5·— K
52.	Török Sándor egyházközségi jegyző	10·— „
53.	Dr. Kovács Sándor orvos, egyházi tanácsos	100·— „
54.	Imcs Jenő ny. főszolgabíró, „ „	100·— „
55.	Kilyéni Endre polg isk. igazgató, egyhk. főgondnok	100·— „
	V. közlemény végösszege volt	682·— „
	A mostanival együtt.....	997 — K
	I—IV. közlemény összesen	689·75 „
	összesen	1686·75 K

Brassó, 1916 február hó 7-én.

Kovács Lajos unitárius lelkész.

Az egylet pénztárába a folyó évi március hó 20-tól április 18-ig tagsági és előfizetési dijat fizettek: Antónya Mihály Magyarszovát 1908—1913-ra, Bordi József Tábori

posta 23, Tóth István, Murvay Árpád Harctér 916-ra, Tóth Albert Bonchida 1912—1919-re, özv. Bartók Endréné Székelykeresztur, Hajós József Barót, Gyöngyösy Gábor Bágyon, Jakab János Szászndas, Mezei Róza, Móricz Márton, dr. Költő Gábor Kolozsvár, Szász Károly Budapest, Máté László Nagyenyed, Konopy Kálmán Odvos 1916-ra, Páll Mátyás Sólyomkő 1914—915-re, Szatmáry Miklós Székelykeresztur 1911—915-re, Kriza Sára Torockó 1913—1915-re, Kendi Istvánné Korond 1915—1916-ra, Balogh Miklós Tábori posta 213, Hadházy Sándor Kolozsvár, Farkas Vilmos, Inczefi Tamás, dr. Hintz György, özv. Hintz Györgyné, Somlyay Mihály, Osztián József, Ürmösy Kálmán ny. esperes, Fazakas Ferenc, Székely Ferenc, dr. Gál Kelemen, Hidegh Mihály, Hidegh Mihályné, dr. Tóth György, dr. Mikó Imre, özv. Mikó Imréné, Csongvay Géza, Gál Jenő, Dánffy Alfréd, Müller Gyula, Turcsányi Gyula, Kozma Ferenc, Tamás Lajosné, Lendvay Emil, Örbók Ferenc, Mina János, Losonczi Albert, Agh Ferenc, özv. Abrudbányay Béláné, Sámi Lászlóné, dr. Boros Györgyné, Fekete Dénes, özv. Haller Rezsőné, Ambrus Gergely, Ambrus Dezső, dr. Polcz Rezső, Dávid Albertné, Finta József, Schuster Emil, dr. Gyergyay Árpád, dr. Ferencz Áron, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné, Zsigmond Károly, Vári Albert, Ürmösy Kálmán táblabiró, Nagy Gyuláné, Nagy Józsefné, Kenessey Béla, New-York szálloda, báró Bánffy Ferencné, Uhrschitz Rezső Kolozsvár 1916-ra, Fekete Gyula Kolozsvár 1915—916-ra.

Alapitói dijban fizettek: Dr. Binder Emil és neje Fazakas Jolán Budapest 100 koronát, Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank Kolozsvár 50 koronát.

A kereszturköri fiókegylet pénztárába fizettek: Deák Miklós Szentmihály 1916-ra, Katona Ferenc, Katona Ferencné Martonos 1914—915-re, Pap Mózes Székelykeresztur, özv. Lőrinczy Gergelyné Szentábrahám 1915—16-ra.

A háromszékköri fiókegylet pénztárába fizettek: Szász István Sepsiszentgyörgy 1915-re, József Mihály Kilyén 1915-re, özv. Páll Sándorné Sepsiszentgyörgy 1914—15-re, Varga András Bita 1913—1916-ra, Tárák Sándor Brassó 1914—1915-re, Halmágyi Gábor Brassó 1914-re (2 péld.), Simon László Sepsiszentkirály 1914—915-re, Barabás Ferenc Árkos 1915-re, Kiss József Árkos 1916—1917-re, Kálnoki egyházközség 1916-ra, Sepsiköröspataki egyházközség 1913. és 1914 I. félévre, Árkosi egyházközség 916-ra, Sepsiszentkirályi egyházközség 1915-re, Kőkösi egyházközség 1916-ra, Laborfalvi egyházközség 1916-ra, Nagy-

ajtai egyházközség 1915-re, Bölöni egyházközség 1916-ra, Brassói egyházközség 1916-ra, Régeni Györgyné Kálnok 1916-ra, Kádár Sándor Kőröspatak 1916-ra, Barabás Király Árkos 1915-re, Sigmond Tamás Kökös 1916-ra, Berde Ferenc Laborfalva 1913—1915-re, Kádár Lajos 1916—1918-ra, Péterfi József Brassó 1915-re, Szolga Ferenc Brassó 1915—916-ra, Simó Endréné Brassó 1915—916-ra, Kónya Mariska Brassó 1915-re, Benedek Ida Brassó Gocsman Béla Brassó 1916-ra, id. Darkó Lajos Nagyajta 1915—916-ra, id. Kisgyörgy Áron Nagyajta 1916-ra, özv. Péterfi Sándorné 1915-re, Péterfi Sándor 1913-ra, Ferenc Lajos 1915-re, id. Simon György 1916-ra, Toók Mózes Nagyajta 1916-ra, Benedek Lajos Brassó 1913—1914-re. József Lajosné és József Lajos Sepsiszentgyörgy 1915-re, I. Szász Béláné Sepsiszentgyörgy 1916-ra, dr. Sükösd Zsigmond Hosszufalu 1905—1917-re, özv. Ütő Benjáminné és Ütő András Sepsiszentgyörgy 1915-re.

Kolozsvár, 1916 április hó 18-án. *Gálfi Lőrinc*
pénztárnok.

Az Udvarhelyköri Dávid Ferenc Fiókegylet pénztárába tagsági díjat fizettek:

1916. évre: Homoródalmáson: Unitárius egyházközség, Vajda Antal, Tariné-Hermann Ilona, Péterfi Áron, Péterfiné-Tari Irén, Ajtay János, Ajtay Jánosné, Nőkszövetsége, Győrfi Erzsi, Barra Lajos; Homoródkeményfalván: Bedő Albert, Bedő Albertné (2 K), Máthé Mihály (2 K), Egyházközség (2 K); Homoródalmáson: Hrobonyi Amanda, Herman Józsefné; Abásfalván: Sándor Kállmán, Kádár Lajos, Kádár Lajosné, Szathmáry Ferenc, Unitárius egyházközség; Homoródszentmártonban: Unitárius egyházközség, Zoltán Sándor, Győrfi István (2 K-át), ifj. Szász István, Dombi János, Kiss József; Gyepesben: Barabás András, Péter Ödön, Kriza Sándor; Lókodban: Deák Lajos, Bálint Balázs; Székelyudvarhelyen: Bölöni Vilmos; Kénosban: Unitárius egyházközség, Sándor Gergely, Sándor Mózes; Recsenyéden: Unitárius egyházközség, Gál József, Homoródjánosfalván: Unitárius egyházközség, Kiss György, Sigmond József; Városfalván: Unitárius egyházközség, Máthé Lajos, Péter Sándor és Péter Sándorné (két utóbbi 1—1 koronát); Homoródszentpéteren: Unitárius egyházközség, Bedő Miklós, Nagy Gyula; Székelymuzsna: Unitárius egyházközség, Szatmáry Lajos, Szatmáry Lajosné (2 K), Báró József; Székelyders: Unitárius egyházközség, Ebert András, Barabás Vilmos, Győrfi

Mariska: Homoródszentpálon: Tamás Áron, Bencze Gábor, Bencze Gáborné, Pálfy Ákos, Unitárius egyházközség, ifj. Barta Mózes, Ürmösi József, Ürmösi Józsefné; Karácsonfalván: Unitárius egyházközség, Benczédi Mózes, Bálint Ödön, özv. Demeter Dénesné, Barabás Dénesné, Kelemen Lajos; Vargyason: Máthé János, Máthé Jánosné, Kiss Károly, Unitárius egyházközség, Kisgyörgy Sándor (1 kor.), Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Dimén Gergely, özv. Balázs Jánosné; Homoródujfaluban: Benczédi Pál, Benedek András; Oklándon: Szakáts Miklósné, Bekő Mihály, Pál Ferenc, Pál Ferencné, Unitárius egyházközség, Egyed Albert, Bedő József, dr. Jakab Zoltán, dr. Máthé István, Wass Albert, Pál Gyula, özv. Benedek Imréné, Agyagási Sándorné.

1915. évre: Kiss József Homoródszentmárton; Szabó Mózes, Bencze Dénes Homoródszentpál; Barra Lajos Homoródalmás; Benczédi Mózes Karácsonfalva.

1914. évre: Kiss József Homoródszentmárton és Papp Gáborné Homoródszentpál.

Okland, 1916. március 17.

A tagtársakat kérjük egészitsék ki a korona tagdijat 3-ra, különben a lap meg fog szünni.

Pál Ferenc,
f. egyl. pénztáros.

A brassói egyházközségben a Templom-alapra tett kegyes kegyes adományokon kivül az áldozatkészség az 1915. évben a következőkben nyilvánult: 1. Husvétkor úrvacsorai kenyeret és bort adott Albertffy Sándor, értéke 5 K. 2. Pünkösdkor úrvacsorai bort adott Tellman Béla (4 K) és úrvacsorai kenyeret Toók Mózes nagyajtai egyházközségi gondnok (1 K), értéke 5 K. 3. Őszi úrvacsoraosztáskor úrvacsorai kenyeret és bort adott Benedek János, értéke 5 K. 4. Karácsonykor úrvacsorai kenyeret és bort adott Ürmössy József, értéke 5 K. 5. Ferencz Istvánné egy keresztelési kannát és tálcát, értéke 20 K. 6. Benedek Irén és Ida egy úrasztal-középre való terítőt, értéke 30 K. 7 Kovács Lajos lelkész a konfirmáló növendékek emlékkönyvére 3 korona 10 fillér. 8. Benedek Lajos két konfirmáló növendéknek két kis bibliát 1 K. 9 Brassói Görög Nemzeti egyház a szegények közötti kiosztásra karácsonykor 80 K. 10. Tellman Béla a szegények közötti kiosztásra karácsonykor 2 K. 11. Szolga Ferencné a szegények közötti kiosztásra karácsonykor 2 korona. Összesen 158 K. Templom-alapra az 1915. évben érkezett 414 K. Az 1915. évi összes adakozás értéke 572 K A szives adakozóknak ez úton is hálás köszönetet mond

Kovács Lajos
lelkész.

Háborus egyházi beszédek:

Bokros Elek: Isten a mi erősségünk ... 1·—
Fülöp József: Templ. besz. elő- és utóimádsággal. A világháború nagypéntek és husvét ünnepeire ... 1·50
Lencz Géza: Háborús beszédek II. k. ... 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök ... 1·80
Szombati Szabó István: A halál szérüj. ... 3·—
Szüts Lajos: Egyh. besz. tekintettel a háborúra ... — 1·20
Soós Károly: Isten és a haza mindenünk II. kiadás ... 1·20

Egyéb ujdonságok:

Bitay Béla: Amit a lélek mond ... 4·—
Csürös István: Gyógyuló sebek ... —·30
Kapi Béla: Háború és vallás ... 4·—
Kuthy Béla gr.: Költemények ... 2·—
Seippel Pál: Kamm Adél. Ford. Földváry Flemérné ... 2·50
Takaró Géza: A világháború zsoltára ... —·10
— Valaki meghallja ... —·10
Torró Miklós: Korszerü bibliai magyarázatok I. kötet 2·—
— II. kötet ... 2·—
Victor János: A hazaszeretet eszménye ... —·40

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében □ BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 junius. 6. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Bizzatok! *B. Gy.* 89
A mi katonáink: 91
Levél a harctérre. *Ürmösi Károlyné*
Répa Mihály. *Taar Géza* 99
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 101
Főpásztorunk. — Dr. Gotthárd Zsigmond. — Az iskolai év megrövidült. — Egy hónapos tanfolyam. — 10 korona vasárnapi. — Nyári tanitás. — Nők szövetsége. — Esküvő. — Eljegyzés. — Dr. Szatmári Pál. — Uj örökös alapitók. — Létay Balázs. — 500 korona. — Pályadijjal. Dr. Barabás Ábelné. — Az Ur énnékem. — Megjelent: a lelkipásztori gondozás. — „Brassai és a nők." — Levél a harctérről. — Kókai Lajos. — Csikfalván. — Köszönetnyilvánitás. — Gotthárd Sándor.
Az egylet pénztárába.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 junius. 6. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Bizzatok!

Két hónap kellene még, hogy két esztendőnek mondhassuk a háborut, és mégis agyunk eltompul a borzalmas emlékek nehéz súlya alatt. Emberi elme az egészet be nem foghatja. Nincs olyan gyorsan szárnyaló képzelet, amely egyszerre befuthatná azt a területet, hol a katonák milliói készen várják a halált, vagy ezrével szórják a pusztitó fegyverek mindenféle nyilait.

Ha részenkint kezdjük elménkben fölvonultatni a saját tapasztalatainkat! Ha számlálni kezdjük izgalmaink óráit! Ha fölkeressük azokat, akikkel oly kedves volt együtt élni. Ha siratni kezdjük azokat, akiket többé soha sem fogunk testi szemmel látni. Ha... de ellehet-e mondani, hogy még hányféle gondolat, érzés és tett zavarta föl lelkünk nyugalmát az alatt a rövid idő alatt, amely még nemis két esztendő!

Ha minden bajt, bánatot, aggodalmat, sirást, panaszt, nélkülözést, áldozást mind számba vehetnénk s tiszta tükörként magunk elébe tarthatnánk, akkor is csak azt mondhatnók — ne nyiljék panaszra ajakunk, hanem adjunk hálát a magyarok erős Istenének, hogy áll hazánk, él nemzetünk.

Mennyi ádáz ellenség künn és benn! Milyen mohó falánksággal tátották ránk mérges foggal telt szájokat. Hogy törtek előre a Kárpátok uttalan utain árulóktól megjelölt nyomokon! Hogy dulták föl a szegény falvakat! Hogy kinozták a menekülni nem tudó gyámatlan agg apákat, anyákat és tehetetlen gyermekeket! Hogyan gyalázták meg a templom szentélyét s a nő tisztaságát!

Ismét egy ujabb beláthatatlan örvényes tengere a keserves tapasztalásoknak!

És mégis szabad-e panaszkodnunk!? Helyes volna-e zúgolódnunk? Illenék e a magyar hazafi szivekhez, hogy gyáván és tehetetlenül jajongjanak, hogy panaszkondjanak, mert még mindig nincsen vége!

Ne vétkezzetek atyámfiai férfiak, nők és gyermekek! Inkább szaporitsátok imádkozástok perceit. Inkább foglalja el egész valótokat a magyar dicsőségnek büszkeségre jogosító érzése. Mert ismét nagy és csodálatos dolgok eszközévé emelte nemzetünk nagy Istene a magyart!

Járjatok be minden földet, a melyre rá tette kegyetlen lábát a háború szörnyetege és nem akadtok csak egy zugocskára is, ahol ne járult volna hozzá a harci diadal kivivásához a magyar vitézség! Kérdezzetek meg bárkit, akinek kellő tudása van arról, ami már majdnem két esztendeje történik, és nem akad csak egy is, aki nem tudná ma ki a magyar.

Ez a magyar dicsőség a ti véretek büszkesége! Megfizettetek érette gazdagon, pazarul, gavallérosan, mint illik szittya fajotokhoz! Van özvegyetek bőven! Vannak árváitok de hányan! Van üres hajlék mindenik kis utcában elég. S mégis elfojtjuk a panaszt, pótoljuk a hiányt. A nő átváltozik férfiuvá az ekeszarva mellett a gazdaság mindenféle barázdáiában. A kis gyermek egyszerre nagygyá, munkabiróvá nő. Mindenütt az áll elé, ami nem volt. Nem is hittük, hogy lehetne! A halál helyén is élet, a gyengeség helyén is erő, a kevés helyén is a sok.

Keressétek az ellenséget, aki a magyar fővárosban akart megpihenni: szalad saját országában. Keressétek a sok milliós északi nagy hatalmat, melytől a félvilág rettegett, mert oly nagynak látszott: saját kezével vájt odujában rejtőzik! Keressétek a gaz szövetségest, akit uri módhoz juttatott barátságunk: szalad, mint a gyáva nyúl!

Egyiket sem látjátok meg sehol, csak saját fiaitokat, kiket immár utólértek atyáik is, hogy együtt részesüljenek a dicsőséges béke áldásaiból! Gyönyörködjetek bennök. Élvezzétek legyőzhetlen vitézségük babérjait!

Bizzatok, mert él a magyarok Istene, s hazánkat átölelve [illegible] atyai keze. Bizzatok, mert olyan nagyszerű lesz a

jövő is, amilyenné tették ezt a háborút. Bizzatok, mert nemhogy elapadt volna, megszaporodott a mi erőnk, tudásunk, kitartásunk Nagy lesz újból a magyar, nagy, gazdag és boldog. Bizzatok vitézeinkben, magatokban és a jó Istenben!

B. Gy.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Levél a harctérre.

Amikor még itthon voltál,
Tele volt a kicsi házunk.
Ennél nagyobb boldogságot
Soha, soha nem kivántunk, —
Amikor még itthon voltál. . .

Ragyogóbb volt a napsúgár,
Illatosabb az ibolya,
Az amelyik kikeletkor
Édes sötét kelyhét bontja, —
Amikor még itthon voltál. . .

És apukám! tudod-e, hogy
A játék sem megy azóta?
Katonáim s a lovacskám
Te rád várnak szépen sorba,'
Úgy, mint amig itthon voltál. . .

Pedig semmit nem vittél el,
Kicsi házunk is a régi —
Csak anyukám nem mosolyog,
S az én szivem ezt úgy érzi:
Be más volt, mig itthon voltál. . .!

Ürmösi Károlyné.

(668.) **Dr. Botár János** járásbiró, népfölkelő hadnagy a 32. honv. népfölkelő ezredben, 1914 nyarán vonult be s a szerbek ellen harcolt. Szeptember 5—6. közt éjjeli erdei harcban vett részt, hol a túlerővel szemben több mint 5 óráig tartották magukat s itt a jobb combján könynyebben megsebesült. Szeptember 24-én feleségének megkezdett levelét a közbejött harcok miatt csak 5 nap mulva fejezhette be. Ezután is a szerbek ellen harcolt s az első szerencsétlen szerbiai offenziva idején 1914 december hó 15-én szerb fogságba jutott. Innen 1915 szeptember 16-án Nisből irt utoljára, ahonnan a szerbek magukkal hurcolták s a menekülés borzalmait átszenvedve, 1916 február havában olasz fogságból adott életjelt magáról családjának.

(669.) **Veress Gyula** hadapródjelölt. Kolozsvárról 1915 január 15-én vonult be Nagyszebenbe a 12. hegyi tüzérezredhez, honnan két és fél hónapi kiképzés után kikérezett a harctérre. Legelőbb az ungmegyei Kárpátokban Kistopolyával szemben az oroszok által megszállott *Juhászlaka* nevü községnél került harcba, honnan az oroszokat a mieink egy hónapi küzdelem után kiszoritották Galiciába, *Sambor* felé. Közben az oroszok több helyen, igy *Starazolnál,* nagyobb ellenállást fejtettek ki, majd *Grodek* irányába nyomták őket tovább. Innen Veress ütegével tartalékba került s egészen 1915 aug. 28-ig Horvátországban volt, majd október 2-ig a boszniai *Staragorában* a Drina partján a szerbekkel szemben teljesitett szolgálatot. Október 6-án a Száva mellett *Progár* községnél a szerbek elleni offenziva kezdő harcaiban működött. Október 7-én átkeltek a Száván s folytonosan előnyomulva, *Obrenovác, Gorli-Milanovác, Csacsak* elfoglalása után november 20-án bevonultak *Novipazarba* s innen pár nap mulva Ipek irányába, az ellenség üldözésére. Innen Novipazárba visszatérve december 21-től 1916 jan. 9-ig Kolozsváron járt szabadságon, majd a Montenegro elleni hadjárat után az albániai *Elbassanban* töltött huzamosabb időt.

(670.) Ó-tordai **Kövendi Ferenc**, az 50-ik gyalogezred hős hadnagya. Oly feladatokat vitt véghez, amik szinte lehetetlennek látszanak: pl. mint egy őrjárat vezetője az orosz előőrsök kettős vonalán átszökött, anélkül, hogy elfogták volna s az orosz hadállást kikémlelve, minden baj nélkül tért vissza ezredéhez. Ivangorod bevételénél pedig golyók süvitése között rohant csapata élén s a drótsövényeken átgázolva — melyek nadrágjától megfosz-

tották — elsők között érkezett be a várba. Hősiességéért több kitüntetésben is részesült... Katonai életét egy kedves levélben vázolja: »Kedves Barátom! Lapodat örömmel olvastam, fogadd érette baráti köszönetemet és viszonzásául e levelet!... Röviden fogom vázolni a velem eddig történteket: 1915 febr. 3-án indultunk el Gyulafehérvárról a Feldre. Tomasownál voltunk jó ideig »álló harcban«, mig el nem következett a gorlicei áttörés és mi is május 13-án előnyomultunk!... Sok viszontagságos harc után ismét megállottak a muszkák a Pilica mellett, de nem sok időre, mert 3—4 heti heves harc után tovább nyomtuk őket!... Aug. 1-én reggel 9 órakor kaptuk a megmásithatatlan parancsot, hogy egy nagyobbszabásu »angriff« fog megindulni Iwangorod ellen. Ezt azért emlitem külön, mert fontosság tekintetében összes eddigi és — talán — ezutáni harcainkban páratlan. Siker tekintetében is fölülmulta valamennyit, mert egy ezred: a mi ezredünk csinálta az egészet és a frontáttörést is csak két és fél zászlóalj hajtotta végre; a többi már csak támogatása volt ennek!... E heves ütközetben mi egy teljes orosz hadosztállyal állottunk szemben. A diadal — amint olvastátok — a mienk volt! Körülbelül 2600 fogoly, 32 ágyú és 18 gépfegyver volt a zsákmányunk!... Ezek után átkeltünk a Visztulán és mindennapos harcokban, nagy erőfeszitéssel szoritottuk a muszkát Bresztlitovszk felé. A Búgon, néhány napi — igazán heves harc után, átkelve oly erős nyomást intéztünk a »ságor« hadállásai ellen, hogy kénytelen volt feladni e hatalmas várát is... Aug. 29-én ért itt a hadügyminiszteri rendelet, mely az összes vasuti hivatalnokokat visszarendelte a frontról. — Eleinte haboztam és fájt az a tudat, hogy ott kell hagynom barátaimat, de a sok szenvedés bizony engem is megviselt s ép ezért — elfogadtam az utazási okmányt. Szeptember 6-án jelentkeztem a kádernél, a honnan 11-én Szombathelyre küldtek. Innen először Korneuburgba, majd Kowelbe kerültem és itt, mint a k. u. k. Heeresbahn hadnagya teljesitek szolgálatot. Kitüntetésre többször terjesztettek fel: a bronz-érmet már márciusban megkaptam; utána májusban zászlós lettem szintén kitüntetésből és az iwangorodi bevétel után még kétszer terjesztettek fel... Hogy mi jött erre, nem tudom, mert közben visszarendeltek. Ez év január 1-én ismét kaptam egy kitüntetést: hadnagygyá léptettek elő. Körülbelül 30 heves ütközetben és vagy 20 járőrben vettem részt. A lelkem fájt, szivem sajgott, mikor otthagytam bajtársaimat, de

a parancs: az — parancs! Egy-két hét mulva talán már Szerbiából foglak ismét egy levéllel meglepni, mert állitólag oda fognak rendelni. Addig is szeretettel ölel igaz barátod: Feri.« Közli: *Gombási.*

A brassói unitárius egyházközség tagjai közül harctéren levő katonák.

671. **Halmágyi Gábor** kulturmérnök, mindjárt a háború kezdetén, mint a marosvásárhelyi 9. népfelkelő huszárezred hadnagya ment a harctérre. Hónapokon át a lengyelországi fronton volt. Több kemény csatában vett részt. Időközben főhadnagy lett. Jelenleg front mögötti szolgálatot teljesit Kazienice állomáshelyen.

672. **Domokos Károly** cipész, mint a 24. h. gy.-e. közvitéze 1915. május 29-én ment az északi harctérre. Julius 1-én az első nagyobb ütközetben eltünt, azóta nem adott hirt magáról.

673. **Csóka Sándor** (almási), a mozgósitáskor vonult be. Mint a 24. h.-gy.-e. géppuskás közlegénye ment az északi harctérre. 1914. nov. 4-én lábfejsebet kapott. 1915. február 4-én, mint egészségügyi katona ment vissza Galiciába. Junius 9-ike óta nincs semmi hir róla.

674. **Gergely Mózes** lakatos-segéd, szakaszvezető a honvéd tüzéreknél, a mozgositáskor ment a harctérre.

675. **Gergely Albert,** az előbbi öccse, önként jelentkezett katonának. A 24. h.-gyalogezred több heves csatájában részt vett. Súlyos láblövéssel került egyik budapesti kórházba.

Dimény Ferenc női szabó-segéd, mint a 82. h. gy.-e. közvitéze 1915. jan. 25-én ment az északi harctérre. Vitézségéért dicséretben részesült, miről már megemlékeztünk. (U. K.) 1915 juniusban egy gránát feldobta s belső vérzéssel 2 hónapig kórházban volt. November elején ismét visszament az északi harctérre.

676—77. **Darkó Jakab** (nagyajtai) áll. faipariskolai művezető, őrvezető, a 22. sz. nagyszebeni egészségügyi csapattal 1914. aug. 17-én ment az északi harctérre, hol okt. 3-ig teljesitett szolgálatot. Ekkor lába fejét egy tábori kórházkocsi összezuzta, később nagyfokú mellhártya gyuladást kapott s bizonytalan időre szabadságolták Öccse, **Darkó János,** mint tengerész teljesit szolgálatot.

678. **Ráduly János** (skőröspataki) faipariskolai szobrász, mint kadett-őrmester 1915 okt. 25-én ment a harctérre. Állitólag elesett.

679. **Ádám István** közúti váltókezelő, mint a 24. h. gy.-ezred közlegénye, a mozgósitáskor vonult be és nov. végén ment ki az északi harctérre. Február elején tifuszt kapott. Felépülése után április 15-én ismét kiment a harctérre s 22-én Uzsoknál többszörös sebet kapott: a vállon golyótól, a nyakon szuronytól és az arcon.

Front-szolgálatra alkalmatlan lévén, gyógyulása után Brassóban a postán teljesitett katonai szolgálatot, utóbb erre is képtelen lett és betegen fekszik.

680. **Fazakas Zsigmond** cipész, a mozgósitáskor mint közlegény vonult be a 2. t. gy. ezredhez, közben őrvezető lett. Eleinte Brassóban, majd az ezred áthelyezése után Prágában a katonai cipészműhelyben teljesit mindezideig szolgálatot.

681. **Tóth Lajos** szabó, mint őrvezető vonult be a mozgósitáskor a 24. h. gy. ezredhez. 1915 január 7-én az északi harctérre vitték, nemsokára eltünt, azóta semmi hírt nem adott magáról s más uton sem sikerült semmit megtudni róla. Egy barátja levele szerint elesett.

682. **Kádár Mihály** mészáros, a háboru elejétől kezdve Nagyszebenben a mészárosoknál teljesit katonai szolgálatot.

683. **Szabó József** mint a 24. h. gy. ezred közvitéze a mozgósitás alkalmával ment az északi harctérre. Orosz fogoly.

684. **Pál Ferenc** mint a 82. gy. ezred közvitéze a mozgósitáskor ment az északi harctérre. Orosz fogoly.

685. **Sólyom János** (felsőrákosi), mint a 24. h. gy. ezred népfölkelő közvitéze 1915 őszén ment az északi harctérre. Állitólag orosz fogoly.

686. **Csulak József** mint a 24. h. gy. ezred közvitéze, a mozgósitáskor ment az északi harctérre. Számtalan csatában vett részt. Több mint egy éve nem adott életjelt magáról.

687. **Bedő Ferenc** máv. fütő, 1915. március 7-én, mint őrvezető került a déli harctérre. Egy barátja értesitése szerint május 28-án elesett. Családja azonban még hivatalosan semmi értesitést nem kapott. Felesége és 8 gyermeke még nem tett le egészen a reményről, hogy életben lehet.

688. **Izsák Jenő** (ravai), mint a 82. gy. e. közvitéze, a háború elején ment az északi harctérre. Kiérkezése után egyszer irt hozzátartozóinak. Az ezredparancsnokság értesitése szerint 1914 aug. 26-án Dunajovtól északra egy ütközet alkalmával eltünt. Azóta semmi hir róla.

689. **Csiki Áron** a 24. h. gy. ezred egyik menetszázadával 1915 tavaszán az északi harctérre ment. Pár hét mulva eltünt s azóta semmi hirt nem adott magáról.

690. **Fazakas József** cipész, a 24. h. gy. ezreddel 1914 aug. 24-én ment az északi harctérre. Október 10-én nagybetegen jött haza. 1915 január 7-én ment vissza a harctérre, a Kárpátokba, hol február 20-án fogságba esett.

691. **Szolga Ferenc** bérkocsis, 1915 nov. 3-án vonult be a 42—45 évesekkel Székelyudvarhelyre, a 82. gy. ezredhez s január közepén az északi harctérre vitték. Ez ideig egészséges.

Kovács Lajos, lelkész.

692—93. **Filep Jenő**. Filep Gyula iklandi földbirtokosnak, egyházunk buzgó tagjának, egyik világi papunknak szeretett fia volt. 1914 október havában vonult be a 62. gy.-ezredhez s 1915 febr.-ban jutott az északi harcztérre. Átélte a tél sanyaruságát, a harcok borzalmait, részt vett az 1915-i nagy offenzivában. Itt fogságba is esett, de 27 hős társával onnan is elszökött, mert szabadság- és hazaszeretete inkább vonzotta a harcolók bizonytalan sorsa felé, mint az életet szabadság nélkül nyujtó fogságba. Még ezután két hónapig vett részt a harcokban, mig 1915. julius 5-én Studzienckynél egy golyó nemes szivét találta. Halála nemcsak családjára hozott gyászt, hanem lesujtó volt községére és egyházára is, melyeknek sokat igérő szép reménye veszett el benne. Testvére **Gábor,** mint önkéntes szakaszvezető teljesitett szolgálatot s szembetegségével hosszabb időt töltött a kolozsvári Pasteur-intézet kórházában. Melegen óhajtjuk, hogy hősi halált halt derék, jeles bátyja helyett szülői benne találjanak vigasztalást, egyházunk pedig őseihez méltó buzgó munkást és vezetőt. (M I.)

694. **Szász József**, Szász Dénes iklandi egyházközségünk sok évig buzgó és lelkiismeretes gondnokának egyetlen fia 1914 nyarán vonult be a 62. gy.-ezredhez. Itt géppuskásnak kiképeztetve 1915 márciusában ment ki a harctérre, hol az erőteljes derék ifjú rövid idő alatt tüdőgyuladást kapott s a zenowi katonai kórházban 1915. április 17 én meghalt. Oroszlengyelország földjében pihen. Megtört szivü édesapjának, ki egész életében a legnagyobb erőfeszitéssel dolgozott azon, hogy övéinek boldogságát biztositsa és szerető családjának sok drága reménye és öröme a sirba szált vele.

695. **Kaáli Nagy Béla,** (138.) **dr. Mikó Lőrinc** és (696.) **dr. Kiss Gábor** (Segesvárról) az Ural hegység tövében, Perm kormányzóságban, Szolykamsk nevü városban, Szentpétervárral egy szélességi fok alatt vannak orosz fogságban. Elmult telük elég enyhe volt.

(56.) **Dr. Derzsi Andor,** zászlós, abrudbányai ügyvéd, Csitából (Sziberia, Antipikha kerület) 1916 febr. 14-ről irja németül: Időnk unalmasan telik. Szorakozásul németül és franciául tanulok. Üdvözlöm az ismerösöket. (46.) Csitába került **Gálfalvi Samu** is.

(24.) **Dr. Lukácsi Józsefet,** ki mint a 21. honv. gy.-e. szolgálatonkivüli viszonybeli főhadnagya, a mozgósitás óta teljesit katonai szolgálatot, Őfelsége az ellenség előtt teljesitett kitünő szolgálataiért a *signum laudisszal* tüntette ki.

697. **Geley Kálmán** (Árkosi) tart. hadnagy, századparancsnok a brassói 2 közös gyalogezredben. Az 1914-i nyári mozgósitáskor, mint e. é. önkéntes vonult be s 1915 március 15-én lett kadett Ekkor mint orvostanhallgató önként jelentkezve a Kárpátokba ment, hol a 101. gyalogezredbe osztották be. Számos ütközetben vett részt s a május 7-én megindult nagy offenzivában sulyosan megsebesülve Miskolcra, majd Kolozsvárra került. Itt fölgyógyulva 6 heti szabadságot kapott, melynek letöltése után újra bevonulván, ismét önként jelentkezve ment ki az északi harctérre s azóta Baranovici és Gorodischtje között van ezredével. 1916. jan. 1-én itt érte hadnagyi kinevezése.

698. **Geley Gábor,** (Árkosi) Geley József tanár és Geley Kálmán testvérbátyja, mint a 24. honvédgy.-ezred közkatonája 1915. március 30-án az uzsoki szorosban folyt harcokban eltünt.

699. **A Rédiger fiúk.** Abrudbányai *Rédiger Géza egykori jeles szabédi költő-papunk katona fiai.* **Aladár** kevevárai ügyvéd, a mozgósitás óta teljesített katonai szolgálatot a 62. gy.-ezredben. Részt vett az 1914—15 évi őszi és téli kárpáti harcokban négy hónapig, mint kadett és zászlós. Husz ütközetben és három kézi tusában volt része. Mint beteg visszakerült Marosvásárhelyre és hosszas ideig helyi szolgálatot teljesitett, mint kiképző tiszt. 1916 jan. 11-én mint hadnagy a 62. gy.-ezred 18-ik menetzászlóalj 5 századának parancsnoka ismét az orosz frontra került, részt vett a bukovinai nagy harcokban. 1916 április 5-én a front mögött kórházba került, mint nagy beteg és április 29-én egy beszámithatatlan pillanatban, nagy idegroham közepette szíven lőtte magát és azonnal meghalt. Felesége, kis fiacskája, özvegy édesanyja és nagyszámú rokonság hullat fájdalmas könnyeket érte. — (700.) **Ödön.** Budapesti gyógyszerész. A mozgósitás napjától teljesit katonai szolgálatot. Önként jelentkezett harctérre, máskülönben mint gyógyszerész mentesitve lett volna. Mint a 30-ik honvéd gyalogezred egyik századának parancsnoka, hadnagyi minőségben részt vett az 1915 évi tavaszi nagy galiciai offenzivában. Négy hónapi harc után azonban általános testi kimerülés, gyomorbaj, sárgaság miatt kórházba került és sokáig gyengélkedett. Jelenleg Dombovár és Simontornya között teljesit szolgálatot, mint vasut-őrségi osztag parancsnok. — (701.) **Károly**, aradi siketnéma intézeti tanár. A mozgósitás első napjától szolgál. Hosszas ideig mint népfelkelő csendőr a román határon, Predeálon teljesített szolgálatot. Jelenleg mint a 313 honvéd gyalogezred 5-ik századának egyik közkatonája a bukovinai harctéren van. (702.) **Zoltán** Temes vármegye aljegyzője. A mozgósitás napjától teljesit katonai szolgálatot az 50-ik közös gyalogezredben. Az első szerbiai offenzivában mint zászlós vett részt. Később északra vitték és az 1915 évi tavaszi nagy galiciai offenzivában mint hadnagy, századparancsnok küzdött. A varsói és

ivangorodi harcokban kivette részét. Je'enleg a Dalmát tengerparton, mint egyik lövészcsapatnak a parancsnoka teljesit szolgálatot.

(703.) **Jakab Elek,** szabédi kereskedő, birtokos, özv. Rédiger Gézáné veje 1915 óta teljesit katonai szolgálatot. Részt vett Szerbia leverésének nagy harcaiban, mint a 22. honvéd gyalogezred közkatonája. Jelenleg, mint 43 éves ember a 315. honvéd gyalogezred 10-ik századába beosztva, a bukovinai fronton van, ahol számos ütközetben vett már részt.

(155.) **Mózes Mihály** főhadnagy a Strypa mellett tüdőgyulladást kapott s abból gyógyulóban szabadságon van.

704. **Tarcsafalvi Pálffy Sándor** hadapródjelölt a 82. gyalogezredben. A folyó év elején került az Isonzo mellékére, ahol a 46. gyalogezredhez tették át. Itt egy felváltás alkalmával május elején heves tűzben a vállán gyalogsági golyótól megsebesült s Laibach egyik kórházába került.

(147.) **Lőrinczy Dénes** hadapródot az Isonzo fronton a 82. ezredtől a 46. ezredhez tették át. Innen április 2-án 20 koronát küldött egyik volt tanára kezéhez egyházi célokra, melyből legelőbb 100 bajtársa cimére küldtük el az Unitárius Közlönyt. A nemes gondolkozású, lelkes, jó unitárius ifjunak messzi távollétében itthon édesapja tragikus halállal végezte be földi pályáját s maga Lőrinczy Dénes május 22-én délután bokája fölött megsebesült.

(18.) **Molnár Ödön** hadapródjelölt, Molnár János ádámosi lelkészünk fia gránátrobbanás által okozott belső sérüléseiből 1915-ben felépülvén, ismét a harctérre ment. Előbb Galiciába, azután az olasz határra s végül Szerbiába vitték. Itt történt második sebesülés: jobb karján, csonttöréssel Édesapjához szóló levelében igy irja le sebesülését: . . . Szeptember közepén jöttünk el a doberdói fensikról, hol az olaszokkal küzdöttünk. Szerbiába vonultunk s Belgrád elfoglalása volt a feladatunk. Különös érzés fogott el, mikor több 30 és feles és más kisebb kaliberü ágyuk megszólaltak, melyek jégzáporként hullatták lövedékeiket Belgrádra. Mintha ég- és földindulás lett volna. Hajóra ültünk s 9-én reggel esőben és ködben kikötöttünk Belgrád vára alatt . . . Nehány csapat az utcákon harcolt . . . A szerb az utolsó pillanatig lő, de magát meg nem adja . . . 13-án jön a parancs, hogy 2000 lépésre levő állásaikból ki kell verni a szerbeket. Déli 12 órakor kezdtük az előnyomulást. Én első vonalban a gépfegyverrel. Ilyen ütközetet elképzelni sem lehet. Ezrével jöttek a gránátok és schrapnellek, a füst majd meg ölt. Hullottak a fiuk mint a füszál s ugy lőttek, hogy kabátom, ruhám, csizmám csupa lyuk. Harminc lépésre voltam tőlük embereimmel. Már-már elfogtuk ágyuikat, de olyan sortüzet adtak, hogy többen elestünk. Délután fél 4 óra

volt. Szentül hittem, hogy fejbelőnek, vagy elfognak. Ott feküdtem mozdulatlanul egy karom-nagyságu tövisbokor mellett, mely semmi védelmet nem nyujtott. A golyók százával hullottak körülöttem a földre. Imádkoztam, hogy legyen már sötét. Végre lett, de a tüzelés nem szünt s én a földön csuszva 3—400 lépést mentem visszafelé. A szanitécek bekötöztek s hordágyon egy M. nevü faluba vittek, másnap kocsin Belgrádba.“ Innen Aradra került, hol fölgyógyulva Gyulafehérvárra vonult be ezredéhez.

Répa Mihály.

(1827—1916.)

Majdnem egy századra terjedő emberi élet! S mégis míg élt, kevesen ismerték, s talán ha úgy mondjuk, amint volt, — nem sokan szerették is. Hiába! A puszta magányban élő nagy lelkek, a *Keresztelők* életének velejárója volt mindig a meg nem értés, a rokonszenv hiánya, a kicsinyes félremagyarázás. A sáskaevés, a vadmézzel táplálkozás, az élet apróbb örömeinek megtagadása, a világtól való félrevonúltság, ami szűk emberi látókörünk peremén legtöbbször a fösvénység, a zsugoriság, a szívtelen ridegség torz alakjában kristályosodik meg. Hajh, pedig a pusztából, a magát élő lelkek világából indult el régen is az Úr útjának egyengetése, a világból félrevonult emberi lélek mélyén határozódott el a világmegváltás szent szándéka. Az élet apróbb örömeinek megtagadása árán születtek az emberszeretet legdicsőségesebb tényei!

Répa Mihály 1827. évben, Nagyajtán született. Iskoláit szülőfalujában kezdette, majd székelykereszturi gymnasiumunkban folytatta, melyről halálában is hálásan emlékezett meg, midőn végrendeletében 3000 korona alapítványt tett e gymnasiumunk javára.

Középiskoláit kolozsvári gymnasiumunkban fejezte be, s pályát keresvén, Theol. Intézetünk hallgatója lett, hivatásúl választván magának szomjuhozó lelkek vezetését. A lelketcserélő idők a békés pásztorságra készülőket is a hon védelmére hívták. Az ifjú Répa is lelkesedéssel állott a küzdők sorába, s mint közvitéz végigküzdötte az 1848—49-es évek dicső szabadságharcát,

amiért élete végeig élvezte a honvédnyugdíjat. A 48-as eszméknek hűséges apostola volt egész életében.

A szabadságharc lezajlása után, zsebében a papi diplomával, hévízi egyházközségünkbe neveztetett ki segédlelkésznek, honnan pár hónapi segédlelkészeskedés után nagysolymosi egyházközségünk hívta meg rendes lelkésznek. Itt csak pár évet paposkodott, amikor valami lelkét talán megbántván, senkinek okát nem adván, senkinek elhatározását nem jelezve, odahagyta a papi pályát, hazajött szülőfalujába. Itt élt csöndes visszavonultságban, egyedül egymaga. Egy ideig gazdálkodott kicsiny birtokán, de később ezt is félbeszakitotta, s valóságos remete életet élvén, senkit a maga körében nem tűrt. Egyházközségünknek azonban hálás, buzgó gyermeke volt, azt még életében adományaival segélyezte, s régebb tett, halála idején már az 1000 koronát is meghaladó alapítványát, végrendeletében újabb 2000 koronával gyarapította. Ez alapítványai mellett közelebbi rokonai is tekintélyes pénz és ingatlan vagyonon osztoztak, az ő, még életében megállapított terve szerint.

Ime a halál fekete tükrében, amely minden embernek igazi ábrázatát mutatja, miképp magasztosul minden az emberszeretet dicsőséges erényeivé, amit pedig a csak rövid távolságokat befogadó emberi ítélet, e földi életben sokszor különcködésnek, szívtelen ridegségnek, fösvény zsugoriságnak lát. Áldás a kisebb és nagyobb különcködők emlékezetén, hálás megemlékezés a sáska és vadmézzel táplálkozók önmegtagadásáért, melyből szent célok táplálkoznak.

A megboldogult hült tetemei folyó év április 28-án helyeztettek nyugalomra, nagy és díszes gyászoló közönség részvéte mellett. A jóltevő koporsójára a székelykereszturi gymnasium igazgatója, s a nagyajtai unitárius egyházközség előljárósága is koszorút helyezett.

Áldás emlékezetén.

Taar Géza,
lelkész.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Főpásztorunk főt. Ferencz József püspök ur Budapestre utazott. Ott is sok intézni valója van.

Dr. Gotthárd Zsigmondot a király miniszteri tanácsosi cimmel és jelleggel ruházta föl. A kitüntető előlépésnek velünk együtt minden unitárius örvend, mert dr. Gotthárdot kiválóan lelkiismeretes, szorgalmas és kitűnő munkásnak ismerjük, a kinek a mi ügyeink intézésében igen nagy része van. Melegen üdvözöljük!

Az iskolai év megrövidült, a tanuló ifjúságot a főgimnáziumokból haza bocsájtják, hogy anyjoknak a mezei munkában segédkezzenek.

Egy hónapos tanfolyamot engedélyezett a vallás- és közoktatásügyi miniszter azoknak a tanulóknak, a kik katonák s a VII-ik gimn. osztályt sikeresen elvégezték. Szokatlan, de annál érdekesebb diák csoport imádkozott május 28-án az unitárius templomban katona ruhában, örmesteri vagy tizedesi csillagokkal ékeskedve. A kik a harctéri tűzpróbát kiállották, azok az érettségben már nagyon előre haladtak.

10 korona vasárnapi iskolai szorgalmas tanulók jutalmazására. Dr. Várady Aurél ügyvéd, kolozsvári egyházk. jogtanácsosa fölajánlott 10 koronát, hogy abból küldjünk jutalmat olyan ifjaknak, a kik a nyári vasárnapi tanításon minden órán pontosan megjelennek. A jutalmakat a Dávid Ferenc Egylet a maga részéről kiegészítve fogja megküldeni azoknak a lelkészeknek, a kik beküldik a szorgalmas ifjak névjegyzékét. Csak olyanok számithatnak jutalomra, a kik legalább *tiz* tanításon jelen voltak.

Nyári tanításra fognak egybegyülni gyermekeink ezrei. A kis emberek, kiknek egy része árva lett, mert apjok a harctéren elesett, másik része már régóta várja haza a jó édes apát, nagyon hálások fognak lenni lelkipásztoruknak a lelki vigasztalásért, a megnyugtató magyarázatokért és az építő tanításáért.

Nők szövetsége titkára, *Ürmösi* Károlyné Kolozsvárt, kéri a tagokat, hogy visszamenőleg fizessék be az évi egy (1) koronát s kiméljék meg a költséges fölhajtástól.

Esküvő. Kovács Mózes vasúti tisztviselő és zilahi Ujvárosi Irmuska május 9-én házassági frigyre léptek Marosvásárhelyt. Tartós legyen boldogságuk!

Eljegyzés. Dr. Árkossy Gyula kir. közjegyző és neje bájos leányát Ilust eljegyezte dr. Zsakó István dicsőszentmártoni kórházi főorvos, ki a harctéren mint ezredorvos is

már sok babért szerzett. Gratulálunk a szép frigyhez.

Dr. Szathmáry Pál hadbiró, kinek lapunkban harctéri szolgálatait már többször emlegettük, őrnagyi rangot és arany vitézségi érmet nyert, mihez őszintén gratulálunk.

Uj örökös alapitókkal gyarapodott a D. F. E. névsora. Árkossy Béla főbányanagy úr Selmecbányáról sziveskedett elfoglalni a 78-ik alapitói helyet. Uj örökös alapitó lett dr. Szathmáry Pál őrnagy hadbiró, ki „Szüleim emlékére" kövendi hadi árvák segélyezésére adott 200 kor. örökös alapitói dijat. Mig a harctéren volt hunyt el édes atyja, s igy rójja le kegyeletét.

Létay Balázs emlékszobra alapjára 5 koronát küldött be Létay Károly úr. A tőkéhez csatoltuk köszönettel.

500 korona gyűlt össze a tornavizsgán a Vereskereszt Egylet javára. László Gyula tornatanár ezuttal is sikert ért el.

Pályadijjal jutalmazott unitárius egyházi beszédek. Dr. Bedő Albert költségével kiadta Gálfi Lőrinc teol. akad. tanár. Azokat az egyházi beszédeket tartalmazza, melyekkel a dr. Bedő Albert pályadiját elnyerték Ürmösi Károly (2), Kelemen Árpád (3), Ádámossy Gábor (1), Kovács Lajos (3). Összesen 9 beszéd. Az áldozó pátronust minden tisztelet megilleti, hogy alkalmat adott ifjú lelkészeinknek a versenyre és a beszédek kiadására.

Dr. Barabás Ábelné sz. Csíky Gyöngyike elhunyt május 5-én életének 25-ik évében Kolozsvárt. Árván hagyta egyetlen gyermeköket a kis Lacikát. Fenkölt lelkü és gyöngéd szivü jó férjének méltó párja volt. Neki is csak a lelke volt erős, a teste törékeny mint a liliom, mihez hasonlitott. Az özvegység fájdalmát még a kis fiáért sem tudta tovább viselni. Nagy részvéttel kisértük kedves férje mellé. A tisztelők és barátok szeretete fog emléket emelni sirjuk fölébe. A kis árvának gondját fogja viselni nevelő anyjok özv. Csíky Antalné, ki eddig is megható önfeláldozással ápolta őket.

Az Ur énnékem őriző pásztorom c. imakönyvet kéri püspökünktől K. M szakaszvezető. Irja: „Alázattal jelentem utazásunk alkalmával egy oly szép imakönyvnek részleteit találtam, a mely igazán a lelkiismeretem gyanánt szól. Bátor vagyok Méltóságához fordulni én ugyan a mint elmátkoztam, annyira lelkiismeretem és római katholikus vallásom gyanánt is megrendelem: hiszen lelkünk ér többet hadd táplálhassam imáimmal."

Megjelent: a lelkipásztori gondozás és a gazdasági szociális kérdés. Irta: *Ürmösi* József homoródszentpáli unitárius lelkész. Kapható Kókai Lajos bizományában Budapest, IV. Kammermayer Károly-utca 3. sz. Ára 2 korona.

„Brassai és a nők" cimen az Erd. Irodalmi társaságban felolvasást tartott lapunk szerkesztője. A felolvasás egy fejezet Brassai életrajzából. A hallgatóság érdeklődése nemcsak a tetszésben nyilvánult meg, hanem abban is, hogy többen új adattal járultak a nagy férfi emlékéhez.

Levél a harctérről. Ütő Béla alsórákosi lelkész harctéren levő híveinek ujabban küldött imakönyvet s egyik híve alábbi levél kiséretében mond köszönetet érte:

„Kelt 1916 ápr. 4-én. Kedves tisztelendő úr és kedves családja! Ezen soraim örömteljes e szép tavaszi napért és egészséges lé temért; a jó Istennek hálákat adok a megtartásért. Tudatni kivánom, itten most a muszka nagyon csendesen viseli magát, ha meg nem zavarodik elméjében. Kérem is a drága jó Istent, hogy már teremtsen uj világot ezen a kerek földön zavargó népének számára. Nem félelem, hanem csak tiszta szivem diktálja nekem ezeket, mert már meg van erősödve a szivem a régen megkezdett harcolás próbáltatásaiban. Erősítse meg a jó Isten a tiszteletes úr meg a tiszteletes asszonynak szivét, hogy a kedves fiuk szenvedése legyen majd tiszta épségben visszatérve testben és az előhaladás koszoruzza gallérját a fiatal önkéntes urnak.* A lapját és a kis imádságos könyvet megkaptam, melynek nagyon örvendek, mert bizony nem Istent káromlás, hanem imádkozás által indultam minden próbálkozásunk utaira. Nagyon szépen köszönöm mindezen jóságát a tisztelendő úrnak. Éltesse a jó Isten a kedves családjával, maradok tiszta szivem szeretetével és alázattal, mint öreg harcos híve

Nemes Mihály.

Kókai Lajos könyvkereskedő és kiadó, szül. 1842. a fejérmegyei Vereben f. hó 10-én 74 éves korában Budapesten elhunyt. Üzletét Budapesten 1873-ban alapitotta. Kiadói tevékenységének főiránya volt, a protestáns hittani és egyházirodalmi könyvek kiadása, melyek által eltagadhatatlan nagy szolgálatot tett egyházi életünk fellendülésének. Kiadványai meghaladták a 300 kötetet, köztük a legjelesebb protestáns irók művei. Az elhunyt érdemes kiadót özvegye, Kókai Rezső fia, a cég mostani

* Lelkésznek Béla honv. hadapród fia ez év jan. 7-én másodszor sebesült meg a galiciai fronton. A nagy- és kis ezüst vitézségi érem tulajdonosa lett hősi küzdelméért. Május 15-én jött vissza ezredéhez Kolozsvárra.

tulajdonosa és nagyszámu rokonsága gyászolja.

Csikfalván P. Szentmártoni Bálint tanító buzgólkodása folytán ki a községet házról-házra bejárta mintegy 25 ezer korona hadikölcsönt jegyeztek az ottani gazdák és nők. A körcsoport többi községeiben pedig Nagy Jenő körjegyző fejtett ki nagy tevékenységet annyira, hogy a körből összesen 45 ezer korona gyült egybe. A gyüjtés tovább folyik.

Köszönetnyilvánitás. Özv. Antal Füzi Tamásné: Szabó Mária egyháza iránti jóindulatból néhai férjének emlékére aranyrojttal ellátott lilaszin bársony szövetből készült takarókkal diszítette fel templomunkban a szószéket, papiszéket és a belső emberek nejeinek elsőpadját. E diszes takarók együttes értéke 125 korona.

Takács Mária konfirmáló növendék konfirmációi emlékül 25 kor. értékü úrasztali takarót ajándékozott. E diszes takarókkal a konfirmálás napjára lett felékesítve egyszerű kis templomunk.

A jószivű adakozók fogadják hálás köszönetemet.

Alsórákos, 1916. apr. 16.

Ütő Béla lelkész.

Elhunyt Ambrus Gergelyné hosszas betegeskedése után május 29-én Kolozsvárt. A jó férjen kivül gyermekei és unokái gyászolják. Nyugodjék csendesen.

Gothárd Sándor. A nagy idők tanuja és vitéz harcosa, a nemes szivű ember, a gyöngédségben és jóságban minta férj és édes apa Gothárd Sándor birtokos, a kolozsdobokai egyházkör gondnoka elhunyt május 6-án élete 88-ik, házasélete 54-ik évében. Szép életét hosszas gyöngélkedés után, lelki békességben végezte be, édes övéi szerető karjai között. Hazájának hű fia, a társadalomnak hasznos tagja volt. Hű nején kivül kedves gyermekei és unokái gyászolják

Csikfalván az unitárius iskola tanitó testülete műsoros előadás közepette tartotta meg a *Kárpát* napot. A *Hymnus* után *P. Szentmártoni Bálint* tanító üdvözölte a megjelenteket s egyben méltatta és ismertette a *Kárpát*-nap fontosságát. Ezt *Kovács Ilona* V. oszt. tanuló *Kárpát* c. szavalata követte. *Az én öreg édesanyám* c. ének után *Appel Aladár, A gorlicei hajnal* c. költeményt szavalta el igazi hévvel. Ezt *Pap Zoltán Néphymnusa* követte, melynek bevégzése után *Ozsváth Anna* tanítónő ismertette a kárpáti harcokat szép és hatásos szavakban. *Kiss Zsuzsánna* a *Magyarok* c. költeményt adta elő. Végül a *Szózat* elhangzása után gyüjtés volt, a megjelent vendégek, köztük *Fazakas Lajos* esperes lelkész, *Fazakas Etla, Szentmártoni Bálintné* stb. között s begyült 14 kor. 64 fillér, mely összeg rendeltetési helyére juttatott.

Az egylet pénztárába a folyó évi április 18-tól május 20-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Incze Zsigmondné Olthéviz 913—918-ra, Kisgyörgy Imre 915—916-ra, Költő Andrásné Cinkotaehmanntelep 916-ra, Lőrinczy János Segesvár 915—916-ra, Komjátszegi Pál Aranyosrákos 916-ra, Marosi Mózes Farnos, Pap Miklós Kolozsvár 916-ra, Réyész István Olthéviz 906—915-re, Sigmond Lajos Kökös 914—916-ra.

Alapítói díjban fizetett Árkossy Béla Selmecbánya 100 K-t.

Az udvarhelyköri fiókegylet pénztárába fizettek: Pollák Ignác Okland, Pál János Okland, Péter József Homorodujfalu 916-ra.

Az Unitárius Közlöny perselyébe és költségeire ajándékozott Gegesi Samuné Torda 6 koronát. Fogadja az egylet köszönetét.

Immár a félév is lejárt, de még sokan nem fizettek. Kérjük sürgős intézkedésüket.

Kolozsvár, 1916 május hó 20-án.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Háborus egyházi irodalom.

Bodor János: Isten igéje a háboru id. ... K 3·—
Bokross Elek: Isten a mi erősségünk ... „ 1·—
Imrek: Ég felé (A magyar sziv fohászai a nagy háboru idején) ... „ 1·20
Kirner A. Bertalan: Hősök, imádkozzunk a kórházban is ... „ —·20
Lencz Géza: Beszédek és imák háborui alkalmakra III. kötet ... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök ... „ 1·80
Soós Károly: Isten és a haza mindenünk ... „ 1·20
Szombati-Szabó István: A halál szérüjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett ... „ 3·—
Szüts Lajos: Egyházi beszédek tekintettel a háborura ... „ 1·20
Uray Sándor: Örökzöld koszoru ... „ 1·—

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében □ BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 julius. 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Emlékezzünk Brassairól. *Dr. B. Gy.* 105
Sándor Mózes 107
A mi katonáink: 109
A testvér áldása konfirmáláskor . 114
A D. F. Egylet köréből 115
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 118
Püspöki vizsgálat. — A kolozsvári egyházközség. — Az első érettségi. — A nők szövetsége. — Új örökös alapító. — Dr. Várady Aurél. — Új lelkészek. — Házasság. — Özv. Tibáld Józsefné. — Létay Balázs. — A papi pályára. — Papbeköszöntő. — Kegyes adományok. — A Dávid Ferencz Egylet. — Vizsgák a teológián. — Csekefalván. — Elhunyt. — Kolozsvári főgimnáziumunk. — Megjelent. — Ingyen példányok. — Szerkesztői üzenetek.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György.** E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.“
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére“ hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 julius. 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Emlékezzünk Brassairól.

Kolozsvár, 1916 junius 26.

Most, mikor nemzeti hősöket szül minden pillanat, szabad-e, helyes-e emlékeznünk régiekről?

Bárha csak kevés helyet hagy számunkra keblünkben a vérüket öntő véreinkért aggódás, emlékezzünk régiekre, mert lábunknak ők tapostáK a nyomokat. Karunk izmait az a hév feszíti, melyet a szivök kamráin át ömlött vér termelt számunkra.

Egy ifjú hősünk ezt izente atyjának az elmult év őszén: ha el találnék esni, legyen rám büszke atyám, mert méltó lettem őseimhez, akik nevünknek a harctéren szereztek fényt és dicsőséget.

Tudna-e kitartással harcolni a magyar katona, ha nem régi dicsőségünk jött volna elő az éji homályból?

Az a Brassai, akit mindentudónak elneveztek, mert a tudománynak csak egy ága is nem volt ismeretlen előtte, tudott helyet adni szivében a hazafias érzelmeknek is. Amikor még csak hirlapiró volt évi 500 forint fizetésért, visszautasitott olyan ajánlatot, amely levett volna válláról minden gondot, »mert csekély tehetségét hazája javára kivánta fordítani«. Mikor korával, tanári és szerkesztői állásával könnyen megmaradhatott volna polgári foglalkozásaiban, nemzetőr lett és teljesítette az éjjeli és nappali szolgálatokat.

Mikor üldözőbe vették Urbán bérencei, vállalkozik

a magyar honvédkormány kívánságának eleget tenni és beutazza Erdélyt, hogy összegyűjtse a harcászat érdekében fontos földrajzi és hasonló adatokat.

Mikor bujdosóvá lettek az első felelős magyar miniszterek és nemzeti hőseink, ha ki tudták kerülni a golyót vagy bitót, Brassai is bolyong és bujkál, mert nem volt hajlandó áruló-szolgálatot tenni a haza ellenségének.

A megélhetésnek és vagyonossá levésnek akkor is sok fogása kínálkozott a tág lelkiismeretűnek és hitványnak, a bujdosó Brassai a védőhajlékért és a mindennapi kenyérért tudása sokféle kincsét kínálja föl s ha ifjút nem talál a háznál, az öregeknek is tanít muzsikát, botanikát, idegen nyelveket és valamit tudni óhajtanak.

Mikor a hirlapirást jól megfizette az idegen kormány, Brassai a serdülő ifjuságnak lapot alapít, mert ha messzi is van a jövő, az ifjuság csak megéri, amikor ujból magyar lehet a magyar, jó lesz hát szép szerével, okos tapintattal ébresztgetni lelkében a nemzeti nyelv szeretetét és a jó izlést, nehogy elfojtsa a betolakodó idegen, amelyet helyébe az ajakra akarnak tapasztani.

A mai nagy istenitéletből csak igazán az ő nagy lelke irányjelzői után haladva bontakozhatunk ki. Csakis úgy remélhetünk áldásos sikert, ha a türésben is olyan hősök tudunk lenni, amilyenek fiaink az ellenség megrohanásában. Brassai nagy szellemi készlettel menekült el városából, Kolozsvárról, a tanító asztal mellől. Ebből neki könnyü volt bárhol befektetést tennie. Akinek kevesebb van, attól kevesebbet kívánnak, de becsületet és tisztességet kívánhatunk mindenkitől s a gonoszak, a csalók, az uzsorások és vérszívók üldözésében egyenlő erővel részt vehet mindenki.

Brassai eszményileg tiszta volt minden önzéstől, minden kapzsiságtól, ellenben életével és egész erejével mindig kész az egyes és az egész segitésére. Gyönyörködve merengek el hazafias nagy lelke mélységei fölött. Egyszerü, sőt köznapias külseje alatt a tiszta színarany rejtőzik, melyet magyar föld kebele termelt a magyar nem-

zetnek. Erre az aranyszivre ma éppen 19 éve tétetett Herman Ottó egy szál virágot. A temetésre készen lezárt koporsó felnyílt egy gyöngéd virágszál előtt.

Azóta a hűséges tanítvány is csöndes ember lett a hazai föld pora között. Porrá lettek, hogy megsokszorozzák e szent haza minden porszemének aranynál is becsesebb értékét. Ha a nagy Brassaira visszaemlékezik az ifjú honvéd, eggyel, bizony nem kis okkal, több lelkesíti, hogy távol tartsa határaitól a pusztító ellenséget.

Ő is keblére, fejére tűzi a virágot s úgy indul útnak, amely neki is lehet utolsó. Úgy mennek a halál elébe ők, mint más ember mennyegzőre mén. Találkoznak az apák fiaikkal s lelkük ölelkezve szemléli a hálás utódokat, kik között »száz ivadék, száz maradék dicsőíti hallhatatlan tetteteket«. *Dr. B. Gy.*

Sándor Mózes

1830—1916.

Sándor Mózes elhunyt junius hó 8-án. Mint élete folyása: derült, harmonikus, olyan volt elmulása. Szive, a mindig nemesen érző szive, megölte.

Sándor Mózes Udvarhely vármegye volt tanfelügyelője, negyven évi szolgálat után érdemekben megőszülve, 1902. év januárjában vonult nyugalomba. Nemesen betöltött negyven éves pályáján nemcsak a tanügynek volt buzgó munkása, hanem Székelyudvarhely város és a vármegye szellemi életének egyik kiváló tényezője, közművelődési törekvéseinknek hivatott apostola, minden szépnek, jónak és nemesnek lelkes barátja és a közéletnek egyik legnépszerűbb, legrokonszenvesebb és legszeretetreméltóbb alakja, ki a közéletben való tevékenységét nyugalomba vonulása óta eltelt tizenöt esztendő alatt is nem lankadó buzgósággal, mint kedves életszükségletet teljesitette.

Sándor Mózes 1839-ben május 28-án született Nagykedében, Udvarhelymegyében. Atyja, Ferenc, unitárius pap volt Kedében, majd Kénosban és végül Oklándon. —

Anyja Egyed Mária, Egyed oklándi pap leánya volt. Szülői házában e szerint szigoru erkölcsi elveket, mély vallásosságot és hű hazaszeretetet vett föl lelkébe, mely három eszme ezután is mindenkor vezércsillag gyanánt lebegett szeme előtt. Elemi iskoláit Kénosban, középiskolai tanulmányait pedig Székelykereszturon és Kolozsvárt végezte, mely utóbbi helyen 1858-ban érettségit tett. 1859—60-ban a teológiát hallgatta, majd tanulmányainak kiegészitése végett külföldre ment, ahol a heidelbergi és göttingai egyetemeket látogatta az 1860—61. években.

Londonban tett tanulmányi utja után 1862-ben a kereszturi gimnáziumnál, mint tanár nyert alkalmazást, a melynek kötelékében hét évig működött sikeresen. 1869-ben Csik-, Udvarhely- és Háromszékmegyék II-od tanfelügyelőjévé neveztetett ki és 1876-ban a közig. bizottság intézmény beállitásával Udvarhelymegye rendes tanfelügyelője lett, mely minőségben 25 éven át fejtett ki eredményekben gazdag és hatásában áldásos tevékenységet. 1893-ban, Török Albert főispánsága alatt, érte az a méltó kitüntetés, hogy általánosan és szélesebb körben ismert közhasznu munkásságának elismeréseül Ő Felsége a kir. tanácsosi cimet adományozta neki. Nem kereste, de megérdemelte.

Sándor Mózes nyugodt lelki erővel, megalkuvást nem türő kitartással, tapintattal és rátermettséggel végezte nehéz feladatát a kialakulás éveiben s ennek az volt a célja, hogy a megyének iskolái kiépüljenek és feladatuk magasságára emelkedjenek. Nemcsak a tanügy mezején szerzett babérokat, de talán nem volt a megye kulturális életének olyan mozzanata, mely egyben-másban az ő személyéhez ne fűződnék. Ezek az érdemek azok, melyek neki maradandó emléket emeltek mindazok lelkében, akik vele közös eszmék szolgálatában működtek, a kik vezetése alatt voltak, akik hozzá közel állottak, akik becsülni és szeretni megtanulták.

Az öreg ur egy pár héttel korábban Budapestre rándult fel leánya és fia meglátogatására, ahonnan azonban már gyengélkedve tért haza.

— Nem lehet az öreg fát átültetni, — mondotta s bármennyire érezte az egyedüllét minden terhét, ugy határozott, hogy megszokott, kedves házát, honnan alig egy éve, hogy kikisértük végső pihenő helyére áldott jó feleségét, többé nem hagyja el. S ime, alig egy hétre rá, örökre odahagyta az öreg házat, mely immár árván maradt.

Sándor Mózes halála őszinte részvétet keltett mindenfelé és ez a részvét abban találja magyarázatát, hogy csak tisztelői, barátai voltak. Emlékének fájdalommal adózunk valamennyien, mert jeles embert, jó hazafit, derék derék családapát, kitünő egyháztagot veszit benne közéletünk s tiszta lelkü, önzetlen barátot gyászol kidültén mindenki, aki kiválóságát ismerte, szivéhez közel állott s puritán erkölcsét érezte és szerette...

Haláláról gyermekei: Sándor Jenő kir. erdőfőmérnök és Emma, férjével Ráduly János kir. erdőtanácsossal és Ernő tart. tüzérhadnagy, ugyszintén az Udvarhelymegyei Takarékpénztár, melynek helyettes vazérigazgatója és alapitása óta egyik kiváló embere volt, bocsátottak ki gyászjelentéseket.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

(18) **Molnár Béla** honvédfőhadnagy (Molnár János ádámosi papunk fia). (L. U. K. 1915. 30. l.) Mint hadnagy, szakaszparancsnok ment 1914. aug. 14-én Galiciába s résztvett a monasterzyckai és lembergi ütközetekben, majd kórházba került. Felgyógyulása után 1914. végén Nyugatgaliciába ment ki, hol egy utóvédharcban 1914 dec. 11-én karlövést kapott. Ebből kigyógyulva, 1915. március 18-án ismét a harctérre ment, de május elején sulyos vérhassal került a kórházba. Ebből kigyógyulva negyedszer jutott az északi harctérre s részt vett a Zlota-Lipánál lévő orosz front-áttörésben, majd a Strypa melléki harcokban. Itt érte a *Signum Laudis*-szal való kitüntetés. Szeptember 11-én az oroszok Dulzenka galiciai községnél áttörték arcvonalunkat s itt ő félzászlóaljjal az nap délutánra a községet az oroszoktól megtisztitotta. Ezért a *hadiékitményes III. oszt. katonai érdemkereszttel* tüntették ki. Résztvett 1914 október elején az oroszok által Tarnopolnál megkisérelt négy napos előretörés visszaverésében, majd az erdélyi 38. honvédhadosztály legszebb fegyvertényében, a siemikowczei harcokban. Innen lázas tüdőhuruttal került a kórházba s felgyógyulása után Kolozsvárra, ujonckiképzésre osztották be.

(18) **Molnár Ákos** honvédhadnagv (Molnár János ádámosi papunk fia), Galiciában 1914-ben történt megsebesülése után (L. U K. 1915. 30. l.) felgyógyulva, előbb Bruck-Királyhidán volt két hónapig gépfegyveres tanfolyamon s innen Marosvásár-

helyre vonult be ezredéhez. Itt betegség által megtámadva, felülvizsgálatra került s Veszprémbe helyezték fogolytábor felügyeletre.

130. **Ádámosi Végh Gyula** hadnagy az 51. gyalogezredben az Isonzó mellett szerzett kiváló érdemeiért az I. oszt. ezüst vitézségi érem mellé 1916 február 23-án megkapta a III. oszt. katonai érdemkeresztet, a vitézségi érem szalagján.

705. **Kun Sándor** főhadnagy a 32. honvédgyalogezredben (Kun Pál fia, Kolozs) 1914 aug. 20-án ment az északi harctérre s 1914 telén és 1915 elején Dukla körül nehéz harcokban vett részt, majd Volhyniába került. 1915. novemberében megkapta a koronás arany érdemkeresztet, a vitézségi érem szalagján.

706. **Inczeffy Péter** zászlós a 82. cs. és kir. gyalogezredben. 1915. januáriusban vonult be Udvarhelyre ezredéhez s májusban és juniusban végezte el a nagyszebeni tiszti iskolát. Onnan visszatérve tifuszba esett s ebből felgyógyulva, mint kiképző működött addig, mig november 2-án az Isonzó mellé vitték. Itt félévig hősi kitartással szenvedte az ottani táborozás és harcok nehézségeit, mig a folyó év májusában San Martinonál egy robbantási tölcsér elfoglalásának előkészitő tüzérségi harcában, az állások közelsége miatt szerencsétlenül saját katonáink közé lecsapott 30 és feles lövedék május 13-án este fél 8 órakor kioltotta fiatal életét. „Halála szép volt, — irja egyik jó barátja — egyik pillanatban még örvendett az élet örömeinek, a másikban egyetlen jaj szó nélkül hősi halált halt."

707. **József Domokos** szentiványlaborfalvi áll. tanitó, énekvezér. Mint a 24. honvédgyalogezred vitéze 1915 március 19-én vonult az északi harctérre. Miután hat nehéz ütközetben résztvett, áthelyezték a géppuska-osztaghoz.

708. **Erdős Mihály** nagyajtai áll. tanitó, énekvezér. A 82. gyalogezreddel 1914 október elején ment az északi harctérre. Több sulyos csatában vett részt Különösen a Stryj-folyó mellett, az orosz tulerővel szemben ezrede nagy veszedelemben volt. Ő szerencsésen megmenekült. Nehány nap mulva, október végén, egy őrszolgálat közben az ellenség előőrseivel harcba keveredve, egy golyó balkezefejét átlőtte. Székelyudvarhelyen és Nagyszebenben többször operálták. Nagyszebenben szanitéc, majd irodai szolgálatot teljesitett. Nem rég harctéri szolgálatra ujból alkalmasnak találták.

709. **Kovács János** (a brassói lelkész öccse) már négyszer volt a harctéren. A marosvásárhelyi 22-sökkel 1914 augusztus végén ment az északi harctérre s szeptember 9-én egy srapnell-lövedéktől sulyos fejsebet kapott, melyet félesztendő alatt sem tudott kiheverni. 1915 májusban ujból az északi harctérre ment, honnan egymásután kétszer kellett betegség miatt kórházba mennie.

Negyedikszer 1915 október közepén került ugyancsak az északi harctérre, honnan február közepén kisebb sebbel és betegséggel kórházba küldötték. Jelenleg ismét be van osztva egyik pótszázadhoz.

710. **Dr. Székely Ferenc,** hadnagy az 50. cs. és kir. gyalogezredben. 1914 augusztusában ment először a harctérre s részt vett az első lembergi csatákban *Dunajow* és *Bzsuchewice* mellett (aug. 25. szept. 1.) E harcok után visszavonulás közben Przemyslnél idegbetegséggel küldték haza, de már 1914 november elején ismét kimént s 1915. szept. 25-ig végig küzdötte az egész oroszlengyelországi offenzivát. Részt vett a *prusieckoi* (1914. nov. 23. és dec. 14.), a *vincentynowi* (dec. 27—jan. 2.) a *brusztowi* (1915. jan. 8. máj. 13.) a *staniszlawowi, rosamai, krizowkai, wiekepoloi* (máj. 15. jul. 15.), a *kostrzyni* (jul. 17), az *iwangorodi* (jul. 25. aug. 5.), a *lawkii* (aug. 11.) a *poplawii* (aug. 11.) a *luscieri* (aug. 13—15.), a *stolbesi* (aug. 20), a *clowiszcei* és pieszcetkai (aug. 22—23), a *szereszowi* (aug. 29), a *towtwilyi* (szept. 10—13), a *szlonini* (szept.) 14—16.) s végül *baranowiszei* és *dubowoi* ütközetekben (szept. 21—24). Az utóbbi ütközetben a lábán megsebesült s az egyik kolozsvári kórházban hosszasan gyógykezeltetve junius végén újra bevonult ezredéhez.

711. **Pálffy Andor,** (Abrudbányáról) hadapródjelölt. Kolozsvári főgimnáziumunkat végezve 1915. május 15-én vonult be a 21. h.-gy.-ezredhez. Augusztus végéig Kolozsvárt, azután Nagyszebenben képezték ki s 1916 januáriusában került a Stypa mellé, hol a 24. honvédgyezredhez tették át. Husvét táján Kozlow környékére került s e tájon találta az oroszok legújabb offenzivája, melyben egy rohamunk alkalmával a derék, kötelességtudó, komoly, jóérzésű fiú sulyosan megsebesült.

712. **Osváth Gábor** hadapródjelölt a 24. honvédgy.-ezredben. Osváth Gábor felsőfehérköri esperesünk fia. Együtt végzett és egyszerre vonult be Pálffy Andorral. Az oroszok legújabb offenzivája alatt, junius 9-én egy ellentámadásunknál megsebesült.

(107) **Árkosi Geley Antal** Keletszibériából, Pietschankából irt április 16-án egyik tanárának. Levele két hónap alatt érkezett Kolozsvárra. Emliti benne, hogy Schuster Emiltől és ennek édesatyjától egy-egy levelezőlapot megkapott s a vele együtt levő (140.) **Tarcsafalvi Kálmán** tól értesült néhai Barabás Ábel haláláról. Édesanyja nagyszámu leveleiből mindössze kettőt kapott. Angolul tanul. Üdvözli összes volt tanárait és több ismerősét.

(113) **Zsakó István dr.** ezredorvos bukovinai tartózkodása után legutóbb Kőrösmezőn teljesített szolgálatot. Öcscsei közül *dr. Zsakó Gyula* Tirolban, a hegyi tüzérségnél harcol, *Zoltán* mint kadett Lemberg közelében szolgál.

(120) **Nyíredy Géza** a folyó év tavaszától kezdve Bara-

novici közelében van a nehéz tűzérségnél. Pünkösd harmadnapján reggel 5 órától késő estig pergőtűz alatt állottak az előttük levő gyalogsági állások s feléjük is bőven szórta az orosz a halálosztó lövedéket; majd az egész napos óriási előkészítés után hétszer támadott állásaink ellen, de rengeteg halott és sebesült veszteséget okozva neki, mindannyiszor visszaverték. E nehéz harcok egyrészét Nyíredy Géza az ezen harcokban kitünt 31. ezred rajvonalában élte át.

(430) **Nagy György** (Székelyderzs) hadapród a 82. gy.-ezredben; az olaszok ellen folytatott küzdelemben sebesülten eltünt. Valószínüleg fogságba jutott.

713. **Benke Máté** bágyoni atyánkfia a 35. cs. és kir. nehéz tábori tüzérezred 3. ütegénél szolgál. 1915. nov. 3-án mint 43 éves öreg ujonc vonult be s ősz fejjel, de lelkes szívvel áll hazája szolgálatában. Három hónapi kiképzés után 1916. februáriusában került az északi harctérre. A tavaszon egy gránát éppen az ágyúja elé vágódott. A Baranovici körül f. é. június derekán lefolyt harcokban hatalmas megpróbáltatást állott ki. (*Ny. G.*)

714. **Dengyel Imre** kövendi földmíves, tüzér a 35. cs. és kir. tábori nehéz tüzérezred 3. ütegénél. Kolozsvári főgimnáziumunkban mint jó tanuló 3 osztályt végzett, de édesatyja elhalván, át kellett vennie a földje kezelését 1915. novemberben vonult be s 1916. febr. óta van a harctéren. 42 éves kora mellett igazi székelyhez illő derekassággal tesz eleget kötelességének. Egy 17 és egy 15 éves leányát s öt éves fiát hagyta otthon. A Baranovici körül legújabban lefolyt harcokban ő is részt vett. (*Ny. G.*)

715. **Nagy Árpád** honvéd népfölkelő tizedes, 24. gy.-ezredben, áll. isk. ig. kántortanitó, 1914. aug. 2-tól 1916. április 21-ig vasutbiztositó szolgálatot végzett a palotailvai pályaudvari őrségnél. A marosvásárhelyi vasutbiztositó csoport parancsnoksága „a terhes szolgálatnak hosszú időn át tanusitott lelkiismeretes, ügybuzgó, kifogástalan ellátásáért, valamint a legénység katonai oktatása, kiképzése körül szerzett érdemeiért" dicsérő elismerésben részesitette. Május 1. óta Nagyajtán teljesit csendőr-szolgálatot.

716. **Adorjáni Gyula** (vadadi, Maros-Tordam) hadapród-jelölt a 62. cs. és kir. közös gy.-ezredben. 1915. tavaszán vonult be ezredéhez. Előbb szemei gyengesége miatt segédszolgálatra alkalmazták, majd önként jelentkezett harctéri szolgálatra s Oroszlengyelországban van.

717. **Kelemen Ferenc** (Toroczkó), hadapród a 21. h.-gy.-ezredben. Kolozsvári főgimnáziumunk elvégzése után 1915. tavasza végén vonult be s kiképeztetése és a tiszti iskola elvégzése után ezredével félév óta a Strypa fronton van s főleg a juniusi orosz offenziva sok nehéz napját érte harcban.

718. **Májay Ferenc** hadapród a 34. népf. honvédgy.-ezred-

ben. 1915. május 15-én vonult be kolozsvári kollégiumunk VII. osztályából a 62. közös gy.-ezredhez. Kiképzése után Nagyszebenben igen jó eredménnyel végezte a tiszti iskolát s előbb 6 hétig ujonckiképzésnél működött, majd tiszti továbbképző tanfolyamra került s 1915. dec. 1 én mint szakaszparancsnok, hadapródjelölt rangban jutott ki az északi harctérre. Több harcban részt véve, a Kolozsvárt tartott érettségire készítő tanfolyam végzése után, junius végén visszament ezredéhez.

(97.) **Török Jenő** 22. h. gy.-ezredbeli hadapród hősi haláláról már megemlékeztünk (U. K. 1916. 15—16. l.) Az elesett fiatal hős nemes és gyöngéd lelkére ragyogó fényt vet szülőihez és hugához intézett utolsó levele, melyet bajtársai juttattak rendeltetési helyére. A szép levelet egész terjedelmében itt közöljük.

Keleti harctér, 1915. V/18.

Szeretteim! Imádott jó Anyám! Drága jó Apám! Egyetlen kicsi testvérem!

Holnap, vagy tán előbb ujra ütközetbe megyek s előérzetem az, hogy abból élve aligha kikerülök s többet egymást látni nem fogjuk. Kötelességemet itt is teljesíteni fogom, el nem buvok.

E nehéz percben is gondolatom veletek van s az okoz fájdalmat, hogy nem válthatunk búcsucsókot s szemem utolsó pillantása nem reátok esik. A halál közelsége csak azért okoz fájdalmat, mert tudom, hogy elmulásom titeket mily óriási bánatba borit. Az óriási távolság miatt ebben a levélben írom meg utolsó búcsúmat. Bajtársaim megigérték, hogy aki túlél. elküldi nektek. Igéretüket vettem, hogy minél későbbre juttassák el, azt gondolvan, hogy idővel hozzászoktok elmulásomhoz.

Ha tehát későn jut el hozzátok, ne haragudjatok, mert ez az én kívánságom

Köszönöm imádott szülőim, hogy felneveltetek, minden áldozatot meghoztatok jövőm biztosítására Az volt célom, hogy jóságotokat, önfeláldozó szülői szeretetteteket akkor hálálom meg, mikor arra öregségetekben teginkáb rá lesztek utalva. Sajnos, nem tehetem. Imádott hazám veszélyben volt, hivott s én készséggel fogtam fegyvert védelmére. Adja Isten, hogy az én kiömlő vérem legyen a jobb jövő záloga.

Lehet, hogy előérzetem felizgatott képzeletem szüleménye s én még látni és ölelni foglak s csókjaimmal halmozhatom el áldott szülői kezetek, de ha elesem, tartsatok meg emléketekben s legyetek büszkék fiatokra, aki a hazáért hal meg.

Egyetlen kicsi testvérem! Légy jó, engedelmes és szófogadó gyermeke áldott szülőinknek s arra törekedj, hogy esetleges halálom okozta fájdalmat feledtesd velök. Gondolj mindig hős bátyádra büszkeséggel, aki a hazáért hal meg.

Oh Istenem, hogy szeretném e pillanatban mindhármatokat

keblemre ölelve csókjaimmal halmozni el titeket. Oly nehéz e perc. Gondolataim kuszáltak. Jaj de nehéz az élettől és tőletek való megválás gondolata. Istenem segélj meg, hogy megláthassam szeretteimet. Nem tudok többet írni. Isten veletek. Ezer csókot küld szerető fiatok Jenő.

(146) **Márton Lajos** zászlós a 82. gy. ezredben kézigránáttól sebesülve fekszik Székelyudvarhelyen, a csapatkórházban. A mult év novemberében került az Isonzo-frontra s félévig annak egyik legveszélyesebb pontján, San Martinonál harcolt. Május 7-én a mi részünkről egy tölcsért robbantottak amely napokig sulyos áldozatokat kivánt. Nem volt más mód, mint a felette uralkodó kis magaslatról elüzni az olaszokat és elfoglalni állásaikat. Ezért május 13-án összeirták a 82. ezred két századától az önként jelentkezőket, a tüzérség belőtte magát az állásokba s 14-én d. u. 3 órától este kilencig tartó tüzérségi előkészités után megtörtént a mi részünkről a sikeres gyalogsági támadás. Ebben Márton Lajos mint szakaszparancsnok vett részt, ő végezte szakaszával a fedezékek és futóárkok megtisztitását az ellenségtől s három ellentámadást vert vissza. Ezután két hétig részt vett az új állásban több olasz támadás visszaverésében. Ezek egyikében junius 4-én délelőtt kézigránáttól bal vállán és bal lábán megsebesült. Május 4-i hősies viselkedéséért nagy ezüst éremre terjesztették föl és zászlóssá nevezték ki.

(116) **Vass János** zászlós ténylegesítésre jelentkezve 1915. szeptemberig visszahatólag hadnagygyá lépett elő. Ilyen minőségében a 82. ezred egy zászlóaljával Volhyniába került s a reánk nézve ezen a vonalon szerencsétlen új orosz offenziva alkalmával az elfogatástól szerencsésen megmenekülve, nehány napig Kolozsvárt tartózkodott. Innen bevonult ezredéhez.

(67 és 94) **Tóth István** hadnagy az 51. gy. ezredben. Junius elején a harctérről szabadságolva Budapesten szép sikerrel letette a rajztanári vizsgáját. Közel 100 szép tábori s harctéri rajza és festménye van együtt. Junius közepén visszament Baranovici közelébe.

A testvér áldása konfirmáláskor.

Édes Gizuska!

Még egy rövid nap, vagy talán csak pár óra választ el attól, hogy arról a hitről, amelyet te vallásodnak nevezel, tanubizonyságot tegyél az Isten és emberek előtt.

Én, ki távol vagyok tőled, csak lélekben lehetek otthon, azt kivánom neked, tegyen a hit téged boldoggá

egész életedre, legyen útmutatásod és tanácsadód az élet viharában. Ha örömed van, az a hit szentelje meg, ha bánatod van, ez vigasztaljon, kétségbeeséstől ez a magasztos hit óvjon meg, mert az egy igaz Istenbe és a hitbe vetett bizalom megóv minden veszedelem között és megkettőzteti a bennünk levő erélyt és bátorságot.

Már tagjává választ egy kicsiny, de annál lelkesebb és erősebb gyülekezet. Te igyekezzél erre méltónak lenni. Legyél igaz és hűséges leánya egyházadnak; adjál hálát az Istennek, hogy megérted azt a napot, amelyben mint örök imádság száll az ég felé a gyülekezet előtt tett fogadalmad.

Isten áldását kérve, vagyok mindnyájatokat szeretettel csókoló

Testvéred.

A D. F. Egylet köréből.

A *székelykereszturi Dávid Ferenc fiókegylet* folyó évi junius hó 15-én Székelykereszturon tartotta rendes évi közgyűlését, a legnagyobb érdeklődés mellett, Istentisztelettel kapcsolatosan. Emelte a gyűlés fényét, hogy ott voltak dr. Boros György theol. akad. tanár, egyházi főjegyző, a Dávid F. Egylet főtitkára és dr. Vass Miklós tanár, mint a székelykereszturi unitárius főgimnáziumban először tartott érettségi vizsgára leküldött egyházi és kormánybiztosok.

Az istentiszteleten szivhez szóló, magas szárnyalásu imát és lelkes hazafias beszédet *Lőrinczy István* esperes tartott. Lőrinczy esperestől megszoktuk a szép, tartalmas, szónoki erőtől duzzadó beszédet, de ezuttal talán a legkiválóbb volt.

Az ünnepély többi része a főgimnázium tágas énektermében folyt le, ahol *Pap Mózes* főgimn. ig.-tanár a jelen viszonyokhoz méltó beszéddel nyitotta meg a gyűlést és üdvözölte a nagyszámban megjelenteket. Szépen, szivet és lelket gyönyörködtetően énekeltek *Lőrincz András* áll. isk .tanító harmonium kisérete mellett: *Árkossy Lenke* áll. isk. tanitónő és *Derzsi Zoltán* főgimn. tanár. Szép és müvészies szavalatokkal gyönyörködtették a sziveket: *Göncz Irén* tanitónő, *Nagy Emma* k. a. és *Máthé Lajos* III. éves papnövendék. Szólóban énekelt hatalmas szép hangjával *Derzsi Zoltán* főgimn. tanár.

A gyülés kiemelkedő pontja dr. *Boros György* főtitkár

ur felolvasása volt. Méltó büszkesége egyházunknak dr. Boros. Csupa sziv és lélek! Mindenütt ott van, ahol lelkesiteni, tenni, alkotni kell. Rendkivüli elfoglaltsága mellett is utat és módot talált, hogy egyházunk gyűlésén részt vegyen, nem mint hallgató, hanem mint előadó. »Brassai nemzetőr és bujdosó« cimen tartott figyelmünket mindvégig lebilincselő, hatalmas felolvasást. Brassai 1848—49-iki szerepléséről mondott el sok érdekes, előttünk eddig ismeretlen adatot.

Ezután *Katona Ferenc* titkár számolt be az egylet egy évi munkásságáról és *Geréb Zsigmond* pénztárnok a vagyoni állapotról. Titkár mindenre kiterjedő jelentéséből örömmel vette tudomásul közgyülésünk, hogy egyletünk e nehéz időkben is hiven teljesiti az ő nemes feladatát. A tagsági dijhátralékok könnyebb beszedhetéséért határozta közgyűlés, hogy a mindenkori egyházköri jegyzőt választja pénztárnokává, aki vizsgálószéki körutján beszedi a tagsági dijakat.

A tisztujitás rendjén közgyűlés egyhangu lelkesedéssel megválasztotta ismét elnökévé egyletünknek: Pap Mózes székelykereszturi igazgatót és titkárává Katona Ferenc lelkészt. *(Jelenvolt.)*

—

Dávid Ferenc egyleti gyűlés Homoródszentpálon. A háboru nyomasztó sulya alatt is megtartotta az udvarhelyköri Dávid Ferenc fiókegylet évi rendes közgyűlését junius hó 22-én Homoródszentpálon, még pedig kiváló sikerrel. A tagok elég szép számmal vettek részt a viszonyokhoz képest, de Homoródszentpál érdemes népe s a vidékről mérsékelt számmal odasereglett közönség egészen megtöltötte a tisztaságtól tündöklő szép nagy templomot. Nem bánhatta meg senki a templomba menés fáradságát, mert az istentisztelet s a gyűlés ünnepies programmjának minden pontja szép és fölemelő volt. A szószéken Zsigmond József jánosfalvi pap teljesitette az igehirdetés nemes munkáját, Gal. 6, 9, 10. alapján igazán szép előadásban és magvas beszéddel. Az éneket pedig Pálffy Ákos homoródszentpáli énekvezér vezette, a tőle már megszokott buzgósággal és művészi talentummal. Az éneklés és az istentisztelet szóbeli része méltó volt egymáshoz, méltó a nagy és fenségesen komoly időhöz. Istentisztelet végeztével Győrfi István alelnök megnyitotta a gyűlést. Elnöki megnyitójában a mostani komoly, vésszel, pusztulással és dicsőséggel teljes időben a lelkierő föntartásának szükségességéről, a jobb jövőbe vetett remény ápolásáról emlékezett meg. Végül pedig az egy-

let elhunyt buzgó elnökéről: Demeter Dénesről emlékezett meg kegyeletes szavakban, akinek emléke buzgóságával, lelkes beszédeivel sokáig fog élni közöttünk. Ezután Szabó Irma k. a. szavalta el Endrődi Sándornak a »Gyermek« cimü hatásos költeményét ügyesen és teljes sikerrel. Ivánka Z. Hiszekegyét és Az ember tragédiájából a három angyal szózatát Győrfi Rózsika k. a. énekelte el gyönyörüségesen. Zoltán Sándor pedig felolvasott »A tekintély kultusza és Dávid Ferenc« cimen. Tartalmas felolvasásában az erkölcsi alapon álló tekintély értékét s ezek között Dávid Ferenc értékét emeli ki s int a Dávid Ferenc nyomdokain való haladásra. Kedves jelenség volt még Nagy Nelli kisasszonynak az egyletben ez alkalommal először történt szereplése. Szász Károlynak »A Tury fiu története« cimü költeményét szavalta el igen hatásosan. Reméljük, ezutáni gyűléseinken is gyönyörködhetünk szerepléseben, a föntebb említett társnőivel együtt. Pálffy Ákos vezetésével gyermekkar éneke vezette a lelkeket Istenhez. Itt említjük meg, hogy Gál Imre igazgató-tanító lelkesült beszédben hivta fel az egylet tagjait a rokkant katonák számára felállítandó szakiskolára való gyűjtésre, melyet a gyűlés a saját ügyének, saját kötelességének is tekint.

A kebli ügyekkel kapcsolatosan elintézett ügyekből még kiemeljük azt, hogy Pál Ferenc a pénztárnokságról lemondott. Az egylet pénztára sokat köszön az ő erélyének és buzgóságának. Helyébe pénztárnoknak Ajtai Jánost választotta a közgyűlés, akinek módjában lesz szintén ebben a nem fényes, de annál fontosabb munkakörben jó szolgálatokat tenni. Az elhunyt Demeter Dénes elnök helyébe pedig a gyűlés bizalma Ürmösi Józsefet állította, kinek tevékenységétől és erélyétől sokat remélünk az egylet felvirágzása ügyében.

—

A kolozsi Dávid Ferenc Egylet junius hó 12-én, pünkösd másodnapján délután 4 órakor a fürdőtelep nagytermében nyilvános felolvasó ülést rendezett a következő műsorral: A D. F. énekkar: Tebenned biztunk. Kissné Papp Erzsébet elnöki megnyitót tartott. Felolvasott Emmerlingné P. Matild. Szavalt Bucsi Erzsébet. Háborus élményeiből olvasott fel Pál Mihály áll. tanitó. Költeményeket olvasott fel dr. Halász Jánosné. A gyűlést az elnök zárószavai és az énekkar »Erős várunk«-ja zárták be. Perselyes gyűjtés utján 70 korona gyűlt össze, amelynek 50%-a a Vörös Kereszt Egyletnek adatott át.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Püspöki vizsgálatot tartott Ferencz József püspök úr a budapesti egyházakban junius elején, a kolozsvári egyházközségben junius 18-án; Tordán tartani fog julius 2-án.

A kolozsvári egyházhözség a Gyöngyössy Béla főerdőtanácsos lemondása következtében megüresedett gondnoki állásra megválasztotta egyhangulag dr. Árkossy Gyula kir. közjegyzőt Üdvözöljük.

Az első érettségi. Szűk keretek között nagy esemény játszódott le junius 14-én a székelykereszturi unitárius főgimnáziumban. Az első érettségi vizsgálat. A vizsgálatot vezette lapunk szerkesztője dr. Boros György, mint az E. K T. részéről kiküldött elnök. A közokt. kormány képviselője volt dr Vass Miklós főgimn. tanár, mindketten az iskola egykori növendékei. A vizsgálatot előkészítette Pap Mózes igazgató, kérdező tanárok voltak: dr. Borbély Ferenc magyar irodalomból, Pap Mózes latin nyelvből, Szentmártoni Kálmán történelemből, Lőrinczi Zoltán mathesisből és természettanból Pót-érettségin görög nyelvből Barabás Lajos. Elnök az előértekezleten ecsetelte a gimnázium létrejöttét a nagy francia forradalom alatt és teljessé kiépülését a most duló világháború alatt. Küzdelem volt az intézet egész története, mert önerején vagyis a székelység örökös áldozataiból indult meg és épült, erősödött, mignem a legutóbbi időben a magyar közokt. kormány is észre vette a székelyföld határa szélén a székely unitáriusság zöme közelében rá váró nagy nemzeti föladatot s az unitárius egyháznak támogatására jött, hogy ideálisan szép és tágas kertjében olyan tanító helyiséget létesítsen, amilyent a legujabb paedagogiai ismeretek készítettek. Az új intézet izléses, csinos, egyszerű és magasztos. Csak lelkes buzgóság és egységes szellem kell, a jeles tanári kar nagy dolgokat végezhet a székely közmüvelődés érdekében. A kormányképviselő is hosszasabb beszédben ecsetelte az intézet tanügyi fontosságát. Megtette észrevételeit az írásbeli dolgozatokra. Csak 3 rendes tanuló állott elé. A többi katona és haditanfolyamot végez. Volt két magántanuló leány s egy görög kiegészítős fiu. Jól érett 3, egyszerüen 2 A kihirdetésen az elnök beszédében az ifjakat figyelmeztette a nagy napok jelentőségére és a rájok váró kötelességekre. Megköszönte a kormányképviselőnek hazafias fáradozásait, a tanároknak a buzgó munkásságot, az igazgatónak az intézet megteremtésében kifejtett hervadhatlan érdemeit és az intézet fölvirágozását óhajtva zárta be az első érettségit.

A nők szövetsége, múlt számunkban közölt felhivásának volt eredménye: özv. Debreczeni Ödönné urnő beküldött 3 koronát a megelőző évekre, dr. Boros Györgyné urnő fizetett 6 évre 6 koronát. Sziveskedjenek a többi tagtársak is beküldeni Mélt. Ferencz Józsefné

elnökhöz addig is, mig a pénztárnok Ürmösi Károlyné városi lakásába haza költözik.

Új örökös alapító lett Bartha János torockói presbiter, a ki a 100 K-t már be is fizette. Adjon Isten 1000 annyit helyébe. 81-ik helyet foglalja el. Az érdeklődés fokozódik. A 100-at tán már a folyó évben elérjük. Majd el is hagyjuk.

Dr. Várady Aurél egyh. tanácsos kolozsvári ügyvédet szép kitüntetés érte. Kolozsvár város törvényhatósága nagy szavazattöbbséggel a város ügyészévé megválasztotta. Üdvözöljük!

Új lelkészek. A főt. püspök úr kinevezte Páll Dénes lelkészjelölt Körispatakra, Pap Ferencet Kedébe, Katona Józsefet Tarcsafalvára, Kozma Zoltánt Polgárdiba, Vári Domokost Lókodba.

Házasság. Tana Sámuel kir. tanácsos, p. ü. igazgató és özv. Végh Ferencné, de Yonge Virginie junius 8-án házasságot kötöttek Segesvárt. Tartós boldogságot kivánunk.

Özv Tibáld Józsefné szül. illefalvi Petke Vilma junius 24-én reggel meghalt özvegysége 5-ik évében. A nemeslelkű jó nő hosszasan szenvedett s végül megpihent jó testvére Petke Gyula m. kir. adóhiv. pénztárnok házánál. Szép alapítványaikkal az ő és férje s.-köröspataki lelkész gondoskodtak arról, hogy nevök és jóságuk állandóan tiszteletben és becsületben legyen. Az özvegyet Sepsiköröspatakon férje mellé a családi sirboltba temették el.

Létay Balázs emlékszobrához alapot kellett készítni. Adakozásra hívtuk föl lapunk olvasóit s a mint esetről esetre beszámoltunk, többen szívesek voltak hozzá járulni adományaikkal. F. évi junius 7-én a begyült összeget (289 koronát) elküldöttük dr. Pósta Béla egyet. tanár úr kezéhez, hogy a kijelölt célra fölhasználhassa. Köszönjük olvasóinknak, hogy kérésünket meghallgatták és a kegyeletes cél elérésében segédkeztek.

A papi pályára kevés jelentkező mutatkozik, mert ifjaink a harctérre vonultak, pedig az Úrnak is van szüksége jó szolgákra.

Papbeköszöntő. A régóta ürességben levő tarcsafalvi egyházközség végre lelkészt kapott.

Katona József lelkész f. hó 25-én köszöntött be ezen egyházközségünkbe a község és vidékének nagy érdeklődése mellett. Beiktató lelkész testvérbátyja Katona Ferenc egyházköri jegyző volt, aki lelkészi pályáján szerzett tapasztalataival jelölte meg az útat, amelyen haladva megnyerheti lelkész hívei szeretetét, bizalmát, építheti virágzóvá teheti egyházközségét.

Az uj lelkész tartalmas, lelkes beköszöntő beszéde nagy hatást tett úgy a hívekre, mint a nagyszámú érdeklődőkre.

Vajha lelkész és hívek megértenék egymást s ezen egyházközségünk a békesség és egyetértés útjára lépve, virágzásnak indulna. A legjobb reménységgel tekintünk lelkészi munkássága elé.

Kegyes adományok. Nagymélt. Lőrinczy Dénes altábornagy úr, ki korábban templomunk székeit, koronáját kifestette, vett az egyházközségnek katédra és Úr asztali terítőket, egy három literes

új ezüst kancsót, két Úr asztali poharat, a férfiak számára egyet, a leányok számára egy szép kenyértartó tálat, egy keresztelő kis kancsót. Most újabb jelét adta egyházunk iránti szeretetének, mert megint ajándékozott ugyan csak a leányok számára egy nagyon becses úrvacsora osztáskor használandó kancsót és kenyértartó tálacskát. A serleg története, irja a kegyelmes úr: „Belgrádnak, 1915. évi október 5-ig történt mirészünkről való elfoglalásánál, ezen serleg mint ágyú töltelék a város keleti részére lövetett onnan vétetett fel és készíttetett serleggé."

A Dávid Ferencz Egylet udvarhelyi fiókja a kedves emlékü Demeter Dénes elnök helyére megválasztotta elnöknek Ürmösi József szentpáli lelkészt, aki eddigi buzgó tevékenységével vonta magára a köri tagok figyelmét, Páll Ferencz esperessé választott buzgó pénztárnok helyébe megválasztották Ajtay János almási lelkészt. Titkár Benczédi Pál. Az új tagok vezetése alatt a t. egylet jó hire bizonnyal csak gyarapodni fog.

Vizsgák a teologián. Alapvizsgát tettek Biró Lajos, Kiss Jenő és Tarcsafalví Zoltán. Szakvizsgát tettek és papi szolgálatra jogosítást nyertek: Benedek Gábor, Lőrinczi Zoltán jeles, Pap Ferencz jó, Fazakas Béla, Gombásy János, Katona József, Kozma Zoltán, Pál Dénes, Vári Domokos elégséges eredménnyel.

Csekefalván a vallásos buzgóságnak újból szép jelét adta ifj. Major Andrásné, midőn a pünkösti ünnep alkalmával egy szép zöldszínű (50 kor. értékű) plüss terítővel gazdagitotta az Urasztalát. Selyem szálakkal ez van rávarva: „Isten tiszteletére ajándékozta, Major Andrásné szül. Bedő Julianna 1916. háborús évben."

Szép tette örvendetessé tevé pünköstünket. Vajha az Úr, ki látta nemes lelkének felbuzdulását, megörvendeztetné bánatos szivét egy éve eltünt férjének a háború utáni hazatérésével, hogy ő is sokáig gyönyörködhetnék a nevét megörökítő szép terítő látásán. L.

Elhunyt jan. 28-án kissolymosi Derzsi Gábor és neje kedves művelt leányuk Izabella 24. éves korában.

Kolozsvári főgimnáziumunk ifjuságának Kolozsvárt tartozkodó növendékei a nyári szünidőt hasznos munkával töltik. Másodszor megkapálták a Kismezőt és a Majálisutca tetején levő paszuly földet s ugyanott elvégezték a krumpli első kapálását. A Táborhegyen, a Nádas mellett és a Bükkben bodzát, a Hója erdőben hársvirágot gyűjtöttek s a gyógynövénygyüjtést tovább is folytatják, A legjobb munkásokat és gyűjtőket közelebbről névszerint is megemlítjük.

Megjelent az Unitárius Teológiai Akadémiának, ilyen címen első Értesítője Gálfi Lőrinc dékán szerkesztésében. Tartalmazza az évi rendes beszámolón kivül a Győrfi István tanár beiktatásán elmondott imát és beszédeket. Kívánatra megküldi a dékáni hivatal.

Ingyen példányok az Unitárius Közlönyből száz számra mennek a harcterekre. Egyházunk nemeslelkű intézkedése folytán most újra alkalmunk van 300 harctéren

levő hívünknek díjtalanul küldeni lapunkat. E számból még mintegy 40 nincs leroglalva. Olvasóinkat és lelkészeinket arra kérjük, hogy küldjék be olyan hozzátartozóik címét, kik egyházunk ügyei iránt érdeklődnek és olvasni szeretnek, mert a távolban igy sok ügyről és ismerősről szereznek lapunk útján tudomást. Nagyszámú hozzánk küldött köszönet igazolja, hogy a harcok mezején mily jól esik híveinknek, ha az Unitárius Közlöny eljut hozzájuk. Kérjük az időnkénti cimváltozások közlését is.

Szerkesztői izenetek. *Sz. A.* B—d. A nagybecsű adatokat nagy Brassaink életéről igen melegen köszönöm. Hasznos jó dolgok. A reliquiák tárába fog kerülni. *B. M Hsztp.* Az érdekes hirlapi közleményt kár lett volna elveszni engedni. Az a csodás egyéniség még az alföld népe előtt is ismeretes volt. Székelyföldről a fennebbivel együtt immár igen sok jó adat került össze. Ki nem ismerte Brassait? Ki nem hallott róla? Bár mások is följegyeznék a mit tudnak vagy hallottak s beküldenék. Köszönet! *Keresztúrról* igéretet kaptunk. Várjuk *Sz. K.* tr. úr levelét.

Az egylet pénztárába a folyó évi majus 20-tól junius 20-ig tagsági és előfizetési díjat fizettek: Sigmond Lajos Kökös 914—916-ra, Medgyesfalvy Jánosné Aranymező, Zsigmond Lőrinc Budapest, Balogh József Kolozsvár, Folkusházy Sándor Brassó 916-ra, Tóth Olivérné Torda 914—917-re, Csiki Elek Dés 910—916-ra, Tób Zsigmond Nyárádremete 913—915-re, Zarándi K. Károlyné Topánfalva 915-re, Balázs Mózesné Lókod 916-ra, Vass Pál, dr. Veress Vilmos, özv. Kántor Józsefné, Ürmösi Károlyné, Pál István, Ürmösi Károly, Ürmössy Jenő, Zsakó István, Zsakó Istváné, Dr. Várady Aurél, Csifó Salamon, Csifó Salamonné, Benkő Mihály, Pal István, Guráth Béláné, Gámán Dezső, Belle Lászlóné, Biró István, dr. Gál Zsigmond, Fangh Erzsébeth, Özv. Gothárd Sándorné, Dr. Léhmann Róbertné, Vass Domokos, Ürmössy Tivadarné, Nyirő Gézáné. Dr. Balázs Ferenc, Macskási Lajosné, Kovács Gábor, Zoltán Albert Kolozsvár 916-ra.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Fazakas Lajos, Fazakas Lajosné Nyárádszentmárton, Csinádi Jánosné Nyárádszereda 914-re, Rédiger Géza Marosvásárhely 913—915-re, Kelemen Árpád Székelykál 913—914-re, Májai Gábor Szentgerice 912—914-re, Gál Károlyné 914—915-re, Benedek János Csókfalva 913—914-re, Nagy Jenő Jobbágyfalva 913—914-re, Lőrinci Miklós Nyárádszentlászló 915-re, Nagy Benedek Nyárádszereda 916-ra, Zsigmond Mihály Nyárádgálfalva 911—915-re, Bedő Árpád Vadad 916-ra, Török Elek Nyárádgálfalva 915-re.

Háborus egyházi irodalom.

Bodor János: Isten igéje a háboru id. ... K 3·—
Bokross Elek: Isten a mi erősségünk ... „ 1·—
Imrek: Ég felé (A magyar sziv fohászai a nagy háboru idején) ... „ 1·20
Kirner A. Bertalan: Hősök, imádkozzunk a kórházban is ... „ —·20
Lencz Géza: Beszédek és imák háborui alkalmakra III. kötet ... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök ... „ 1·80
Soós Károly: Isten és a haza mindenünk ... „ 1·20
Szombati-Szabó István: A halál szérüjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett ... „ 3·—
Szüts Lajos: Egyházi beszédek tekintettel a háborura ... „ 1·20
Uray Sándor: Örökzöld koszoru ... „ 1·—

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében □ BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 augusztus. 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Elnöki meghivó a Dávid Ferencz-Egylet közgyűlésére 121
Az élet bátorság. *Győrfi István* . 122
Bucsu a harangtól. (Vers.) *Gál József* 123
Első bibliám *S. Nagy László* . . 124
Az unitárius teológia-akadémia iskola méhese. —*ör.*— 126
„Ara coeli." (Vers.) *Szász Dénes* . 128
A mi katonáink: 129
Irodalom: 133
A kolozsvári Unitárius Kollegium értesítője. — A Bedő-féle pályázat jutalomnyertes egyházi beszédei. — Egy lelkipásztor emlékezete. — Erdély új szépirodalmi lapja.
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 135
Főtanács lesz. Új vallástanár. — A háromszéki egyházkör. — A keresztúri főgimnázium. — A Dávid Ferencz-Egylet. — Székely építőművészet. — Új örökös alapítóink — Elhunyt. — A méhészetből. — A Kiss-család. — A lelkészekről. — 300 példányban.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.“
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére“ hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor városi főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 augusztus. 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Elnöki meghivó a Dávid Ferencz-Egylet közgyűlésére.

Augusztus 26-án közgyűlést fogunk tartani tisztelt tagtársaim. Szeretném, hogy önök, akik még édes hazánk térein vannak, mind tudomást szerezzenek róla.

Tagtársaink százaihoz aligha el fog jutni hivó szavam, mert ők éppen most vannak a legirtózatosabb küzdelemben, hogy a dúló ellenséget távol tartsák hazánk határairól.

Önökre számitok tisztelt férfi és nő tagtársaim. Önöknek kell pótolni a távol levőket, mert másképen nem tudunk megfelelni a ránk bizott nagy kötelességeknek.

A háború az egyleti életet is majdnem megbénitotta. A gyűlések tartása nehezen megy, az egylet szervezetének működésben tartása olyan akadályokkal találkozik, amelyeket csak nagy erőfeszitéssel lehet áttörni. Nekünk is hősöknek kell lennünk, miként katonáinknak, hogy le ne győzhessen az ellenség.

Hálásan ismerem el, hogy segitésre sokan igyekeztek, de a pénztárnok kimutatásaiból sajnosan látom, hogy kartársaink a tartozások megfizetésében nem nagyon buzgólkodnak. Még nem késő!

Ezennel fölkérem, jöjjenek el közgyűlésünkre, a titkár urak csak a jelentéseket, a pénztárnokok számadásaikat küldjék be minél hamarább.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán,
elnök.

Az élet bátorság.

Győrfi István, Kolozsvár.

Alig-alig olvassuk a napok krónikáit, tudjuk mit írnak, halljuk mit beszélnek: új sebek, vér, halál és pusztulás; soha több, semmi más, miről is beszélhetnének! Elveszitettük az idő mértékét, egy hosszú, alkonyát nem érő nappá olvadtak össze a napok, hónapok, esztendők, soha szünet, sehol megállás: csak új sebek, vér, halál és pusztulás. Nem érezünk ütést, nem érezünk fájást, nem értjük immár kivülről jön-é a szenvedés vagy nyugtalan, feldult lelkünk lát lánggal égő, külső világot; belül és kinnt, mindenütt: égő sebek, vér, halál és pusztulás. Lelkünkből akaratlanul, bántó erőszakkal kitörnek a kinzó gyötrések, hangba erősülnek: az élet csak annyit ad örömeiből, hogy amikor mindent veszitettünk, akkor is azt hihessük, hogy még maradt valami!

Panasz, örökös lemondás az ajkon, a szivben s vakon hisszük, áltatjuk magunkat, hogy élünk.

Nincs jogunk az örökös lemondásra, nem szabad, nem lehet szünet nélkül tétlenül kesergnünk. Az életre vagyunk elhiva, élet bennünk minden, mi nemes, mi értékes: az életben pedig nincs helye a lemondásnak! Élni: szüntelen akarni, akarni valami mást, mint ami van, szebbet, jobbat, isteniebbet! Az akarat nyomán születnek a vágymilliók! Vágyaink valósitására összpontosulnak erőink és merünk cselekedni, tudunk teremteni: élünk bizón, remélve, előre szegett fejjel. Élünk: magasra tartva hordozzuk az élet világosságát, hogy mindig többet és többet világositsunk meg a magasabb, az igazi emberi élet sötétség világából.

De van-e helye a lemondásnak? Az élő Istennek tényleges jelenléte szól hozzánk mindenütt, mindenben! A lemondás sohasem profétált az emberiségnek; a nagy természet minden pillanata éles tiltakozás csüggedésünkkel szemben. Multunk története: a fejlődés hosszu krónikája. Ádám esetének gyermek meséjétől a jelennek fejlett tudásáig, csodás műveltségéig minden egy emelkedő, tökéletesülő emberről beszél! És a vallás... csak az elszabadult gonosz megfékezésére volna, csak foltozná a szakadozott, foszladozó életkötöst? Vagy talán a rosz végdiadalára gondolunk? Hisz az megtagadása volna az Istennek! A világot, az életet gondoljuk rosznak? Akkor mögötte, benne, körülötte mindenütt egy rossz Istennek kell lennie! Oh mily fenséges, kibékitő az emberből ki-

emelkedő Istennek gondolata: megelevenednek a lemondás érzései, beheggednek tévedéseink, csalódásaink fájó sebei. Hozzá adjuk, Isten eszményéhez erősitjük az örök jóság szükségképpeni gondolatát és megértjük, hogy az élet csak diadalmas lehet.

Felülről jött hozzánk az élet: lehet-é, szabad-é engednünk, hogy bármi is elzárja életünk csatornáját? Nézhetjük-é tétlen, gyáván, mint hal meg bennünk az akarat, a vágy: az élet? Uj erőt a lankadt karokba, új hitet, bizóbb reményt a fásult szivekbe: *az élet bátorság!*

Emberek vagyunk, az életnek emberei. Emberek, kik vétkezünk, de akarnunk, de tudnunk kell bűneinkért fizetnünk, megszenvednünk; érezzük százszor megverő gyöngeségünket, de sirnunk, de lemondanunk nem lehet, nem szabad: összefogott vasököllel életútat kell hasitanunk magunknak. Hadd fájjanak az égő sebek, hadd tomboljon a pusztulás félelmetes vihara, nekünk hinnünk, biznunk kell, hogy túl szenvedésen, túl minden küzdésen, a megpróbáló napok lassu múlása után: vár az élet, a békés, a diadalmas tisztább élet.

Bucsu a harangtól.

Elviszik a harangunkat,
Elviszik a csatatérre;
Búcsúznunk kell nemsokára,
Búcsúzni tán mindörökre.

Fájdalmas lesz a megválás
Régi, kedves barátunktól;
Csengő-bongó édes hangja
Többé nem szól a tornyunkból.

Reggel, délben, este, vészben,
Ha megcsendült komoly hangja,
A nép mint az Isten szavát
Kalap-levéve hallgatta.

Mindig szépre és nemesre
Intette a falu népét;
Öröméből, bánatából
Is kivette mindig részét.

Ünnepeken hangja hivott
Megszentelő áhitatra;

Ha gyászunk volt, halottunkat
Velünk együtt elsiratta.

S mikor hazánk védelmére
Elindultak háborúba,
Áldást kért az égből rájok,
A távozó hős fiukra...

Most már reá került a sor,
Besorozták, mennie kell;
Eddigi szép hivatását
Öldökléssel cseréli fel...

Isten veled, hű barátunk!
Ha már el kell menned tőlünk,
Utoljára, ha meghallgatsz,
Egy szivességre megkérünk:

Hit-, remény- és szeretetre
Intettél te mindig minket;
Ezekre intsd ezután is
A mi bátor hőseinket.

Azoknak meg, kik ellenünk
Emeltek fel gyilkoló kart,
Tanitsd meg a régi leckét:
Hogy ne bántsák a hős magyart!

Recsenyéden, 1916.

Gál József,
lelkész.

Első bibliám.

Megpróbáltatásaim után is tanuságtétel legyen ez irás Dávid Ferenc mellett.

Megvagyon irva: a szellem éltet, a betű öl — és vallom az Irást.

...És összeültünk bús fiatalok gondtalan életnek búcsúztató torjára, rezgett az asztal, reszketett a szivünk és én nagyon-nagyon szomorú lettem. Gyermekéveim mesekönyvei kérezkedtek elém, fehér papiron szines rajzok, festett tábláju, katonákkal tele formázott könyvek, apró

versikék, ákombákomok s valahol köztük, nem tudom hol, nem tudom miért, kicsi kis nótesz: fekete szent könyv bujkált félénken, láthatatlanul... És szivem, ez a bolondosan ugrándozó, szilajságokba ajzott, könnyü-könnyü semmi, jajokba sajgott, vérrel könnyezett...

Kerestem, kutattam kicsi kis könyvem, de láthatatlan volt már s erősen úgy éreztem: sohsem fogom látni. Magamhoz akartam ölelni drága kincsemet, megsimogatni, féltve félteni, mint első ajándékát őrzi szőke lány. Kicsi kis könyvem: vajjon hova tüntél? Oh, zöldpázsitos, kergetősdis édes ifjuságom, fehér nyulacskákkal, lágy, puha labdákkal, óh első gondos gyerekesztendők, ti is hova, hova tüntetek, mért siettetek? Hol van a mámor, hol a pajkosság és hol a hit, bibliás szent hitem? Hitem a jövőben, hitem emberekben, hitem önmagamban. Meleg sütésü nyári napok délibábjaival együtt tüntél-e el; vagy lassan-lassan mállottál le lelkem falláról, mint ódon templom csarnokáról a vakolat; vagy idegen mások lopták-e ki belőlem, zsaroltak meg talán?

Oh, hol vagy te kis fekete könyv, bús imakönyvem, betett lapokkal, csukott szárnyakkal, olvasatlanul, de imádva, szeretve; ezüstként, mirhaként rejtegetve? Oh hol, hol, hol?

Jártam a Sorsnak örök igazságát, tévelygtem és kóválygtam, rajongtam és megcsalattam, de benned nyugalomra leltem, mint vándor koldusok, te velem voltál életben, sirásban, mindig, mindig, pajzsom voltál, megörvendeztettél, szomjuhoztattál új vágyak kútjára, érintetlenül szép és nemes könyvem, mintha nem kapnálak meg már, kutatlak, várlak, hiába, hiába...

A könyvet, a betüket elvették emberek, elvette a császár, de megmaradt a hitem, lelkem birodalma, könyvek s betük nélkül, de szeplőtlenül, üdén; mint prófétáinknak megnyilatkozása és él, izzik bennem és fel-felpattog bennem vulkánok lávájaképpen. Megkeresem és megtalálom újra kicsi kis könyvem: én első bibliámat, megkeresem és megtalálom, mert ez nyugodalmam és későbbi megpróbáltatásokban örömömre lészen.

Megkeresem és megtalálom, »mert más fundamentumot senki sem vethet azon kivül, amely egyszer vettetett«.

(Kolozsvár, 1916 junius 11.)

S. Nagy László.

Az unitárius teológia akadémia iskola méhese.

Két kép áll az olvasó előtt. Egyik az épülő méhest mutatja hátulról, belső berendezésével; a másik a kész épületet elülről nézve.

Nem valami hatalmas, monstruózus alkotás, de annál nagyobb dolgokra van elhiva! Feladata lesz, hogy a papi pályára készülő ifjuságot megismertesse a méhtenyésztés alapelveivel és annak közgazdaságilag is számottevő, kiható erejével!

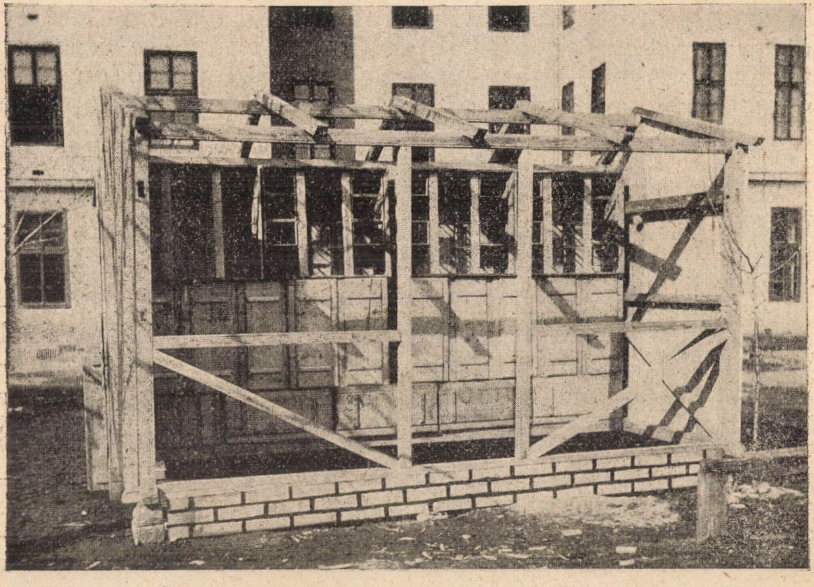

A lelki élet mezejére igyekvő ifju, ha megismeri a méheknek életét, a szorgalmas, kitartó munkának csodás világa nyilik meg előtte. Kedves állatkáival, ha foglalkozik, vágyak élednek lelkében, hogy hozzájuk hasonlóan, velük együtt dolgozzék: az öntudatlan munkás ösztönével szemben felvegye a nemes versenyt az akaró ember tudatosságával. Gondolkozni kezd, hogy azt a vaskövetkezetességgel berendezett világot, melyben a méhek békés, hármonikus társadalma az együttműködés, az önfeláldozó munka alapján oly csodás eredményeket pro-

dukál, nem lehetne-é átültetni, lemintázni az emberek világában, az ő egyházközségében.

Igy válnék a méhészet egy pap kezében az anyagi és szellemi értékgyarapodás igazi erőforrásává.

Az unitárius teológia akadémia az ország összes tanintézetei közt első volt, ki ezt a lekicsinyelt gazdasági ágat felkarolta és gyakorlati tárgyai közé felvette. Azóta rendre jelentkeznek az ország különböző részeiből a teológiák, javító, nevelő-intézetek és a földmivelési kormány alig tudja már kielégiteni a megsokasodott kérelmezőket.

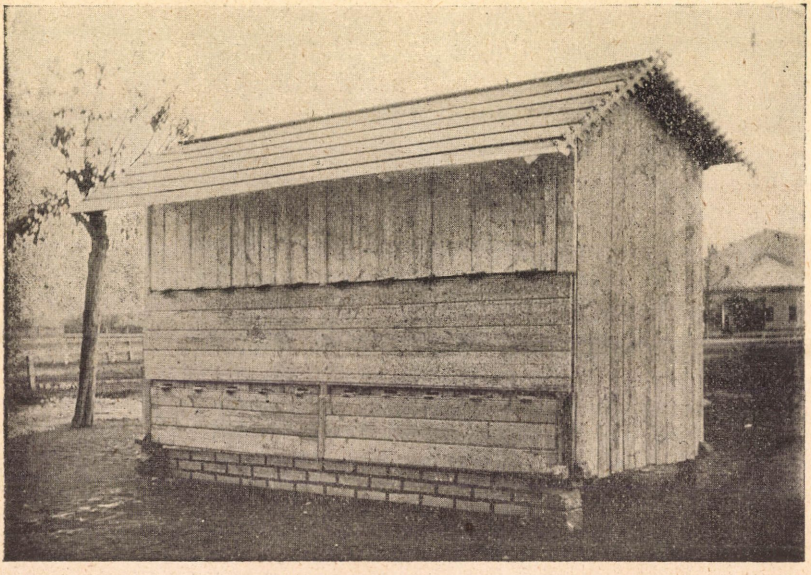

Mert, természetesen, nem hallgathatjuk el, hogy méhesünk épülete és teljes berendezése öt méhcsaláddal együtt, 1072 korona értékben a földmivelésügyi Miniszter Ur Őnagyméltóságának kegyes adománya, melyért e helyen is legmélyebb köszönetünket fejezzük ki. De másfelől hálával tartozunk a Mélts. E. K. Tanácsnak is jóságáért, hogy a méhes részére a »Kismező«-kertből 1300 négyszögöl területet átengedett.

A munka már Isten segedelmével megkezdődött és hisszük, hogy a jövő eredménye igazolni fogja a gondolat életrevalóságát. —ő*r*—

„Ara coeli.“

Cafatokban hull alá a vér.
A föld szomjas, inni kiván még.
Ronggyá válik az emberi test.
Sötét a gond, ha leszáll az est.
Bomlott romlás zúg az agyvelőn...
Bomló világ füstös levegőn
Tombol, táncol halálkeringőt.

»Ara coeli« a magas hegyen.
Homlokáról letöröltetett
A szent ige. — Vagy tán már mese,
Hogy ott ormán a sziklahegynek
Bűvös szobrát a szeretetnek
»Ara coeli« őrzé keblében?

Mese, hogy az ártatlan gyermek,
Küzdő férfi s meggörnyedt öreg,
Megtört szivü sok-sok elfáradt
Enyhületet keresett nála?

Sybill' jósolt: Oh! »Ara coeli.«
Éjben a hegy, zúg a förgeteg
És az ember az embertelen
Óh! jajj — vajjon merre, merre megy?!

Pokol éjek! Caesar föltámadt!
Óriások vadúl birkoznak.
Hatalom kell s az ut tehozzád...
Ezért ölik rémesen egymást,
Az utakért hozzád »Ara coeli«!

Véres kézzel mind feléd törnek.
Házad inog, kebled már liheg...
Óh! a szobor, ha bomlik tested,
Rideg szobra a szeretetnek
Néma arccal összetörve lesz!...

Sybill' jósol: A hegy tisztúl már.
Cafatokban hull a vér alá.
A föld éhes és enni kiván...
Bomlott romlás zúg az agyvelőn;
Bomlott népek füstös levegőn
Látják s nézik a hajnal pirját
És tégedet óh! »Ara coeli.«

Romban heversz, kitárva kebled.
Szobrod helyén új szülött gyermek,
Élő Krisztus, a megtért ember
Ujra épit szent »Ara coeli«.

Harangláb, 1916 julius 18.

Szász Dénes.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

(705.) **Kun Sándor** főhadnagy a wolhyniai harcokból szerencsésen megmenekült. Jó unitárius érzésének legutóbb azzal adta szép jelét, hogy 100 korona adománnyal a Dávid Ferenc-Egylet alapitói sorába lépett.

Pálffi Márton népf. hadnagy, kolozsvári tanárunkat, a román határszélen egy évnél tovább teljesitett szolgálatai után szabadságolták.

(206.) **Dr. Kiss Ernő** (árkosi) hadnagy, kolozsvári főgimn. tanárunk julius derekán egyik menetszázaddal másodszor is kiment a harctérre.

(60.) **Gállfy Zsigmond** hadnagy, kolozsvári h. tanárunk az olasz fronton teljesitett megpróbáltató szolgálataiból kimerüléssel került a tiroli Iglsbe. Itt felépülve 3 heti könnyebb szolgálatra rendelték Gyulafehérvárra.

(141.) **Dr. Kiss Jenő** fogarasi járásbirósági jegyző, tart zászlós volt a 82. ezredben. 1915 október óta szolgált Wolhyniában, de a folyó év junius elején ezrede pusztulásakor eltünt. Némelyek szerint sebesülten, mások szerint épen orosz fogságba esett. Adja Isten, hogy ugy legyen, mert igen szerény és tehetséges ember, akit mindenki csak szeretni tudott.

719. **Bedő Ferenc** (19 éves.) Mint egyéves önkéntes 1915 julius 15-én vonult be a 82. gyalogezredhez és 1916 februárban, mint szakaszvezető kikerült Wolhyniába, hol éppen dr. *Kiss* Jenő mellé nyert beosztást. Ő azonban szerencséjére éppen itthon volt érettségizni (jól érett) s igy kikerülte a vészt. Jelenleg Udvarhelyen vár sorára.

720—21. **Péterffy István** gyógyszerészt önkéntesi évében találta a háború. Szerbiában szolgált. Jelenleg mint tart. hadnagy, az olasz fronton teljesiti hivatását. Öccse: **Ernő**, 23-as honvéd, a mult évben, Galiciában, orosz fogságba került.

722—24. **Gál András** törzsőrmester a 82. gyalogezredben, 34 éves. Szolgált már minden frontunkon. Vitézségével annyira vitte, hogy megkapta az összes legénységi kitüntetéseket, sőt német kitüntetésben is részesült. Volt megsebesülve is. Jelenleg Udvarhelyen mint tiszthelyettes vár sorára, hogy ujból kikerüljön a vérmezőre. Öccsei: **Dénes** 23 éves, mint 22-es honvéd küzd Galiciában, **Albert** 19 éves, 2-es baka, az olasz fronton verekedik.

725—26. **Tőzsér András** 24 éves, 22-es baka. Járt minden frontunkon s meg is sebesült. Jelenleg Galiciában harcol. Öccse: **István** 19 éves, 24-es honvéd, szintén Galiciában küzd.

727. **Árkosi Károly** 22 éves. Egyik budapesti M. Á. V. gépgyár előrajzolója volt. 1914 augusztusban az 50. gyalogezredhez vonult be Gyulafehérvárra, de csakhamar nehány társával kiválasztották és levitték a tengerre. Azóta ott van. Nincs rosszul dolga, de még jobban is lehetne, ha tudna németül. Kért is német nyelvtant, de ugy látszik, hogy erre csak addig volt szüksége, mig a „Viribus Unitis“ csatahajón szolgált, mert most uj beosztást kapván, olasz nyelvtant kér. Öccse Árkosi Tamás fogarasi lelkésznek.

728. **Fazakas János** 42 éves, 24-es honvéd. Galiciában küzdött, mikor 1914 őszén golyó érte a lábán. Amputálni kellett volna, de nem engedte. Reá egy évre mégis belement az operációba. De már késő volt. Nem lehetett megmenteni s folyó évi május 23-án, Budapesten egyik csapatkórházban meghalt. Feleséget és 5 gyermeket hagyott hátra.

729—30. **Ábrán János** 23-as honvéd 1915 augusztusban Halicsnál fogságba esett. Ázsiában van. Öccse: **Ferenc** 82-es baka a tavaly eltünt.

Unitárius katonák a cs. és kir. 2. gy. ezredből.

730. **Benedek Sándor** nagyajtai, tizedes. A háboru legelején jutott a harctérre. 1914 novemberében megsebesülvén hónapokig kórházban volt s 1915 juniusától fogva a harctéren a 4. századnál tesz szolgálatot.

731. **Gelei Lőrinc** árkosi. A háboru elején került a harctérre, 1914 október végén megsebesült s 1915 február elején tért vissza. Jelenleg a Brigad-parancsnokságnál teljesit katonai szolgálatot.

732. **Gelei Márton** árkosi, tizedes. A háboru kezdetén jutott a harctérre s 1914 augusztus végén már meg is sebesült. Novemberben visszatért a harctérre, de itt sebe kiujult s ujra kórházba kellett mennie, ahol 1915 januáriusig kigyógyulván, májusban visszatért az északi harctérre s azóta ott harcol.

(215.) **Kiss András**, árkosi, 1915 január óta szolgál a harcvonalban.

(211.) **Kiss Márton**, árkosi közvitéz, 1915 márciusában érkezett a harctérre. 1915 szeptemberben megsebesült s felgyógyulván, 1915 október óta ujra a harctéren van.

733. **Kisgyörgy Márton** őrvezető, bölöni, a háboru eleje óta van az északi harctéren s ott ezrede majd minden harcában részt vett.

734. **Kóródi István**, nagyajtai, 1914 október óta a harctéren van.

735. **Léta Sándor** őrvezető, nagyajtai, 1914 október óta harcol északon ezredével.

736. **Máté Elek**, bölöni, 1915 januárius óta van az északi harctéren.

737. **Máté Zsigmond**, árkosi, 1914 november óta van a harcvonalban.

738. **Nagy Dénes** szakaszvezető, bölöni. A háboru kezdetén jutott az északi harctérre s 1914 augusztusban meg is sebesült. Meggyógyulva, 1914 októberben tért vissza bajtársai sorába s a 7. századnál szolgál.

740. **Tana Albert**, bölöni, 1915 junius óta, (741.) **Vajda Lajos**, bölöni, 1916 januáriusától és (742.) **Vajda Sándor**, bölöni, a háboru kezdetétől harcolnak északon ezredükkel.

741. **Barabás János** árkosi, önkéntes szakaszvezető, 1915 augusztusban ment a harctérre s részt vett a Baranovici körül vivott győzelmes ütközetekben.

742. **Bencze Árpád** árkosi, 1915 november óta a 4. századnál szolgál.

743. **Benedek András** nagyajtai, 1915 juniusban került az északi harctérre, ahol Baranovici közelében egy éve szolgál ezredével.

Ezek közül azok, kik a háboru elején jutottak a harctérre, kisebb-nagyobb mértékben mind részt vettek az 1914. évi galiciai harcokban. Mind ezek, mind az 1915-től fogva harctéren levők részesei voltak az oroszlengyelországi győzelmes offenzivánknak. Ott voltak Radomnál, Iwangorodnál, Baranowicinél s az utóbbi helyen nagyszámu orosz támadás hősies visszaverésében vették ki a részüket. (208.) *Kiss Ferenc* tizedes adatai alapján.

744. **Benedek Miklós** kolozsvári ügyvéd népf. főhadnagy a 21. h. gy. ezredben f. évi julius elején Koropiecznél sebesülten orosz fogságba esett.

(115.) **Sárdi Elemér** a 9. honvédhuszárezred jeles orvosa, ki Volhynia szélén volt ezrede egy részével s történelmi becsű le-

vélben írta meg az ottani orosz offenziva kezdetét, julius 6-án a súlyos harcokban eltünt. Hir szerint sebesülten orosz fogságba jutott.

711. **Pálffy Andor** hadapródnak kiről juliusi füzetünkben emlékeztünk meg, őszinte fájdalmunkra halálát kell jelentenünk. Julius 9-én — amint egy barátja írja — könnyebb lábsebbel ment a kötöző helyre a zolajevici erdőben. Útközben golyó fúrta át a tüdőjét s még az nap este belső elvérzésben meghalt. Egyike volt legjobb érzésű, nemes gondolkozású, szép reményekre jogosító jó fiainknak. Szülőin, rokonain kívül sok jó barátja, és nemes lelki tulajdonságait nagyrabecsülő volt tanárai fájó szivel őrzik szép emlékét.

(137.) **Murvay Árpád** hadapród kimerüléssel érkezett haza az északi harctérről, s előbb egyik segesvári kórházban, majd a vizaknai sósfürdőre rendelték.

745. **Fazakas Lajos** kadett a 103. közös gy. ezredben. Maroskörí esperesünk fia. Kolozsvári főgimnáziumunk elvégzése után 1915 julius 15-én bevonult a 62. gy. ezredhez s a tiszti iskola és továbbképző tanfolyam elvégzése után 1916 január végén osztották be menetszázadba, mint szakaszparancsnokot. Március 3-án indult az északi harctérre s a front mögött kevés időt töltve csakhamar a hacrvonalba jutott. Itt a 103. gy. ezred kötelékében a Strypa mellett érte a juniusban kezdődött nagy orosz offenziva, melyeknek heves támadásaiban csak egyetlen napon hétszer temette be a gránátok által reájuk szakasztott föld. Junius 21-én vad orosz támadásokat vertek vissza s Fazakas Lajost itteni kiváló magatartásáért kadettá léptették elő és hadtesti dicséretben részesítették.

746. **Sári József** zászlós a 68 gy. ezredben. Már több mint egy éve részt vesz a háborúban. Sebesülten hazajutva meggyógyúlt s május 5 óta újra Volhyniában harcol.

(106.) **Májay Ferencz** 51. gy. ezr. zászlós (Szentgericze) egyik prágai kórházban gyógyulóban van.

747. **Aranyossy Ágoston** (Kolozsvár) hadapródj. a 23. h. gy. ezredben 1915 aug. 16-án vonult be ezredéhez s november 1-én a marosvásárhelyi tiszti iskolába került, melyet végezve dec. 15-én Kolozsvárra jött s mint kiképző szerepelt. 1916 jan. 19-én hadapródj. örmesterré léptették elé s febr. 13-án indult a harctérre. 17-én ért Tysmienicára s itt 40 napig tartózkodott, majd Tarnopol felé indították. Ekkor ezrede a VI. hadsereg kötelékében állott, majd ápr. 9-én a Bothmer-hadsereg kötelékébe jutott s május 20-ig Cemiowon volt. Ekkor hazajött vizsgázni s jun. 24-én tanítói oklevelét megszerezve 29-én bevonult ezredéhez.

748. **Szilágyi Dénes** hadapród a 22. h. gy. ezredben. Egyike kiválóbb volt kolozsvári diákjainknak. Lelkészi pályára készült, de sorsa a háboruba sodorta. 1915 julius 15-én vonult be ezredéhez

s a tiszti iskola végzésével önként jelentkezett harctéri szolgálatra. 1916 jan. 16-án lépte át a magyar határt s április 10-ig Galiciában szenvedte át a tél sanyaruságait. Ekkor gyengélkedve került haza s itthon kiképző tiszti szolgálatot teljesitett, majd junius elején Galiciába visszakerülve, ezrede összes harcaiban részt vett. A juniusi nagy orosz offenziva Bucsacs körül találta, hol ezrede nagyon kitünt. Jelenleg ezrede utász osztagában működik.

Irodalom.

A kolozsvári Unitárius Kollegium értesitője az 1915—16. isk. évről megjelent dr. Gál Kelemen igazgató szerkesztésében.

Háborús értesitő, mint a mult évi volt. A tanulók elhelyezése, oktatása közbiztonságilag, egészségileg egyaránt veszélyes helyen történt. Valóban az isteni gondviselés különös kegye, hogy szerencsés befejezést ért az esztendő. A főhatóság, az igazgatóság a maga részéről minden lehetőt elkövetett, hogy kollegiumunk épületét újra visszaszerezze a tanitás céljaira, de a siker reménye nem nagyon biztató. A tanulók létszáma a három felső osztályban összesen 41. Nagyrészük, az intézet 5 tanárával, katonai szolgálatot teljesit.

Valóban nagy elismerés illeti az igazgatót és a tanári kart, hogy dacára a tanerők megfogyatkozásának és a redukált szorgalmi időnek, megfeszitett munkával kellő eredményt mutattak fel!

A teologia akadémia 1915—16. tanévének értesitőjét Gálfi Lőrinc dékán szerkesztette. Történelmi nevezetesség ez év egyházunk életében: teológiánk, mint akadémia első évét élte át, melyet egy új rendes tanár beiktatásával kezdett meg és kilenc új lelkész kibocsátásával fejezett be. Örvendetes állapot, hogy a háborus körülmények, ha némileg befolyásolták is, de jelentékenyen nem akadályozták a tanitás és munkálkodás folyamát! Nagy megnyugvással vesszük tudomásul, hogy az akadémia méhese már ténylegesen megkezdette missziói munkáját, mert hisszük, hogy az ily irányu munkának messze kiható gyümölcsöző eredménye lesz.

Elismeréssel emlékezünk meg úgy a dékán, mint a tanári kar eredményes munkájáról.

A Bedő-féle pályázat jutalomnyertes egyházi beszédei, megjelentek egy kötetben, Gálfi Lőrinc teol. akadémiai tanár kiadásában. (Ára 5 korona.)

Bár a beszédek a »Keresztény Magvető« hasábjain időről-időre megjelentek, mégis elismerésre méltó munkának tartjuk azoknak együvé csoportositását. A mostani világháboru két részre osztotta fel a világ történetét épp úgy, mint minden egyes népnek, államnak, egyháznak történetét! Ez az összefoglalt gyűjtemény élő-, beszédes monumentuma marad, a mi egyházunk nagy, háború előtti szellemi mozgalmainak és hitfelfogásainak. Hálás köszönet a nagylelkű adakozónak: dr. Bedő Albert ny. államtitkárnak és igaz elismerés a munkás kiadónak: Gálfi Lőrinc teol. tanárnak, kik ez értékes emléket mindenki számára megszerezhetővé tették. Hisszük, hogy minden művelt unitárius megszerzi magának a csinos külsejü, kemény táblával ékeskedő könyvet.

Egy lelkipásztor emlékezete. Boldogult emlékü Molnár Kálmán ujszékelyi volt lelkésztársunkról emlékezik meg két hangulatos költeményben egyik hive és volt tanitványa, P. Buzogány Rebeka. Egyszerü szivből, közvetlen erővel tör fel a szomoruság és bánat keresetlen hangja.

Keressük őt, a jó pásztort!
Sirva panaszoljuk,
Mint virágtól méhecskéi
Sirva tudakoljuk:

Hová lett el, hová tünt el
Lelkünk hü pásztora?
Mért maradtunk mindannyian
Magunkra hagyatva!

A jó lelkipásztor szorgalmas kézzel hintette a magot s rövid nehány évi munka után is megjelentek a jó gyümölcsök. Örök emléket állitott munkájának a megértő szivekben.

Éltet adál a halónak,
Lelket az élőnek...
Tovább járni ezt az ösvényt,
Mely a sirig vezet.

Harcra hivtál,
Harcos valál!
Jézusnak bajnoka;
Nagy vezérnek találtattál,
Mint Isten szolgája!

Felvevéd a nemes harcot
Jézusi fegyverrel!
Mind halálig megharcolál
Igazi hivséggel.

Erdély új szépirodalmi lapja. A »Kolozsvári Szemle« mely S. Nagy László szerkesztésében már egy év óta előkelő helyet s általános elismerést vivott ki magának Erdély kulturális szolgálatában, ezután új, reorganizált formában, megnagyobbodott terjedelemben fogja szolgálni Erdély irodalmi, társadalompolitikai és közgazdasági ügyeinek szolgálatát. A »Kolozsvári Szemle« új erővel, új szellemmel indul útjára s egész Erdélyre kiterjeszti törekvéseit. Ha Budapest Magyarországot jelenti, akkor Erdélyt Kolozsvár képviseli a kulturában. Azzal a nagy centralizáló erővel szemben, amellyel a fővárosi lapok hatnak, szükségünk van ilyen decentralizáló erőkre is: ez természetes, ez egészséges. Az ország más részeiben is él s megnyilatkozik ez a törekvés, ha valahol jogosult, annál inkább az Erdélyben. Erdély történeti multja, földrajzi fekvése, néprajzi sajátsága, társadalmi élete mind kívánatossá teszik egy külön organum kifejlődését, ahol Erdély szellemi előkelőségei fejthessék ki nézeteiket, mondhassák el mondanivalóikat. Ez az eszme vezeti a »Kolozsvári Szemle« szerkesztőségét s zászlójára Erdély ezer éves történelmének továbbfejlesztését irva, indul nagy utjára, bizva a nagyközönség támogatásában, pártolásában. A hetenként vasárnap megjelenő folyóirat szerkesztősége Kolozsvárt van, Mátyás király-utca 5. sz. alatt. Előfizetési ára egy évre 20 korona, félévre 10 korona, negyedévre 5 korona. A nivós tartalmu szépirodalmi lap szerkesztője S. Nagy László atyánkfia s lapját ezzel is inkább ajánljuk helyi és vidéki olvasóink szives jóindulatába.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Főtanács lesz Kolozsvárt aug. 27-én. Egyházunknak egy háborús év nehéz napjaiban végzett munkássága kerül nyilvános tárgyalás alá és egy új év munka rendjének megállapítása. Hisszük, hogy megtelnek a gyülésterem padjai az érdeklődő hívek sokaságával.

Új vallástanár. Csiky Gábor a néhai jeles igazgató Koronka József dédunokája, ki a teológiát

a mult évben jelesen végezte volt, gimnáziumi vallástanári vizsgát tett dicséretre és elismerésre méltó sikerrel, gratulálunk a jeles ifjunak.

A háromszéki egyházkör dr. Kiss Árpád ügyvédet jogtanácsossá választotta.

A keresztúri főgimnázium első érettségijéről az E. K. Tanács képviselője, a vizsgálat elnöke dr. Boros György részletes jelentést tett, mit az E. K. Tanács köszönettel fogadott. — A főgimn. vallástanári tanszéke valószinüleg nem fog rendszeresen betöltetni, mivel Lőrinczi István lelkész, aki már több éve végezi, hajlandó tovább is folytatni. Kivánsága méltánylast érdemel.

A Dávid Ferencz Egylet közgyülést fog tartani Kolozsvárt aug. 26-án. Az elnöki megnyitóra fölhivjuk az olvasók figyelmét, de e helyen is kérjük az összes t. tagtársakat, fizessék meg a tartozásaikat erre és a megelőző évekre is, mert most már minden fillérre szükség van. Lapunkat az *Unitárius Közlönyt* az a veszély fenyegeti, hogy beszüntetjük a rendes járását, vagy ritkábban vagy még ennél is kisebb terjedelemben adjuk. A nyomda hihetetlenül magasra emelte a költséget.

Székely építőművészet. Az „Udvarhelyi Hiradó“ 1916. julius 9-i számából vesszük át a következőket:

„A budapesti m. kir. felső építőiskola 22 növendéke Foerk Ernő és Létay András műépitésztanárok vezetése mellett Székely földre jöttek, hogy a székelyt, ki a harctereken hősies vitézségével megörökítette nevét, műépitészeti és népművészeti szempontból is örökitsék meg. A Székelyudvarhelyen, Betlenfalván, Fenyéden és Máréfalván talált székely kapuk csigavonalai és tulipándiszei hirdetni fogják a székely nép eredeti ősmagyar kulturáját, háztipusai és gazdasági berendezése pedig azt a józan okosságot, amelynek nemcsak itthon, hanem a harctereken is fényes tanujelét adta.

Mint most utótag értesülünk a tanulmányuton lévő társaság *Kolumbán Lajos* kir. tanfelügyelő pártoló közvetitésével junius hó 27-én *Székelyderezsre* érkezett, ahol *Ébert András* unitárius lelkész vendégszerető házában találtak ellátást és 4 napon keresztül tanulmányozhatták nemcsak vármegyénknek, hanem az egész Székely földnek egyik legremekebb műemlékét: a XIV. században épült gótizlésű derzsi templomot Óriási lelkesedés szállta meg leendő épitészeinket, amikor lemintázták, lerajzolták és lefényképezték e XV. sz.-beli falfestményeket; a vörös kőből készült, de lemeszelt hálóboltozatot; a templomot kétfelé választó csúcsíves diadalivet; a gyámkővek szinbolikus jelentésü és szürke hómokkőbe vésett, de szintén lemeszelt diszmüveit (keblét szaggató pelikán, eke, nap és hold, ostyával tetőzött kehely, nyelvét kiöltő női arc, stb.); a szintén csúcsíves 2 régi ajtót; gerendaszerkezeteket; a templomot körülvevő XVI. sz.-beli bástyát a 36 m. magas toronnyal.

Munkájuk kezdetén és a végén

rövid istenitiszteletet tartott a helybeli lelkész tiszt. *Ébert Andrásné* orgonakisérete mellett, a derzsi unitárius hivek tömeges részvételével. S fölcsendültek az ősrégi székely templomban a Hymnus mélabus akkordjai a budapesti ifjak ajkán és a templom évszázados ódon falai visszhangozták az imát:

„Megbűnhődte már e nép
A multat s jövendőt!"

Uj örökös alapítóink. A nehéz, nagy idők nemcsak rombolnak, építnek is. Edzik a szíveket, erősítik az akaratot, fokozzák az elővigyázatot. Az *Unitárius Közlöny*, ez a kis szíverősítő irás úgylátszik most jutott legközelebb az emberek szívéhez. Egyszerre 4 örökös alapítót jelenthetünk. Tordai tagtársaink egyszerre hárman lepték meg főtitkárunkat: Varga Dénes tanár, Fekete Ferenc takpénztári igazgató, Sófalvi Sándor városi főpénztáros. Tordáról eleddig is többen mutatták meg, hogy az unitárius irodalomért készek áldozni. Ez a fellépés olyan hatással lesz, hisszük, hogy még többen fognak csatlakozni, mert ahol akarat van, ott mód is van. *Első fecske a harctérről* a Kun Sándor lelkes hivünk küldeménye. Meg fogja áldani őt a jó Isten, amit szivéből kiván az Unitáriüs Közlönynek több ezer olvasója.

Elhunyt nagyajtai Kriza Sándor nyug. áll. iskolai igazgató-tanító 59 éves korában, julius hó 21-én. A népnevelés lelkiismeretes, páratlan szorgalmú munkását, a szerető család kiterjedt rokonsága mellett, bánatos neje és három kiskorú árva gyászolja. Istentől jöjjön vigasztalás a megszomorodott szivekre.

A méhészetből vizsgát tettek 1915—16. tanév végén az Erdélyrészi Méhészeti-Egyesület elnöksége előtt a teol. akadémia III—IV. éves növendékei. Br. Jósika Gábor elnök elismerését fejezte ki Győrfi István tanfolyam vezető tanárnak és megdicsérte a hallgatókat alapos tudásukért, kifejtve előttük, hogy a méhészet egyik legnemesebb eszköz arra, hogy a pap és hivei között az állandó, eredményre vezető közvetlen érintkezést fenntartsa.

A Kiss-család apáról fiura négy nemzedékkel szolgálta egyházunkat egy száz esztendőnél tovább. Négy lelkész követte egymást, mig Kiss Aladárral a sorozat megakadt. Örvendünk, hogy dr. Kiss Árpád világi részen fölvette a fonalat. A háromszéki egyházkör bizalmából jogtanácsos lett.

A lelkészekről is megemlékezett a vall. és közokt. miniszter. Hadi segélyben kivánja részesíteni s erre a célra tiz ezer koronát utalványozott. Az E. Főtanács elébe fog terjesztetni a segélyügyekkel.

300 példányban megy az Unitárius Közlöny a tábori postákra és a katonai kórházakba. Ugyanennyi, sőt több hálás levél jő onnan. Jól teszik hiveink, ha főképpen a kórházakban levők nevét megírják, hadd küldhessük oda.

Háborus egyházi irodalom.

Bodor János: Isten igéje a háboru id. ... K 3·—
Bokross Elek: Isten a mi erősségünk ... „ 1·—
Imrek: Ég felé (A magyar sziv fohászai a nagy háboru idején) ... „ 1·20
Kirner A. Bertalan: Hősök, imádkozzunk a kórházban is ... „ —·20
Lencz Géza: Beszédek és imák háborui alkalmakra III. kötet ... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök ... „ 1·80
Soós Károly: Isten és a haza mindenünk ... „ 1·20
Szombati-Szabó István: A halál szérüjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett ... „ 3·—
Szüts Lajos: Egyházi beszédek tekintettel a háborura ... „ 1·20
Uray Sándor: Örökzöld koszoru ... „ 1·—

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében □ BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Telefon: 856. **Kolozsvár Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 szeptember—október. 9—10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

Szétszórva. *B.* 137
A mi menekültjeink. El a hontalanságba. *Ütő András* 138
Püspöki felhivás és utasitás. *Ferencz József* 142
A Dávid Ferenc-Egylet XXXII-ik közgyülése 143
Elnöki megnyitó 163
A mi katonáink: 165
Háborus gondolatok. *Tarcsafalvi Albert* 166
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 167
40 éves püspöki szolgálat. — A Berde-ebéd. — Új egyháztanácsosok. — Új köri gondnok. — Lelkészek hadi-segélye. — Unitárius leány-otthon. — Menekültek. — A Főtanács szónoka. — Elhunytak. — Benkő Mihály. — Új vallástanár lelkész. — Klenodiumaink megmentése. — Őszi úrvacsora. — A régi jó idők. — Két pályázatot hirdet. — Menekült székely unitárius. — Az E. Főtanács. — Létay Balázs emlékalapitvány.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl. 40 K.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K részl.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna 60 K részl.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak 50 K I. részl.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K I. részl.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K I. részl.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.“
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére“, hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor városi főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 szeptember—október. 9—10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapítói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Szétszórva.

Szétszórva, szélnek eresztve bolyong, vándorol a székely. Mint a gólya, ha fészke alatt fölgyújtják a házat, körülte röpkedett, vissza-visszatért, leste, várta, hátha mégis megkímélik a gonoszok.

Hiába reménykedett. Futnia kellett, mert az alattomos, a gonosz rabló orvúl, éjszakának idején belopózkodott, álmában meglepte, hogy kifoszthassa, mert arra nem volt bátorsága, hogy párviadalra kiálljon, mint illik tisztességes és becsületes emberhez.

Éhes volt arra a jó falatra, mivel a magyarok Istene a harmadik éve harcoló székelyt megáldotta, gazdaggá tette.

Azt hiába kérdezzük, hogy a háborúnak van-e morálja. Azzal sem érdemes foglalkozni, ki gyújtotta Európára ezt az orkán szerint pusztító háborút. Hogy miért ölték meg hazánk trónörökösét és feleségét, hogy miért aknázták alá Bukovinát és Galiciát, hogy miért szakitották el a szövetségi köteléket az olaszok, meg a románok, azt is kár volna magyarázni, mert az egészre egy felelet van, az, amit az oláhországi éhezett vad csordák végeznek: rablás. A becsületesen szerzett vagyon, az ezer éve védett és mivelt föld alattomos, gyáva elrablása!

Mi mint vallást hirdető, az erkölcsi igazságszolgáltatásban bizó társulat és egyház, mi azt valljuk, hogy ez a bűn büntetlenül nem marad. Szenvedünk, mert szenvedni kell minden igazságért. Türünk, mert most másképpen nem tehetünk. Várunk, mert tudjuk, hogy az idő meghoz mindent, amire jogunk van Istentől.

A székely katona hazajött az idegen frontról, a szövetségestárs ide küldötte seregeit.

Immár meg is kezdődött a leszámolás. Immár szalad túl a hegyeken a hitvány betörő.

Nem fog sokáig tartani a szégyenteljes dicsőség! Nem lesz hontalan a székely még egy félesztendeig sem, mert erős karunk, szent haragunk kiüzi tiszta házainkból a galád tolakodót.

Nem fog sokáig sirni annyi százezer bujdosó, mert már is megnyilt a nemzet jóságos szive. A segítés megkezdődött, az első napok keserüsége enyhült, a jó reménység vette át a menekülők sorsának intézését.

Soha sem volt ilyen nehéz helyzetben a székelység, soha sem volt annyira bizonytalan előttünk, hogy hol keressük és hol fogjuk megtalálni lapunk olvasóit. Rendre fölfedezzük, azután összegyűjtjük s végül meg is vigasztaljuk őket.

Bizzatok, mert velünk van a szabadítás Istene. Reméljétek, hogy a születés szép ünnepén mindenki saját házában fogja áldani a mi megtartó Istenünket! *B.*

A mi menekültjeink.

Van-e ki el tudja képzelni azt, amit ez a pár szó jelent? Tudjuk, hogy a székelységet és a határszéli megyéket ki kellett üriteni, mert ott 27-én éjjel, mielőtt a hadüzenet tudomásra jutott volna, sőt mielőtt nagy raffinériával átnyújtották Bécsben, már becsúsztak, mint a vérre szomjas hiúz a határszéli útakon és ösvényeken a románok.

Éjjeli lármára, telefon, távíró és futár hirére nehány óra alatt, néhol pár perc alatt szaladni kellett, nehogy az új ellenség kezébe jussanak.

Brassó, Fogaras, Háromszék, Udvarhely és Maros-Torda, Küküllő vármegyék lakossága, főleg a veszély elől, részint hadi érdekből kénytelen volt kiköltözni.

Szivettépő volt az erdélyi vonatok és útak látványa. Gyermeksikoltozás, öreg emberek sirása, anyák jajveszékelése, az erősek dulakodása, a gyengék fuldoklása, észnélküli gondolkozás, erő nélkül szaladgálás, hihetetlen fölfordulás. Minden, amit el nem lehet képzelni, semmi ami az első órákban tanácsot tudott volna adni.

A csiki havasoktól, az erdélyi Kárpátoktól Tövisig, Kocsárdig, Tordáig, Kolozsvárig minden út tömve, zsúfolva emberrel, állattal, szekérrel, kocsival, kis toló szekérrel, melyet mezitlábas asszony húzott, nagy szénás szekérrel, melybe elől négy ökör, hátul három tehén, oldalt borjuk, csikók voltak kötözve. A gyékénnyel fedett szekér, a rongyba göngyölt sereg gyermek, az ágytakaróból készült sátor, az egymás után toldott két-három szekér és mindeniken tiz vagy husz kis és nagy ember. Mindenik szomorú, mindenik aggódó, mindenik kérdezi: merre kell menni, egyik sem tudja meddig kell még úton lenni!

Erről az országos felfordulásról nem lehet számot adni, de némely dolgokat mégis föl kell jegyezni a jövendő historikusa számára, aki keresni fogja, de 1916 aug. 27-től kezdve nem találja

otthon az unitárius papot, ha nem is sok ideig, de mégis több hétig, vagy hónapig.

Lelkészeink, kikről bizonyosat tudhatunk, elmenekültek:

Nagy Béla segesvári lelkész Keszthelyre.

Székely Tihamér magyarsárosi lelkész Pusztamércesre, Csongrádm., u. p. Kelebia.

József Lajos sepsiszentgyörgyi lelkész Nagymajlát, Csanádm.

Molnár János ádámosi lelkész Újszentanna, Aradmegye.

Gvidó Béla dicsőszentmártoni lelkész Kiskunfélegyháza.

Deák Miklós székelyszentmihályi lelkész Karcag.

Lőrinczi Domokos csekefalvi lelkész Szolnok, Baross-út 776.

Máthé Lajos fitosváraljai lelkész Nagylak, Csanádmegye.

Kökössy Mihály tordátfalvi lelkész Nagyvárad, Szaniszló-u. 4.

Ürmösi József homoródszentpáli lelkész Karcag.

Kelemen István felsőrákosi lelkész Tiszaföldvár (Nagy Ottó főbirónál).

Ütő Béla alsórákosi lelkész Nagylak, Csanádm., Makói-u. 59.

Vaska Béla kökösi lelkész Füzesgyarmat.

Orbán Lajos ujszékelyi lelkész Budapest, Koháry-u. 4.

Székely Kelemen kőröspataki lelkész Nyárádszentmárton.

Árkosi Tamás fogarasi lelkész Makó, Hajnal-u. 24.

Bárka József korondi lelkész Budapest, Dohány-u. 32.

Bodóczi Sándor széplaki lelkész, Hódmezővásárhely.

Geréb Zsigmond fiatfalvi lelkész Hódmezővásárhely.

Kiss Károly petrozsényi lelkész Budapest, Dráva-u. 5.

Kovács Lajos brassói lelkész Hódmezővásárhely.

Marosi Márton kadácsi lelkész Jászárokszállás.

Szász András bözödi lelkész Budapest, VII., Grassalkovits-u. 43.

Szén Mihály datki lelkész Budapest, VII., Sip-u. 5.

Bakó Lázár újszékelyi kántor Mezőtúr (műmalom).

Hosszu Ferenc kálnoki kántor Kiskunhalas.

József János firtosváraljai kántor Sajtény (Csanádm.)

Péterfy Gyula olthévizi kántortanító Hódmezővásárhely.

Péterfy Áron h.-almási ny. kántor Szabadka, VI., Gáspár-u. 201.

Tóth Vilmos szentábrahámi kántortanító Bpest, I., Viranyos-u. 19.

Kiss Károly vargyasi tanító Budapest, VII., Szentkirályi-u. 47.

Katona Ferencné f.-martonosi lelkészné Székesfehérvár, Palota-utca 47.

Özv. Kiss Sámuelné lelkészné Makó.

Özv. Kelemen Albertné lelkészné Gödöllő. Iskola-u. 2.

Özv. Sándor Lajosné lelkészné Bpest, IX., Ferencz-körút 28.

Sándor Gergelyné désfalvi lelkészné Makó.

Péter Piroska m.-sárosi tanítónő Üllő (pályaudvar).

Özv. Tóth Károlyné n.-szebeni tanítónő Budapest, VIII., Orayntca 6. szám.

El a hontalanságba . . .*

Az ember élete e földön csak vándor-út! A vándor-út is oly gyönyörü, ha cél felé halad, de ha a hontalanságba visz, olyan keserü! Tövis tépi ruhánk, göröngy töri lábainkat és a fájdalom belemarkol égő zsarátnok kezével szivünkbe.

Török, tatár dúlás, vad muszka hordák feldúlták hajlékainkat, de otthonunkból 1000 év óta csak e világfelforduláskor tudott kizavarni. Ki hitte volna ezt!? Sejtelme volt, előre érezte talán egynehány, amint nekem is írta Sándor fiam Kolozsvárról augusztus közepén, hogy: »A katonaság építkezése a vasutakon, aligha nem Románia mozgolódásával függ össze. Ijeszteni nem akarom szüleimet, de nagyon ajánlom, csomagolják össze a legszükségesebb holmit, hogy egy esetleges menekülés készületlenül ne találja.«

És mi még sem készülődtünk. 49 éve laktam Nagyajtán. Nyugdijaztatásom után szerény kis hajlékomból megmozdulni úgy fájt, hogy onnan eljönni nem is akartam. Mikor augusztus 28-án délelőtt közhirré tétette a főszolgabiró hogy Oláhország hadat üzent s minden 17—55 éves férfi haladéktalanul gyülekezzék a piacon, ahonnan együtt indulnak Udvarhely felé, még akkor is azt mondtam: »Sohasem hagyom el falumat!« De villámgyorsasággal terjedt a pánik. Lázasan készülődni kezdett mindenki, mert vészhirek terjedtek. Vőm, aki a mozgósítás óta tábori csendőr, szabadságon volt otthon, ő is csomagolni kezdett leányommal és Isten szent nevére kértek, hogy készüljünk mi is. Hiába! Én maradni akartam. Este leányom és vőm elmentek, le az állomásra Apácára, onnan üzentek vissza kétszer is, hogy menjünk, mert az az utolsó vonat, amelyre ők felültek. 29-én reggel felmentem a piacra, tudakozódni újabb hirek után. Borzadva láttam a kézdi, orbai, sepsi járásból menekülők szekér-táborát. Tudakozódtam főszolgabiró fiam után. Megtudtam, hogy ő is elmenekült családjával, apósával, anyósával egyelemben és hogy mindenki menekül, a legtöbb falu üresen marad.

Hazaérve kaptam leányomtól az újabb értesítést, hogy még nem indultak el. A látottak megzavartak engem is.

* Az alábbi közleményt egész terjedelmében adjuk egy siralmas ut viszontagságairól, mert hű képe annak a sok gyötrelemnek, amit a menekülők végig szenvedtek. Lapunk szűk tere nem engedi, hogy hasonló részleteket közöljünk, de rövidebbe foglalt adatokat kérünk és várunk lapunk olvasóitól.

Előttem egy év óta sulyos betegséggel küzdő öreg élettársam, feleségem, akivel 50 évet töltöttem jó és balsorsban s most itt maradjunk, tehetetlen két öreg ember a bizonytalanban... Nem!

Lázas gyorsasággal összekapkodtuk azt, ami kezünkbe akadt; rábiztam a házat egy régi kipróbált napszámosomra és feleségére, nyitva hagytam mindent, hogy úgy gazdálkodjanak, mintha az övék volna s aztán egy rozoga esőernyővel és egy kézi kosárral útnak eredtünk mi is. »Hátunkon a házunk, kebelünkön kenyerünk«, — ugy hagytuk ott 49 éven át megszokott otthonunkat, csak azt tudva, hogy Kolozsvárra megyünk fiaink körébe.

A vonat még ott állt az állomáson, zsufolásig megtömve minden marhaszállitó kocsi emberekkel, akiknek legtöbbjén meglátszott, hogy kétségbeesve kapkodták össze azt a pár darab holmit, amit legszükségesebbnek véltek. Éveknek tünt fel az a pár óra, míg a vonat indulására várakoztunk. Végre délelőtt 11 órakor (aug. 29-én) megindult vonatunk. Az ütköző vasak összekoppanása, a kerekek tompa dübörgése, mint halotti harangszó markolt sajgó szivünkbe és az édes otthontól jajgatva búcsúzó asszonyok, gyermekek sirása volt a búcsúztató halotti dal...

Zsufolásig telt halotti vonatunk nagyon lassan haladt, ugy, hogy estére csak Szederjesre érkeztünk. Utközben Alsórákoson találkoztam Béla fiammal, aki a riasztó hirre a főtanácsi gyűlésről sietett haza. Ő is sietve, megriadtan igyekezett családjához, hogy azt és holmiját biztonságba helyezze. Kőhalomnál eszméltünk fel arra, hogy még betevő falattal sem láttuk el magunkat nemcsak mi, hanem vándorló társaink legtöbbje sem. Hiába volt minden igyekezetünk, az üres gyomor hiába követelődzött, élelemhez csak Segesvárt jutottunk, az is csak nyers gyümölcs (szilva) volt.

Második napon Medgyesig szállitott a vonat, mert addig minden állomásnál újabb és újabb menekülő vonat indult. Mint felzudult méhkas, olyan volt a vasút mente és az egész láthatár. Az országútakon gyalog, lóháton, szekérrel, ember ember hátán tolongott előre, — csak előre... a hontalanságba.

Augusztus 30... Tövis... Vonatunk útiránya, mint hirül adják, Arad... Uram Isten, hová, miért menjünk mi Arad felé!?... Idegenben, hol senkink sincs; mit csináljunk!?... Leszállunk... Keresünk élelmet; a morajló emberáradaton átvergődünk... Egy falat kenyér sehol... Végre egy pár darab kalács a vasuti vendéglőben... Darabja 70 fillér... Ide vele... »Nem lehet, el van már adva« — hangzik a durva válasz.

Nagy későre leányom egyik régi cselédünktől kap egy kis puliszkát és szalonnát... Lukullusi lakoma,... harmadik napon egy kis eledel. Tovább, tovább, most már kerget a nyomor, — de hiába, csak este indulhatunk Kolozsvár felé. Nagyenyedig hoznak éjjel, de reggelre újra Tövisen találjuk magunkat... Visszavittek...

Megtudjuk, hogy vonatunk semmiképen sem megy Kolozsvár felé. Leszállunk újra. Délig bolyongunk céltalanul Tövisen, keresve egy kis kenyeret, meleg ételt.... eredmény nélkül.

Szerencsénkre Biró József kereskedőnek egy vasutas ismerőse betuszkol egy indulni készülő katonavonat utolsó üres kocsijába, ez legalább Kolozsvárra visz biztosan. — Szigoruan figyelmeztetnek, hogy csendesen legyünk, különösen, ha állomásra érkezik a vonat. Szót fogadtunk és így érkeztünk meg szeptember 2-án déli fél 12 órakor éhesen, piszkosan, fáradtan, elcsigázva testileg, lelkileg a hontalanságba...

Vajjon meddig tart ez, vajjon lesz-e vége e világfelfordulásnak és mikor, vagy egyáltalában meglátjuk-e még valaha az elhagyott, ottmaradt csöndes kis hajlékunkat?!

Ütő András,
nagyajtai ny. énekvezér és tanító.

Püspöki felhivás és utasitás menekült unitárius lelkész afiainak.

Mély megindulással és lelki aggodalommal értesültem, személyesen is tapasztaltam, hogy a vezetésem és felügyeletem alatti unitárius egyházközségek tagjai az embertelen és kegyetlen román betörés elől kénytelenek voltak menekülni. Földönfutókká lettek azok, akik ezer esztendeje őrizik és mivelik hazánk jobb kezének Erdélynek gyöngyszemét, a Székelyföldet. Nyájnélküli pusztaság lett a szép kis falu. Vad idegenek garázdálkodnak a templomban, a lelkipásztor és hivei házában, ősi otthonában.

Ti szeretett lelkipásztorok a nyájjal együtt a jó magyar nép oltalmára, segitségére és szeretetére vagytok immár utalva. Remélem, hogy a jó szivek és az államkormány gondoskodnak megélhetéstekről, de ez csak fél élet. A lélekről is gondoskodni kell. Maradjatok hiveitekkel, vigasztaljátok, bátoritsátok őket, de legyen gondotok arra, hogy ahol többen együtt vannak, gyűljenek össze imára.

Arra útasítlak, hogy ahol csak a körülmények megengedik,

folyamodjatok a község lelkészéhez, kérjetek tőle engedelmet arra, hogy hiveitekkel istentiszteletet tarthassatok. Istent dicsőítő énekeinket és a vigasztaló zsoltárokat énekeljétek együtt, az írás igéit forgassátok elmétekben és imádkozva kérjétek Istent, hogy vezessen vissza községeitekbe békével.

Kérem és el is várom, hogy a menekülés viszontagságairól és lelkipásztori munkátokról esetről esetre, a hazatérés után pedig hozzám részletes kimutatást, jelentést tegyetek.

Ha szükségesnek mutatkozik, jelen irásomat mutassátok föl annak a lelkésznek, akitől templomot kértek.

Isten oltalmába és kegyelmébe ajánlva a hivekkel együtt

Kolozsvár, 1916 szeptember hó 13.

szerető főpásztorotok:

Ferencz József,
unitárius püspök.

A Dávid Ferenc-Egylet XXXII-ik közgyülése.

Jegyzőkönyv

a Dávid Ferenc Egyletnek 1916. évi augusztus hó 26-án báró Petrichevich-Horváth Kálmán elnöklete alatt tartott közgyűléséről:

Jelen vannak: Ferencz Józsefné alelnök, dr. Boros György főtitkár, Vári Albertné, Győrfi István titkárok, báró Daniel Gábor, báró Daniel Gáborné, Ferencz József, dr. Ferencz Ákosné, Csifó Salamonné, Árkossy Ilus, Végh Iduska, Sámy Erzsike, József Lajos, Fazakas Lajos, dr. Eisler Mátyás, Kovács József, Sárdi Lőrinc, Antónya János, Nagy Béla, dr. Kiss Elek, Bodoczi Sándor, Fekete Gábor, Lőrinczy István, Lőrinczy Dénes, dr. Ferenczy Géza, dr. Várady Aurél, Gyulay Árpád, Balázs András, Lőrinczy Dezső, Andrássy Ferenc, dr. Gál Kelemen, Hadházy Sándor, Fülöp Mózes, Gálfi Lőrinc, Gálfi Mihály, Tarcsafalvi Albert, Pál Ferencné, Pál Ferenc, Szabó Albert, Székely Tihamér, Székely János, Józan Miklós, Ebert András, dr. Boros Györgyné, Boros Rózsika, Ürmösi Kálmán, Kiss Jenő, Péter Ödönné, Vass Domokos, Ürmösi Károlyné, Lőrinczy Dénesné, Győrfi István (Homoródszentmárton), dr. Pázsint Mihály, Ürmösi József, Osváth Gábor, Pál Ferenc, Adámosy Gábor, Bálint Albert, Kisgyörgy Imre, Kovács Kálmán, Kovács Lajos, Kiss Sán-

dor, Ütő Lajos, Ütő Béla, Kisgyörgy Sándor, Péter Sándor, Benczédy Pál, Ütő Lajos (Dombó), Zoltán Sándor, Kelemen Lajos, Zsigmond József egyleti tagok. Jegyzett Győrfi István titkár.

1. Elnök következő beszéddel nyitja meg a gyűlést:

Tisztelt közgyűlés! Hölgyeim és uraim!

Háborunk harmadik évének kezdetén miről szólnánk egyébről, mint azon irtózatos vérontásról, mellyel Európa népei egymást marcangolják, nem nézve az embert, mint testvért, hanem mint vadállatot, melyet pusztitani kell. Ha ezt látjuk és mindennap a lapokban annak viharzó jeleneségeit olvashatjuk, önkéntelenül előnkbe tódul a kérdés, miért kellett ennek igy lenni, nem lehetett volna azt kikerülni és elháritani annyi nemes élet feláldozását, kiket a hazafiság, az édes otthon, a család megvédésének szent célja vitt a harcterekre?

Mi, magyarok, jó lélekkel elmondhatjuk, hogy minket csak a kényszerüség és jó királyunk hivó szava — mint azt már többször mondám — vitt a vérengzés utjára, hogy megmentsük a hazát, melyet ellenségeink feldarabolni akartak és akarnak — nem különben szövetségeseink ugyanezen célból fogtak fegyvert, hogy megvédjék azt, ami az övék volt és hogy szabad tért nyissanak és tartsanak meg saját szellemi és anyagi gyarapodhatásukra. Az irigység, a kaján rosszindulat, mely máséból kivánja a maga javait gyarapitani, ellenségeink szivét megkeményité, őket elfogultakká, az igazság, a méltányosság megösmerésére képtelenné teszi.

Mi megkináltuk ellenségeinket tisztességes békével, de ők gunyos mosollyal visszautasitták. Ők a mi testünkön akarnak lakmározni, hazánkat felosztani és rajtunk felhajtani mindent, mellyel halálos ellenségeinket felbujtották, odadobván előkbe közprédára Magyarország egy részét, hogy azon osztozkodjanak. Ily eljáráson a szégyen pirja futja át minden igaz hazafinak arcát és a legbékésebb ember ajakáról is az elkeseredés és az el nem maradható megtorlás szavait váltja ki: Legyen meg, minek lenni kell, harc a végletekig.

Tudja meg mindenki, szomszédaink és ország-világ, hogy Magyarország fiai meg tudnak halni a hazáért, a mint ezen most dúló véres tusában annyiszor megmutatták a hatalmas túlerővel szemben, de arra nem kaphatók, hogy hazánk földjéből egy talpalatnyit is önként átengedjünk. Vegyék el, ha kell nekik. Ez tiszta sor!

S foly tovább a véres háború, kiméletet nem ismerve. Pusztitásai a lelkünket megrenditik, de nem tehetünk róla. Haladnunk kell tovább a végzetes uton, mig ellenségeinket meggyőzzük róla, hogy minket, kiket a szent cél lelkesedése hevit, leverni nem lehet.

A felelősség, a lelkifurdalás azoké, kik azt előidézték.

Igy vértezve, lelkiismeretünkkel harmoniában, haladunk előre, mig célunkhoz juthatunk.

A jó Isten megsegit, meg kell, hogy segitsen.

Mi nem vagyunk politikai testület, a mi egyletünk a békés munka előmozditója, segitője akart lenni és volt mindig. De mi is tagjai vagyunk szeretett hazánknak. Magyarország nagy szivének dobbanása a mi keblünket is átjárja: és nyilatkozatra késztet, amit mi megtettünk.

Senki sem tudhátja, mikor lesz vége ezen háborúnak, de azt mindenki érzi, hogy még sokáig nem tarthat. Azt is tudjuk, hogy a romokon, melyet a duló fergeteg hátrahagy, nehezen állitható vissza a régi rend, lassan, kitartással kezelt gyógymóddal heggeszthetők be csak az ejtett sebek. Azért most kell gondolkoznunk a háború utáni legközelebbi teendőkről. Azt nem arrogálhatjuk magunknak, hogy valami nagy segitséget nyújthatunk azon sok nyomor, szerencsétlenség, a megrenditő csapások enyhitésére. De ezen nagy, nemes és hazafias munkából mindenki, kicsiny és nagy egyformán, tehetségéhez mérten ki kell, hogy vegye a maga részét.

Vizsgáljuk azért először a helyzetet és azután az annak javitására szolgáló eszközöket. Ennek megismerésére kezembe jutott »Az Ujság«-nak aug. 13-iki 224-ik száma, abból közlök szemelvényeket. A cime: Pozsonyi élet.

»A Kossuth Lajos-téren, a szinház előtt áll a honvéd és a helyőrségi zenekar, a helybeli rokkant-alap javára térzenét ad. A nap aranyos fényében ragyog minden, az emberek derüs arca, a nők gondtalan kacagása, a zene hangjaiba lágyan beleolvadó csevegése olyan szines, hangulatos képet sző elénk, mint egy kedves gobelin.«

»Háború? Eh, szó se esik róla. A szórakozási alkalom is háborus célt szolgál, de a mikor megcsördül a persely, mindenki automatikusan nyul a zsebébe és veszi ki az önkéntes adót. Nem is gondol a célra. A zenei élvezetet váltja meg olcsón.«

»De ki is merne itt olyan véres témáról beszélni? Ki is hallgatná meg? A nők? Nem. A pozsonyi nők az új őszi divatról beszélnek. A még kurtább szoknya, a

még magasabb szárú cipő. A drágaságról is szó esik, de nem a káposzta emelkedő ára nyugtalanitja a pozsonyi nőket, hanem, hogy drágább lett a csipke. Kis pletyka is akad. Egy osztrák tisztnek feleségül kell venni a kedvesét. Milyen szellemes bűnhődés. Mintha csak a cour d'amouri hozta volna az ítéletet. Az eset mulatságos és a mig suttogva szólnak róla, nagyokat kacagnak a szegény fiu balesetén. A divat sokfélesége szinpadi látványosságul szolgál. A drága kelmék, a dúslakodó szinpompa, a cifraságra hajlandó diszités, a ruhák szabásának merészsége, a nők utcai öltözékét valóságos jelmezzé diformálta és a nyárnak eddig szuverén szine a fehér, szerényen elvonul a hivalkodó, élénk szinek tarkaságából. Szépek, szinesek, élénken temperamentumosok a pozsonyi nők, kiket a korzón láttam; a katonákkal és felmentettekkel decensül, pajkosan üzött flörtölésük közben...

Menjünk tovább. Bolyongva a Halászkapu-utcába tévedtem. Elegáns boltok közé ékelt sárga boltajtó előtt szegény asszonyok gyülekeztek. A községi üzem elárusitó boltja lesz az és az emberek zsirra várnak. Tovább menve ép oly gyülekezet. Megkérdezem, mire várnak? Kenyérre? Hát persze. Most látom, hogy az pékbolt. Napok óta nincs kenyér, nincs liszt. Hiába panaszkodunk, kérünk, zugolódunk. Azt mondják, nem ad lisztet a Haditermény.

Lássuk odább, a divatárusnál. A női kalapszalonban öt-hat asszony vásárol. Nem igen alkusznak. Amig ott vagyok, a legdrágább ár 100 K, a legalacsonyabb 50 K volt, melyet egy kalapért megadtak. A kalapbolt tulajdonosa mondja: Nálam a főuri világ, az előkelőség és gazdagabb osztály nem vásárol. Ezeknek az asszonyai Bécsből rendelik a divatcikkeket. Itt csak hivatalnokok, kereskedők, iparosok feleségei, leányai és hivatalnők, meg elárusitó leányok vásárolnak. Magam sem értem, miből telik száz korona a szezon végin. Az 50 koronás kalapot a háboru előtt még 25 koronáért vették. Most minden pénzt megadnak Pozsonyban a divatáruért.

A hentes boltja tele. Igen kevesen sonkát, vagy szalámit vásárolnak. Mindenki olcsót és keveset. Az emberek gyomrukon takarékoskodnak, — mondja a hentes. Divatra, puccra telik, de vacsorára mindenki töpörtyűt, meg kolbászt eszik. Zsir és hus kevés van. Sokszor napokig nem lehet szalonnához jutni.

Az ékszerész már zárni készült. Senki sem volt a boltjában. Nem szivesen ad felvilágositást, de azután nekilendül és beszél.

A háború alatt érdekes változásokat figyeltem meg Pozsonyban. Az első évben, 1914-ben annyira megszünt a vásárlási kedv, hogy bukástól féltem. Az embereket akkor jobban sujtotta a háború. A pillanatnyi ellátatlanság, a hozzátartozóktól való megválás következtében beállott általános szomoruság, a jobb módnak puritán önmegtagadása volt az oka az ékszerüzlet megszünésének. De 1915-ben már megindult a vásárlási kedv és ma olyan nagy a fellendülés, a milyen a legjobb békeesztendőben sem volt tapasztalható. Az emberek ma már nem szégyellik a csillogó ékszert, viszont a pénzbőség oly nagy, hogy az aranyat és brilliánst sokkal többre becsülik, mint azelőtt. A pénznek nincs értéke és ez magyarázza meg, hogy háromszoros árat is megadnak az ékszerért. Most a napi bevételem öt-hatszor nagyobb, mint volt békés esztendőkben. Érdekes az is, hogy a szegény munkásleányok sokkal nagyobb számban járnak most az ékszeres boltokba, mint azelőtt.«

Midőn ezeket olvastam, elgondoltam, hogy ez, ha nem is egészen, de megközelitőleg igy van a mi kedves városunk, kincses Kolozsvár városában is; ha megjárjuk a város forgalmasabb helyeit, jelenségekre akadunk, melyekből tapasztalhatjuk, hogy nálunk ugyan, ha utcán is oly feltünő a költekezés, de szemben a Kolozsvári Hirlapnak tudósitójával, ki erről a lapnak 200-ik számában, — aug. 20-áról — az üzleteket bejárva, beszámol, az aki a szemével látni akar, meggyőződhetik annak ellenkezőjéről is, különösen a szegényebb osztálynál. Meg ha amellett elgondoljuk, hogy ez nem csak a városokra áll, hanem a városokkal szomszédos vidékre, megyékre is, mint elterülő folyam, kiveti magával hozott fertőző iszapjait, ugyanazon irányt adva lakósaik gondolkodásának: könnyü élet nem gondolva a jövővel, elfecsérelni mindazt, amit a háborús véletlen és vak esély kezünkbe juttatott, annak az elszomoritó, aggályos tünetnek megszüntetésére meg kell, hogy tegye a társadalom a maga ellensulyozó intézkedéseit.

Hivjuk fel munkára a férfiakat és nőket egyaránt. De különösen a nőket, kiknek ezen emberbaráti, szamaritánus munkában első hely jut. Mutassák meg, hogy mire képes a magyar nő, ha megpróbáltatott, a háború által ezer sebből vérző hazánknak szüksége van áldásos munkásságukra.

Érző szivük bizonyosan sorompóba állitja őket, mindeniket megfelelő helyére.

Az első megbiznató, szakképzettséggel is rendelkező segitő erőt biztositani a háborúban megbénult férfiaknak és árváinak gondozására. Utána a nemzeten ejtett sulyos károk orvoslása azáltal, hogy a háztartások célszerü vezetésével és az egészségügyi követelmények legszigorubb betartásával biztositsuk azt, hogy a születendő új nemzedék testben, lélekben minél erősebb legyen. Végül a nőknek közszolgálati tevékenysége, hogy pótolják a megritkult férfiak helyét, annak mindazon ágaiban, melyekben hivatottságukat eddig is bebizonyitották.

Nekünk, férfiaknak, pedig kötelességünk, hogy őket fentemlitett hivatásuknak teljesitésében, minden eszközzel, elfogultság nélkül támogassuk.

Még egy kérésem és tanácsom is van tisztelt hölgyeim, amit egy ily öreg embertől bátran el is fogadhatnak, mert jó szándékkal adatik: kerüljék a mostani szomorú időkben a feltünő, cifra, drága öltözködést. Nemes egyszerüség a legszebb disze volt és marad a nőnek. Ebben járjanak jó példával elől arisztokrata hölgyeink és mindazok, kiknek vagyoni állapota könnyen megbirná a nagyobb költekezést. Keveset költeni, a feleslegesről lemondani, nem csak most, de több éven át. Gyűjteni a tőkét, a módot, pótlására a háború okozta nagy károknak. Ez hazafiui kötelessége férfinak, nőnek egyaránt, ki hazáját szereti. Ezt nem csak mondani, de megtenni is kell és éreztetni mindazokkal, kik azt meg nem teszik.

Katonáink a határon életüket kockáztatják azért, hogy minket megvédjenek, hozzuk meg mi itthon maradottak ezen kis áldozatot, mely nem is áldozat, mert úgyis a mi javunkat szolgálja és tegyük azt az élet mértékének serpenyőjébe egyensuly gyanánt, de nagyon szerényen és alázattal, mert az egyensulyt ugy sem érhetjük el.

A Dávid Ferenc-Egylet pénzügyi helyzete nagyonnagyon gyenge. A lap kiadásainak költsége háromszorosára emelkedett. A harctérre 400 példányt küldünk ingyen. Arra kérjük tisztelt tagtársainkat, hogy azok, kik az »Unitárius Közlöny«-t elfogadják, szivesked jenek az előfizetési pénzt és az esetleges hátralékaikat befizetni, ha nem kivánják a lapot tartani, kérem küldjék azt vissza. Ha nem segitenek ezen az állapoton, kénytelenek leszünk a lapot beszüntetni, ami nem fog a mi dicsőségünkre és javunkra szolgálni. A perselyt kitettük. Kérem szives adományaikat.

Ezzel a közgyűlést megnyitom.

Kérem a főtitkár és pénztárnok urakat adják elő jelentéseiket.

Péter Sándor tagtárs inditványára gyűlés úgy határoz, hogy a tartalmas és melegszavu elnöki megnyitót, egész terjedelmében, jegyzőkönyvbe iktatja.

2. Dr. Boros György főtitkár felolvassa évi jelentését:

Ha az áldz tusa nem terjedett volna esztendőkre s ha nem emberek milliói állanának szemben egymással még ma is, akkor talán elmélkedéssel kezdeném ez évi titkári jelentésünket. De most, amikor már harmadikszor kezd hanyatlani a nap, hogy figyelmeztesse az emberi megtérésre, bizony most csak kérdéssel állhatunk elé: meddig, oh meddig sujtolsz uram haragodnak nagy voltában?

Most a vallás hitté változott: az egyén benső, reménykedő és bizó hitévé. Most mindenki a maga papja lett, nemcsak a harctéren, hanem otthonában is. Soha annyi ima nem szállott az ég Urához, de soha annyi arculütést nem szenvedett az erkölcs, mert a nagy hadakozók mindenike igazságosnak és becsületesnek mondja a maga ügyét.

Megdöbbentő gondolatot szül ez a teljes elfordulás attól, amit eddig becsületesnek, lelkiismeretesnek neveztünk és tartottunk.

D. E. E. tisztelt tagjai vegyük tudomásul, hogy a vallás és erkölcs kölcsönösen együttható munkájára, a mi kitüzött célunkra soha sem volt nagyobb szükség, mint most van és ezután lesz. Ha tehát a nagy világháboru miatt kevesen és keveset tehettünk, gondoljunk a holnapra, gyűjtsük erőnket a helyreállitó, a romokat eltakaritó és újra épitő munkára.

Elmult egyleti évünk sem volt eredménytelen, habár Kolozsvárt meg kellett elégednünk a rendező bizottság előkészitő munkájával, amely abból állott, hogy hadicélra belépő díjas előadásokat (4-et) akartunk rendezni az északi, nyugati, keleti és déli harcterek ismertetéséről. Ámbár egyetemi tanárokat nyertünk meg egy pár délutánra, főleg a kollégiumi kórház többszöri elzárása miatt, amit a ragályos betegségek föllépése okozott, kénytelenek voltunk lemondani tervünkről.

A Nőkszövetsége eredményesen folytatta jótékony munkáját. Egy árva leány posta-tanfolyami költségeit hordozta és az Egylet egy kis kölcsönnel segélyezte, hogy állását elfoglalhassa és berendezkedjék. Perselyalapunk-

ból egy sepsiszentgyörgyi árva tanulóleányt havi segélyben részesitünk.

Főtitkárunk a fiókegyletekkel levelezést folytatott a hadi árvák ügyének fölkarolása érdekében. Ma ennél égetőbb társadalmi és erkölcsi fontosságu kérdés nincsen. Nem is lesz egyhamar. Nehány esetben előkészitettük a hadi árvák elhelyezését, mert jelentkező is volt, aki egy 10—12 év közötti teljesen árva fiut szándékozott örökbefogadni. Ma még nem számolhatunk eredményről, aminek egyik magyarázata az, hogy az anyák ragaszkodnak gyermekökhez. Semmi szó sem férhet az anyai joghoz, de a tapasztalat azt mutatja, hogy az anyák egyoldalu felfogásból indulnak ki. Ragaszkodnak gyermekükhez, hogy a hadisegélyt ne veszitsék el, de itt két körülményt kell figyelembe venni: egyiket, hogy a hadisegély rövid idő mulva megszünik, másikat, hogy a gyermek nevelése, oktatása, tehát jövője van-e biztositva, úgy, ahogy a Gyermekvédő Liga közbejöttével és lelkiismeretes felügyelete alatt, az állam gondoskodhatik.

Egyleti működésünknek legüdvösebb eredménye lesz, ha különösen lelkész és tanitó tagtársaink a hadi árváinkat pontosan számon tartják s részint a megyei árvaszék, részint a Gyermekvédő Liga támogatását kikérik s ha egyben rábirnak gyermektelen, vagy gyermekkel megáldott, de módos családokat arra, hogy hadi árvákat fogadjanak magokhoz. Leghelyesebb eljárás, hogy a gyermek a szülők életviszonyainak megfelelő körülmények közé jusson.

Kérjük az összes érdekelteket, vegyék igénybe a D. F. E. Választmánya közreműködését, mert minden esetben szives készséggel járunk el.

A háborúban részt vevő tagtársak és más katonáknak az Unit. Közlönnyel való ellátásáról igyekeztünk gondoskodni. Hogy a kiterjedt munkát sikeresebben végezhessük, Kelemen Lajos választmányi tagtársunk sziveskedett magára vállalni a katonákkal levelezést s »A mi katonáink« rovat vezetését, mely fáradságos, de emberbaráti munka lelkes végzéséért fogadja a Választmány hálás köszönetét. Nagyon becses lesz az a levélgyüjtemény, amely kezünkhez jutott a harctérről, lelkészeinktől s különösen derzsi lelkészünkről, aki több százra menő levelezést bonyolitott le. »A mi katonáink« rovatja lapunknak máris roppant értékes, de ki sem számitható milyen lesz később. Katonáinknak ingyen 400 példányt küldünk.

Részint ennek tulajdonithatjuk, hogy mult közgyü-

lésünk óta az Egylet örökös alapitói száma 87. A mult közgyűlés szine előtt jelentkezett négy tagtárssal elértük volt az örökös alapitók 66 számát s ma már 87-ről számolhatunk. Egy év alatt *husz*. Olyan lelkes áldozatkészség, ami igen megkönnyiti nehéz föladatunkat. Mert bizony most lapot kiadni majdnem merészségszámba megy, hiszen egy év alatt a papir és nyomdai költség éppen kétszeresére s a háboru kezdete óta háromszorosra emelkedett. Emiatt Választmányunk a lap árát rendes tagoknak a tagdij (2 K), mellett 1 koronában, összesen 3 K; előfizetőknek 2 K 40 f. helyett 3 K-ban szabta meg, de tekintettel arra, hogy a fizetés nem pontos, ez az összeg nem elég a lap fentartására és az egylet kormányzására és más céljára. Hálásan köszöntjük a Mélt. és Főt. E. K. Tanácsnak ez évre a Dávid Ferenc emlékalapitvány irodalmi célu jövedelméből kiutalt 550 K segélyét. Ez a köszönet a főt. püspök-urnak is szól, mert hiszen ezt az alapot ő teremtette, ő tartja fönn igaz atyai gonddal. Örökös alapitóink szaporodására jó reménységgel gondolunk. Egyik lelkészünk, aki magát nem akarja megnevezni, már jelezte szándékát. Hiszen ha az egyháztanácsosok, a belső emberek mindenike maga is jó barátja, kinek arra megfelelő módja van, meghozná a legalább 100 korona áldozatot, akkor egyleti működésünk hatalmas lendületet venne, mert a nők máris kivették részüket, hiszen eleddig 15 örökös alapitónk van. Minden hatodik alapitó nő.

Egyik legnehezebb feladatunk a tagdijak behajtása. Egy hónapra beszüntettük a lapot mintegy ezer tagnak. Azután a Választmány küldeni rendelte, mert bizik tagtársainkban, hogy eleget tesznek kötelességüknek.

Innen, közgyűlésünkből is sürgősen kérjük, teljesitsék kötelességüket még a jelen év folyamán, mert különben kénytelen lesz választmányunk csak azoknak küldeni az Unitárius Közlönyt, akik *a 3 K-át előre beküldik*. Kiadványaink közül a Konfirmációi emlékből 667 pld. küldöttünk ki egyházközségeinkbe a lelkészeknek. A Dávid Ferenc életrajzából 53 példányt.

Elhunytak: Sándor Mózes ny. tanfelügyelő, özv. Tibáld Józsefné örökös alapitó, Gotthárd Sándor köri gondnok tagtársaink.

A fiók-egyletek munkálkodásán az elmult évben is érezhető volt a hadi állapot hatása, de egyik sem maradott tétlenségben. Jelentést s illetőleg számadást is küldött: A marosköri tartott egy közgyűlést műsorral; a há-

romszéki tartott egy közgyűlést műsorral; a kereszturköri tartott egy közgyűlést műsorral; a kolozsi, udvarhelyköri, aranyostordai, felsőfehéri, fogarasi igen hatásos munkát fejtett ki.

Örökös alapitók lettek a mult közgyűlés óta:

1. Péterfi Zsigmond Kolozsvár (püspök ur jubileuma).
2. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
3. Pálfi Márton Kolozsvár.
4. Dr. Erdődi Endre Nagysármás.
5. Jó Elek és neje Siménfalva.
6. Kolozsvári egyházközség.
7. Józan Miklós esperes.
8. Tibáld József emléke.
9. Tibáld Józsefné Sepsiszentgyörgy.
10. Vári Albertné Kolozsvár.
11. Árkossy Éla Selmecbánya.
12. Dr. Szatmári Pál őrnagy-hadbiró szülőim emlékére, kövendi hadi árvák javára. 200 K.
13. Bartha János torockói presbyter.
14. Kovács Imre lelkész.
15. Varga Dénes főgymn. tanár, Torda.
16. Fekete Ferenc takptári igazgató, Torda.
17. Sófalvi Sándor városi főpénzt. Torda.
18. Kun Sándor Kolozs (katona).
19. Dr. Binder Emilné sz. Fazakas Jolán.
20. Végh Jánosné Mezőtóhát.

Uj jelentkező: Egy unitárius lelkész a vidékről; Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.

A közgyűlés Kiss Sándor tagtárs inditványára a titkári jelentést tudomásul veszi s dr. Boros Györgynek, valamint a választmánynak elismerő köszönetet nyilvánit.

3. Gálfi Lőrinc beszámol az egylet vagyoni állapotáról, kérve jelentésének tudomásul vételét és az évi számadás terhe alóli felmentését:

Tisztelt Közgyűlés!

Pénztárnoki jelentésemet a következőkben teszem meg: Összes bevételünk volt 29.944 K 87 fillér, melyből 20.346 K 88 fillér a megelőző évről hozatott át. Igy az évi bevétel 9597 K 56 fillér lenne. Minthogy azonban ez összegből is 3000 K csak könyvelési tétel, valódi és tényleges bevételünk 6597 K 56 fillér volt a mult évi 2951 K 95 fillérrel szemben. E jelentékeny különbségnek egyik oka az, hogy megelőző egyleti évünk csak kilenc hónap volt.

Kiadásaink összege a könyvelési tételeken kivül 2695 K 57 fillér.

Az egyletnek pénztári könyvén levő vagyona 24.348 K 87 f. Ebben tőkésitett alap a mult évi közgyülés határozata szerint 16.323 K. Választmányunk ajánlja, hogy alapszabályaink rendelkezéseinek megfelelően a jelen közgyülés határozatából tőkésittessék 2500 K befizetett alapitói dij és az évi jövedelem öt százaléka gyanánt 204 korona, összesen tehát 2704 K. Ez ajánlat elfogadása után tőkésitett alapjaink a következők lesznek:

1. Persely-alap	2100 K
2. Nőkvilága alap	2200 „
3. Pek Emil Ágost-alap	100 „
4. Házi alap	14.627 „
Összesen . . .	19.027 K

Bevételeink részletei a következők voltak:

Tagsági és előfizetési díjak	1540·74 K;	a megelőző évben		742·58 K
Fiókegyletek járulékai	767·71 „	„	„	408·60 „
Nyomtatványokból	189·48 „	„	„	133·72 „
Kamatokból	552·08 „	„	„	449·35 „
Ajándékokból	144·50 „	„	„	107·70 „
Segélyekből	803·05 „	„	„	500·00 „
Alapitói díjakból	2500·00 „	„	„	410·00 „
A budapesti DFE. járuléka	100·00 „	„	„	200·00 „
Összesen	6597.56 K;	a megelőző évben		2951·95 K

Segélyek cimen azon 550 K szerepel, melyet az E. K. Tanács adott egyletünknek a folyó évben és a Gyermekvédő Liga 253 K 05 f. segélye.

Kiadásaink részletei a következők voltak:

Az U. K. költségei	2315·00 K;	a megelőző évben		1337·50 K
Ügykezelés	41·63 „	„	„	26·80 „
Misszio	84·94 „	„	„	10·00 „
Tiszteletdíjak	254·00 „	„	„	352·00 „
Összesen	2695·57 K;	a megelőző évben		1726·30 K

A fiók-egyletek járulékai bevételünkhöz a következők voltak:

Aranyostordaköri fiókegylet	70·80 K;	a megelőző évben		73·20 K
Fogarasi „	90·40 „	„	„	—·— „
Háromszékköri „	108·84 „	„	„	76·80 „

Keresztúrköri	fiókegylet	110·00	K; a megelőző évben		26·40	K
Kolozsi	„	60·00	„	„	—·—	„
Küküllőköri	„	45·47	„	„	37·20	„
Marosköri	„	31·80	„	„	35·40	„
Nagyszebeni	„	—·—	„	„	24·00	„
Segesvári	„	50·00	„	„	—·—	„
Udvarhelyköri	„	200·40	„	„	135·60	„
	Összesen	767·71	K; a megelőző évben		308·60	K

Tisztelettel kérem, hogy jelentésem tudomásul vétele után engem a lefolyt év számadásainak terhe alól felmenteni szíveskedjenek.

Kolozsvár, 191 augusztus 22-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

A pénztárvizsgáló bizottság jelentése alapján választmány javasolja Közgyűlésnek, hogy:

a) Gálfi Lőrinc pénztárnoknak fáradságos és buzgó munkájáért fejezze ki elismerő köszönetét és a szokott fentartással neki a felmentést adja meg;

b) az alapitói dijakból befolyt 2500 és a tiszta jövedelem 5%-a 200, összesen 2700 korona tőkésittessék oly módon, hogy a 10.000 koronás Lombard-kölcsön törlesztésére fordittassék, továbbá, hogy ez az eljárás a jövőben is gyakoroltassék mindaddig, mig a 10.000 korona kölcsön lefizetődik;

c) utalványoztassék a tiszta jövedelem 5%-a: 204—204 korona a főtitkár és pénztárnok részére tiszteletdij cimen;

d) a Gyermekvédő Liga adományának, 253 koronának 50%-a csatoltassék a persely-alaphoz, 25%-a a Nők Világa és 25%-a a Nők Szövetsége alapjához;

e) kerestessék meg átiratban a Budapesti D. F. Egylet, hogy tekintettel az emelkedett nyomdai költségekre, ez évi járulékát, a mult évihez hasonlóan, pótlólag emelje fel 200 koronára.

Közgyűlés a Választmány ajánlatára és Győrfi István (id.) felszólalása alapján pénztárnok jelentését tudomásul veszi s neki a felmentést a szokott fentartással megadja és lelkiismeretes munkájáért elismerő köszönetét fejezi ki.

4. A kilépő és halálozás következtében megüresedett választmányi tagsági helyekre

közgyűlés a választmány javaslatára megválasztja 1916—22. évekre: Dr. Boros Györgyné, özv. dr. Nyiredy Gézáné, Nyirő Gézáné, Csifó Salamonné, Fangh Erzsébet, özv. Haller Rezsőné urnőket és Kelemen Lajos, Kovács Kálmán, Székely János, Tarcsafalvi Albert, Sándor János, Gyergyai Árpád urakat.

5. Felolvas dr. Kiss Elek kissolymosi lelkész:

Mikor az én csendes falusi parókiámon akad annyi időm a pihenésre, hogy egy percig visszavonulhatok gyönyörü kertem hűs sátrába s elbámulhatom az előttem magasba meredő hegyeleket a nap, avagy a hold világa mellett: mindig eszembe jut az az esti kép, melyet fogságom alatt egyszer megbámultam. Ilyenkor aztán fölébred a mult lelkemben s bizonyos jóleső érzéssel gondolok azon szomorú és mégis fölemelő napokra, melyeket Londontól nem nagyon messze, a Frith-Hill-i koncentrációs táborban töltöttem hat hét alatt.

Mindenről szivesen beszélek, csak éppen e tárgyról nem, mert részemről, lelkileg annyira szentnek tartom azt, annyira a lelkem bensejéhez füződöttnek gondolom, hogy bizonyos lelketlenséget, profán dolgot látok abban, ha ezen élményeimet tárom a hallgató elébe. Ennek oka az lehet, hogy egyfelől nem vagyok kedvelője »vitéz Joanes Hári«-nak, ha magam volnék az s másfelől pedig nem akarnám azt a tudatot kelteni senkiben, hogy én a nagy napokat szenvedéseknek gondolom s igy azt képzelem magamban, hogy én is szenvedtem hősként hazámért. Nem, nem szenvedtem semmit, hanem lelkileg egy nagy tisztuláson és megerősödésen mentem keresztül, amire nekem szükségem volt, ki magam keresztény eszméknek és eszményeknek kötöttem le bensőleg.

Szóval nem szivesen beszélek e tárgyról s mégis kedves kötelességemből kifolyólag erről fogok beszélni egyfelől azért, mert felolvasásom tárgya kijelöltetett, másfelől pedig azért, hogy egy pár vonással gyarapitsam kedves hallgatóimnak, — hölgyeim és uraim! — a gondolat- és ismeretkörét olyan dolgok terén, melyekről más jelenleg senki sem beszélhet.

Hogy egy kis háttere legyen megszabadulásomnak, legyen szabad a következőket előrebocsájtanom:

Én — a Magyarországi Unitárius Egyház főhatóságának szivessége folytán — 1913 szeptemberében indultam el angliai tanulmányutamra s Bécsen, Münchenen,

Kölnön, Brüsszelen, Ostenden, Londonon keresztül jutottam Október 7-én Oxfordba, a Manchester Collegeba Hankinson ur különösen szives segitsége folytán (Londontól Oxfordig). Oxfordban az első évben megbarátkoztam többek közt az angol nyelvvel s iparkodtam betekinteni az angol nép lelkébe, jellemébe és intézményeibe is.

Mikor a háboru kitört, akkor éppen Oxfordban voltam, hol akkor az intézetünkben a vasárnapi iskola önkéntes tanulói számára nyári tanfolyamot tartottak.

Nagy volt a riadalom és a nyugtalanság s általában rokonszenveztek a meggyilkolt trónörökös-párral még akkor is, de egyre sűrűbben hangoztatták, hogy érettük nem lehet Európát lángokba boritani. Ma még a háború ellen irt Oxfordnak s általán Angliának minden tekintélyesebb professzora s holnap már kongatták ők maguk a vészharangokat. Bámulatos gyors volt a frontváltoztatás s abban a kormánynak és sajtójának volt a legnagyobb része. Magán a tanfolyamon amerikai polgárok biztositgatták az angolokat barátságukról s érveltek nekem, hogy nekünk magyaroknak tulajdonképpen velük kellett volna mennünk.

Sokat beszéltek, érveltek, de én éppen úgy hallgattam akkor is s azután is, mint egy vérbeli japán, aki arról nevezetes, hogy ellés mindent nyugatról s sikerének legnagyobb titka bamba képe és konok hallgatása.

A háború megkezdődött s folyt lassan, csöndesen a mi számunkra, de annál gyorsabban és zajosabban magyar testvéreim számára. Engem először egy félévig is roppantul idegesitettek a hirek, mig ki nem tanulmányoztam a lapirók lelkét. Utcai szobám volt s mindegyre jött az új (rendkivüli) kiadás több lapból. Minden lap minden kiadását megvásároltam s elolvastam. Szörnyüséges dolgok voltak ezek.

»Russians at the gates of Hungary«, »Russians marching on Budapest«, »Russians in Hungary«, »Russians marching on the great Hungarian plans« stb. »The Kaiser, the mad dog«, »The Kaiser, the mad bull«, »The Kaiser, the new Attila« stb. Egyszerüen förtelmes dolgok!

Én a háborúról nem sokat beszéltem senkivel, mert vakáció lévén, tanulmányaimba merültem egyedül az intézetben; de a következő iskolai évben sokat érveltem egy meghitt barátomnak, ki — mint az átlag angol — abban a hibában szenvedett, hogy egyáltalában nem ismert más történetet, csak az angol népét valamennyire. Tessék elképzelni a félszeg kérdést, ami könnyen juttat arra a gondolatra hogy minden Anglia és semmi más.

Elsülyedt a Lusitania!

Feljajdult Anglia, mert az nagy sebet kapott. Sirógörcs, boszúesküvés, megtorlás és düh volt az, ami látható volt minden arcon. Kitört a lázadás Liverpoolban és Londonban s a lapok voltak hallgatagon a mesteri lázitók. Különösen Londonban összeverték békés németeknek boltjaikat, házaikat s megverték őket, ahol érték, kapták. Gyújtogattak s mindenért a németeket okozták, mint a keresztényeket a római üldözések alatt. Oxfordban is titokban tervet szőttek németajkú egyetemi professzorok bántalmazására. Hallatszott, hogy az idegeneket, az ellenséget (Alian enemy) össze fogják fogdosni, de én nem sokat adtam rá.

Egyszer május 18—19-ike táján hozzám is átjött a rendőr s tudatott, hogy másnap vinni fognak és pakoljak. Tudtul adtam Carpenter igazgató urnak ezt, aki nagyon sajnálta az esetet s biztositott jóakarata felől, hogy megszabaduljak.

Hölgyeim és uraim, D. F. E. megjelent tagjai! Mi magyar unitáriusok s mi magyar unitárius papféle emberek, mi ne legyünk büszkék a Jézus által hirdetett szeretet követéséért, mi ne kérkedjünk az Arisztoteles ethikájában oly nagyra becsült barátsággal és baráti érzéssel. Ebben a tekintetben tanuljunk az angoloktól, kiktől sok mindent nem volna jó elsajátitani. A Manchester College egy olyan intézmény, ahol szeretet és jó barátság uralkodik *a tanárok és a hallgatók* között. Carpenter igazgató ur volt egyik nagy harcosa a közvetlen szeretetnek és barátságnak s ő tette lehetővé, hogy hallgatói az ő házánál vele együtt ülhessenek nagy nemzeti iróik, költőik s általában ugy irók, költők és művészek olvasása, birálgatása közben s igy közösen nevelődjenek a keresztény eszmében. Carpenter igazgató urral én is bensőbb baráti viszonyban voltam s laktam házánál is egy pár hétig egy pár alkalommal. Ez az ember könyvtárát is felajánlotta, hogy könyveket küld a táborba nekem. Szivességét igénybe — sajnos — nem vehettem.

A megnevezett napon reggel 9 órakor gyülekeztünk a rendőrségen a németek, osztrákok és én s körülbelül 11 óra tájban elindult velünk motoros omnibuszunk, — mi nem tudtuk hova!

Nem voltunk sokan, minden »idegen ellenségek« (alian enemy) nem tartóztattak le, mert akikről kiludódott, hogy határozottan németellenes, annak kedveztek. Nem akarom azt állitani, hogy engemet is gyanusitás alapján tar-

tóztattak le, de feltünt nekem még akkor s azután még jobban az, hogy a Lusitania elsülyesztese után nagyon sürün kerestek fel ismerőseim s szokatlanul sokan kérték ki véleményemet az ügyben. Kivétel nélkül határozottan megdöbbentek, mikor én nem fordultam undorral a németek ellen, kiket baby killers-nek (gyermekgyilkosok) nevezett kedveskedő kifejezéssel az átlag angol lap és felfogás. Közvélemény. Elég az hozzá, hogy engem letartóztattak békés munkás létemre is Oxfordban s ugyanakkor olyan osztrák (cseh) alattvalókat, kik mindig tüntettek német- és magyarellenes érzelmeikkel, nem bántottak, pedig nem is voltak teológiai hallgatók. (Dr.) Összetalálkoztam Hauer ur, német prot. lelkésszel, ki Indiában volt misszionárius három évig s ki a szomszéd Mansfield Collegeban tanulmányozott Oxfordban. Őt már harmadszor fogták el s kétszer szabadon bocsájtották volt. Megismerkedtem dr. Joachimmal, a hires (zenész) művész sarjával s több egyetemi hallgatóval, kik addig már hét hónapot szolgáltak, laktak táborban.

Elutazásunk alkalmával kigyült a város s volt tréfálózás azon banda tagjai közt, kik eddig esténként rezes hangszereikkel mulattatták a közönséget s most hangszereiket vonszolták a táborba, otthagyva siró feleségeiket, gyermekeiket akárhányszor s a legtöbbször angol nőket, gyermekeket.

Rettenetesen esett az eső s mi elrobogtunk az ismerős arcok közt ismeretlen cél felé.

A németek általában igen jó kedélyüek voltak s esett sok szó a háboru felől. Énekeltek, hegedültek, klárinettoztak és vicceltek, künn pedig szakadt az eső s folydogált be a kocsiba is mértékkel.

Hauer ur lelkész volt szintén s vele közeli barátságot kötöttem, valamint dr. Joáchimmal s egy pár ifjú egyetemi hallgatóval is, kiket nem engedtek haza.

Ment-ment a fogolybusz (omnibus) rendületlenül városokon keresztül, mezőkön által s az én lelkemen bizonyos benső, titkos önérzet vett erőt, amint meg-megállott a damba néptömeg s adta szájról-szájra: hier arc the germans! (Itt vannak a németek!) Késő délután egy erdős, fás vidékre érkeztünk s én bizonyos aesthetikai gyönyörködéssel bámultam a tájat, mikor egyszerre csak megpillantottam valamiféle nomád tanyákat. Ponyvasátrak százszámra állottak a dombtetőn sokszoros drótkerités közöti s az eső inkább folyt ki belőlük, mint ment beléjük. Bizonyos szánalommal bámultam rájuk s megkér-

deztem Hauer urtól, mik és mi célból lehetnek ott azok. (»This is our destination.« Ez a mi számunkra van — felelte nevetve. Nem hittem el, de kezdtem meghinni, mikor megállott járművünk, felnyitották a külső kaput s befordultunk egy nagy sátor elé.

A csüggedőnek szánalmas látvány, a bátornak erőt nyujtó s aki tud stoikus lenni, annak legjobb. Csomagjaikkal ugráltak a derékig érő sárban, a kényesebbek s méltatlankodó szidalmakat szórtak a csunya, piszkos, kormos levegőbe.

Betuszkoltak sorra a sátorba s ott bizonyos lapokat kellett kitöltenünk. Mikor bizonyos dolgokban kérdezősködtem egy angol sihedertől (ki véletlenül ott felügyelő volt), röviden azzal fizetett ki, hogy lekicsinylőleg mondá: a nevét csak le tudja tán irni! A parasztnak nem feleltem s nem is bosszantott az ügy, mert tudtam, hogy műveletlen fickótól jobb feleletet nem várhatni még akkor sem, ha az illető királybiró vagy akármi a világon.

Left, right... left, right... (bal, jobb) mondák és mentünk a »magazinhoz«, hol kaptunk fejenként egy drb. villát, kést. kanalat, bögrét, szalmazsákot és párnahajat. Kaptunk jó vizes szalmát a zsákba is, a párnába is s egy »lódulj«-t utána, mire felnyitották a második (harmadik) nagy kaput s beterelték a sátrak felé.

Minden sátorba 10 ember. Nagyon sok volt, mert nem volt elegendő hely az alvásra benne. Rendben minden eljött. Minden sátornak káplárja, minden 10 sátornak alkapitánya s az egésznek (200) egy főkapitánya (egy pökhendi német zsidó!). Ez a dróton belül volt, mert kivül is volt kapitányunk ám s az szedett csak rendbe, ha kellett.

Életünk benn nem volt teljesen egyhangu s mikor megbarátkoztunk azon 1600 német katona fogolylyal, kiket 1914-ben fogtak volt el, megkezdődött a rendes tábori élet. Jött a német szervezés minden téren. Egykettőre iskola, posta, lap, istentisztelet, társaságok, boxolás, különböző játékok és könyvtár. Én voltam a magyar nyelv tanitója s a tábor paedagogusa. Egy osztrák jelentkezett magyar nyelvet tanulni s egy füzesgyarmati fiatal zsidó. Az utóbbi természetesen jól tudott magyarul s csak meg akart ismerkedni velem. Sok jó viccet hallottam tőle. Mikor találkoztam vele először, kitünt, hogy én hamarjában nem is beszélek jól és könnyen magyarul, de aztán belejöttem.

A táborban nyitva tartottam a szememet s állan-

dóan megfigyeléseket tettem. Az angol nem szerelte jól fel a tábort. Vizvezeték azonban volt s ott szabadon lehetett mosakodni és fürödni is. Viz rendesen csak korán volt, később nem. A főzést németek végezték; előbb civilek, majd katonák. Volt egy angol bodega, melynek tulajdonosa óriásit zsebelt mesés árakért. A németek közt meg volt a társadalmi osztály érzete s a gazdagabbak iparkodtak a szegényebbektől elkülönülni (sok volt a zsidó köztük!) és ezért még verekedések is előfordultak. A táborban lakó németek közt azt tapasztaltam, hogy kiki jobban szerette saját magát, mint felebarátját s mindenki óriásilag lelkesült a *Vaterlandért*. Az élet titkát jobban ismerik, mint mi, magyarok; mi igen jószivüek vagyunk hozzájuk képest. Bennük nagyobb a tetterő és az *akarat*, a tudás vágya és szeretete, annak megbecsülése. Ők arra vannak hivatva, hogy könyörtelenül urai legyenek az életnek, érzik nagy sulyokat. A Jézus tanitása bezzeg nem talál általában *érzelgős, szentimentális* követőkre köztük. Határozottan bátrak, amit nekik a műveltségük is kölcsönözhet. Okosak, mint a kigyó és bátrak, mint az oroszlán.

Az én lelkületem sok tekintetben nem talált az övékkel s közelebb éreztem magamat lelkileg sok angol barátomhoz; de mindig arról voltam meggyőződve, hogy a német sokkal, ezerszerte intelligensebb az angolnál általában. Szerettem sok angol barátomat s bámultam a a németet általán.

Más tapasztalataimról most nem szólhatok, mert azok nagyobb művemben úgy is benne vannak és lesznek; azt emlitem fel, hogy a német zenekarok sokszor gyönyörködtettek szép darabokkal s költők szép verseikkel!

Magunk készitettük az utcáinkat s irtuk tele sátrainkat, mit a kapitány (külső) lemosatott aztán.

Hauer ur egyszer megkapta az értesitést, hogy hazamehet Németországba s akkor én is kezdtem remélni.

Jó igazgatónk, Carpenter ur igen gyakran s igen barátilag irt nekem s ügyemet két unitárius képviselő kezébe tette le Bowie urral egyetemben, ki a Br. and foreign Unitarian Associationnak (Br. és külföldi Unitárius szövetségnek) nagybecsü és igen kedves, sokat dolgozó titkára. Az országgyülési képviselő urak biztattak, amint irta Carpenter ur s én várva-vártam a mélt. és főtiszt. püspök urtól kért bizonyitványt arra vonatkozólag, hogy én unitárius lelkész vagyok s itthon vár a lelkészi állás.

A főt. urék el is küldötték idejében, de visszajött, mint nem kézbesithető; a határon át nem eresztették. Erre aztán akkori jegyesem, mostani feleségem küldte el s csodálatosképpen meg is kaptam a táborban. Mondanom sem kell, hogy úgy örültem neki, mint a megváltásnak örülhet a lélek. Eladdig mindig volt valami aggasztó a lelkem mélyén, hogy mégis hátha soha sem láthatom viszont hazámat, enyéimet. Álmomban sokszor itthon voltam s jött a keserü fölébredés. Aggasztott a tudat, hogy bármit tegyek, a tengeren át kell hajóznom, ha hazám valaha látni akarom.

A főt. ur iratát Carpenter urhoz küldtem, ki továbbitotta s Hankinson ur fáradhatatlan lelkének köszönhettem azt, hogy egy unitárius »nagyasszony« közbenjárására azonnal megadták az engedélyt a hazajövetelre.

Délelőtt 11 órakor volt; bejött egy felügyelő féle a táborba s magához szólitott. Titoktartásra kért, megigértem. Kegyed ebéd után itthagyja a tábort, szabad. Ne szóljon senkinek, egyék s pakoljon. Minek leirnom a hatást, az érzést, az örömet? Nem jött az étel! Egyszer elkezdtem csomagolni s mondták csaknem egyszerre: Dr. Kiss megy haza! Igen, Ja!

Nem tudom érzéseiket, csak láttam, hogy mindanynyian segitettek s vitték holmimat, meg kigyült a 2000 barát. Egy öreg nyugalmazott százados a sátor egyik sarkában elforditotta arcát s könnyeit törölte le. Felesége, nagy lányai, Oxford jutott volt biztosan eszébe.

Künn volt »Wacht am Rhein«, zene és trombita s volt éljenzés és bucsu. Német nemzeti éneket fujtak szépen, meghatóan, jelezvén a nagy nemzeti érzést, hogy vigyem magammal a rokonszenvet, a barátságot, a német hatalmas tudatot. Bucsut intettem s kituszkolt az őr a nagy záros kapun. Vezetett egy szakaszvezető fel a főkapitányi sátorhoz, hol azután 4 óra hosszat ültem, várván a szabadságlevelet. Közben megint énekeltek a németek: »Wacht am Rhein!« Az angol katona-hivatalnokok határozottan dühösek voltak, ingerültek s kérdezte egyik egy német megbizottól, hogy ez-e a nemzeti ének, mire az nem-mel felelt s ezalatt mérgesen vágta a postacenzor a kezébe kerülő levelek nehányát a papirkosárba. Hány levél jár hasonlóképpen tán éppen hasonló kicsinyeskedésből itt és ott, mindenütt.

Végre utlevelemmel elindultam a megrendelt autó felé. A kikisérő katona belül maradt a dróton s én hozzávágtam az autóból egy darab half-a crown-t (3 K), melyet fel-

vett és zsebébe csusztatott, miután óvatosan körültekintett. Pénzt adni és elfogadni nem volt szabad.

Mentem a vonathoz; Londonon át Oxfordba. A földalattin láttam a szomoru látványt. Katonáktól elbucsuzók utaztak hazafelé. Gyászba, sirva minden sarokban és olvasva az akkor lesujtó hireket. Magam is elérzékenyültem.

Oxfordban Carpenter urnál laktam, mig Londonba nem mentem, hol Hankinson vendége voltam Veress Jenő urral együtt, kiért Hankinson ur 12.000 korona erejéig vállalt felelősséget, csak el ne vigyék a táborba.

Felkerestem ismerőseimet s hoztam tőlük szivélyes üdvözletet a magyarországi unitáriusoknak, kikért egy páran nagyon aggódtak akkor, amikor az oroszok Erdélyt fenyegették.

Tilboryn át Vlissingenbe hajóztunk. A cápák megijesztettek volt, de egyéb baj nem történt. Nyilt tengeren délután cápa-mezőre értünk s egyszer hirtelen egyet megpillantottam amint felugrott a vizből. Tengeralattinak gondoltam s bizony megijedtem, de csakhamar megismertem mi az. Százával bukdácsoltak a vizben.

Hollandiában Rotterdamban háltam meg, honnan Hágába kellett a nagykövetségre mennem iratommal. A nagykövetségen nem volt aki magyarul beszéljen s angolul tárgyaltam. Rotterdamban az osztrák-magyar konzul roszszul fogadott s alaposan leszidott, mielőtt megtudta volna, ki vagyok. Magyarul csak azt tudta, »fekete« (a fehérre nem emlékezett), angolul rettenetesen beszélt s németül értekeztünk. Mégis kiadta utlevelemet. A német konzulátuson előkelő finomsággal fogadtak s a konzul jó angol beszéddel szivesen elbeszélt velem s minden utbaigazitást megadott, még pénzt is váltatott be nekem.

Némethonon keresztül nagyon jól utaztam ingyen, de mikor Ausztriába értem utitársammal, Passauba, megkezdődött a heccelés és a keserüség. Volt egy osztrák utitársam, kinek angol családja, háza volt Londonban s akit az angolok pénz nélkül (öreg és beteges lévén) egyszerüen elcsaptak. Vele mentünk a jegyért utleveleinkkel s a »tekintetes urak« azonnal — se szó, se beszéd — el is kergettek. Én megijedtem, de utitársam később megint visszahivott s ujból alkalmatlankodtunk. Hasonlólag elkergettek. Ő sirni kezdett, mire mégis megszántak, bevezettek valami eldugott szobába, kikutattak s kiállitották utlevelünket és átadták a pénzügyőröknek.

Mentünk Bécsig, hol egy detektiv kiszállásunkkor

azonnal lefogott és bekisért a rendőrségre. Éppen oda kellett volna mennünk. A legénységi szobába bezártak, elkezdettek seperni ott benn. Gorombák voltak az őrmesterek, gorombább embereket soha nem láttam.

Végre elé vezettek a vezetőjükhöz, ki a társamat szidta, mert Marburg hadi fenhatóság alatt állott s Bécsben — szerinte — nincs kilátás a megélhetésre.

Engem eleresztett, hogy utazzam Budapestre (itt már saját költségemen) s én el is jöttem a gyorsvonattal hazámba azon tudattal, hogy nekem — a költő szavai szerint is — »itt élnem s halnom kell«.

Közgyűlés az aktuális tárgyú hangulatos felolvasást nagy tetszéssel hallgatja meg és felolvasónak elismerését fejezi ki.

Ezután elnök a következő szavakkal zárta be a gyűlést:

A Dávid Ferenc Egylet nevében a felolvasó urnak szives közreműködéséért köszönetet mondok. Azon bizó reménységgel és óhajommal zárom be egyleti gyűlésünket, hogy, ha a jó Isten is ugy akarja, jobb viszonyok között élve találkozhassunk a jövő évben.

(Kmf.)

Petrichevich Horváth Kálmán
elnök s. k.

Győrfi István
titkár s. k.

Elnöki megnyitó.

Az udvarhelyköri Dávid Ferencz-Egylet gyülésén felolvasta Győrfi István igazgató-tanító, alelnök.

Mélyen tisztelt gyülekezet! Kedves Tagtársaim! Az apostol szavaival köszöntlek titeket: »Kegyelem nektek és békesség Istentől!« A reménység Istene töltsön be titeket teljes örömmel!« (Kor. I. 3. Rom. XV. 13.)

Kegyelem nektek, kik szent vallásunk megalapítója emlékének szentelt emez ünnepen a felebaráti szeretetnek érzelmeitől indittatva, itten a jónak munkálására egybegyűltetek!

Minden társadalmi mozzanat, mely az erény útján halad, embernek és Istennek tetsző jót cselekszik, meghozza a léleknek békességét.

Kicsinynek, nagynak, ifjúnak, öregnek, társadalomnak és országnak az élet minden nyilvánulásában egy-

aránt kiváló szüksége van a lélek békességére. Ez amaz indító erő, mely keblünkbe ülteti a kötelességérzetet, mely szerint ki-ki a maga munkakörében kitartó szorgalommal él önmagának, családjának, a társadalomnak s ezek által hazájának. Ez amaz erő, mely az ifjut a jónak útján mindig megtartja, a férfit nagy tettekre ösztönzi, az öreget bölcsességre tanítja, a hon leányait áldásos munkára buzdítja, az anyákban pedig a tűrő, a szenvedő, az áldozó, a mindent megszentelő szeretet állandóvá teszi.

A lelki békesség amaz erő, mely nyugodtan mérlegeli az élet nyilvánulásait s a roszból is jót tud kihozni. Ez amaz erő, mely mindent megvizsgál, átkutatja az Istennek mélységeit is, de nem azért, hogy a tévelygő lelkekkel elmerüljön, hanem azért, hogy a hit világánál Isten előtt imára boruljon, megköszönve az ő kegyelmét, irgalmasságát.

Ez amaz erő, melynek segitségével kereshetjük önmagunkban az Isten képére teremtett embert, aki szelid, alázatos, emberbecsülő, istenfélő, türelmes, megbocsátó, engedelmes, törvénytisztelő, helyzetével megelégedő, szorgalmas, hű, önzetlen, állhatatos, békeszerető, áldozatkész és kötelességtudó.

Dávid Ferenc törhetetlen lelkének mélységeiben az Isten képére teremtett ember munkálkodott s mikor mindenki elhagyta, akkor is nyugodt volt, mert Isten és emberek iránti kötelességének teljesitése lelkének békességét megadta.

Kötelességtudás! Kötelességteljesítés! Ezek nagyjelentőségü fogalmak! Ezeknek a szavaknak tettekben való kifejezése minden időben megtartotta az egyénben a lelki egyensulyt, a családban a boldogságot, a polgári életben a tiszteletet, az egyházban a békességet, de mostan ezek a szavak még többet fejeznek ki: egy jelentőségüek a haza szent fogalmával.

Akiben a léleknek van egy szemernyi ereje, az ma minden gondolatával, minden szavával, minden tettével a kötelességtudásban találja legnagyobb örömét és a kötelesség teljesitésében találja honleányi, honfiui, társadalmi és hazafiui cselekedeteinek egyedüli zsinórmértékét.

De mélyen tisztelt gyülés, ne csak emlegessük nagyjaink titáni küzdelmeit, ne csak lessük aggódva félistenekként küzdő hőseinknek emberfeletti munkáit, hanem az ők példái serkentsenek minket kötelességeink hiv és pontos betöltésére! Minden munkakör hiv, szorgalmas és igazságos betöltése Isten országának egy darabja, hazánk

védő bástyájának egy áttörhetetlen acélszeglete, küzdő fiainknak erőforrása, a melyen nem vehet diadalt az erőszak és gonoszság.

A legkisebb rögnek megmivelése, úgy miként a jótékonyság oltárán való legnagyobb áldozat, a legegyszerűbb, de szívből jövő ima, úgy mint a legmagasztosabb társadalmi munkásság, mind-mind amaz erőt gyarapítja, mely ellenáll a szeretetlenség cselszövényeinek, mindenkor megrontó törekvéseinek és kiépiti minden ember lelkében azt a templomot, melynek oltára: az Isten-ember — és hazaszeretet.

E szent oltáron való munkálkodásunkban, úgy a jelen összejövetelünkben, mint életünk minden jóra irányuló munkájában vezéreljen minket a reménységnek Istene!

—

Gyűlésünk megnyitása alkalmával engedjék meg, hogy szentelhessek néhány pillanatot 1915 március 19-én elhalt szeretett elnökünk, Demeter Dénes emlékének. Őt mind papi, mind társadalmi munkásságában, mind pedig egyletünk hat évi vezetésében a reménységnek Istene vezérelte. Egyháza társadalmi életének munkálásában az Istenszeretetet, az ember- és hazaszeretet oly harmoniában jelentek meg, melynek látása nagy reményekre jogosított mindnyájunkat. Fájdalom, hasznos munkásságának napja életének delén lehanyatlott. Azonban nem tünt el örökre innen, mert lelkének nemes szikrái szivünkben megmaradtak s intenek minket időről időre kötelességeink hiv teljesitésére. Legyen áldott emléke!

Gyűlésünket megnyitom.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

749. **Szász Mihály** hadapród a 24. h. gy. ezredben. Kolozsvári főgimnáziumunknak 1915-ben végzett jeles tanulói közül való. 1915 május 15-én vonult be a 24. h. gy. ezredhez s Brassóban, majd Vidombákon képezték ki. Aug. 15—16-án vizsgázott s előbb a kiképzésnél alkalmazták, majd december 13-án az északi harctérre indult. December 19-től jan. 5-ig tartalékban volt. Jan. 6-án indultak előre a harcvonalba s éppen kapóra értek, mert reggel közvetlenül előttük az orosz áttörte az arcvonalat s az állásokban

volt erőnket elfogta. A huszonnégyesek szuronytszegezve mentek az oroszoknak s az állásokat visszafoglalták. Az orosz támadás délután is folyt. Szászt egy nehéz orosz gránát légnyomása földhöz vágta és betemette, majd midőn kiásták egy golyó kis gyalogsági ásóját lőtte ki kezéből, egy gránát emberi koponyadarabot csapott hozzá, de helyüket megtartották. Január 12-én majd mindene elégett s ekkor meghülvén, nehány napig gyengélkedett. 1916 tavaszán lépett elő hadapródjelöltté s a junius 4 óta a Stripa fronton ujra nehéz harcokban volt része. Innen irta egy tanárának jun. 11-én. Csupa rom már minden, de azért nem hátrálunk. A muszka halottakból halmok vannak már, de újra fiss csorda jön, a legmakacsabbúl támad s még sebesülteinket is leszúrják. Mi is tudunk erre felelni. Nekünk nem kell fogoly. Dicső honvédeink 12 rohamot vertünk vissza s három ellentámadást intéztünk elfoglalt állásainkért, kétszer sikeresen. 6 napja nem aludtunk, de a fáradalmainkat most nem érezzük.“ Most is a Strypa-fronton harcol.

Háborus gondolatok.

Némely nép arculatán a kultura csak festék, melyet lemosnak, midőn úgynevezett »népmentő« hadjáratra indulnak.

—

Ha a képmutatás nem volna s mindenkinek igazat kellene szólani: mit mondanának ellenségeink a világfelforgató hadjáratról?...

—

Szeretjük az angolt, ha nem önző, az olaszt, ha nem áruló, a szerbet, ha nem vérengző... De hát a világ melyik tájékán vannak ilyenek?

—

A *róka* csellel, a *farkas* erőszakkal igyekszik prédához jutni. Mi, magyarok, igazságos szerzeményünket vitézséggel védelmezzük.

—

Veszély idején a nyulak szaladnak, az oroszlánok dacosan helytállanak.

—

Hős az, ki hazáját elszántan védelmezi. Halálával mártirrá emelkedik.

—

A Kárpátoknak lelke van, mely harcos napokban fiainkba költözik.

Az agyagot gyúrják, a vasat kovácsolják. A magyar természet egyik műveletet sem tűri.

—

Hogy a haza fogalmát mi tölti be, senki sem tudná teljesen kimagyarázni, de minden magyar szív — érzi.

Tarcsafalvi Albert.

Egyházi és iskolai mozgalmak

40 éves püspöki szolgálatot fejezett be Ferencz József unitárius püspök aug. 27-én. Éppen ekkorra volt összegyülve az E. Főtanács Kolozsvárra. Egy kis kebli ünnepet rendezett a Főtanács, mert nem is ritka, hanem egyházunk történelmében egyedül álló eset, hogy püspök 40 évig szolgáljon. Mindjárt a megnyitás után szót kért báró Petrichevich Horváth-Kálmán főgondnok s üdvözölte a barátság, a tisztelet és elismerés hangján a főpásztort, aki egyházának fölvirágoztatására mindent megtett és sikert is ért. Ez a főgondnoki beszéd az egyház egyeteme nevében szólott. Azután az egyháziak nevében üdvözölte szónoki hévvel és tisztelő szeretettel Gvidó Béla espere, a tanintézetek nevében dr. Gál Kelemen igazgató visszatekintő tüzetes beszédben mutatta ki, mit haladott az egyház e negyven év alatt a közoktatás szolgálatában s rámutatott a püspök ur kiváló érdemeire. Az E. Főtanács felállással és megújuló éljenzésekkel nyilvánitotta tiszteletét és elismerését. Ferencz József püspök meghatottan, de erőteljes beszédben válaszolt. Hálásan köszönte meg az egyház oly sokszori jóságos figyelmét és tanusitott ragaszkodó szeretetét. Az ünnepségen jelen volt a püspökné urasszony is, kit szintén megtisztelt a Főtanács figyelmével.

A Berde-ebéd 600 koronáját a mult évi Főtanács egy kárpáti ház fölépitésére, a jelen évit az unitárius leány-otthon alapjára forditotta.

Uj egyháztanácsosok. Az augusztusi egyházi Főtanács 8 uj tagot választott: ifj. báró Daniel Lajos, dr. Gotthárd Kálmán, dr. Májay Dezső, dr. Ütő Áron, Gálfy János, dr. Szentiványi József, Sinczky Géza, Székely Ferenc (Kolozsvár) személyében. Üdvözöljük!

Uj köri gondnok. Az E. Főtanács a kolozsdobokai kör felügyelő gondnokát, Ürmössy Jenő birtokost és az unitárius egyház joszágfelügyelősége elnökét, beiktatta hivatalába. Szép föladat vár rá a csekély számu egyházközség, de nagy kiterjedésü szorványok gondozásában. Sikert kivánunk!

Lelkészek hadi segé ye. Az országos hadsegélyző bizottság mintha megérezte volna a közelgő nagy csapást, 10,000 kor. összeget bocsátott az egyház rendelkezésére

a nagyobb szükségben levő lelkészek segélyezésére. Az E. K. Tanács javaslata alapján a Főtanács esperes és gondnok bizottsága 54 lelkészt részesitett segélyben. A családi és jövedelmi viszonyok jöttek tekintetbe. Az 54 lelkész között figyelemben részesült 7 uj lelkész, akik most foglaltak állást s még sem kepét sem kongruát nem kaptak. A többi 47-nél a családi viszonyok voltak irányadók. Kiderült, hogy a 47 papi családban 157 gyermek van, kiknek legtöbbje kiskoru. Egy papnak van 9, 3-nak 8—8, 3-nak 7—7, 6-nak 5—5 gyermeke, a többinek kevesebb, 1—1 gyermek csak az uj családokban. 500 kor. segélyben részesült 1, 400—400 kor.-ban 4, 300—300 kor. ban 9, 200—200 kor.-ban 12, 100—100 kor.-ban 28-an.

Unitárius leány-otthon. Szép, mert szükséges fogalom. Most már van egy kis alapja, tehát ennyiben látható. A Dávid Ferenc-egylet ezelőtt 8—10 évvel foglalkozott a tervével. Fölhivás is ment volt ki a lelkészekhez tájékozás kedvéért. Mutatkozott is érdeklődés, de csak lanyhán, holott az unitárius kollegium konviktusával és a kolozsvári egyházközség leányiskolájával kapcsolatban meglehetett volna inditani. Ezt a két főtényezőt nem lehet kihagyni a számitásból, ha csak valaki egy szép vagyont nem áldoz erre a nemes célra. Ha kapcsolatba hozzuk és az egyházközség tervezett épitkezéseinél erre kiterjedünk, rövid időn belül lehet és lesz is leány-otthonunk.

Menekültek vezetésére és tanácscsal segítésére bizottság működik Kolozsvárt tanár, lelkész és tanító fiaiból. Lelkészek, nyugalmazottak és özvegyek segélyügyben forduljanak az E. K. Tanács irodájához.

A F tanács szónoka Zoltán Sándor h.-szentmártoni ifj. lelkész volt, aki jó szónoknak bizonyult, köztetszést aratott.

Elhunytak: *Killyéni Endréné*, Binecz Lilla, Killyéni Endre botfalusi polg. iskolai igazgató, kedves és müvelt felesége elhunyt aug. 2-án, rövid szenvedés után. Férjén, három tanitónő leányán kivül unokái, nagyszámu rokonság gyászolja. — *Gr. Bethlen Gézáné* kaáli Nagy Berta élete 73-ik évében elhunyt Kolozsvárt. Nagy család gyászolja. Ferencz József püspök úr temette. — *Vass Petike*, özv. Ferenczné unokája elhunyt 17 éves korában szeptember 7-én.

Benkő Mihály egyháztanácsos a kolozsvármegyei tak.-pénztár igazgatója meghalt aug. 25-én. Mint ügyvéd kezdette pályáját, azután egyházunk birtokainak jószágigazgatója, majd a felügyelő-bizottság előadója lett. Az E. Fő- és Képviselőtanácsban erős tevékenységet fejtett ki. A kolozsvári egyházközség s majd az egyházkör is gondnokává választotta. Közcélra szivesen áldozott. Az egyházközségnek végrendeletileg egy házat hagyományozott. Az E. Főtanács együtt volt és testületileg részt vett a temetésén. A háznál dr. Boros György főjegyző, a sirnál Ürmösi Károly esperes mondott beszédet. Nején kivül nevelt fia Benkő Sándor huszár őrnagy gyászolja.

Új vallástanár-lelkész. Csiky Gábor okl. lelkész és vallástanár szept. 17-én beköszöntött kolozsvári állásába. Nagy érdeklődéssel várta a gyülekezet és az ifj. szónok megnyerte hiveit szép beszédével, jó előadásával Gratulálunk.

Klenodiumaink megmentése érdekében az E. K. Tanács kiküldötte Kelemen Lajos levéltáros tanár afiát a még meg nem szállott egyházközségekbe. Reméljük, hogy a menekült lelkészek is kellőképpen tudták biztosítni sok becses egyházi kincsünket.

Őszi úrvacsorán szokatlan résztvevők voltak Kolozsvárt szept. 24-én. Lelkészeink közül az itt tartózkodók: Ajtay János, Gál Mózes, Göncz Károly, Katona Mihály, Kisgyörgy Imre, Lőrinczi István, Pál Ferenc, Sebe Ferenc, Zoltán Sándor. Itt volt dr. Ferenczi Géza köri gondnok is, több tanító és székely afia. Könnyes és bánatos együttlét volt.

A régi jó idők emléke újult föl a régi kollégium udvarán szept. 24-én. Székely gyékény-fedeles szekerek lepték el, de nem diákokkal, hanem menekülő öreg emberekkel, asszonyokkal és gyermekekkel. Úgy intézkedett egyházi hatóságunk, hogy átmenőleg itt pihenjengk meg és kapjanak útbaigazítást, meg hajlékot.

Két pályázatot hirdet dr. Bedő Albert egyházi beszédirására. A mult évben egy dijért csak hárman pályáztak. Most a menekülők között vajjon akad-e. Talán éppen ennek következtében fog munkálkodni a lélek és megmutatja Jézust, aki „ut, igazság és élet".

Menekült székely unitáriusokat lapunk utján fölkéri az Unitárius Közlöny szerkesztője dr. Boros György, hogy ideiglenes tartózkodásuk helyéről értesitsék egy levelező lapon, hogy a lapot és más tájékozót megküldhessen.

Az E. Főtanács aug. 27-én és 28-án tartatott Kolozsvárt. Nagy számmal voltak jelen egyháziak és világiak. Nyugodt lefolyása volt, ámbár egy-két zavaró hang is fordult elő inkább félreértés vagy túlzott buzgolkodás következtében. A Főtanács jegyzőkönyve sajtó alatt van. Október 15-re készen lesz. Akinek ideigtenes lakásáról nem lesz tudomása az E. K. Tanács irodájának, azoknak nem fogjuk elküldeni.

Létay Baláz emlékalapitvány. A Dávid Ferencz-Egylet főtitkára az Unitárius Közlöny utján és magán uton gyűjtött az Erdélyi Muzeum régiségtárában felállitott Létay Balázs szobor-alapjára 2·84 koronát. Ezt be is szolgáltatta az intézet igazgatójának dr. Posta Béla egyetemi tanár urnak, aki meleg köszönettel fogadta. Azóta Székely Tihamér lelkész úr beküldött 5 koronát. Ezt mi a DFE. egylet részére örökös alapitvány cimen helyeztük el, és ezennel megkezdjük a gyűjtést a *Létay Baldzs*-emlékalapitványra. Sziveskedjenek a néhai ismerői, jó barátai, rokonai hozzájárulni, hogy a mi körünkben is örökittessék meg a jeles ifju neve.

Háborus egyházi irodalom.

Bodor János: Isten igéje a háboru id. ... K 3·—
Bokross Elek: Isten a mi erősségünk ... „ 1·—
Imrek: Ég felé (A magyar sziv fohászai a nagy háboru idején) ... „ 1·20
Kirner A. Bertalan: Hősök, imádkozzunk a kórházban is ... „ —·20
Lencz Géza: Beszédek és imák háborui alkalmakra III. kötet ... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök ... „ 1·80
Soós Károly: Isten és a haza mindenünk ... „ 1·20
Szombati-Szabó István: A halál szérüjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett ... „ 3·—
Szüts Lajos: Egyházi beszédek tekintettel a háborura ... „ 1·20
Uray Sándor: Örökzöld koszoru ... „ 1·—

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében □ BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 november. 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 169
Bujdosók imája. *Deák Miklós* . . 170
Hazafelé. *B.* 172
A mi menekültjeink. *Többen* . . . 173
Könytől áznak szemeink. *József János* 176
A mi katonáink: 177
Öreg baka. *Ürmösi Károlyné* . . 180
Irodalom 180
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . . 182
Új örökös alapitók. — Az unitárius egyházi Főtanács. — Az E. K. Tanács. — Az egyházi értékek. — Az egyházközi gondnoki karban. — A kolozsvári egyházközség. — Péter Sándor lelkész. A rabló betörés. — Első látogatás. — Akik otthon maradtak. — A hadiárvák.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második b s irta dr. **Boros György.** E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya, I. részl.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató (igéret).
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya 50 K.
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálffy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiarvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor városi főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 november. 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Hősöket szült és nevelt ez a borzasztó háború. Hős volt a székely mindig, dicsősége túlzengette a bérceket, de amikor szent földjére tette förtelmes lábát a galád szomszéd, oroszlán lett belőle és egy pillanat alatt, — mert a nagy háború időmérlegén csak néhány pillanat az a három hét — szétverte, megsemmisitette a ígyáva nyulat, amely futott, amerre tudott, mihelyt komolyan szembe szállott vele. Nemcsak a fölfegyverzett székely volt hős, hanem azok is, akik végig kitartottak népük mellett, az egyházi és polgári tisztviselők. Nemes, szép példákat ismerünk, de ezek között már legendás szint nyer a kereszturi főgimnázium igazgatójáé, akit még a hatósági rendelet és fenyités sem tudott elmozditni szép iskolája mellől. Ha ő épittette, ő őrizi is utolsó lehelletig és a szerencse kedvezett Pap Mózes igazgatónak. Az oláhok nem mertek elmenni az iskoláig, a mi katonáink pedig hallgattak az igazgató határozott szavára és elkerülték az új épületet.

—

Bámulatra ragadó volt az a türelem és reménykedés, melylyel a menekülők végig mentek Magyarország útjain és helységein. De el kell ismerni, hogy a nem menekülők, köztük Kolozsvár lakossága, szép példáját mutatta testvéri érzésének a segitésben és gyámolitásban.

—

A betegség annyiféle, a hányféle az ember. Egyik beteg azonnal elvesziti a fejét s nem bizik sem magában, sem az orvosban. A másik nem hiszi el, hogy neki nagy baja van, a harmadik meg azt hiszi, hogy őt az

orvos ki akarja szipolyozni. Hát sokféle testi betegség van, de mégis Lechner professzornak lehet igaza abban, hogy sokkal több elmebajos van az ő klinikáján kívül, mint belül. Fájdalommal tapasztaltuk, hogy a menekülés nagy lelki megrázkódást és sok más betegséget, sőt halált is eredményezett.

Bujdosók imája.

A székelyföldi menekültek Istentiszteletén a karcagi ref. templomban október hó 1-én mondotta Deák Miklós székelyszentmihályi unitárius lelkész.

Örök Isten, végtelen szeretet! Szent neveddel ajkunkon, szent érzettel szívünkben hajlunk meg előtted, kiről minden azt beszéli, hogy lényed szeretet. Nyiló virág, hervadt levél, tenger, patak rólad beszél. A mező, mely áldásaidat teremtményeid számára növelte, neked mond dicséretet. Az elszáradó fű illatárjával még egyszer feléd emelkedik. Az elnémult madársereg utolsó hangjával is neked köszöni a napot, melyre felvirradott, a szellőt és harmatot, a fészket, hol párja költhetett, az örömet, mely kis szivét susogó lombok alatt eltöltötte.

Minden téged dicsér, téged magasztal Uram!

Mi is, bánattól sujtott gyermekeid, elődbe borulunk. Az őszi szél sivitásába belesirnak égető könnyeink. Hiszen Te láttad, midőn bús, lehajtott fejjel elhagytuk hazánkat, kéklő hegyek ormát; mélységes völgyeknek csevegő patakját. Te láttad a vándorútra keltek végtelen nyomorát, Te tudod, hogy elveszitettük hazánkat, földünket, imádkozó lelkünk szép fehér templomát. Te hallottad, hogy a menekülők ezrei közt miképpen kereste a gyermek szülőjét, a szülő gyermekét. Te hallottad a szivszaggató kiáltást: Anyám, hol vagy? Gyermekem, hová lettél?

De te tudod azt is édes jó Istenünk, hogy nem a gyávák futása volt a mi futásunk. Mikor hős fiaink hazánk más határán ellenséget üztek: akkor rontott reánk alattomos módon, védtelen nőkre, kicsiny gyermekekre, elaggott öregre a gyilkosok serge.

Egy világ fájdalmával szivünkben távoztunk el szép hazánkból. Messze estünk tőle s mégis, ide is: vészfelhőit látjuk, villámok cikáznak, azt akarja az ellenség, vége legyen a székely hazának. Köszörüli kardját, szórja a golyóját, eloltani készül a székelynek élete világát. Ösmerjük a célját: kardhegyére hányni kicsiny gyerme-

keinket, meggyalázni drága, édes hitveseinket. Lángba boritani nyugtot adó házunk, hogyha visszatérünk, helyét se találjuk.

Ellenség ajakán ott a dicsekedés: Nekem zöldel székely földön ezután a vetés. Arany kalász nekem bólint... asztalomra kerül — csak a székely anya szoptat rabot ezután egyedül.

Ah, meghaltak az álmok Székelyországunkban, édes jó Istenünk! Ellenségnek vad csordája viszi el földeinknek dús áldását. Ahol mi szántottunk, ahol mi vetettünk, ahol mi arattunk, nem a mienk többé.

Ugy tetszik, Atyánk, mintha levetted volna rólunk gondviselő kezed: mintha nem hallottad volna meg, midőn a remegő tanitványokkal hozzád kiáltottunk: »Uram, tarts meg minket, mert elveszünk!«

Pedig Te meghallottad. Csak »bűneink miatt gyúlt harag kebledben, midőn elsujtád villámidat dörgő fellegedben.« Csak próbára tetted hitünket, de összefonja szent kezed annak szétszakadt szálait és szólsz a bujdosókhoz: »Akik biznak az Ur Istenben nagy hiedelemmel, azok nem vesznek el semminemü veszedelemben.« Szólasz és nem engeded meg, hogy a Hóra és Kloska vad serege arasson végső diadalt a szabadságért élni, halni tudó népeden. Szólasz és oda mutatsz áldó szent fiadra — a mi édes idvezitőnkre — ki felmutatja előttünk szive vérző sebét: »A rókáknak barlangjok, az égi madaraknak fészkök van, de az ember fiának nincs annyi helye hová fejét lehajtaná!«

Ah, vajjon Atyánk! Nem némul-e el a panaszos kiáltás ajkunkon, ha rád tekintünk, aki benned bizva füri nehéz sorsát és imádkozó lelke benned megvigasztalódik!?

Jövünk mi is tehozzád... még most ágról szakadtak. Jövünk és hisszük, hogy oltalmazó kezed nem hagy el minket, hisszük, hogy nem leszünk mindig földönfutók. Jövünk hálát adni, hiszen a Te gondviselő lelked illetését érezzük e nemes város fiai és leányainak irántunk megnyilatkozott szeretetében, midőn minket hajlékaikba fogadtak. Jövünk hálát adni, midőn e testvér-felekezet megnyitotta előttünk templomát, hogy elsirhassuk itt honfi bánatainkat. Oh, add áldott Isten hogy a bujdosók keservét gyógyithassa itt tovább is az irgalom és szeretet olaja Add, hogy beteljesüljön rajtunk az idvezitő édes biztatása: »Boldogok, akik sirnak, mert megvigasztaltatnak.« A Te szerető szent fiadnak, az Ur Jézusnak nevében kérünk, hallgasd meg könyörgésünket. Ámen.

Hazafelé.

Csak oda szállott a lelke mindenkinek. Csak ott bolyongott a romok fölött, mint a leégett ház fölött a gólyamadár.

Ellenséget, gonosz, durva, kegyetlen ellenséget látott rombolni az oly kedves és boldog ház udvarán. Látta elpusztulni mindenét, amit ott kellett hagyni. A szép buzaasztag bizonnyal elégett, a kicsépelt gabonából bizonyára ők lakmároznak a gonoszok... Még csak arra se lesz hely, ahol fejünket lehajtanók, még csak annyi sem marad meg, amiből egy ebédet készitenénk. Talán a templom és az egész falu is elpusztult, hamuvá lett és mi földönfutók örökre!...

Igy töprenkedett a menekülő székelyek lelke. Ilyen rémképeket látott álmában és émetten.

Csak fokozta a siralmak özönét az, ami még kétségbeejtőbb volt: ha a háznépből valaki otthon maradott, vagy ha magára menekült el és ismeretlen helyre vetődött.

Az anya keresi kis gyermekét, aki útközben eltünt, a testvér azt hallotta, hogy testvérét elfogták, talán megölték. A gyermekek szivszorongva várják a hirt otthon maradott öreg szülőikről, akik nem tudtak elszakadni onnan, ahol életök javát leélték. Hallották, hogy a rablók nem kiméltek még az öregeket sem! Temetni kellett útközben, mert a kis ártatlanok megfulladtak a zsufolt vasuti kocsiban, mert az öregeket megölte az izgalom és a bánat...

Pusztulás, veszedelem, kétségbeesés és csüggedezés és még minden egyéb volt sorsa a székely menekülőnek hat hosszu hét alatt. De ő bizott Istenében, ő remélte, hitte is, hogy nem fogja elhagyni Istene. A nagy csapás idején azt mondottuk: »Bizzatok, mert velünk van a szabaditás Istene.« Azt jósoltuk, hogy a születés ünnepén otthon fogjuk áldani a mi megtartó Istenünket.

Ime, a mi hitünk megtartott minket, ime a bujdosó immár útban van hazafelé. Már otthon is van legtöbbje és van háza, van más hajléka is, nem pusztult el egészen amit otthon hagyott volt. Lesz némi kis kenyere, lesz más egyebe is, mert lesz ideje még arra is, hogy a jövőre szántson és vessen, ha nem is a régi erővel, ha nem is a szép ökörrel, a kedves tehenekkel, de legalább a mások segitségével.

Immár nem aggódunk túlon-túl, mert bizunk ma-

gunkban. Érezzük, hogy lelki és testi erőnk újból növekedőben van. Arra is bizalommal gondolunk, hogy a haza megkímélt fiai, akik oly hálára kötelezték jóságos segitésükkel a menekülő székelyt, nem feledkeznek el a hazatértről. Bizunk, hogy az ország gondoskodása új életet fog biztositni kelet hű népének. Virágzó, jóban gyarapodó, eddig soha sem látott gazdag székely népet fog teremteni a nemzet hálája a harctéren küzdők, a védetlenül menekülők földjén.

A nagy bánat és sok sirás helyét az erőbe szökkenő reménység foglalja el.

Induljatok hazafelé jó székelyek. Lehet, hogy a torony harangja elnémult, mert elvitték ágyunak a mieink, vagy az ellenség, de áll a szép, a legszebb kis templom, mely a tietek. Áll a szószék és a szent könyv magyarázója: a lelkipásztor, feledtetni fogja szenvedéseiteket vigasztaló, enyhitő imádságával, buzditó beszédeivel.

Vissza hazafelé, oda, ahol a boldogság lesz jutalma a sirásnak, jajgatásnak, a menekülés keserveinek.

Mindenki saját otthonában áldja a mi megtartó Istenünket. *B.*

A mi menekültjeink.

Mély sajnálattal értesültünk, hogy Pap Mózes igazgató családját sulyos csapás érte. A keserves bujdosás közben Nagymajlátban rövid betegeskedés után elhunyt kedves és szép kis leányuk: Zsuzsika. Istentől kérünk vigasztalást számukra.

Karczagról. Sok viszontagságon mentünk keresztül, mezőn hálva, esőben, szélben, hidegben, melegben, küzdve az élettel, sokszor elkeseredve szeretteim nélkülözéseit és szenvedéseit látva, máskor reményt táplálva, hogy még igy is jobb, mint kinoztatni s majd ennek is vége lesz valamikor, csakhogy éppen drága imádott hazánk megmaradjon. Karczagon telepedénk le egy kis sötét szobát kapva havi 20 kor. dijért. Igy is jó, legalább nem vagyunk kitéve többé az idő viszontagságainak. Gimnázista két fiam beirattam a helybeli ev. ref. főgimnáziumba, legalább tanulási idejük ne vesszen el s az elemi tanuló fiam szintén a többi egybegyűjtött menekült gyermekekkel Pálfi Ákos homoródszentpáli menekült tanitó úr tanitása mellett folytatja iskolázását. Nehéz az élet, csak most látjuk, mi volt az otthon. Hiveimről kevés

tudomásom van, alig öt család telepedett le a törökszentmiklósi tanyákon, a többiek jórészt otthonn, miután többen vissza is tértek, ki tudja milyen sorsban részesültek. Hallomás után a katonaság elhajtotta őket hazulról, hogy hová lettek, még eddig nincsen tudomásom, bár mindenfelé tudakozódom utánok! Itt vannak Deák Miklós és Gálfalvi János lelkésztársaim. A szomszéd községekből unitárius atyafiak, Szentmárton, Szentpálról egy pár család. Szét vagyunk szórva a szélrózsa minden irányába. Helyzetünk tűrhető, bár sok mindent nélkülözünk. Várnók visszarendelésünket s mégis félünk minden vágyakozásunk mellett is azon látástól, mit otthon fogunk látni.

Kádár Lajos, unitárius lelkész.

—

Székelykeresztur. Megnyugtatásul tisztelettel értesitlek, hogy keresztúri érdekei Statusunknak még rendben vannak, remélhetőleg nagyobb romlásnak nem is lesznek kitéve. Kihalt városka, kihalt vidék, szegény székelység! Én még Keresztúron vagyok, teszek és mentek, amit lehet, a végső percig nem is megyek. Sejtelmem van, hogy az ellenség hozzánk nem jő. Vajha úgy lenne! Szegény családomról aug. 31-ike óta semmit sem tudok. Aggódom érte. A jóságos Isten hazánkat továbbra is tartsa meg, legyen velünk, a gonosz, förtelmes ellenséget verje meg. *Pap Mózes.*

Az igazgató sejtelme valóra vált, mert Székelykeresztúrra az ellenség nem mert bemenni. Iskolánk épületei épen és érintetlenül megmaradtak. Még a saját katonáink is csak a régi épületbe hatoltak be szállásra. Az igazgató erélyes föllépésére az uj épületet elkerülték.

—

Talán eleget mondanék, hogy mi is szerencsétlen menekültek vagyunk. De még sem, mert mi nemcsak vagyonunkat vesztettük el, de szegény jó öreg szüleinkről sem tudunk semmit. Oh, tanár úr kérem, milyen Szentmihály-vasárnapját éltünk át! Drága szép unitárius templomaink! De nem a fájdalom ecsetelése a célom. Ezek után bánatteljes és mély tisztelettel maradtam *Máté Juliska,* ny. tanitónő.

—

Az anya panasza. Én teljesen földönfutóvá lettem öt gyermekkel. Férjem útnak inditott, amely hat nap tartott iszonyu nyomor, nélkülözés és fáradságok között.

Itt vagyok Nagymajláthon (Csanádmegyében). De most kérem ki vagyok annak a borzasztó gyötrelemnek téve, amint értesültem, hogy fizetést sem kapok, na hát ez

borzasztó reám nézve, öt szerencsétlen gyermekkel, akik nem értik el, hogy nincsen, nem lehet. Férjemről ez ideig semmit se hallottam, megtörténhetett az is, hogy ellenség kezébe került, talán már nem is él.

Elképzelheti kedves főjegyző ur lelki állapotom, hogy meddig bírja el gyötört szivem, nem tudom. Jobb lett volna otthoni földben, ha ellenség által is, meghalni; igy nem ér semmit az élet.

Drága pénzért sem lehet kapni semmit. Házról-házra vesszük és alig jutunk valamihez hozzá. 1916 szept. 26. *P. M.-né.*

—

Deák Sándor bácsi nem akarta otthagyni ősi kuriáját. Ő már 87 éves ember, hát csak megvédi a kora. Meg aztán 48-ban honvéd volt, tudja mivel jár a háború. Negyedmagával, akik mind öreg emberek, ott maradt Kobátfalván, a Nyikó mellett. Csakhamar hallja a Réztető felőlről a puskaropogást. Az oláhok vonultak föl oda az agyagfalvi rét tájáról. A mieink egyszer már az utcáról kezdettek válaszolni a betörőknek. Még ágyú is szólott. A golyó közel járt a Deák uram házához. Hát már mégis el kellett menniе. Eljutott Marosvásárhelyig. Ott eladta az állatjait s a menekülők vonatjával elindult Karczag felé a fiához. Nagy későre megérkezett Kolozsvárra, de ott már le kellett szállni. Éjszaka volt. Sándor bácsi nem ismerte a járást. Ott maradt az állomásnál. A jószivü vendéglős helyet adott neki és utitársának, de másnap reggel szeretett volna bejutni a városba. Egy ur észrevette a szándékát és meg is kérdezte. »Szállást szeretnék kapni, de nem tudom hová induljak.« A kolozsvári ur — egyik egyháztanácsos fia: O. F. — azonnal felajánlotta a saját házát. Az öreg székely hálásan köszöni, de neki társa és két zsákja is van. — Jöjjön a társa is s ő elhozza a nehezebb zsákot. A másikat elbirhatja Zsiga bácsi, a 87 éves öreg. Nem messze haladtak. Egy menekült székely fiu elkéri a zsákot, mert egy darabig ő is arra megy. A Főtér sarkáról Zsiga bácsi vitte tovább. Ekkor egy menekült székely leány kérte el a zsákot, mert ő is éppen arra megy a nagy kaszárnyáig. Onnan már könnyebb volt elvinni a Tisztviselő-telepre, az új szállásra, ahol a kedves háziasszony boldogan gondolt arra, hogy talán valaki az ő fogoly fiával is tesz jót nagy Muszkaországban. Másnap Sándor bácsi rokonaira akadt, akik ellátták minden jóval s utravalóval egészen Karczagig, ahol reá akadt Sándor bácsi kedves pap fiára.

—

A *menekülés* minket is kidobott a nagy Alföldre. Kiskunfélegyházán állapodtam meg. Feleségem 5 és 7 éves leánykáimmal aug. 30-án s én aug. 31-én jöttünk el édes otthonunkból. Feleségem hat nap s én hét napi hányódás után érkeztünk ide. Kolozsvárra akartunk menekülni, de a vonat nem vitt már oda. Sorsunk miatt lelki állapotom rettenetes. Hatósági utasitás hiányában ami legdrágább — csakis életünket menthettük meg. A nehány rongydarabunk az otthon hagyott javaink mellett elenyésző csekély. Az egyházközség javainak egy részét a gondnokokkal elásattam. Két régi poharat és egy tányért magammal hoztam. Aug. 31-én reggel tartott templomozás után a régi palástomat a szószékre egy koszoru mellé felakasztottam, az ujabbat pedig az irodában felejtettem. Innen pedig elmehettem volna hiveim, vagy az orosházi hivek közé erőt meriteni. Ma megtettem a kezdő lépéseket, hogy bár 10—14 napra Dicsőszentmártonba mehessek, urvacsorát szeretnék osztani s látni 22 éves otthonomat. Itt egy szobás butorozott lakásért havi 70 koronát fizetünk. Vizen kivül minden egyebet veszünk. Különben a polgármester és főkapitány végtelen figyelmesek.

Én a város segélyező-hivatalába járok fel szeptember 8-ika óta. Ennek az a jó eredménye lesz, hogy talán egy ingyen szoba és konyhához juthatunk.

További tudósitásokat kér a Szerkesztő.

Gvidó Béla.

Könytől áznak szemeink.

Ellenség járt berkeinkben,
Szétrombolta fészkeink,
Tüzet dobott házainkra:
Könytől áznak szemeink.

Őszre tél jön, ruhánk rongyos,
Enni kérnek gyermekink,
Pajta, szúszék, kamra üres:
Könytől áznak szemeink.

Vetés nélkül nincs aratás,
Sirnak szántóföldjeink,
A gazdájuk bujdosó lett:
Könytől áznak szemeink.

Itt is, ott is nem esőviz,
Vér áztatja mezeink,
Hullaszag van mindenfelé:
Könytől áznak szemeink.

Üres lett az Isten háza,
Távol vannak papjaink,
Elvitték a harangokat:
Könytől áznak szemeink.

Oh! ki tudná felsorolni,
Hogy mit tettek ellenünk?
Felsorolják: a jaj, sirás
S a mi könnyes szemeink.

De ne sirjunk, az mit sem ér,
Kezdjük újra életünk,
Bizzunk egy jobb, szebb jövőbe:
Nem, nem hagy el Istenünk!

Hogyha minden csillag lehull,
Hogyha az ég ránk szakad;
Csaba mondta: »Székelyország
Még akkor is megmarad!«

Szelevén, 1916 okt. 16.

József János.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Nagyapó.

Fehér haju nagyapónak
Két daliás unokáját
Kiséri a harcba
Minden gondolata.

Könybe lábad olykor-olykor
Öreg szempillája...
Hej! ő is volt valamikor
Bennek katonája.

Piskinél a nagy csatába'
Azt a hires táncot
Ő is járta, ő is vágta
A muszkát, a rácot.

Oh de szép volt, oh de csodás!
Belepirul arca;
Mint hogyha csak most is zengne:
»Rajta honvéd, rajta!«

...Majd fölsóhajt, eszébe jut,
Hogy két unokája
Valahol a Strypa-mentén
A vad ellent várja.
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Trombita szól, pereg a dob,
Vad, szilaj a roham...
Elül két szép deli ifjú
Tüzes arccal rohan...
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Fölretten, megremeg lelke,
Most vajjon mit gondolt?
Fehér haju öreg apó,
Könnyes szemü jó nagyapó
Feledi, hogy hős volt...

Ürmösi Károlyné.

(742.) *Tana Lajos* honvéd, bölöni. A 24. honvéd gy. e. egyik menetzászlóaljához volt beosztva, 1916 jan. 6-án este érkezett több ifju barátjával az északi harctérre, Galiciába, a Stripa mellé, hol csakhamar beosztották az ezred 11. századába.

Még meg sem pihent a csapat, mely három napon keresztül hó és esőtől áztatott utakon teljes hadi felszerelésben menetelve, sietett pótolni az ujévi csaták veszteségeit, már azon éjjel, mivel a muszka behatolt állásunkba, riadó hangzik és az ifju székely katona, ki csak annyit tanulhatott a fegyverfogáson kivül, hogy »előre«; csak annyit ért a vezényszavakból, hogy: »rajta«, a tettek mezejére lép.

Parancs jött: »Az ellenséget kiverni állásainkból!« — »Előre!« Csak a testük lehetett kifáradva, de a lélek félistenekké varázsolta az ifju hősöket! Alig tudták végig nézni, mig az ellenség néhány ágyunkat is hatalmába ke-

riti, hisz ez nekik csatakép! Mily szép lesz majd ezt visszafoglalni és saját vérükkel megpecsételni és ha kell életüket is föláldozni e napért... egy dicső napért!...

Alkalom szüli a sikert. A nap is fölkél bámulni a 24-es székely honvédek hősi tettét. Látni lehet az ellenséges hullámzó ember-anyagot, fel a győzelem végleges sikerének hitével, mire megszólal honvédeink vészkiáltása, a: »Rajta!« és rohan előre mindenik, viszi őket a kötelességérzet, a hazaszeretet. Oroszlán módra vetik rá magukat a tülekedőkre.

Csak előre!... csak előre! — hangzik untalan — egészen állásainkig!« »Fegyverrel, szuronnyal, kézi gránáttal üssétek az oroszt, hadd vesszen a faja!...«

S e hely a tettek mezeje. Ágyuinkat visszaadja az ellen vére áldozatán. Állásunk régi gazdáit fogadja s alig nehány pillanat, a legmeghatóbb érzés: a kivivott győzelem babérkoszorúként ragyog hőseink fején.

A történtek csatakép s kik itt estek el a honért, emlékük maradandó legyen!

Egy kis könyv látszik ki egy ismerős arcu, boldogult hős zsebéből. Mellette fekszik két orosz halott, kiket szuronnyal teritett lábai elé. Maga sem kerülhette el a halált, mert e nap, e nagy napért áldozni egy életet csak dicsőség lehet. Olvassuk el e kis könyvből *Tana Lajos*, az ifju hős nevét és gondolatban szálljunk el a kujdanovi temetőbe, hol már örökre megpihent többi társaival s mondjunk imát az Istennek, ki ily gyermekeket ad a hazának s szerető szülőinek. *Kisgyörgy* hdgy.

743. *Sárdi Mátyás*, nagykadácsi. A 82. gyalogezredben szolgál. Részt vett a Krakó, Varsó, Luck körüli csatákban. Betegen került a troppaui, majd a székelyudvarhelyi és utóbb a kolozsvári Pasteur-intézeti katonakórházba.

744. *Sárdi Mózes*, az előbbinek bátyja, előbb a Kárpátokban, majd Szerbiában és Montenegróban harcolt. Hosszasan feküdt betegen.

745. *Sárdi Zsigla* mint honvéd őrmester csapatkórházban szolgál Szegeden.

(22. ív s 83.) *Pap Domokos* népfölkelő főhadnagy október végén szabadságon járt itthon. A Földrajzi Közlemények szeptemberi számában érdekes, becses cikke jelent meg Podoliáról.

(93.) *Dr. Borbély Istvánt* az olasz offenziva alatt teljesitett kitünő szolgálataiért soron kivül főhadnagygyá lép-

tették elő és az ezüst Signum Laudissal tüntették ki.

(60.) *Gáffy Zsigmond* Belgrádból adott hirt magáról.

(206.) *Dr. Kiss Ernő* (árkosi) Észak-keleti Magyarországba vonult be ezredéhez s a máramarosi havasok felé irányitották.

(132.) *Bálint Lajos* zászlós a 2. cs. és kir. gyalogezredben az 1916-iki nyári orosz offenziva kezdetén, Baranovici közelében elesett. Mély részvéttel gyászoljuk a jeles, derék kötelességtudó katonát.

Öreg baka.

(1916 augusztus 20.)

Menet-század készül öreg legényekkel,
Az esti hatossal — mondják, — hogy menni kell.
Könnyes szemmel nézem s megesik a lelkem
Őszbe csavarodó öreg legényeken.

Most egy öreg baka lassan, óvakodón,
Nyájas arccal lép be a kerti kis ajtón;
Katonásan köszön s mosolyog is bele,
De a hangja remeg s fátyolos a szeme.

»Édes jó nacscsága! megkövetem szépen,
Ha meg nem bántanám, volna egy kérésem:
Csak egy szál virágot, — Isten is megáldja —
Hadd tüzzek csákómra, talán... utóljára.
Mert nem lehet kérem édes jó nacscsága,
Hogy én virág nélkül menjek a csatába!«

Ürmösi Károlyné.

Irodalom.

Perczelné új könyve. Felolvasások és közlemények. II. köt. Ára a háborúban megvakult katonák javára: 2 K. 50 f. Perczelné mindig valami okosat ir, de ahhoz hozzá teszi a szivét is. Alant soha sem jár s csak előre néz s oda igyekszik irányitani másokat is. Modern nő a fogalom helyes értelme szerint, aki azt vallja, hogy a maradiság ártalmára van minden jó ügynek. Tovább megy, arról van meggyőződve, hogy becsületes jó szándékkal jóvá lehet tenni az olyan ügyet is, amelyet mások rossz

hirbe hoztak. Gondolkozásának alapjává teszi a hitet, tudását átszüri benső meggyőződéssel. Hite van Istenben, hite van az emberben s úgy akarja befolyásolni környezetét, tehát hallgatóit és olvasóit is, hogy azokban ébredjen föl a haladásra, a jobbá levésre való készség s mindenek fölött az a gondolat, hogy az embernek jót kell tenni másokért, mert az Isten azt akarja, hogy mindenki segítse elő a világ haladását.

Ez a kötet majdnem 600 oldalra terjedő hatalmas könyv. Korán elhunyt hű és jó férje emlékének ajánlja »hálatelt szivvel a hűséges és következetes támogatásért«. Mi a gondolkozni és cselekedni szerető férfiak figyelmét kérjük a könyvre. Nem fölösleges az itt rejlő gondolatok megismerése és megszivlelése.

A negyven közlemény többsége a nőkérdéssel foglalkozik. Úgy tartja, hogy a nők gondolatai, »még ha tényleg túlságosak és alkalmatlanok volnának is — új világlátásnak, sötét, de reformátori gondolatoknak nevezhetők«. Nem bocsátkozhatunk eszméi boncolgatásába — habár határozottan megérdemlik — de azt kimondjuk, hogy a nők megitélése és megbecsülése nem elég igazságos és nem kellően méltányos. Perczelné az eltévedt nőről szólva, jogosan veti szemére a társadalomnak, hogy kegyetlen, hanyag, büszke és szeretet nélküli, mert látja, sőt készíti számára az örvényt, elnézi a velök folytatott üzérkedést, ahelyett, hogy becsületes őszinteséggel gátul állana a mindennapi történetek elébe. Perczelné azért akarja emancipálni a nőt, hogy edződjék önvédelemre és becsületes életre.

Még csak arra figyeltetjük az olvasót, amit a Jézusra vonatkoztatva ebbe a könyvbe iktatott számtalan helyen. Az eszményt Jézusban látja. A mai romlottság megszünését a jézusi erős föllépéstől és kíméletet nem ismerő szókimondástól várja. Régen megmondottuk, hogy Perczelné apostol, a mi apostolunk. Köszönjük neki szünetlen fáradozását és annak értékes gyümölcsét, ezt az új könyvet.

—

Örömhir. Az egyházi irodalomnak nagy eseménye van. A reformáció negyedszázados ünnepére evangelikus testvéreink lefordittatják és kiadják az *Ujtestamentumot*. Az első füzet a *Máté szerinti* evangéliumot adja dr. Masznyik Endre theol. igazgató-tanár fordításában. Üdvözöljük addig is, mig érdemileg méltathatjuk.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Új örökös alapítók. Az 1916. évi D. F. E. közgyűlés is meghozta az örökös alapítókat, eleddig hármat: Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja (87), Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére (88), Csongvay Lajos köri gondnok (89).

Az unitárius egyházi Főtanács jegyzőkönyve megjelent.

Az E. K. Tanács intézkedett, hogy menekülő hiveink kellő útmutatásban és támogatásban részesüljenek, ha Kolozsvárra jönnek. A belső emberek és özvegyek is részesültek első segélynyujtásban. A hadisegélyező bizottság Budapesten báró Daniel Gábor elnöklete alatt 14.800 K segélyt nyujtott, mely szép összeget budapesti lelkész Józan Miklós afia a jelentkezőknek különböző összegekben kiosztotta. A kormánybiztos 5000 koronát bocsátott a főt. püspök úr rendelkezésére, gróf Bethlen Ödön főispán 2000 koronát. Az összegek kiosztását bizottság intézte az adott körülmények figyelembevételével. Ujabb rendkivüli segély is érkezett a hadsegélyző-bizottságtól. Később kerül kiosztás alá.

Az egyházi értékek megmentése nagy nehézséggel járt a háromszékmegyei egyházközségekben, honnan pár óra alatt kellett menekülni. Félni lehet, hogy több értékes tárgy odaveszett. Az E. K. Tanács a meg nem szállott egyházközségekbe Kelemen Lajos levéltáros afiát küldte ki, hogy a műértékü tárgyakat vegye át és hozza Kolozsvárra.

Az egyházköri gondnoki karban nagy változás állott be. A kolozsdobokai egyházkör gondnokai: Gotthárd Sándor és Benkő Mihály elhunytak. Egyik helyre Ürmössy Jenőt választotta meg a kör. A háromszéki egyházkörben Kelemen Lajos gondnok, a keresztúriban Gálffy Kálmán lemondottak. A választások csak akkor történnek meg, ha helyre áll a rendes polgári élet.

A kolozsi egyházközség részére a pünkösti ünnepek alkalmával Timár Ferencné Dezső Mária egy 50 kor. értékü urasztali terítőt; özv. Fazakas Istvánné és leánya Biri szintén egy himzett terítőt adományoztak 50 kor. értékben. Adományozóknak ezúton is köszönetet mondunk. Kolozs, 1916 julius hó. *Székely Mihály* gondnok, *Kiss Sándor* lelkész.

Péter Sándor lelkész és neje, Bitai Mária neve szüntelen forog a szemünk előtt, mert szivök állandóan szórja jótékony cselekedeteit. Legközelebbről a kolozsvári egyházközségnél tettek 200 K alapítványt. Az Isten éltesse és áldja meg őket javaival, hogy buzgóságok forrása el ne apadjon.

A rabló betörés százezrek szemét töltötte meg könnyel, szivét soha ki nem gyógyítható keserűséggel. Aránylag a szegény unitáriusok-

nak jutott legtöbb ebből a méregpohárból. És milyen módon! A gyáva vad hordák a fegyveres katonával nem mertek szembeszállani, ellenben a szegény aszszonyt, mialatt kútja mellett gyanutlanul mosott, célba vették és lelőtték. Az idős férfit csellel magukhoz hívták, elkinozták, leölték vagy szemét kiszurták s otthagyták a mezőn, vagy az útszélen. Vannak ragadozó vadállatok, melyek hasonlót mívelnek, de azok között is a nemesebb faj csak ellenségét bántja. A hazai görög egyházak tiltakoznak e vad nép eljárása ellen. Jól teszik, ha érdemök szerint bánnak velök!

Első látogatás. Több lelkészünk már akkor tett kisérletet a hazamenésre, amikor az ellenség még hazánkban volt. Most már legtöbben hazatértek Udvarhelymegyében és Kisküküllőben. A homoródhévizi, datki, fogarasi lelkészek lakása, de bizony a temploma is teljesen föl volt dulva, ki volt fosztva, pusztává volt téve. Nincsen hová fejüket lehajtani. Másokat is ért nagy csapás. Értesülésünk van a székelyszentmihályi és bözödi lelkészek házában végezett nagy pusztításról. Első hirt fogunk kapni a brassói, kőrösi, szentkirályi, szentgyörgyi parochiákról, amelyeket Kovács Kálmán egyházi főszámvevő szives lesz meglátogatni, mire a főt. püspök úrtól megbizást kapott.

Akik otthon maradtak. Két lelkészünkről van tudomásunk, hogy az oláh betörés alatt otthon maradtak: Kisgyörgy Sándor tiszt. esperes-lelkész és Székely Zsigmond kálnoki lelkész. Tapasztalataikról és élményeikről, majd elszámolnak, reméljük. Minket az a gondolat foglalkoztat, hogy az otthon maradottaknak volt tanácsadójuk és vigasztalójuk, habár csak egy-két helyen is s nem jártak úgy, mint a nyikómenti asszony, aki azt se tudta, hogy mikor volt vasárnap, holott éppen aznap is vasárnap volt. E két lelkészünk korának és nyelvismeretének köszönhette, hogy a hitvány ellenség elég kiméletes volt és megengedte, hogy templomozzanak. Sz. Zs. Kálnokon, Köröspatakon és Árkoson teljesitett szolgálatot. Éppen Árkoson imádkozott a szószéken, midőn Brassó visszavételénél bömböltek ágyuink. A templom zokogástól és ágyudörejtől zúgott, zengett. Megható jelenet!

A hadiárvák számbavételére, lehető gondoztatására, jövőjének irányitására az E. K. Tanács dr. Boros György egyh. főjegyző elnöklete alatt, Csifó Salamon és Vári Albert tagokból bizottságot küldött ki. Lelkészek, anyák és más érdekeltek is értesitsék a bizottságot és ismertessék meg a hadiárva állapotával.

Ki volna hajlandó hadi árvafiú vagy leány nevelését vállalni?

Az egylet pénztárába a folyó évi junius 20-tól szeptember 20-ig tagsági és előfizetési dijat fizettek: Balázs Mózesné Lókod, Domján Péterné, Kovács Gézáné, Sikó

Géza, Csegezi Árpád, Puskás Lajosné, Varga István, Pap Mátyás, Rácz Mihályné, Lakatos Ferenc, dr. Pálffy Ferenc, Ürmösi Jenő tanár, Antónya János, dr. Északy Ödön, özv. Nyiredi Gézáné, Végh Mihály, Vajda Sándor, dr. Tompa János, Kindl Károlyné Kolozsvár 1916-ra; Berei Mózes, özv. Koncz Benjáminné Kissolymos, Kilyén Mózesné Ikland 1915—1916-ra; Gegesi Sámuelné Torda 1914—915-re; dr. Vas Miklós Kaposvár 1913—916-ra; G. Buzogány Rebeka Ujszékely, Unitárius Egyházközség Orosháza, A. Pápay István Palánka, Németh Mária Nagylak, Pap Pál Kobátfalva, Varga János Kaca 1916-ra; Horváth István Mócs 1913—916-ra; a segesvári fiókegylet tagjai 50 K, Tób Zsigmond Nyárádremete, Weress Ferenc Felsőtök, Incze Dániel Tarcsafalva, Máté Áron Ujvidék, Ziony Antalné Erdőtelek 1916-ra, Budapesti D. F. Egylet 100 K, Dimény Zsigmond Vecsés, özv. Velits Károlyné Torda, Ambrus Mária Budapest, Győrfy Béla Táboriposta 43, Tóbis Simon Marosujvár, László Gyula, László Domokosné, Szimics Adolf, Ütő Lajos, Nagy Domokos Kolozsvár 1916-ra; a kolozsi fiók-egylet tagjai 28 K; Győrfi Béla Táboriposta 43. 1917-re.

Az aranyostordaköri fiókegylet pénztárába fizettek: Lőrinczy Dénes Torda, Nagy Dénes Alsójára, Alsójárai Unit. Egyházközség, Aranyosrákosi, Alsó-Felsőszentmihályfalvi, Csegezi, Kövendi, Komjátszegi, Mészkői, Sinfalvi, Szindi, Tordai, Tordaturi és Várfalvi Egyházközségek 1914—1916-ra; Bágyoni Egyházközség 914—915-re, Osváth Domokos Aranyosrákos 1911—913-ra, Bardocz László Torda 1911—1915-re. (Várjuk a többi tagtól is.)

A kereszturköri fiókegylet pénztárába fizettek: Murvai Lajos Fiátfalva, Ekárt Andor Csehétfalva, Barabás Lajos Székelykeresztur 1916-ra; Pap Dániel Csehétfalva 1915—1916-ra; Kálmán János Fiátfalva 1913—916-ra; András Zsigmond Firtosváralja 909—916-ra; József János 1913—1915-re.

Az udvarhelyköri fiókegylet pénztárába fizettek: Deák Mózes Homoródujfalu 914-re, Deák Mózesné 1914—916-ra.

A küküllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Székely Tihamér Magyarsáros 1915—916-ra; Gvidó Mózes 1910. és 1916-ra; Biró Pál Marosszentbenedek 1912—916-ra, Ifj. Ütő Lajos Küküllődombó 1913—1916-ra; Molnár János Ádámos, Unitárius Egyházközség Dicsőszentmárton, Id. Ütő Lajos Küküllődombó, Kovács István Bethlenszent-Miklós, Sándor Gergely, Unitárius Egyházközség Désfalva, Szász Dénes Harangláb, Szabó Albert Szőkefalva, Unitá-

rius Egyházközség Radnót-Maroscsapó, Gvidó Béla, Gvidó Béláné Dicsőszentmárton 1916-ra; Unitárius Egyházközség Küküllődombó 1916—917-re.

A fogarasi fiókegylet pénztárába fizettek: Ürmössy János 1914-re; Csiki István 1914—915-re; Fejér Jánosné, Szabó Józsefné, Katona Márton 1914—916-ra; Bedő Ferenc, Szentpáli Gyula, Kálmán Dénes, Moskovits Jánosné 1915—916-ra; Mérész Józsefné, Orosz Jánosné, Antal Lőrinc, Arkosi Tamás, Molnos Lajos, Tövissy Lőrinc, Vass Domokos, Nyiredi Áron, Patakfalvy Zsigmond, Orbán Jánosné, Gál András, Kiss István 1916-ra; Fekete József 1916—917-re.

Alapitói dijban fizettek: Bartha János Torockó 100 K, Szatmári Pál Kolozsvár 200 K, Varga Dénes Torda 100 K, Fekete Ferenc Torda 40 K, Imreh József Verespatak 50 K, Kovács Imre és neje Bágyon 100 K, Kun Sándor 32. honv. gyalogezred 100 K. Az Egylet perselyébe ajándékozott dr. Várady Aurél Kolozsvár 10 K-át, Tóbis Simon Marosujvár 2 K-át. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1916 szeptember 20-án.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Háborus egyházi irodalom.

Bodor János: Isten igéje a háboru id. ... K 3·—
Bokross Elek: Isten a mi erősségünk ... „ 1·—
Imrek: Ég felé (A magyar sziv fohászai a nagy háboru idején) ... „ 1·20
Kirner A. Bertalan: Hősök, imádkozzunk a kórházban is ... „ —·20
Lencz Géza: Beszédek és imák háborui alkalmakra III. kötet ... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök ... „ 1·80
Soós Károly: Isten és a haza mindenünk ... „ 1·20
Szombati-Szabó István: A halál szérüjén. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett ... „ 3·—
Szüts Lajos: Egyházi beszédek tekintettel a háborura ... „ 1·20
Uray Sándor: Örökzöld koszoru ... „ 1·—

Kaphatók: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedésében □ BUDAPEST, IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 december. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Meghalt a király 185
I. Ferencz József. (Egyh. beszéd.) *Dr. Boros Gy.* 186
Imádság. *Péter Sándor* 188
A mi menekültjeink 191
A mi katonáink 193
Irodalom 194
Az Unitárius Közlöny barátja. *Mária* 195
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 196
I. Ferencz József halála. — A cár vallása. — Segély a menekülteknek. — Menekültjeink. — Szabédon. — Felügyelő tanárnak. — 90-ik örökös alapítónk. — Tábori lelkész. — A kik otthon maradtak. — Nagy bajba kerültek. — Szülők. — Egyetemi tanulók. — Menekültek. — Az Unitárius Közlöny. — Helyreigazitás.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővitett kiadás, irta dr. **Boros György.** E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kővári László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXIX. évf. Kolozsvár, 1916 december. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghalt a király.

Mint mikor a föld keblében valamely nagy és végzetes eltolódás történik az elemek között és csöndes megrázkódás szalad végig a felszínen. Úgy történt 1916. év november 21-én is. I. Ferencz József király Ő felsége örökre lehunyta szemét. A schönbrunni kastélyból este 9 órakor indult ki nem is csak két országot, hanem az egész világot végigfutó rázkódás.

Országai népét lesújtotta. A népek szive egyszerre összeszorult. Mindenki álmélkodva kérdezte magában: vajjon mi lesz most?

A nagy és bölcs király halála egymagában is lesújtó, de most, mikor annyi ádáz ellenség szegezte országainknak a pusztitó fegyvert, inkább van okunk az aggódó kérdezkedésre. Pedig a mi országunk alapjai megingathatlanul szilárdak. Ebben a szilárdításban az elhunyt bölcs király gondos részt vett.

Ha csak arra gondolunk, amit kicsiny egyházunk nyert a 68 éves kormányzás alatt, majdnem káprázatos a változás. 1867-ben történt megkoronáztatása után szünetlenül mosolygott felénk a királyi kegy. A liberális közszellem terjedését nemcsak nem akadályozta, hanem kiterjesztette egyházunkra és vallásunkra a segités jótékony szárnyait is.

Gyászoljuk a nagy és bölcs királyt. Éltetjük utódát, az ifjú, lelkes IV. Károly királyt, kinek kedves jelenlétét Kolozsvárt csak most élveztük. Isten tartsa és áldja meg, hogy dicső elődje munkáját diadalra juttathassa!

I. Ferencz József

király Ő felsége temetése napján és órájában 1916 november 30-án a kolozsvári unitárius templomban elmondotta dr. Boros György.

Jel. 5. 13. A királyi székben ülőnek áldás és tisztesség, dicsőség és hatalom örökkön örökké.

Ezernyi ezer ágyúnak bömbölő torkából röpköd szét kelettől nyugatig, déltől északig a félelmetes halál. Százezernyi harang búsan bongó ajakáról milliók fülébe cseng egy gyászos induló.

Temetünk. Temetjük a nagy királyt, ki egy egész emberöltőn át bölcsessége fékével, békességben tudta tartani vén Európát.

Temetjük az öreg királyt, kinek trónja lépcsőjén bérencek golyója halált röpített szivébe annak, aki a korona terhét megosztotta véle.

Temetjük a bús királyt, aki országai épségéért milliókkal vétette föl az öldöklő fegyvert.

Milyen megrendítő tragédia! Háborút hirdet ő, akinek teste és lelke csak békére vágyik!

Milyen kegyetlen sorsirónia, hogy ő, kitől szive bálványait, fiut és hitvest, a gyilok szakitotta el, most, mikor az örök béke honába hozzájuk vágyakozott, millió apa, fiu és testvér vérétől ittasult országokat hagy hátra!

Temetjük a dicsőségben fényeskedő királyt és ime, sűrű sötétség borong szemeink előtt, mignem fülünkbe cseng a mennyei karok éneke: a királyi székben ülőnek áldás és tisztesség, dicsőség és hatalom örökkön örökké!

Mert a király népek atyja, Isten fölkentje, aki népei boldogságát Isten nevében munkálja!

Csillapitsuk háborgó lelkünk hullámait kedves aai, mert bár elveszitettük a dicső nagy királyt, kivel annyi balszerencse közt, oly sok viszály után összeforrott a magyar nemzet szive, nekünk most csak áldásra és tisztességadásra van okunk és szabadságunk.

*

I. Ferencz József akkor élte ifjú éveit, a mikor a magyar nemzettest ereit szakadásig feszitette az élet áradata, a mikor a nép, az istenadta nép megérezte, hogy lerázhatja testéről a bilincseket, mit ráraktak a századok.

Az ifjú tudott volna, szeretett volna is ez új vizözönön hajósa lenni, de először saját lelkéről kellett volna lerázni a bilincseket, mit rá raktak fejedelmi családja hagyományai.

Csak Jézusnak adatott meg az a lelki erő, hogy, mikor a sötétség fejedelme a világ hatalmát kínálta neki, így szólhatott: távozz tőlem rossz tanácsadó.

Az ifjú I. Ferencz József ellenkezésbe jutott szivével, meg is szenvedett érette, mert a rajongó magyar nemzet szeretetét nem érezhette, mindaddig, amig ő is végig nem ment a göröngyös damaskusi úton.

És a nemzet és királya egymást jól megértve, boldogan és dicsőségben éltek, hosszú ötven éve. Azóta zeng minden igaz magyar ajakáról: a királyi székben ülőnek áldás és tisztesség, dicsőség és hatalom örökkön örökké.

*

Göröngyös a királyi pálya és nehéz, mert milliók sorsát úgy intézni, hogy mindenki boldog és megelégedett legyen, embernek lehetetlen. Tövises a király pályája, mert a hajlékony szivü nép kemény fejü és makacs, aki hamar felejt, de könnyen lesz bizalmatlan. Virágos a magyar király pályája, ha megtalálja nyitját a nemzet szivének, mert a magyar hű, kitartó, vért s életet áldozó.

I. Ferencz József szerencsés volt, mert meg tudta éreztetni, hogy népét kedveli, boldogságát óhajtja és munkálja.

I. Ferencz József nagy király volt, mert a világot arra a meggyőződésre juttatta, hogy bölcsességével és mérsékletével a világbéke őre és fenntartója.

I. Ferencz József hű magyar népének édesatyja volt, amit megéreztetett akkor is, amikor együtt ünnepelte vele ezer éves nemzeti létének büszke nagy ünnepét, akkor is, amikor édes anyaföldünkön megjelent és hódoló szeretetünket atyailag fogadta.

I. Ferencz József dicső nagy király lesz, ameddig csak magyar lakik a három hegy aljában, négy folyó mentében, mert márvány lapokra örök betűivel a történet komoly szavu muzsája vési fel, mert gyermekek fogékony kis szivébe, őszült nagyapák búsan borongó regéje ringatja be, az ő tetteit és szavait.

I. Ferencz József dicső király lesz, valahányszor arra az átalakulásra gondolunk, amely e kis országot nagy hatalommá növelte; élni vágyó és munkálni szerető független néppel megtöltötte; lelki kincsek özönét halmozta

össze az irodalomban; a felvilágosultság gazdag eszközeit a tudományban; Isten és ember-becsülést a vallásban; jogtiszteletet az igazságszolgáltatásban; haladást minden téren.

Együtt jöttünk ki a pusztából, a szenvedések és csapások helyéről, a boldogságot igérő, jóllétet osztó Kanaánba.

Hogy a jelent elboritja a szörnyü háború kegyetlen pusztitása, sajgó szivvel érezzük, de dicső fejedelmünk élete tanulságaiból kiolvassuk, hogy türelemmel és kitartással, békességes tűréssel és néma szenvedéssel, Istenben bizó hittel és szünetlen munkával legyőzünk minden testi és lelki ellenséget, le még a halált is, mert a mi dicső királyunk nem halt meg, csak csöndesen elszenderült, testi szemeink elől elvonult, hogy ott éljen, hol a halálnak nincsen diadala, a koporsónak nincsen fulánkja.

*

Alattvalói hódolatunkban leborulunk felséges emléke előtt. Áldjuk emlékét a jó királynak, aki magyar nemzetének kicsiny seregét, unitárius egyházát meglátta, nagy szivébe befogadta, kegyes jóindulata értékes gyümölcseivel elhalmozta, az alázottság állapotából magához emelte, az üldözöttség sulyos kinjától megszabaditotta s az egyenlőség éltető levegőjén nemcsak élni engedte, hanem kegyeivel fölruházta egyetemében és tagjaiban is.

Imádságainkban mindannyiszor zengett dicső neve, valahányszor alkalmat leltünk rá. Nem dicstelen történetünk lapjain egybe irjuk érdemeit azokéval a fejedelmekével, akiknek létezésünket s életünket köszönhetjük.

Azért hát végezetül is ajakunkra vesszük az igét: a királyi székben ülőnek áldás, dicsőség, tisztesség és hálaadás örökkön örökké. Ámen.

Imádság.*

Általános lelkészköri gyülésen Kolozsvárt, 1916 augusztus 26-án elmondotta Péter Sándor városfalvi lelkész.

Örök fővaló, egy igaz Isten! jóságos Atyánk az Ur Jézus által, a Te nevedbe és a Te szent neved imádására, tiszteletére gyűltünk egybe az ősök szelleme által megszentelt diszes hajlékban. A Te nevedben, mely erős torony minékünk örömben, szenvedésben egyaránt, mely-

* Az alkalmi közlemények miatt késett. *Szerk.*

nek védelme alatt lehet csendes és békességes a mi földi lakozásunk és utazásunk. A Te nevedben, melynek segitségül hivásával hagytuk el e szent helyen való összegyülekezés és szivet-lelket erősités céljából a mi otthonainkat, benne levő szerelmeseinkkel egyetemben e bizonytalan, de végeredményben sikerrel biztató világháboru óriási csatazajában.

A Te nevedben gyűltünk egybe, nagy nevednek tiszteletére, dicsőitésére, melynek tiszteletéről beszél egy nap a másiknak, melynek dicsőségét és hatalmát hirdeti a magasság és mélység, fényesség és sötétség, anyag és szellem, jóság és gonoszság, békesség és háboruság.

Igen, jóságos Atyánk, hisszük és valljuk, mondjuk és hirdetjük örökkön örökké, hogy minden, ami van és amiben vagyunk, örök hatalmadnak és dicsőségednek folyománya és pedig nemcsak a mi jó és édes, hanem a rossznak tetsző dolog is örök hatalmadnak és dicsőségednek tanubizonysága.

Méltó dolog tehát, mi Urunk Istenünk, hogy mi a Te erőtlen szolgáid, kiknek vállaira a gyönyörüséges, de nehéz szolgálat terhét tetted, mely szerint legeltetnünk kell az élő vizek forrásainál a te gyermekeidet, hogy egykoron szent országod megvalósulhasson e földön, igazán lélekben és igazságban imádjunk Tégedet, kinek nagy neve imádására immár a háboru harmadik évében is megjelenhettünk e szent helyen testi-lelki békességben, holott oly sok eddig virágzó békés helyen csak iszonyat és pusztulás, sirás és jajgatás van az emberi szivekben és családi otthonokban.

Az élet derüjében, az élet boldog állapotjában hálatelt szivvel Isten elé járulni, vidám szivvel, vig zengéssel Istent magasztalni, kifogyhatatlan szeretetét, végheletlen jóságát és hozzánk való nagy kegyelmét emlegetni könnyü volna megtenni s ime a boldogság derüjében oly könnyen feledi az emberi sziv az isteni jóságot. Hálátlan a Te gyermeked kegyelmes Atyánk, jóllétében feledi jóságodat. Vajha a sors sujtoló vesszőjének csapása alatt Hozzád hajolna, Hozzád Uram, közelebb!

Fáj, végtelenül fáj a mi szivünk, szünös-szüntelenül kesereg a mi lelkünk mindamellett, oh, mert ott esnek el legjobbjaink a hosszú harc alatt. Az emberi ész és kéz évszázados remek munkái rövid órák alatt semmivé válnak, a legszebb álmok, remények és számitások percek alatt oda lesznek. Viruló élet, zord halál, elevenség, némaság, eget-földet betöltő zaj, iszonyt keltő csendesség egy helyen teremnek, egy helyen halnak, támadnak és enyésznek.

És mindeme nagy ellentétek, nagy szélsőségek a Te nevedben vannak Uram, a Te szent és örökké imádandó nevedben, melyben és melynek imádására közelből és távolból aggódva és mégis bizakodva megjelentünk, összegyülekeztünk, hogy új éneket énekeljünk az Urnak, áldjuk nagy nevedet és hirdessük napról napra a szabaditásodat.

Midőn nevedben összegyűlve, neved tiszteletében buzgólkodunk, nagy neved tiszteletének, imádásának hirdetésére, terjesztésére is a Te erődhöz folyamodunk jóságos Istenünk, meggondolván, hogy mindnyájan őrállók vagyunk, akiknek sokról kell számolnunk, ha hűséges sáfárok óhajtunk lenni.

A gondjainkra bizott lelki sereg vezérletében és hűséges gondozásában légy nekünk mindenkor pásztorunk és útmutatónk, hogy a lélek mélységeire leszállva, onnan a legértékesebb kincseket előhozva, valósággal szolgálhassuk népünk javát, boldogságát és igy szent országod eljövetelét.

Lelki éberségünk, népünkhöz való hűségünk őrködjék az itthon levők kenyérkereső munkáján; a világ négy táján hiven küzdők, éhezve, szomjazva harcolók, hazát s benne házat, hitvest, gyermeket, szülőt, testvért védő szent és állhatatos küzdelmén.

Tanits meg, hogy tudjuk megérteni és felfogni az árva és özvegy nehéz helyzetét, bús sóhajtását, az elaggott öreg szüle mélységes fájdalmát, megmérhetlen keserüségét és holtig tartó gyászát.

Erősits minket naponként a mi terheink türelmes hordozására, hiveink testi-lelki fájdalmainak megismerésére s ezekben szivüknek, lelküknek az isteni kegyelemhez való vezetésére, útmutatására, hogy igy az örök élet kenyerének és italának táplálása által lelkünk üdvösséget nyerjen s isteni dicsőséged az emberi szivekben helyet leljen.

Ezt a földet, Árpád örökségét, melyet választott magyar népednek adtál, védd és oltalmazd meg, hogy a hosszu harc, a hosszu küzdelem és hivséges munka után sok ezer éven keresztül teremjen kenyeret a mostan megfogyott, keservesen küzdő, de egykor, nem soká, az édes béke ölén dicsőségben élő magyar nemzetünknek.

Légy — oh jóságos Istenünk — uralkodónknak, hivséges szövetséges társainak, a velünk egy célért harcoló barát-népeknek segitője, oltalmazója, hogy védelmi harcunk dicsőséges véggel hozza meg mihamarább az áldásos békét, melyben a Jézus tudománya, békéje, sze-

retete legyen az örökösen lángoló és éltető tüzoszlop. Szereteted és jóságod legyen anyaszentegyházunkon, annak minden tagján, ősz püspökén, legidősebb papján, a mi szellemi vezérünkön, büszkeségünkön. Légy mi közöttünk éltető lelked égi erejével, hogy tanácskozásunk, szent nevedben való egybegyűlésünk, legyen nagy és örök nevednek imádására, népünknek boldogitására és a mi lelkünknek üdvösségére a Jézus nevében. Ámen.

A mi menekültjeink.

3-ik közlemény.

Mire e sorok eljutnak olvasóinkhoz, talán már mindenki otthon lesz, mert a gonosz ellenség elszaladt s bizony nagyon meg is bánta, hogy a magyart bántani merte. Megtakolt érette s a harctéri tudósitások szerint még nincsen vége, mert most a magyar, német, osztrák és bolgár katonák kérik számon tőle hűtlensége bánatpénzét túl a hegyeken, a nagy ábrándok Oláhországában.

Hat hétig tartott a garázdálkodás. Néhol elég tisztességesen viselték magokat katonáik, mert nem gyújtogattak, nem gyilkoltak. De sok helyen még a kis gyermekeket sem kiméltek. Eddigi értesülésünk szerint legtöbbet szenvedtek lelkészeink, tanitóink. Hiveink közül sokat elhurcoltak, néhányat meggyilkoltak.

Hir szerint legtöbbet veszitett Medesér, ahol öt embert lőttek le, férfiakat és nőket vegyesen. Tordátfalván hat férfit, egy nőt, Martonosban egyet.

Menekülés közben menteni igyekezett, akinek ideje volt. Legnehezebb sors érte hiveink közül a Brassó- és Háromszék megyéket. Lelkészeink távol voltak. Többen Kolozsvárt a Főtanácson. Szaladtak hazafelé, de a brassói, kökösi, sepsiszentgyörgyi, bölöni s bizonnyal mások is, csak fele utat tehettek meg. Napok teltek el, kinos, gyötrő napok, amig megtudták, hol van elmenekült családjuk.

Nagy próbára voltak téve a szaladók is, a keresők is. Azt a szivszaggató fájdalmat toll le nem irhatja, ajak ki nem beszélheti. Néhány adattal ismét hozzájárulunk Erdély veszedelme történetének az unitáriusokra vonatkozó részéhez.

—

Homoródszentmártoni lelkész Zoltán Sándor aug. hó 31-éről értesiti a püspököt, hogy az egyház értékeit hova rejtette el. Ő a községben maradott, mindaddig, mig az

oláhok a határra értek. Katonáinkkal és a csendőrökkel együtt őrködött, amig lehetett.

Kőkösi lelkész Vaska Béla, a nagyértékü egyházi vagyont nem menthette meg, mivel a betöréskor Kolozsvárt volt. Mikor haza mehetett, szétzuzva, feldulva talált mindent. Értékpapirjaikból egy-egy foszlány ott rejtőzött a sok szemétben. Még olyan darabot is kapott, amelyet más háztól vittek hozzá. A kincskereső oláhok, mivel nem használhatták, széttépték.

—

Sárdi lelkész Katona Mihály, egy özvegyasszonynál helyezte el az egyházközség ládáját. Az öreg asszony kivánságára Lakatos Lajos bölöni lakós hitrokon gondoskodott a láda elrejtéséről s ezt Kolozsvárt jegyzőkönyvre adta. Egyházias buzgósága elismerést érdemel.

—

Ravai lelkész Sárosi József, magával vitte az egyházközség főbb értékeit Sajóbádony községbe (Borsod m.). Az otthon maradott szép vagyon sorsa még ismeretlen.

—

Sepsiszentkirályon az öreg gondnok magához vette az egyházközség értékeit és otthon maradott.

—

Laborfalvi lelkész Göncz Mihály gondnokával együtt magával hozta az egyházközség értékes ingóságait.

—

Gagyban Gálfalvi János lelkész szomoru helyzetet talált, midőn nov. 2-án hazatért. Az urvacsorai kelyheket a templom padlásán megtalálta, de egyéb elveszett. Az oláhok bementek a templomba, az orgona hangja mellett táncoltak s végül az orgonát összerombolták, a papi lakban, udvaron, kertben mindent felszedtek, vagy föltettek s összezúztak.

Alsórákosi lelkész Tő Béla, az egyház anyakönyveit, urasztali kelyheit elrejtve épségben találta. Pénzértékeit megmentette, de a könyvtár, irattár feldúlva, nagy részt szétszaggatva. »A milyen iszonyu dulást mivelt e vad sereg a lelkészi, tanitói és jegyzői lakokban s ezek könyvtárában, ezt leirni lehetetlen.« Négy egyháztagot fogatával együtt elhurcoltak. Hollétükről még semmi hir.

—

Székelyszentmiklósi lelkész Göncz Károly, örömmel jelenti, hogy az urasztali felszerelések, anyakönyvek megmaradtak. Állatokat, takarmányt és gabonát nagy mértékben megsemmisitett, vagy fölhasznált az ellenség s részben a mi katonáink.

Székelymuzsnai lelkész Báró Józsefnek nincsen nagy panasza. A templomban nem jártak, az egyházközség vagyonából semmit sem vittek el. »Hős katonáink Muzsna határán erős ágyútűzzel feltartóztatták a Derzs és Algyógyfalva felől előretörő oláhokat. Két magyar huszárunk az oláh patrul három tagját elfogta. Egy ember sem esett áldozatul. Székelymuzsnán még soha sem imádkoztak annyit, mint azokban a válságos időkben... De nem is hagyta el az Isten, mert megmaradt minden lakás épen, mindenki szép jó egészségben.«

—

Bölönben még az énekes könyvek is mind a helyükön maradtak. Sajnos — jelenti Löfi Ödön lelkész — a papi lakon nagymértékü rablást és pusztitást vittek véghez. »Mind ezt a vandalizmust, nem a katonaság, hanem az itthon maradt lakosság (helybeli és vidéki) követte el.« A lelkész jelentése oly sötét képét mutatja az erkölcsi züllésnek és a gonosz indulat dúlásának, amit nem lehet nyilvánosság elébe vinni.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Veress Szilárd, a gróf Károlyi-féle tótmegyeri uradalom intézője, a mozgósitás óta az orosz fronton hősiesen küzd, mint a 62. gyalogezred tart. hadnagya. A háboru alatt vitézségének több izben tanujelét adta, miért az I. oszt. nagy ezüst vitézségi éremmel és a signum laudissal tüntették ki. F. november 19-én eljegyezte Nagy Tizsit, Nagy Sándor zilahi áll. el. isk. igazgató kedves leányát. A boldog ünnepély szük családi körben történt Hadházi S. pénztárnok házánál, a menyasszony keresztszülőinél. A vőlegény dr. Veress Vilmos ny. keresk. akad. tanár fia. Dr. Veress Vilmosnak még egy fia: Géza a háboru alatt esküdött örök hűséget szintén Kolozsváron. Gratulálunk, úgy a szülőknek, mint az új párnak.

Ifj. Sári József 1892 márc. 20-án született. Tanulmányait a füzesgyarmati unitárius elemi iskolában kezdte s befejezte a békési földmives iskolában, 1910-ben. Védkötelezettségének teljesitésére besorozták 1913-ban. Még ez évben bevonult a debreceni 3. honvéd gyalogezredbe, ahol csakhamar szakaszvezetői rangot viselt. Mint rendes katonát találta a világháboru, melynek szörnyü tusáiban részt véve, az orosz fronton 1914 szept. 21-én a bal lábára

megsebesült. Sebéből félig felgyógyulva ismét az orosz frontra ment 1914 dec. 10-én. Vitéz magatartásáért még az év dec. 27. napján a nagy ezüst éremmel tüntették ki. Ezen kitüntetésnek nem sokáig örvendhetett, mert a ragályos betegség leteritette. Betegen került 1915 január 12-én az eperjesi kórházba, ahol öt napi kínos szenvedés után magához ölelte a hideg kezü halál. Azóta ott nyugszik a többi hősökkel az eperjesi hősi temetőben. A fájdalomtól megtört szülők a leggazdagabb ajándékot adták vele a haza oltárára, mert azt adták oda, ami legkedvesebb volt nekik — egyetlen gyermeküket. Sokat vesztett benne vérző homloku egyházunk, sok szép reményünket temették el vele. De emléke élni fog közöttünk az idvezült hősnek, mert reá, daliás termetére emlékezve, itt egy sóhaj, amott egy köny fakad, itt egy sziv ver büszkében, amott nemesebben, hogy őt ismerte. Barátai ajkukra veszik nevét, legendába szövi a füzesgyarmati mesemondó: a néplélek nem enged elmulást neki, ki a hazáért élt, küzdött, szenvedett, vérzett és halt, hanem megdicsőiti: átviszi a halhatatlanság derüs, ragyogóan fénylő csarnokába.

Dr. Zsakó Gyula tüzér zászlóst az olaszországi határszélen a nyáron vivott harcokban a bronz, az oroszok ellen az erdélyi határszélen szeptember 14-én és november 4. és 5-én vivott keményű ágyuharcokban tanusitott kiváló magatartásáért az I. oszt. ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Irodalom.

Vizsgázó hatodik osztály cim alatt Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi áll. isk. igazgató-tanitó, iskolafelügyelő, az elemi iskolai VI-ik osztályos tanulók magánhasználatára értékes segédkönyvet állitott össze és adott ki. Ezen alkalmas kérdések és kimeritő feleletek alakjában szerkesztett s minden esetre minta példákkal is ellátott ismeretkátét, az érdekelt tanulókon kivül, tanitók, iskolafelügyelők, a csendőrség tagjai és magánosok is kiváló előnynyel használhatják. A kinyomatva, készen levő: Magyar nyelv, számtan, mértan-csoport első rész kiadásból, meg-

ismerés és esetleges további megrendelések eszközlése végett 1.50 K előleges beküldése ellenében készséggel küld példányokat: *Gyerkes Mihály* áll. ig.-tanító *Szolnok*.

Hol van megirva? Segédkönyv ismertebb bibliai helyek gyors megtalálhatásához. Bibliai egyezményes szövegtár. Vezérfonal a bibliai tanitások megértéséhez. Többek közreműködésével készitette: *Dohányos János*. Ára kötve 3 K. Vékony papiron 3 K 80 f. Kapható Kókai Lajosnál (Budapest, IV. Kammermayer-utca 1.) Hézagpótló hasznos könyv. Szolgálatot tesz lelkészeknek és vallástanitóknak. Elengednők a közbeszúrt magyarázó jegyzeteket, mert azoknak, akiket illet fölösleges, azoknak, akiknek ilyesmire szükségük van, nem kielégitő. A kritikát nem állják ki sem ezek, sem a II. fejezet szómagyarázatai. A *Szentháromságot* bizonyitó helyeknek örvendhetnek az unitáriusok mert a betoldott 1. Ján. 5. r. 7. versen kivül ilyeneket sorol föl: Az Ur az Istenünk, egy Ur, Mrk. 12_{29}. Egy Istenünk van, az Atya és egy Urunk, a Jézus Krisztus. I. Kor. 8_6.

Az Unitárius Közlöny barátja.

A mi örömünk legyen a másé is, éppen ahogy az Unitárius Közlöny is csak addig a mienk, amig elküldhetjük másnak.

Egy kedves leánytól 20 korona s egy nagyon okos és kedves levél érkezett hozzánk október hó 22-éről. Akik látták, azokat mélyen meghatotta. Hadd legyenek minél többen ilyen szerencsések.

Majd lesznek olyanok is, akik a mi evangéliumi Máriánknak meg fogják érezni a szivét, megérezik a lelkét s hasonlóképpen cselekednek, mert Mária a jobb részt választotta és ezt irta:

Levelemmel egyidejüleg postára tettem 20 koronát, azon kéréssel, hogy ez a szerény összeg, néhány olyan unitárius előfizető javára irassék, akik a menekülés folytán olyan körülmények közé jutottak, hogy az Unitárius Közlöny csekély előfizetési árát sem tudnák könnyen beküldeni.

Ne vegye rossz néven Nagytiszteletü Főjegyző Ur, hogy ilyen jelentéktelen dologgal egybekapcsolva, levelemmel háborgatom, de jól eső érzéssel töltene el, ha azt tudnám, hogy az unitáriusok iránt érzett szeretetemnek ezzel a szerény megnyilatkozásával, néhány embernek kellemes percet szereztem.

Magam ugyan nem vagyok unitárius, pedig a vallásos érzésem tudatos megnyilatkozása és a gondolkozásom egyéni kiformálódása óta, lelkem csak az »Egy az Isten« előtt tud leborulni, csak az »Egy az Isten«-hez tud vonzódni olyan ellenállhatatlanul, mint ahogy az éj apró bogarai vonzódnak az ivlámpa szemkápráztató világosságához.

Én nem akkor lettem unitárius, mikor a létezésem megkezdődött, hanem mikor a sejtések homályosságából az értelem kibontakozása, szivünk vágyakozásával együtt hív arra az útra, amelyen lelkünk bízva közeledik a megnyugvást adó, segitséget nyujtó »Egy Istenhez«. Miután a háborgatásért újra bocsánatot kérek, vagyok mélyen tisztelő hive: *Mária.**

Egyházi és iskolai mozgalmak

I. Ferencz József halála az E. K. Tanácsban. November 24-én népes gyűlést tartott az E. K. T.-I. Ferencz József őfelsége emlékének volt szentelve. A püspök ur méltatta terjedelmes elnöki beszédében, melyet az E. K. Tanács jegyzőkönyvbe iktatott, gyászoló érzelmeinek és hálás emlékének megörökitésével. Az összes templomokban gyászistentisztelet lesz a temetés napján nov. 30.-án d. u. 3 órakor. Kolozsvárt a püspök úr gyászimát, a főjegyző beszédet mondott a templomban. Az összes iskolákban el van rendelve a gyászünnepély. A temetésen részvételre dr. Báró Daniel Gábor v. b. t. t. gondnokot és ifj. dr. Báró Daniel Gábor egyh. tanácsost kérte föl az E. K. Tanács, egyházunk nevében. A kolozsvári tanintézetekben a halált követő napon nov. 22-én és a temetés napján szünetelt a tanítás. A kollegium gyászünnepen Máthé Lajos IV. th. akad. hallgató imát, dr. Kiss Ernő tanár beszédet mondott.

A cár vallása. Aki a cár vallását vallja, a papját várja. Ez a keleti vallás veszedelme Magyarországon. A „minden oroszok" cárja a keleti vallás főura, főpapja, tehát jogot tart minden olyan emberre, a ki hazánkban a keleti egyházhoz tartozik. Ezt keservesen tapasztaltuk itt Erdélyben a hová a fajrokonság mellett, még a vallás kapuján is úgy rohantak be, mintha haza jöttek volna. A magyar keletieket, ha jó hazafiak, kellemetlenül érintette a hazaárulásnak ez a fajtája. Segithetnének rajta nagyon könnyen.

Segély a menekülteknek. Örvendetes bizonyságai vannak a hazafias jótékonyságnak az erdélyi menekülés alkalmából. Megyék, városok,

* E kedves levél irójától nem kaptunk fölhatalmazást neve kiirására.

jótékony intézetek, hirlapok és a kormány a nagy veszély mértékének megfelelő erővel indultak meg. Egyházi embereink papok, tanítók, tanárok, özvegyek Budapestről az országos segélyügyi bizottságtól, melynek elnöke báró Daniel Gábor volt 21.800 korona segélyt kaptak. Budapesti lelkészünk Józan Miklós osztotta ki. Az Est adománya Vári Albert lelkészköri elnök kérésére 2000 K. A kormánybiztos adománya 5000 K. A közpénztárból 2200 korona. Egy bizottság az E. K. Tanács jóváhagyásával osztotta ki nagyobbára olyanoknak, akik a pesti segélyből nem részesültek. A főt. püspök ur folyamodására a vall. és közokt. miniszter ur közbejöttével az Országos hadsegélyző bizottság 45.000 koronát bocsátott Egyházunk rendelkezésére menekült egyházi emberek téli segélyére. Ez az összeg 165 egyén között oszlik meg a beérkezett tudósitásokból mutatkozó szükség és a családi viszonyok szerint. A nyugdijazottak is fölvannak véve.

Menekültjeink már nagyrészben hazaérkeztek. Tudósításaik siralmas képet nyujtanak a papi- és tanítói lakásokról, templomokról és magánházakról. November végéig csak két udvarhelymegyei lelkész nem foglalta el helyét.

Szabédra szept. 10-én köszöntött be Kelemen György volt csokfalvi lelkész. Háborus beköszöntő volt, mert a beiktató lelkész Kelemen Árpád elmenekült, s a beköszöntő is család nélkül, apostolok módjára vette át az örökséget. Reméljük, hogy a nehéz kezdetnek könnyü és jótékony folytatása lesz.

Felügyel tanárnak kinevezte az E. K. Tanács Székelykereszturra a főgymn.-hoz Lőrinczi Zoltán lelkészjelöltet

Elhunytak. Özv. Lőrinczy Sándorné sz. Kacsó Katalin 65 éves korában. Elhúnyt Tordán, hol jó fiai és leánya gondos ápolásban részesitették hosszas, nehéz betegsége alatt. „A legjobb édes anyák legnemesebbje száll sirba ő vele. A fáradhatatlan gondosság volt éltető eleme.“ Igy jellemzik gyermekei: Nagy Gyula tanár neje, dr. Lőrinczy Ákos ügyvéd, Lőrinczy Berta tanitónő és Lőrinczy Géza főgymn. tanár. — *Nagy Irénke* Nagy Lajos kereszturi főgymn. tanár kedves kis leánya Nagymajláthon a bujdosás helyén. „Az alföld szellője a székely hegyekbe fájó emléket hord“.

90-ik örökös alapitónk. *Létay Balázs emlék alapitvány* cimet adtunk egy baráti küldeménynek melyet Székely Tihamér lelkész küldött Létay Balázs emlékére. Most már bizonyosra vesszük, hogy a kedves ifjú Létay neve meg fog örökittetni a Dávid Ferencz Egyletben is, mert ujabban Czegezi jbiró, tart. főhadnagy úr 2 K., Bartók Endre lelkész úr 10 K., Lukácsi Sándor tanár úr 10 K. küldött. Igy lesz Létay Balázs a D. F. E. 90-ik örökös alapitója jó barátai emlékadományaiból.

Tábori lelkész. Árkosi Tamás fogarasi jeles és buzgó ifjú lelkészünket kinevezték tábori lelkésznek. Már a harctérről kaptuk lapját. Jól van dolga. Egészséges. Árkosi a második unitáris tábori lelkész a nagy háborúban. Első volt a már néhai Pálffy Ferencz.

Most kapta meg kinevezését Páll Dénes kőrispataki lelkész.

Dr. Bedő Albert nevében két (2) irodalmi pályázatot hirdet az E. K. Tanács. A már ismert föltételek szerint irandó egyházi beszéd: Ján. 16. r. 23. v. alapján: Bármit kérendetek az Atyától az én nevemben: megadja nektek. Ján. 16. r. 23. v. alapján: én vagyok az út, az igazság és az élet, senki nem mehet az Atyához ha nem én általam. A pályaműveket idegen kézirásban 1917 május 1-ig kell beküldeni az unitárius püspöki hivatalhoz. Ugy jó nekünk, hogy most mind a két tételre ötnél több pályamű fog beérkezni.

Nagy bajba kerültek azok, akik otthon maradtak és elkerülték az oláh betörők fegyverét botját nagy bajba kerültek, mert a *csendőr* nálok keresi a menekültek párnáját, zsákját, tehenét, disznóját és ezerféle apró és nagyobb jószágát. Ez még nem volna baj, de nagy baj az, hogy megis talál némely holmit s ebből azt következteti, hogy a többit is azok rabolták el, akik otthon maradtak. Könnyü a becsületes embernek!

Tunafalván a lakósság elmenekülése után Balog Sándor a Borbély Lidi lakásából külömböző ruhaneműeket és házi berendezéseket ellopott. A törvényszék két hónapi fogságra itélte, de a tábla ezt nem tartotta elégnek, öt hónapi fogságra emelte föl. Megérdemelte. Még sokan fognak fogházba kerülni.

Egyetemi tanulók. Budapesten az egyetemen az 1915—16. tanév első felében tanult unitárius hallgató 15, II. félévben 11. Ezek közül jogot tanult I-ben 9, II-ban 6, orvos növ. volt I. 2, II. 1, bölcsészeti volt I. 4, II. 4.

Menekültek részére az Unitárius Közlönyből megtartottuk a szükséges példányokat. Ha értesítnek azonnal megküldjük a 9—11. számokat.

Az Unitárius Közlöny föntartása az olvasó közönség érdeme. Örökös alapitóink közé még sokakat várunk. Vannak többen a kik sorakozhatnak. Ne késsenek, mert a szükség nagy. *Az előfizetés megujítását kérjük, várjuk.*

Helyreigazitás a Közlöny mult száma 177. lapján tördelési hiba esett. A vers igy olvasandó:

Fehérhaju nagyapa
Minden gondolata,
Két daliás unokáját
Kiséri a harcba.

—

Ábrahám Lajos, *Bálint Molnos* Sándor, *Izsák* Árpád, *Józsa* Sándor, *Kovács* Ferencz, *Lukácsi* Áron, *Molnár* András, *Pálffy* Domokos, *Pálffy* József, *Raffai* István, *Tófalvi* Lajos és *Zsakó* József hitrokonaink az oláh háború kitörése előtt Kolozsvárt, a Pasteur-intézetben lévő pótkórházban feküdtek. Mióta innen elszállitották őket, címüket nem ismerjük. Kérjük olvasóinkat, hogy közöljék velünk, mert addig az Unitárius Közlöny példányait nem tudjuk címökre küldeni.

TARTALOM.

I. *Költemények.*

	Oldal
Vége lesz. (Tarcsafalvi Albert)	2
Két levél. (Orbók Gyula)	18
A mi gólyánkhoz. (Jékey Aladár)	58
Harctéri ének. (Ágoston József)	58
Levél a harctérre. (Ürmösi Károlyné)	59
Búcsú a harangtól. (Gaál József)	123
Ara coeli. (Ihász Dénes)	129
Könytől áznak szemeink. (József János)	176
Nagyapó. (Ürmösi Károlyné)	177
Öreg baka (Ürmösi Károlyné)	180

II. *Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.*

Szeretet kötése. (Győrfi István)	6
Szózat az unitárius lelkészekhez. (P. Horváth K.)	25
Ima. (Győrfi István)	36
Szerkesztő asztaláról	3, 5, 11
A békeeszme terjedése egyházunkban. (P. Kozma F.)	42
Berde Mózsa születésének 100-ik évfordulója (Boros György)	74
Bizzatok. (Boros György)	89
A testvér áldása konfirmáláskor.	114
Az élet bátorság. (Győrfi István)	122
Első bibliám. (S. Nagy László)	124
Bujdosók imája. (Deák Miklós)	170
Imádság. (Péter Sándor)	188

III. *Életrajzok, levelek.*

Levél Bulgáriából. (Topliszki N. Antal)	20
Karácsonyi levél a harctérről. Nagybácsi)	36
Levél a harctérről. (Szász Dénes)	59
Levél egy 35-ös tüzérhez. (S. Nagy László)	76
Toroczkó aranykönyvéből. (Németh István)	85
Répa Mihály. (Taar Géza)	99

Oldal

Emlékezzünk Brassairól. (Boros György) 105
Sándor Mózes. 107
Püspöki felhivás és utasitás a menekült unitárius lelkészekhez. 142
Meghalt a király. 185
I. Ferencz József. (Boros Gy.) 186

IV. *Tüzhely mellett.*

Jóska megtér. (Árkosi K. E.) 66

V. *Különféle közlemények.*

A mi katonáink. 8, 32, 45, 59, 76, 91, 109, 129, 165, 177, 193.
Elnöki megnyitó (Ürmösi Miklós) 000
Egyházi és iskolai mozgalmak. 21, 38, 53, 68, 82, 101, 118, 135, 167, 182, 196.
A püspök kitüntetései. 27
Üdvözlet a Ker. Magvetőnek. (Boros György) 29
Nyilvános elszámolás. (Kovács Lajos) 52
Az Unitárius Közlöny olvasóihoz. (Szerk.) 57
A Dávid F. Egylet köréből. 115
Elnöki megnyitó (P. Horváth Kálmán) 121
Az unitárius theol. akad. isk. méhese 126
Szétszórva. (B.) 137
El a hontalanságba. (Ütő András) 140
A D. F. Egylet XXXII. közgyülése. 143
Hazafelé. (B.) 172
A mi menekültjeink. 173, 191
Irodalom. 180, 194
Az Unitárius Közlöny barátja. (Mária.) 195

5745

Az egylet pénztárába a folyó évi augusztus hó 20-tól november 20-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Szuchi Jánosné, Csiki Gábor Kolozsvár, Csiki Miklós Gyoma, Karpáti Istvánné Budapest, Szilágyi Dénes 22. honv gy. ezred, Hosszú Elek, Dr. Demény István Marosludas, Mezei Dezső Mezőszengyel 916-ra, Rázmán Sámuel Csürülye 915—917-re, Máté Sándor Teke 915—916-ra.

Alapitói dijban fizettek: Csongvay Lajos Marosvásárhely 100 K, Fekete Ferenc Torda 60 K.

Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékoztak: Br. P. Horváth Kálmán 50 K., Bede Jenő 10 K., Mária 20 K-t. Fogadják az egylet köszönetét.

A felsőfehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Osváth Gábor és Osváth Gáborné Olthéviz 914—916 ra. A nagyszebeni fiókegylet pénztárába fizettek: Majorosi Gusztávné, Sincky Géza, Gergely Áron 916-ra, Özv. Tóth Józsefné, Tóth Etus, Némai Antalné 915—916-ra.

Kolozsvár, 1916. november hó 20 án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Homoródkeményfalvi unitárius egyházközség aranykönyvébe ujabban a következők jegyeztettek fel:

1. Nagy Sándor és társai Amerikába szakadott hitrokonok, a hazáért hősi halált halt h. keményfalvi lakósok özvegyei és árvái fölsegitésére 244 koronát küldöttek Amerikából.

2. Téli vallásos estélyeken a hivek 96 K 20 fill.-t adakoztak a harctéren hősi halált halt homoródkeményfalvi hivek emlékének emléktáblán való megörökitésére.

3. Özv. Bencze Mártonné a harctéren hősi halált halt szelid, vallásos lelkü fia László, emlékére 2 (kettő) drb. urvacsorai poharat ajándékozott 130 kor. értékben, ezzel akarván megkönnyiteni szeretett gyermeke fölött a hideg orosz hantokat.

4. Lőrincz Attiláné szül. Bencze Anna, hősi halált halt hüséges férje emlékére ajándékozott az egyházközségnek 1 drb urasztali tányért 35 kor. értékben.

Fogadják e helyen is hálás köszönetemet. A vigasztalásnak Istene nemes tetteik által, és tetteikben adjon vigasztalást, megszentelődést zokogó lelküknek. *Máthé Mihály* lelkész.

Ujdonság:

Hol van megirva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához.

Bibliai egyezményes szövegtár.

Többek közremüködésével készitette: **DOHÁNY JÁNOS.**

Ára 4 korona.

A mester jelleme.

Vezérfonal biblia tanulmányozó körök és magányosok számára.

Irta: **Fosdick E. H.** Forditotta: **Ifj. Victor János.**

MÁSODIK KIADÁS.

Ára K 2·50.

Kaphatók:

KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

BUDAPEST IV., Kamermayer Károly-utca 3.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni, portó 20 f.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.